

PAUL EUGEN BANCIU

DEMONUL DISCRET
(roman)

EDITURA EXCELSIOR TIMIȘOARA
1996

Coperta de: Ioana Banciu

Editor: Corina Victoria Sein

Bun de tipar: 27.12.1995

Coli de tipar: 21,75

Comanda nr.: 2

© Toate drepturile asupra acestei versiuni aparțin Editurii

Excelsior Timișoara

Tiparul a fost executat la S.C. „Helicon” Banat S.A.

ISBN 973-9015-52-2

“Yo nací un día,
que Dios estuvo enfermo,
grave.”

CÉSAR VALLEJO

I

INIȚIERE ÎN ARTA CĂLĂTORIEI

1

... „Să-ți iei țigări!” mi-a spus Murran și mi-a vârat niște bani în buzunar.

Valuri de oameni, valuri se petrec peste piatra albă a pieței fără să se știe, cunoscându-se, căutându-se unii pe alții, ferindu-se... A trecut moina. Roțile se lipesc și se desfac de mâzga străzii. Până ieri mai ninge, azi-noapte s-a bătut gerul cu un vânt și s-a muiat.

Azi-noapte n-am putut dormi. Când se schimbă vremea, mă trezesc asudat, aprind lampa să-mi caut picioarele pe la mijlocul patului și, ca într-un coșmar, constat că dincolo de șolduri, până la stîngia de la capătul saltelei, nu mai locuiește nimeni. Azi-noapte, când a început vântul de peste ocean și s-a izbit de sticla ferestrelor, prin burlanele casei s-au rostogolit niște țurțuri sau bucăți de sticlă, au bătut toaca în toate colțurile tablei, până jos, ca la un joc cu bile: *tac, tarac...* tăcere... *tac, tac, tarac...* tăcere... *tac... slup...* Apoi altele. Îl vedeam pe Alexander beat, cercetând marginile lumii, sus, deasupra burlanului, cu pietricelele în mână. „Îl scol pe Matei! Îl scol!” mi se părea că-l aud strigând, apoi, cum arunca o piatră și asculta: *tac, tarac... tac, tac, tarac... tac... slup.* Până ajungea piatra în curte, Alexander pierdea rostul jocului, i se împăienjneau ochii și-i venea să pice-n cap. Oamenii Beticad în cap... Apoi se trezea cu o clipă mai înainte de a se fi prăbușit. Rânjea, își aducea aminte de pietricele, spunea: „Îl scol pe Matei...” și zvârlea o altă pietricică... Pentru Alexander era tot prima, pentru Alexander și pentru oamenii de teapa lui, care fac mereu aceeași mișcare, timpul stă, trece o singură dată, ca un fulger — atunci omul se bucură ca un copil în delir — apoi se oprește, la fel de brusc... A doua, a treia și a mia oară nu mai e decât un refren. Dar pentru Alexander nu există nici un refren, ci numai un cântec în premieră pe care îl recunoaște de la început, fără ca asta să-l bucure...

S-a întetit vântul. Ieri lovea în valuri peste ferestrele mele, îl auzeam mai cu seamă sfâșiat în zgrunțurile zidului, îmi imaginam: o iapă cu coapse mari se freacă de ferestre. N-o vedeam, dar știam că este și-mi spuneam: E iapa colonelului Ștefelea!... Micuțul colonel Ștefelea, pierdut argintiu în

șaua iepei. A avut el ceva în cap când și-a cumpărat-o atât de mare. I-am strigat (mint, am zâmbit, dar surâsul meu s-a auzit ca un țipăt): „Colonele, dacă statuia-i mică, măcar calul să arate a ceva!” Și-a întors capul, dar nu m-a văzut, căci, cum era el să vadă un plăsmuit pe cel ce-l plăsmuia?... Apoi s-a întâmplat și asta, m-a auzit, a întors capul, și-a înfipt pintenii în pânțelele animalului, calul s-a cabrat și au rămas așa, nemișcați, în plin avânt, impetuos, eroic....

Hm, așa fi vrut să fie așa, dar cea care-și freacă șoldurile de ferestrele și zidurile casei în care stau atunci când bate vântul dinspre ocean este Mathilda. Alexander este prietenul ei, unii ziceau amantul, pe care încă-l mai caută, încă-l mai așteaptă de peste trei ani... S-au iubit, Mathilda i-a ținut urma, el s-a ferit cât a putut, apoi a început să o dorească, s-a întors în piață (în piața aceasta, firește, și nu în Burna, cum ar fi trebuit) să o caute, a găsit-o și din clipa aceea a început să piardă; mai întâi la cărți, apoi din puterea norocului dat celor întreprinzători, și-n urmă, la femei...

Când bate vântul dinspre ocean, îi aud pe amândoi. Mathilda îl caută și se freacă de toți pereții să-l descopere undeva, în vreun cotlon, pentru că nu știe sau nu vrea să priceapă că pe un om care bea nu-l poți găsi niciodată...

... Până la ziuă n-am mai putut adormi. Ascultam și-i vedeam umblând unul după altul, ascunzându-se... Alexander și-a aruncat ultima pietricică pe la ora 6. Începuse să se lumineze de ziuă: *tac, tarac... tac, tac, tarac... tac, slup...* Era fericit, pentru că trăia cu sentimentul că piatra aceea e prima din viața lui, prima pe care o aruncă prin golul rotund al unui burlan. Mathilda stătea alături, dar nu l-a văzut, pentru că Alexander a adormit secerat de întunericul dinăuntrul său. Abia atunci a început ploaia...

Când nu miști, când nu dormi, când nu ai pe nimeni decât o cameră de la mansardă și un ceasornic cu om, care bate de două ori pe lună, exact... la 5 seara, strigând: „Bună, Matei! Eu sunt Murran și a venit sorocul să ne întâlnim”... stropii de ploaie se transformă în semnale Morse transmise de doctorul Saftiu, fostul bărbat al Mathildei von Löwe din Burna, cel care voia, la vremea tinereților, să-ți pună mintea la, încercare și te întreba, mă întrebase într-o zi: „Matei, ce poți face tu cu o cutie de conserve și o lentilă?”... Începuse primul război mondial, noi știam de asta, englezii inventaseră primele conserve pentru soldații lor, iar lentilele se găseau ceva mai ușor decât pe vremea lui Daguerre... I-am răspuns: „Un aparat de fotografiat?” M-a privit cu uimire, apoi a zis: „Matei, ți dai seama ce minte ai?” I-am răspuns senin: „Nu!” Și-a făcut semnul crucii, a privit spre cer, apoi spre mine și a continuat: „Dacă nu te-am fi luat cu noi, te-ai fi pierdut undeva prin nenorocita aia de Burnă habsburgică, ciopland aeroplan pentru nepoți și vopsindu-le cu email. Aici, în Terralba, ai să poți deveni ceea ce

meriți, un... un... și ce-i dacă spun cuvântul?... Un geniu, domnule!”... Și ce-a rămas din povestea asta? Un ceasornic cu om, căruia-i spun Murran și care, uneori, poate să vină săptămânal, zilnic, dar la aceeași oră, 5... *tac, tarac... tac, tarac... tac, slup...*

... Murran m-a trecut până sub poarta Bibliotecii centrale, singura de fapt din Piața florilor (gloriilor, îi spuneam), unde stau când plouă. Era pe la 10... „Cârțișo — mi-a zis — hai să te pun în groapă, să nu te ude la tălpi!” Numai el îmi spune cârțișă. Eu o poreclisem așa pe mătușa Luiza, care locuia în Burna, pe o stradă cu tise. N-am mai văzut-o din ’914. I-am zis cârțișă în ziua în care mi s-a destăinuit că n-a mai ieșit din casă din ’902. Nu o știusem bolnavă, ci numai tăcută și tare deșteaptă. În ’914, înainte de a părăsi eu Burna împreună cu Saftiu, Ștefelea, Mathilda, Clody, Beligar, Murran, după ce mă certasem cu părinții mei definitiv și ne condamnaserăm reciproc la moarte prin nevedere tot restul vieții... atunci dădusem o fugă până la mătușa Luiza să-i spun că plec definitiv. M-a privit, mi-a zâmbit, m-a servit cu dulceață de nuci verzi și mi-a zis: „Nu te tragi dintr-o spiță de cretini, dar până la tine n-a avut încă nici unul curajul să-și ia viața în pumni... Poate o să ai noroc!” Ne-am despărțit... Cârțișă... De sărbători ne trimitem câte o vedere. Pe ale mele le cumpără Murran, pe ale ei Arehin, un căruțaș. Ea și cu mine scriem vederile, un rând: „Sărbători fericite!”... „La mulți ani!”... „Hristos a înviat!”... etc. ... Murran și Arehin le pun la poștă, apoi tot ei le ridică de la cutie și ni le aduc... Dar asta numai atunci când au vreme și pentru noi.

Hm... Astăzi, ca niciodată, Murran a avut vreme pentru mine și dimineață... Sub poarta bibliotecii a zăbovit cât să mă întrebe, aiurea: „Ai mai auzit ceva despre colonel? De Ștefelea?”... I-am răspuns: „Pentru un om care stă toată ziua singur într-o mansardă cât o cutie de conserve, lumea din jur, adică Piața florilor, arată ca văzută printr-o lentilă, iar oamenii devin niște pete colorate cu conținut identic. Se poate să-l fi zărit, din dreptul genunchilor, de unde văd eu lumea, dar să nu-l fi recunoscut...” Murran a plecat...

De fapt, piața e plină cu oameni pe care numai eu cred că-i cunosc și că le știu cu exactitate ceasurile când. apar pe una din cele nouă străzi ce dau în piață. Alteori mi se par a fi cu toții niște străini, pe care-i văd pentru prima dată la față și mă bucur ca și când aș fi părăsit așezarea și aș hălădui pe undeva prin te miri ce oraș de aiurea. Cel mai greu mi se pare când alături de figurile pe care le văd și le știu de când lumea descopăr oameni noi... În clipa aceea mă simt dintr-o dată străin, zvârlit sub poarta mașinii gunoierilor.. Asta pentru că aceia care nu mă cunosc, cum mă descoperă, mă privesc și, automat, își vâra mâinile prin buzunare să se scotocească după mărunțiș. Știu ce vor și îmi întorc privirea spre poarta bibliotecii...

Oho, de câte ori mi-a fost dat să-mi încrucșez brațele peste piept, să stau cu ochii înfiți în lemnul porții și să aud rostogolindu-se prin preajma mea bănuți. Mă dureau mușchii maxilarului și gingiile și rădăcinile dinților cu care-mi mușcam buzele. Nu puteam să mă întreb nici măcar pe mine: „De ce își bat joc de nenorocire?!...” Nu-și bat, știu, fiecare e cu treaba lui, de fapt ei, toți în clipa în care mă biciuie cu bani, mă ignoră. Ar trebui să râd și să-i adun... Obişnuirii pieții nu mă mai iau în seamă. Într-o zi, m-a văzut Beligar, un fost funcționar de la bancă, cum îndemnă pe un pui de țigan să strângă tot mărunțișul cu care mă împroșcaseră niște trecători străini de Piața florilor. „Ce-i, Matei — mi-a strigat Beligar, nu-ți priesc decât sutele?” Am icnit: „Numai dacă sunt noi!”

Beligar își bea cafeaua la Casino, peste drum de locul unde stau. Îl văd zilnic, știu că are necazuri, iar când lipsește, știu că e bolnav. Altădată mi-a strigat: „Te plătește bine poliția, dacă nu te-ncurci cu mărunțișul!” Era vesel, îi ieșise te miri ce socoteală mărunță și-i dădea mâna să râdă de orice...”

Karintis, bibliotecarul, moșul cu care am făcut într-o vreme greaca, nu mă saluta niciodată. Eu îl strig de fiecare dată când îl văd: „Dom' profesor, bună ziua!” Se uită primprejur, apoi în sus, se face că nu știe de unde vine vocea aceea. Totuși zâmbește spre ceilalți trecători, i s-a spus doar „Dom' profesor”, nu „bibliotecarul”, și asta în plină piață. Întoarce ochii roată, să se știe că el este cel strigat. Cabotin ca toți cei trecuți prin ciur și prin dârmon, care-au păpat ceva salariu de la stat și după ispășirea pedepselor. Și totuși, Karintis n-a făcut politică. Îi strig: „Bună ziua, dom' profesor!” Toți își apleacă privirile spre colțul de jos al porții bibliotecii, unde sunt eu, numai el nu știe ce alt mare om îl salută pe fostul și respectatul său dascăl și prin asta îl mai iartă o dată, de față cu oamenii din Piața, florilor, de toate păcatele lui cele cu voie.

Pe la 5 după amiază vine Murran de la treburile lui, cu ochii încercănați de trudă, și-mi strigă: „Matei, te fac calul până-n pod la tine?!” Nu-l las să mă ajute nici când plouă, nici pe ger. Și-așa stau toată ziua, măcar atâta mișcare să fac și eu. Îi strig: „Fă-mă!” și, dacă are vreme, ne apucăm de sporovăit. Dacă-i grăbit, îmi dă o țigară. Eu îi plătesc să-mi cumpere câte un pachet pe săptămâna, așa e înțelegerea noastră, și să-mi dea numai câte una atunci când ne vedem. Cu pacostea țigării aceleia, pe care trebuie să o primesc la ora 5, am apucat să-mi fac o ocupație așteptându-l de pe 3.

Către 6, senin sau mazăgă, trec strada, urc trotuarul celălalt, mă preling pe lângă ziduri până în dreptul porții cu numărul 9, apoi încep să sui. Încet, treaptă cu treaptă, până la etajul 2. Acolo fac o pauză și sporovăi câteva minute cu vecina. E o femeie tare cumsecade, spune lumea, spune

Murran, spun eu. Îi plătesc lunar trei sute, pentru ca zilnic să primesc două mese. Una la 10, când cobor, alta pe la 7 seara. Mănânc uneori în hol, pe un scăunel. Copiii ei, are două fete și un băiat, mă ajută să urc ultimele trepte până la mansardă. Acolo stau singur deasupra pieții. Lângă pat am o noptieră mai înaltă, pe care mă ridic să văd orașul, acoperișurile lui și mai cu seamă piața, Piața florilor, cu toată forfota ei din zori și de după ora 7.

De regulă, Murran vine de două ori pe lună la mine în cameră, în zilele în care primește bani de la fabrică. Uită de el prin vreo cârciumă și, de teama nevastei și a mamei aceleia, doarme la mine. În nopțile alea aduce cu el câte-o sticlă de vodcă. Cântă, apoi se laudă, povestește ceva petrecut la el în familie, devine grav și, către dimineață, plânge, apoi adoarme. O vreme am fost supărați unul pe altul. Luase niște bani-pentru câteva zile lucrate în plus și m-am trezit cu el după miezul nopții. Adusese și două fetișcane. Am băut cu toții. Eu stăteam în vârful patului acoperit până la piept. După ce una din fete s-a amețit, s-a apropiat de mine și a început să mă mângâie. „Ce vrei?” i-am spus. „Să te am!” a zis. Murran și-a scos capul din pletele celeilalte și m-a strigat: „Matei, totu-i plătit, las-o!” I-am scos afară. O lună, singurii mei prietenii au rămas vecina cu copiii ei și Piața florilor. Apoi ne-am împăcat. „Ți-am adus niște cărți...” a spus Murran în ziua în care ne-am revăzut. „Ce să fac cu ele?” l-am întrebat. „Să-ți treci vremea”, mi-a spus. Am devenit retoric și fără umor: „Tu nu înțelegi că eu n-am cum să o las să treacă ? — i-am spus. Pentru mine totu-i o poveste, pe care n-am voie să o tulbur!” N-a priceput decât că vreau să mă răzbun pentru noaptea aceea de pomină. Era în zi de salariu. A venit treaz, cu două sticle de vișinată. N-am dormit toată noaptea. Mi-a povestit despre necazurile lui cu nevasta. I-am spus: „într-o zi, dacă tu vrei, o să facem o echipă și o să cutreierăm lumea...” A râs, apoi a zis: „Ție ți-e permis orișice... Poți să visezi...” Mi-am adus aminte de vecina de la etajul doi, dormea, de bună seamă, și se visa cu copiii ei pe o pajiște molcomă, verde și cu bărbatul ei dându-se roata, la vale. Ce putea să viseze femeia aceea? „Într-o zi, i-am spus lui Murran, o să facem amândoi o echipă. Ai să vezi!...” Murran a mai golit două pahare. Spre dimineața a început să plouă. I-am vorbit de Mathilda și Alexander, de directorul Saftiu și de mesajele pe care mi le bat în fereastră. Murran s-a întunecat, a stat o vreme tăcut, apoi m-a amenințat că are să-mi aducă sus o femeie, pe care o să mi-o vâre în pat. Am râs. S-a înfuriat.

Peste două ceasuri a adus-o din nou pe fetișcana din pricina căreia ne certaserăm în urmă cu o lună. „Ia-l de bărbat!” a strigat Murran. „Îl iau!” a chicotit fata și s-a vârat, îmbrăcată cum era, în patul meu. Murran s-a dus. „Piticule, mi-a zis fata, nici nu ești așa de groază!... (A băut) — Și dacă mă uit bine, nici a idiot nu arăți!... (A băut din nou) — Și dacă o să stau mai

mult cu tine, o să simt că ești viu și cald (m-a prins de păr cu un gâde)... și-o să mă îndrăgostesc de tine...” (a închis ochii și a început să-și scoată vestimentele de pe ea)...

Fata a adormit și nu s-a mai trezit până la prânz. Pe la 10 eram sub poarta bibliotecii. O cumplită durere de șale mă ținea strâmb sau poate că întotdeauna stăteam așa, doar că atunci îmi era dat să simt, pentru prima dată, cum sunt așezate oasele în mine. Seara a venit Murrane. N-a spus nimic de fată. M-a lăsat să vorbesc. I-am spus: „... Știi tu ce-și iubește mai mult omul?... Trupul, Murrane, trupul, și nu poate să fie considerat laș acela care-și ferește trupul din calea durerii... Nu există o frică a sufletului care să o taie pe aceea a trupului... de bătaie, de frig, de foc și de toate acelea pe care mintea omului le-a putut scorni pentru trupurile celorlalți... Doar câteva femei și câțiva bărbați, mai tari, cărora nu le pasă de trup, dar nici de minte și nici de suflet, pot duce lumea mai departe, ca pe o apă iute printre bolovani, fără să le pese că se lovesc, fără să-i doară încotro se duc...” ... „Ce-ți veni, mi-a zis, să te gândești la asta?... Sunt om întreg (s-a oprit; greșise, credea el, față de mine; a continuat)... sunt om simplu, Matei. Iau lucrurile cum îmi vin. Nu înțeleg să văd în mine, cum spui tu, tot atâta închisoare și tot atâta libertate cât nu pot să fie decât într-o cetate inexpugnabilă, fără porți, fără ferestre, ca o criptă... Ai început să urăști tot... Mereu îmi zici că-ți vine să rămâi singur... Te as, Matei, te las în lumea ta, aceea pe care numai tu ți-o știi... Ți-i rostul, du-l așa!... Numai că niciodată n-o să fii om, chiar dacă lumea se va schimba, și asta încă se mai poate, tu tot n-o să fii om și ai să chinui copiii și animalele și pe cei care te iubesc... pe toți ai să-i chinui cu durerile tale” din suflet... Să-ți spun cum arăți? Ca un om oprit din creșterea lui și întors spre putreziciune... Când îi moare unei femei pruncul în burtă, pierе și ea în două zile... Tu, omul cu sufletul mort, poți să o duci ani de zile și-n urmă au să te mai și plângă pentru chinurile pe care le-ai dus. D-aia le iert pe femei!... Alea nu pot urî și nu pot iubi ce nu are trup... Ele nu cred în cel care vrea mai mult decât trupul și-n cel ce crede în povești și în fum...”

Mai departe mi-am auzit numai vocea dinăuntrul meu venită să-l acopere pe celălalt. “... un copil, zici, un copil oprit pe la 19 ani și rămas acolo să mar trăiască o viață de om... știu, Murrane, știu asta, și mai știu că femeia se simte în mijlocul lumii oricând și oricum... Dar asta nu mă poate face să te urăsc, să le urăsc... Eu locuiesc în Piața florilor și mă bucur că sunt aici... Nu pot să stau la un loc cu mulți, poate greșesc, dar mai înainte de asta adu-ți aminte prin câte am trecut împreună, apoi singur, adu-ți aminte, și nu mai veni pe la mine, dacă vrei așa, dar înainte de asta uită tot ce ne-a legat... Și să-ți mai spun ceva, în fața oglinzii, Murrane, afli mai degrabă cine ești decât cum arăți... afli cum te poți suporta și ceea ce simți

pentru cel dinăuntru sticlei argintate și dacă ești sau nu cel adevărat... Eu nu cred niciodată în cel pe care-l văd. Trebuie să fii tare prostănac și fanfaron să te simți bine în fața oglinzii ori a ferestrelor de pe stradă și a vitrinelor...”

2

În seara aceea n-am mâncat. Am dormit, n-am dormit, nu știu. Era întuneric în cameră și frig... Se făcea că oceanul ajunsese până sus, la fereastră, și-mi lovea cu degete sărate și inoforme în pereți. „Ai început călătoria, îmi striga, drumul e lung... (m-am trezit, sau poate dincolo de somn mi-am spus și după aceea m-am trezit) Matei, tu ești de-al apei și de-al vântului, nu mai ești pământean!... Te așteaptă o bucurie!...” Mă amenință... N-am mai avut parte de așa ceva... „Sunt pasăre, am răspuns, mi-am răspuns... Sunt pește!” Valurile loveau în ziduri. Simțeam cum zidurile mansardei mele sunt stâncile țărmului. Dincolo de ele e oceanul, dincolo de ele e cerul. M-am urcat pe noptieră să privesc Piața florilor, înecată de mare... Soarele nu răsărise încă... Jos, Piața florilor își despărțea casele una de alta, străzile una de alta, trotuarele de bănci și de peluze, odinioară verzi, și de statuia luptătorilor morți la Custozza, altă dată albă... Se desfăceau una de alta într-o lumină de acvariu fără umbre, fără contururi. De undeva, dinăuntru tuturor lucrurilor acelora, care fuseseră odată roșii, negre, portocalii, albe, verzi, sure răzbătea un aer albastru tot mai deschis... „Trena bunicii Eleanor, am zis, Dumnezeu s-o ierte! Văduva albastră nemoartă, nevie...”

Piața florilor înainte de răsăritul soarelui: o sumă de brațe identice îndepărtându-se unele de altele spre locurile lor de peste zi, pentru ca, odată ajunse acolo, să-și arboreze fiecare culoarea proprie. Porumbeii lipseau. Dalele dreptunghiulare se afundau în jurul statuii... Creștetele caselor, apoi frontoanele și în cel din urmă dalele au început să se lumineze dinspre miazănoapte... Portocaliu. Sufletul albastru al lucrurilor s-a ridicat deasupra orașului, sus, ocean de culori schimbătoare în jurul unei insule roșii, apoi portocalii, galbene și în cele din urmă albe. Peisajul, singurătatea te fac îngrozitor de tolerant. Mi-am spus: „Dacă aș locui acolo... Acolo ar trebui să locuiesc... Până deseară aș călători cu insula albă. Atunci, are să devină galbenă, apoi portocalie, roșie, vineție...”

În Piața florilor a început foiala. Fiecare om cu gândul lui, unul mai puternic decât altele: să ajungă acolo! fiecare în altă parte. De la fereastra mansardei mele oamenii arată ca niște pete iuți. Nu le înțeleg drumurile, nu le înțeleg graba... Nici furnicile, nici alte mici gaze pe care le-am văzut în copilărie, pe care le mai văd și acum, tot la fel de aproape, nu au nimic

comun cu mersul oamenilor, cu trecerea lor peste Piața florilor. Numai într-un singur loc, cât un ocol în jurul statuii Custozza, dalele sunt acoperite cu porumbei. Nu se tem de oameni și poate din pricina asta seamănă atât de mult cu ei: umblă de colo-colo, fiecare cu drumul lui, fiecare cu gândul lui, singur, fără să-i pese de celălalt, fără să creadă că mai este cineva la fel, alături. Când dispar, înseamnă că au zburat în stol spre cornișa bazilicii, sau spre podul bibliotecii, sau spre frontonul băncii într-o nișă dintre doi atlanți de piatră, niciodată luminați de soare, niciodată mai odihniți...

Diminețile sunt la fel. Nu reușesc să-mi aduc aminte de una anume și n-am să reușesc decât dacă se va petrece ceva neobișnuit; dar și atunci am să țin minte doar evenimentul: Primul om care traversează în zori Piața florilor taie ultimele legături dintre piesele care o assemblează... Odată deschisă calea, pătrund zeci, năvălesc sute, de pe toate cele nouă străzi, spre aceleași nouă străzi, fără să se oprească o clipă în piață, fără să o vadă... În urma lor vin alții și alții... decorul se năruie: nebănuite de nimeni, zidurile, cornișele, acoperișurile, coroanele celor trei meri sălbateci cu frunze roșii, statuia rămân deasupra, plutesc peste capetele oamenilor, gata, în orice clipă, să se prăbușească peste ei. Soclul, băncile, peluzele verzi, stolul pașnic al porumbeilor, marginile trotuarelor sunt luate în seamă pentru că ele fac legătura cu pământul, pentru că ele sunt obstacole reale, egale, cu o identitate gri, comună, de care se apără cu toții instinctual ca de foc, de apă, de bătaie, de frig; le ocolesc să nu le atingă cu trupul, să nu-i rănească, să nu-i doară... Oare câți dintre oamenii care trec zilnic prin Piața florilor au habar cum arată statuia din mijlocul ei? Le ajunge soclul, până pe la un metru și optzeci deasupra dalelor, cât pot vedea fără efort, dar nu le pasă ce e cu el, ci simt doar că trebuie să-l recunoască în amintirile lor de o viață ca pe un obstacol dur... Despre figurile atlanților de deasupra portalului băncii cred că știu numai eu. Trebuie să fii străin de un oraș pentru a-i putea vedea frumusețea sau urâtenia, pentru a-l putea afla, așa cum stă deasupra capetelor propriilor lui locuitori, care-i cunosc doar parterele roase zilnic de mii de oameni frământați, nepăsători...

Murran se laudă câteodată: „E urbea mea... aproape că nu este stradă din vreo cinci cartiere pe care să nu o fi parcurs o dată în viață...” Râd: „Murran, orbetele și urbea lui! Ce știi?... Că pe strada nu știu care e'un dulgher... că pe alta e o croitoreasă... că acolo e un fel de centru, iar dincolo a fost o biserică... Murrane, așa știu și eu Londra, Parisul, Moscova... Iau o hartă, învăț și după aceea mă tot pot plimba...”

*

Pe la 10 cobor. Până peste drum îmi trebuie aproape un ceas. Sub poarta bibliotecii am o scândură groasă pe care stau. De acolo, lumea arată

astfel: picioare, mii de picioare de bărbați și femei (copiii au fost întotdeauna mai aproape de mine)... Triști, veseli, șăgalnici sau siguri în mers, poartă pe fețe aceeași trufie... Uneori îi bănuiesc de trufie și pe cei plânși. Pe cei din cale-afară de necăjiți nu-i pot suporta pentru că, stând cu capetele aplecate, mă descoperă, se opresc, se scotocesc după mărunțiș și mi-l aruncă-n poală... Ce să fac eu pentru banii aceia? Să-i iert de griji, de păcate? Nici nu le cunosc, și chiar dacă le-aș ști... Ei pleacă împăcați, eu mă scutur de mărunțișul lor cu dosul palmei...

Nu-i iert! Nu pot să-i iert, sunt prea trufași... Să-și cumpere de la altcineva iertarea pe o monedă!... Nu-i blestem, dar nici nu pot să-i iert: ei uită, vor uita că s-au lepădat de-un mărunțiș pentru o faptă bună. Vor uita, și-i va ajunge iarăși necazul în gât... O faptă bună! Câteodată-i înjur fără să mă audă...

O faptă bună a făcut un singur om, fata aceea, dar și ea tot din trufie... Coborâsem după noaptea de nesomn să-mi caut locul, să uit acolo, printre picioarele oamenilor, visul, amintirile. Era spre prânz și îmi țineam privirile în gol printre sute de picioare care treceau dintr-o parte în alta forfecându-mi imaginea fundației caselor de peste drum, soclul statuii sau porumbeii. Stăteam rezemat de zidul porții. Clești negri, clești roz, verzi, albaștri îmi tăiau imaginea lumii. Se întreceau să mi-o taie... Clești, clești. Simțeam că n-aș putea fi în stare să-mi ridic privirea spre șoldurile oamenilor sau mai sus, spre fețele lor. Îmi părea rău că am coborât...

„Matei!” m-am auzit strigat. Am recunoscut vocea fetei, i-am văzut picioarele, era prima dată când îi vedeam picioarele: genunchii, pulpele, fustița scurtă, jacheta strânsă peste sânii ei mari, fața roșie, rotundă și părul blond. Era întreagă, toată, deasupra mea. „Matei, mi-a spus, nu vrei să mergem acasă?... Ce e cu tine?...” A întins o mână spre fața mea. M-a chemat, din nou: „Ți-a fost vreodată sete?... Să arzi, să te usuci, să fii legată de un pat și, lângă tine, la doi pași, să curgă un robinet?” M-a apucat de un braț. Mi l-a tras. I-am spus să vină peste un ceas în mansarda mea. M-a pupat pe frunte și a dispărut dintr-o dată printre ceilalți. A fugit mai înainte de a fi apucat să o înjur, să mi-o fac dușmancă, simțise poate care va fi reacția mea. Am mai zărit-o, apoi, cât era de mare, întreagă: părul cumplit de negru, umerii lați, drepti, jacheta strâmtă, fustița scurtă, pulpele... călcâiele.

Am iertat-o. Eram din nou bucuros, râdeam în mine la gândul că n-a văzut-o careva să-i fi strigat: „Da rău ai mai ajuns, fetițo, dacă te mulțumești și cu jumătățile!”... Știu, așa i-ar fi strigat, ar fi râs, și hohotul acele ne-ar fi despărțit pentru totdeauna... „Fetițo!” Nu știam nici măcar cum o cheamă...

Am așteptat-o sus o oră, două. Începusem s-o urăsc pentru nebunia de a se fi oprit să-mi spună două Vorbe mie, un nimeni, în plină piață cu oameni. Trebuie să fii cumplit de trufaș, să poți face așa ceva... A sosit spre seară, și-a cerut iertare pentru întârziere, apoi a spus: „N-am știut că ai să urci imediat... Credeam că ești supărat și vrei să mă pedepsești, deși bănuiam, la fel de bine, că n-ai unde să fugi...” Adusese cu ea niște salam, pâine, o cutie de conserve, unt, ouă, o sticlă de vodcă. Credea că am vreo sobă sau măcar un reșou, pe care să-mi pregătească cina. Stăteam în mijlocul patului. Am aflat că o strigau Beti... Beta... „Elisabeta — mi-am zis — cine știe de pe unde va fi venit în orașul acesta?!” Fata a dereticat, între timp, prin cameră, a coborât la vecina de la etajul doi, s-a întors cu o cratiță mare, două farfurii, furculițe, cuțite, pahare... „Cine-ți poartă de grijă?” m-a întrebat mai înainte de a se fi așezat pe marginea patului. „Nimeni, i-am spus, doar Murran, el îmi aduce scrisori, iar femeia de jos, mâncare... De ce să-mi poarte cineva de grijă? Doar sunt sănătos?!”... Cred că m-am bătut cu pumnul în piept, ca și cum toată sănătatea ar sta acolo, înăuntru, într-un coș de nuiiele, pentru că fata a râs. S-a oprit, apoi m-a îndemnat să beau și să mănânc. După un timp m-a întrebat: „Din ce trăiești?”... „O pensie, i-am spus, care-mi și prisosește... Dar tu?” Vorbeam cu tonul firesc al omului aflat la egal cu lumea.

Beti mi-a povestit în câteva cuvinte tot ceea ce era de știut: muncea la o fabrică textilă, în trei ture... La aceeași fabrică la care Murran era mecanic. Nici nu știusem asta despre el. Am mai băut un pahar, apoi mi-a spus: „Unde-ți ții biblioteca?” Am râs: „Aici”, i-am spus și i-am arătat spre tâmplă. A tăcut. M-am întristat, alcoolul descoperise pentru ochii mei genunchii și pulpele fetei, șoldurile ei, sânii mari pe care și-i chinuia în frâul unui sutien de doică. Nu știu ce va fi exprimat fața mea, dar Beti a râs. A hohotit scurt, fără să-mi spună nimic. Poate îi trecuse și ei prin cap același gând, poate mai rău. Poți să știi? M-a întrebat: „Când ai citit ultima carte? N-a așteptat răspunsul, ci a continuat: îmi place să citesc... Îmi place să cred, bunăoară, că tot ceea ce se întâmplă cu un personaj e real și, la fel, mai cu seamă când trăiesc vreo nenorocire, că tot ceea ce mi se întâmplă mie e o poveste...” S-a întristat, de parcă ar fi avut te miri ce presimțiri. Trebuia să vorbesc. Am zis: „Nu mai citesc de câțiva ani. Mă mulțumesc cu ceea ce văd în jur...” M-am oprit. După ce am terminat de mâncat, m-a întrebat: „De ce spui că-ți prisosesc banii?...” „Nu din trufie, i-am zis. Mi-e greu, mi-ar fi teribil de greu să am mai multe infirmități...”... „De ce nu-ți cumperi o mașinărie pe roți?...” Am tăcut. Credea că m-a jignit... Hm... Ce ușor poți să jignești un infirm! Să crezi că-l jignești. Cât de fragili sunt cei întregi în fața ciobului!... „M-am obișnuit așa, i-am răspuns. De o vreme încep să cred să numai în singurătate și de Iad mansardă așezată deasupra

lumii obișnuite îi poți pricepe pe ceilalți...” Beti n-a înțeles nimic, dar s-a liniștit. Era convinsă că nu mă jignise. A stins lumina și s-a apropiat de fereastră. Am urcat pe noptiera mea. Stăteam alături, bărbat și femeie, egali, să privim Piața florilor noaptea...

*

„Ce nu e nici om, nici pasăre, nici pește?!” mi-am zis la ziuă... Fata plecase devreme. Cred că în dimineața aceea Beti a fost primul om care a tăiat legăturile dintre obiectele ce țin peste noapte piața la un loc. În zori fulguia. Albul încerca să țeasă vertical case, copaci, chioșcuri, oameni în mers... Iarna, mișcările Mathildei sunt mătăsoase. Doctorul Saftiu nu-mi șoptește nimic, iar Alexander hibernează cu pietricelele în sân... Să cobor? Unde să cobor?... Cu câtăva vreme în urmă n-o cunoșteam pe Beti. „Fata asta — mi-am spus cu ciudă — fata aceasta despre care nu știu nimic, nici măcar dacă se va mai întoarce vreodată aici... Fata asta mi-a deschis ușa numai pentru a vedea pe cine va închide înăutru? Nu mai pot coborî. N-o să mai pot sta sub portalul bibliotecii. N-aș putea suporta s-o văd trecând pe lângă mine sau oprindu-se să-mi întindă mâna ca pe o monedă de prisos, prin care să-și răscumpere o vină... Am șoptit: „M-a zidit în mansarda mea!” Numai așa, ca să aud o voce de om.

Toată ziua am stat la fereastră fără să văd decât fâșii albe coborând vertical sau oblic peste piață. Un joc îndelungat, cu decupaje, din care trebuia să recompun străzile, copacii, oamenii, monumentul... Un joc nesfârșit, în care cineva, poate vântul, îmi spulbera tot ce orânduisem. Dacă priveam copacii, se împrăstiau casele și străzile... Săream spre ele, se ruina monumentul... Sunt prea mărunț, îmi strigam, prea mărunț să le-acopăr pe toate deodată. Mereu îmi scapă câte ceva... Acum casele, apoi copacii, oamenii... Nu pot să văd decât un singur lucru, o singură dată întreg...

Vecina mi-a adus prânzul sus.

A început să se însereze. Așteptam noaptea ca pe b binefăcătoare umbră care ar fi avut puterea să mă adune la un loc, să mă mute în altă parte, oriunde în afara cămării mele de pe acoperiș.

Cina mi-a fost adusă în cameră după ora 7.

„Domnu’ Matei, mi-a spus vecina (o femeie uscată, cu ochii mari, cenușii, cu sprâncenele mereu ridicate a mirare, durere, bunătațe... n-am reușit încă să aflu și nici n-am vrut), — domnu’ Matei, a repetat femeia, să se asigure că o aud. Vă e rău?” Era oricând pregătită să fie de ajutor, să oblojească, să ierte, să trudească pe coate, doar pentru ea toți ceilalți să fie mulțumiți. Singura ei fericire cred că e oboseala, sfârșeala aceea fizică aflată dincolo de toate nevoile celorlalți. „Nu!” i-am spus; a plecat cu mâinile înfășurate în șorț. Nici nu ar fi putut să fie altfel... Oare ce simte

femeia asta noaptea când bărbatul ei, întors de prin oraș, întinde brațul spre ea s-o strângă, s-o adune sub el? Zâmbește, cred că-l privește prin întuneric, pe sub colțurile ridicate ale sprâncenelor, și-i zâmbește. „Bine, Ioane, îi va spune, John sau Peter sau cum îl cheamă pe bărbatul ei, bine, facem și asta dacă tu crezi că vei fi mulțumit...” Sau nici nu-i spune, să nu-l tulbure. Se supune doar cu ultimul rest e vlagă. Își termină truda și adoarme brusc, o clipă, apoi se trezește speriată și fuge la baie să se curețe de alți copii. „Ne-ajung trei, își spune, ne ajung...” Femeia asta, mi-am zis mereu, femeia asta nu mai e nici pasăre, nici om, nici pește. Păsările Și peștii sunt pentru ea carne moartă, ciozvârte pentru ciorbă Și friptură. Le cumpără moarte deja, culese de pe cer ori din apă, hoituri crude și proaspete, cu sângele încă fluid, dar rece, pe care și-l întinde nepăsătoare pe brațe până la cot, ca pe o alifie benefică, se stropește pe haine, pe șorț, mai cu seamă pe apărătoarea aceea pusă ca o frunză de viță-de-vie să o ferească de mizerii. Murdăria din afară, murdăria cu care va astupa cele trei goluri din pieptul zilei: dejunul, prânzul și cina...

Într-o zi, mi-am adus aminte, am văzut-o împrăștiind miezuri de pâine muiată porumbeilor de sub monumentul Custozza. Noaptea, se certase cu bărbatul ei. O certase, o îmbrâncise până ce au început să-i plângă copiii... A doua zi a coborât să-și cumpere iertarea cu niște resturi de pâine. Porumbeii n-au mândrie, au mâncat toate firimiturile. I-a privit, i-a așteptat să-și termine festinul. Am văzut-o urcând. Avea aceeași privire întrebătoare și blândă. Zâmbea. O iertaseră, se iertase singură pentru un pumn de firimituri... Atunci, îmi aduc aminte, m-am gândit toată ziua numai la ea și la porumbei. Aș fi vrut să fim numai noi, undeva, pe o insulă... Până seara m-am convins cu argumente omenești că n-am fi realizat mare lucru, că n-aveam ce să ne vorbim unul altuia, că am fi conviețuit doar, așa cum o facem și acum, fără să știm nimic unul despre celălalt... Spre miezul nopții, îmi aduc aminte, mi-am spus: „Fiind numai noi de noi, ne-am vedea mai bine neputințele și-am ajunge să ne urâm... Femeia aceasta ar fi trebuit să se călugărească, să-și facă pruncii, apoi să se lepede de toate...” o auzeam cum coboară. Mi-o închipuiam coborând treptele unei mănăstiri la ceasul vecerniei, spre lăcașul de rugăciune... Nu. Nici acolo n-ar fi apucat să fie altceva decât o maică-slujnică la bucătăria schitului, la popota aceea a cuvioaselor ofițereșe ale lui Dumnezeu, înțolite-n negru, răzbunătoare, neiertătoare... Vecina mea nu are trufie. Este mai jos decât caldarâmul străzii, iar de la fereastra casei ei nu vede — pentru că nu se uită niciodată spre Piața florilor — nici cerul, nici soarele...” Când, totuși, se uită, observă doar dacă vremea e bună, dacă e rea, să știe cum să-și îmbrace copiii în ziua aceea.

După un ceas a urcat să adune vasele, farfuriile, tacâmurile, paharul și sticla, o ceașcă și o altă farfurie, rămasă din cealaltă seară în camera mea. A intrat, le-a strâns cu grijă, fără să facă zgomot... de bună seamă să nu-mi adâncească suferința, pentru că ea (și ea) continua să creadă că sunt un om bolnav. Spune: „N-ați coborât ca în fiecare zi... deci nu vă simțiți în putere”. Ce să-i fi răspuns, de vreme ce știam că nu va crede mai mult decât simte ea? Pentru ea eram un om bolnav. A plecat, din nou, apoi s-a întors cu un ceai fierbinte. „Face bine la, răceală” mi-a spus. Aveam deci răceală, o răceală superficială a mucoasei nasului și gâtului. Aștepta să mă audă tușind. Dacă aș fi fost un om cu bun simț, aș fi tușit, ea s-ar fi luminat deodată la față și mi-ar fi adus, în grabă, un sirop și câteva pilule... Pleacă, femeie, pleacă, ești caraghios de cumsecade, nu-ți dai seama... Lasă-mă-n pace!... M-a privit atent; ochii mă trădaseră că bodogănesc înăuntrul meu ceva nepermis... I-am zâmbit, i-am mulțumit. „Am adus, mi-a spus, și două aspirine...” Aspirine! Le-am luat doar pentru că nu știam ce anume mă mai putea salva de ridicol... S-a așezat pe noptieră, s-a rezemat de ea și a așteptat până ce mi-am băut ceaiul și m-am ascuns sub pătură, să-și facă efectul aspirina... Abia atunci a stins lumina și a plecat. „Dacă aveți nevoie de ceva — a spus murmurat înainte de a ieși — să bateți în podea...” „Dacă aveți nevoie de ceva...” am repetat. Iată-mă stăpân... Am ieșit de sub învelitoare. Aspirinele vecinei mi-au adus o nefirească fierbințeală în pat.

Noaptea a trecut vătuită de ninsoarea de afară. Nu cred să fi visat ceva, mai de grabă mi-am continuat niște iluzii stârnite imediat după plecarea vecinei... Totuși, de câteva ori m-am trezit și-am pipăit locul... Credeam că a venit Beti. Aveam mereu senzația că lângă mine este un trup cald și nu mă puteam încredința că era numai trupul meu..!.

O săptămână, cât a durat gerul, n-am mai coborât din pat. M-am îmbolnăvit de-a binelea. O să ajung ca mătușa Luiza... O să ajung ceea ce sunt — un fel de bastard al Luizei cu Arechin... Oricum, le semăn pe rând amândurora... *Tac, tarac... tac... tac, tarac... slup...*

Pe ger, Piața florilor e fadă, lucitoare... feerică... „Vă simțiți mai bine?” mă întreabă de câte trei-patru ori pe zi vecina. N-am nici pe dracu, îmi venea să strig, lăsați-mă flămând dacă vreți... Nu am nevoie de slugi!... „Dacă aș f Știi că nu vă supără, a spus într-una din zile femeia, v-aș aduce o carte, să vă vină mai ușor...” „Mulțumesc, i-am zis, le-am citit de toate...” „A apărut acum, continuă femeia, și-a cumpărat-o fiul meu”... „Am citit-o! O știu, oricum nu e nevoie să mi-o aduceți!...” am strigat; era prima dată când nu mai puteam să tac. „E vorba...” a vrut să continue femeia. Am întrerupt-o: „... de un rege, guvernator, președinte... și de un război, o luptă, o mare victorie.. ” „Cam așa ceva, șopti femeia, mi-a povestit-o băiatul...” și rămase descumpănită lângă patul meu. Nu mai aveam ce ne spune. Își

privea palmele și se străduia sa-și caute cuvintele cu care să reîniioade dialogul. Simțea că trebuie să vorbească unui străin, să se răzbune astfel pe bărbatul ei. Nu știa să-l înșele altfel decât vorbind cuiva străin despre orice altceva decât familia ei. „Când ați citit-o?” deschise iar vorba. Îmi veni să-i spun: „Le-am citit pe toate, doamnă, și pe cele scrise și pe cele nescrise; și altele nu pot fi. Și-n cele care sunt și-n cele care însă nu sunt este vorba despre unul și același lucru... cei care citesc sunt fără simțul realității, iar cei care nu citesc sunt ei însuși eroii unor cărți... Bunul-simț te oprește să-i spui oricui: Tu nu ești Napoleon, tu nu ești Elisabeta, tu nu ești... Roosevelt... Fiecare știe exact ce este dar nu poate să creadă că nu seamănă cu cineva....” Să-i fi spus asta, însemna să creadă că o cert. Am rugat-o să-mi aducă volumul. A plecat fericită și în numai câteva minute s-a întors cu cartea învelită în hârtie albastră. Ivanhoe... I-am mulțumit. A plecat ușurată... Ivanhoe! L-am pus sub pernă. O clipă mi s-a părut că ușa a rămas întredeschisă și că vântul o rotește în jurul unui ax imaginar aflat pe mijlocul ei. Mi-am acoperit capul cu învelitoarea și am răcnit cum cred că nu mai făcusem din copilărie. M-am aruncat apoi pe spate, cu privirea-n tavan. „Orice-aș face — mi-am spus — toți se poartă cu mine ca și cu un martir... Un martir de carton. Am să fac minuni! (Am strigat) O să veniți în pelerinaj în mansarda mea!... Am mă întorc împotriva orașul cu cea mai cumplită război. Am să devin Sfântul Matei și-am să dau hramul catedralei!... Chipul are să-mi fie pictat într-o ocnită rotundă, atât cât să încap cu trunchiul până la șolduri, pentru ca să nu se știe niciodată dacă am avut sau nu picioare!...”

După două zile femeia mi-a adus alte cărți. Eram liniștit. Am scos-o de sub pernă pe prima, i-am povestit un fragment din ea și i-am înapoiat-o. „Sunteți om cu școală, mi-a zis, cred că voia să ajungă la întrebarea neplăcută: „Cum s-a întâmplat să ajungeți așa?” Dar femeia nu putea , să întrebe așa ceva, nu știa cum. I-aș fi povestit. Ei și numai ei i-aș fi povestit, dar de vreme ce nu reușea să mă întrebe o , asemenea grozăvie, nu puteam nici eu să știu cum va primi răspunsul, adică povestea mea. A zăbovit mai mult în ziua aceea și s-a așezat chiar pe noptieră. Mi-a vorbit despre copiii ei, despre familie. Din mulțumirea ei lipsea mereu un om. „Este obligația noastră, a spus, singurul rost al nostru, să trăim, să ne păstrăm sănătatea pentru copii, să-i putem crește, să-i putem ajuta...”

După o oră, vecina era plecată, iar eu dădusem deja o raită cu privirea pe deasupra Pieței florilor, înecată în ceață... După vreo oră a intrat în cameră Beti, cu un geamantan mare în mână. „Matei, mi-a spus, am să mă mut la tine. Am avut necazuri cu gazda. Mi-a scos geamantanul în curte... Acolo l-am găsit azi-dimineață când am venit de la fabrică... Am să-ți plătesc.” Are sa-mi plătească... plătește să se simtă liberă... Într-o zi,

pe banii aceia, are să-și aducă amanții aici, iar eu am să dorm pe trepte... N-am zis „da” până ce s-a așezat și a început să-și aranjeze fața într-o oglindă... Mi-am adus, aminte cum, de ziua unui sfânt, nu mai știu care, poate Andrei, am dat pe la Beligar, târziu, după miezul nopții, să-l felicit, să-i aduc o pungă de tutun de Portas... Lumea era în chef. Au dat cu ochii de mine, au spus: „Să-l îmbătăm, să-l terfelim, e-al nostru...” Am mai vărsat câteva pahare pe sub masă, dar oboseala m-a năruit și, pe la 3 și jumătate dimineața, am reușit să fug acasă. Am urcat singur în apartamentul meu, am ajuns în camera mea. Mi s-a părut că a intrat cineva după mine. Dimineața nu mai era... Am strigat ceva, nu mai știu ce. S-a făcut liniște. Deodată a scârțâit podeaua spre ușă și s-a deschis dulapul, unul cu oglindă. Eram cu spatele, m-am întors și dintr-o singură mișcare am și aruncat un taburet...

Oglinda s-a făcut țandări. Toți ai casei s-au trezit, vecinii au început să se foiască... Nu iert oglinzile, n-au voie să le iert... „Nu iert pe nimeni — mi-am spus — nici pe tine, nici măcar pe mine, chiar dacă aș fi un sfert din cât sunt...”

3

Nu știu ce-i venise fetei să mă întrebe despre mine, despre familia mea... După ce l-a așezat cu totul în cameră, a coborât până la vecina de la etajul doi, să-i povestească aceleia în amănunt tot ce se întâmplase cu ea. Femeile, între ele, au alte căi de apropiere, străine bărbaților... După ce s-a întors, am aflat că din ziua aceea vecina avea să ne aducă zilnic trei mese în cameră... Am întrebat-o de Murran, nu știu de ce am întrebat-o, poate pentru că nu mai coborâsem de mult și venise scadența unei chenzine sau a unui salariu când trebuia să mă viziteze. Îmi era teamă ca nu cumva din pricina fetei să ajungem să nu ne mai vedem; „Sunt de noapte”, mi-a spus Beti, apoi a început să se dezbrace în fața mea și să se schimbe cu alte haine... „Cine-o fi femeia asta? m-am întrebat, dar n-am să o calc cu nedumeririle mele. Nu vreau să mai am amintiri și spun tot, scap imediat de orice mi se întâmplă... Până la urmă am să aflu. Beti îi va spune vecinei și aceea are să fie bucuroasă să-mi povestească. Atâta sănătate pe capul ei...” Beti se îmbracă în furie, așa făcea și dragostea. Vorbea: „Acolo pe perete o să punem un raft de cărți. O să cumpăr un dulap mai mare, cu oglindă. Îmi trebuie o oglindă... În seara asta o să cinăm pe cinste, am luat banii...”

Pe la miezul nopții, ca de obicei, a venit Murran cu o sticlă de vodcă. A dat cu ochii de hainele fetei, a spus despre ea tot ceea ce știam deja. A băut, apoi a plecat. O fi iubit-o cândva pe Beți, de vreme ce n-a putut să

stea alături de veșmintele ei? Am rămas treaz toată noaptea, așteptând pe cineva să se întoarcă sau să vină pentru prima oară în vizită...

*

Noaptea, Piața florilor înghețată. Câteva lămpi galbene. Nu se văd decât patru străzi din nouă, celelalte au dispărut, așa cum nu-mi mai poate înapoia nimeni copilăria, cum nu mai poate nimeni să mă facă să trăiesc printre amintiri.

Către dimineață, vecinii de dedesubt s-au certat. Copiii au plâns. Măine am să aud o poveste de oameni necăjiți, aceeași de alaltăieri, cu neînțelegerile dintre bărbat și femeie, cu violență și nepăsare... Asta măine dimineață, când Beti va ieși în oraș să se plimbe.

Fata a venit pe la 8. S-a dezbrăcat și s-a vârat în pat, dincolo de mine, la perete. „Astăzi nu am chef să ne iubim”, mi-a spus. A spus cuiva. Cu puțin efort, închizi ochii și lumea dispare. Rămâne o scurgere lentă a timpului devenit trup. Beti nu își face niciodată vreo problemă. O precauție. Să o mângâi peste pielea ei reavănă de sănătate, cu porii deschiși, să se umple cu sperma unui ciot de om, dar bărbat. Și încă tânăr. Știe să participe la jocul dragostei ca orice târfă ratată, care se înfierbântă în loc să-și facă meseria rece. Ține ochii închiși pentru a visa, probabil, o iubire cu un om întreg. Eu, dacă tot mi-am depășit complexe de olog, stau cu ochii deschiși și-mi urmăresc gesturile, cum se dezvelesc sânii, pântecul, pulpele. N-am timp să-mi spun că n-aș merita-o, că e prea bine zidită pentru un sfert de om ca mine. Dar e târfă, și pe deasupra mai poartă în pântec și un pui. În definitiv, și al meu. Pot crede, alături de toți bărbații cu care s-a culcat în ultima vreme. Pântecul dă semnele gestației. Mi-a spus-o și de curând: Ai nevoie cel mai puțin de picioare. Ceea ce nu am sunt mâinile, altele patru sau un fel de pătură din piele să-i acopăr goliciunea ce mi se oferă. Stă cu brațele ridicate, ca într-un somn liniștit, în dreptul capului, peste părul despletit. Senină și tulburător de frumoasă. Pot să-i iert orice. Pot să mă împricinez pentru mult mai multe decât simt acum. Puținele mâini pe care le am sunt petrecute de vagi tremurături. Ii' mângâi fața mânat de o îndoială. E femeie, sunt bărbat, Gurguiele sânilor, ridicate cât ultima falangă a degetului mic peste ugerile ce dospesc laptele viitor... E de-ajuns să mă răsucesc spre ea, ca mădularul să ajungă la locul potrivit; fiara se deșteaptă și din două ființe rămâne una cu doar două picioare rășchirate peste fesele mele. Îmi simt spinarea strânsă sub ghearele ce până odinioară se odihneau pe părul răvășit. Un arici de mare viu, ghemotoc de carne nădușind schilod, cu firescul iubirii dintre două ființe ce fac același lucru pentru a câta oară, cu gelozie, necurmat la fel. Nu e loc de întrebări, nu se caută lămuriri, pentru nimic nu aduce cu un dialog, cu nevoia de

cuvânt, deși e un fel de comunicare. Comunicăm ca niște gâze, femela paingului și masculul apod, care va fi devorat la sfârșit, ca primă hrană pentru viitoarele ființe. Nimic pervers, în afară poate de gândul că în acest fel Beti își plătește găzduirea... Apoi trupurile se descleștează și femeia, fără și-si deschidă ochii, își ridică brațele deasupra capului peste același păr negru năclăit acum. Pare să zâmbească. Nici un mușchi de pe față nu-i trădează o anume stare de încrâncenare, vreun reproș. Ea a visat. Eu sunt dureros de treaz. O privesc altfel. Acum regret că nu sunt bărbatul ei, că nu e femeia mea, să fie copilul meu. Simțul de proprietate asupra celuiilalt. Dar târfele nu iubesc. Târfele-și fac meseria, apoi încasează banii și-ți fac vânt sau te părăsesc. Beti nu e o târfă, ci un copil speriat, iubitor de viață, alungată de oameni pentru că a vrut să trăiască fără nici un fel de prejudecăți. Gurguiele i s-au muiat și stau acum ca doi năsturei de carne pe mijlocul puținilor roze la sânilor. Un zvâcnet scurt al pântecului. Copilul.' Primul lui semn de viață. Zâmbește cuprinsă de o fericire greu de cuprins cu mintea unui bărbat: „A mișcat!” Deschide ochii, își privește pântecul, locul minunii, apoi rămâne cu ei în tavan: „O Doamne, Matei! De ce trebuie să fie așa?!” Buzele. Abia atunci îi descopăr conturul precis al marginilor gurii, perișorii lui, cărnoase, pline, stau umede să aștepte un sărut calm, adevărat, de mamă viitoare. De asta simt că are nevoie și mi se pare că fața i s-a întunecat pe urma unor gânduri grave. Dramatizez, ca “orice infirm. Îi mângâi pântecul, o vom lua de la capăt, iar și iar, până când simpla dezmiardare va ține locul semnului împreunărilor, veșnic înnoite, niciodată terminate, să se poată continua la nesfârșit. Uit de copilul ce abia a dat semnul prim al vieții lui și redevin fiară. Simt mîzga trupurilor noastre peste pielea pântecelor. Fug gândurile și mi se adună în ceva dureros și mut, undeva în ceafă. Imensa piele ce o am de acoperit. Și cele câteva orificii. Îi țin brațele ridicate, stă cu ochii strânși și geme. Atât. Nesătulă sau poate că astăzi vrea să-mi plătească un surplus de chirie. Sunt rău. E fierbinte. Simt că exist. Porii comunică singuri. Ceva învățat de la ea. Un joc pervers, să-ți vâri limba în cochilia urechii celuiilalt. Geme. Iar devenim un scaiete viu și pielea spinării mele abia dacă nu sângerează. Dacă mă va părăsi, și o va face, am să înțeleg și eu diferența dintre dor și trebuință...

A dormit până după prânz. După ce m-am trezit m-am urcat pe noptieră să-i privesc de acolo somnul greu, de animal obosit. Dormea limpede, aluneca peste vreme șoptind: „Toate-s firești, pentru că toate sunt omenești și se pot petrece acum, sau altădată. Numai de omorât nu are cine, măcar și numai pentru țâțele mele și pentru șolduri... De ce vă este frică așa cum sunteți? Nu sunteți păsări, nici plante, nici pești, nici albine, nici piatră, nici apă, nici foc, nici cer... Doar niște oameni... Nici vise și nici

coșmaruri...” Buzele-i murmurau: „Schimbare, umblet, bucurie viață... Zâmbea: mai întâi, viața...” Trebuia să i se ierte orice măcar și numai pentru somnul acela. Stătea pe spate cu mâinile și picioarele depărtate. Părea că se scufundă lin, cu pat cu tot, cu casă, cu pământ către un spațiu din afara lumii, urmată de un întreg cortegiu de lucruri contaminate de ea. Cearșaful, fierul patului, podeaua continuau firesc pielea mâinilor și picioarelor ei, părul. „Poate că și eu locuiesc înăuntrul ei... Cine știe cât îmi mai e dat să locuiesc aici și când va fi sorocul să mă lepede... Femeia aceasta abia venită aici, ce s-a întins ca o hlamidă caldă să mă acopere, să mă despartă de Piața florilor, de cele nouă străzi, de poarta bibliotecii, de fereastră. .. Câtă neputință poate să-ți aducă somnul ei trufaș!...” îmi spune: „Ai să te naști, Matei, cândva... ai să ajungi om mare, trufaș și rece... În zilele grele ai să le arunci tu ologilor și ciungilor ceva mărunțiș, să te știi împăcat cu lumea, să-ți știi cumpărată iertarea, deși nu dai doi bani pe ea... Cu mine ai să semeni: lat, zdravăn... și n-am să-ți povestesc niciodată despre tatăl tău...” Zâmbetul fetei spune așa, pacea și viclenia lui...

4

„Știi cum e — a spus birjarul — cine nu-l crede pe dracu, nu-l crede nici pe Dumnezeu!” apoi s-a urcat pe capra trăsorii, a înjurat unul din cai, pe cel din dreapta, care era mai aproape de Beligar, să-l audă Beligar și să știe că nu-i este totuna unui om, fie el cât de necăjit, să se scoale la 4 dimineata și să-și înhame caii și să pornească pe un ger de februarie la drum. „Mi-a născut nevasta!” striga Beligar și-și îmbia prietenii să urce în fiacru. Birjarul bombănea: „Și săptămâna trecută i-a născut, și acu o lună... Că nu dă careva să-ți caute toate nevestele și să te pună să-ți plătești toți copiii...” Au pornit cu mare gălăgie spre centru.

*

Am să îngheț, am să mă solidific ca laptele-n sticlă și-o să crap... Voiam să râd din asta. Aș fi râs poate. Uneori ți-i sufletul ușor și râzi și pentru câte o tâmpenie... Când e ger, trebuie să miști. E o regulă pe care o respect. Beti doarme, cu siguranță că a adormit. De când i-a crescut pânțele, adoarme ruptă, cu o clipă mai înainte să se întindă-n pat. Eu cobor lângă ea, nici nu mă simte când ies. Cobor în stradă și traversez toată noaptea peste Piața florilor. Ca niciodată. Trebuie să fac mișcare, e frig. Zăpezile s-au topit către sfârșitul lui ianuarie și-acu s-a lăsat un ger sec. Toate-s strâmtorate ale dracului, și hainele și străzile, până și dalele s-au adunat... Statuia s-a alungit și lovește-n cer cu partea ei neluminată, lovește printre stelele din Carul Mare, le bate și carul stă. Sună clopotul din strada

Calvină, bate și acela de patru ori, apoi o dată, de două ori, de trei ori... până la ziuă, pe două glasuri de aramă. Porumbeii îl recunosc și-l ascultă prin somn. Piața e pustie. Paznicii ce-și mai molfăie pașii o dată sau de două ori în diagonală. Le cunosc bine orarul și, când simt că se apropie, le aud de departe pașii: *toc, toc, toc...* se opresc la afișele de teatru sau de cinema, deși n-au să meargă niciodată la teatru sau la cinema pentru că ei dorm peste zi, iar când se trezesc, abia dacă mai au vreme să facă puțină gospodărie. Se opresc să se uite la afișele de teatru și la fotografiile, pentru că le e urât, și, la ceasurile acelea, nu văd alți oameni și nu știu. În nopțile de după schimbarea afișelor zăbovesc în fața fotografiilor mai mult, să-și aducă aminte figura cutăruia și cutăruia și să le compare cu afișele de acum o lună, două, un an... Sau poate, ca toți bărbații singuri, umblă cu ochii după vreo fotografie în care să apară o artistă mai dezgolită... Pe mine nu mă văd. N-au cum, pentru că stau ascuns după soclul statuii. De Beligar n-au dat niciodată, să-l umfle și să-l ducă măcar câteva ceasuri la secție... Apoi trec, se scurg în ecouri regulate pe strada Mille, mereu pe acolo, spre vreun locușor mai cald. Hoți nu sunt, sau nu pot eu să-i deosebesc de umbrele caselor.

După vreun ceas s-a întors birjarul în trăsura lui, blestemându-l pe Beligar. . Și-a oprit fiacrul în piață, a coborât și a început să caute ceva prin iarba veștejită și țepănă. Stăteam pitit după soclu. „Să trăiești, Matei”, mi-a strigat, fără să se oprească din treaba lui. „Să trăiești”, i-am răspuns. Omul s-a ridicat, ținând ceva în palmă. S-â' urcat în trăsura, a întors-o și s-a dus...

„Să trăiești, Matei...” De unde știa el că sunt acolo? De unde știa cum mi se spune? N-avusesem încă ocazia să dau ochii cu el. Am trecut peste toată Piața florilor până la locul unde, cu câteva clipe mai înainte, fusese birjarul. Iarba lucea în lumina lămpilor, argintie. Măine am să dorm. Beti lucrează de dimineață. Are să se trezească pe la ora 5, are să treacă peste mine, să se dea jos din pat, să se spele, să se schimbe, să mănânce (de la o vreme mănâncă mult), apoi n-o mai văd până seara, după 5.

Când dormi ziua, visele au înăuntrul lor altă lumină, evenimentele se desfășoară altfel. După ce pleacă Beti, adorm și visez cum deschid fereastra de la mansardă...

*

... deschid fereastra de la mansardă, ies pe acoperiș și merg spre colțul casei, unde este o nișă. Acolo mă opresc. Sub mine, la câțiva metri, poate cincisprezece, douăzeci, colcăie oamenii, mașinile, căruțele. Se citesc ziare, se vorbește puțin, în grabă. Eu fac calcule: dacă trec pe cablul din stânga și mă țin de celălalt, îmi trebuie zece minute să ajung pe cornișa cu

atlanti... Cablul e gros, ține... pe mine mă ține... Trec... O clipă, două studiez atlanti, îmi dau cu părerea dacă au fost ciopliți de vreun Beligar sau turnați după o singură formă, din ciment... Ajung să cred că așa s-au petrecut lucrurile cu ani în urmă, când i-au zidit pe frontonul bibliotecii. Descopăr că unul dintre ei este scrijelat. Spun: Glonte! Caut intrarea porumbeilor. Spun: Atlantiști ăștia sunt o porcărie... barocul, după ce i-a ajuns pe nemți, a născut monștrii... Intru prin dreptunghiul negru în hulubărie. Gușați, gulerati, poștași... porumbeii nimănui dorm pe lăzi, peste arhive prăfuite, dorm peste incunabule (Karintis avea țicneala aceea să le țină în pod, să le ferească de mucegai și de muzeografi, de oameni. Spunea: „Lucrurile vechi nu ne interesează numai în măsura în care pot aduce ceva nou. Astea nu aduc nimic...” și le-a încuiat în pod.) Un gulerat dormea pe capătul de sus al unei lunete. Da, luneta asta o știam. Noaptea, cu ani în urmă, Karintis urca în pod și privea prin lunetă. La dreapta lunetei era o scândură lungă, dreaptă, cât tot podul, bătută în cuie, acolo, aiurea, față de poziția tuturor obiectelor, numai să te împiedici de ea. Karintis explica: „E meridianul, boule, meridianul care trece exact prin podul bibliotecii...”

... Un meridian special al Pieții florilor, care făcea legătura cu Burna sau trece numai, dincolo de Polul Nord, prin orașul acela din care plecaserăm...

Noaptea, Karintis se urcă, de bună seamă, în pod, dă la o parte două țigle și privește printre stele. Printre ele și nu la ele, dintr-o veche meteahnă a lui de a suspecta orice spațiu vid... În fine, prin pod se mai află un lămpaș, o manta, un compas, câteva cochilii de Nautilus, multe hărți și hârtii. Pe undeva trebuie să se afle și un sextant, pentru că e mai mult ca sigur că, pentru Karintis, podul acesta e o corabie cu care, ca orice neam de palicar, face unele călătorii... Cei trei stâlpi de susținere ai acoperișului sunt catargele, iar luneta îi poate apropia orice țărnam...

... Loveam în lemnul podului cu palmele, așa cum încerci o barcă pe care vrei să o cumperi. Porumbeii se retrăgeau din calea mea spre cotloanele mai apropiate de ușița lor. Mi-am scos și eu capul. În Piața florilor era soare și frig. Oamenii umblau mai siguri ca niciodată... M-am întors la luneta lui Karintis.

(În săptămâna aceea nu știu dacă dormeam de-a binelea sau plăsmuiam. În fiecare zi s-a petrecut la fel).

... Într-o altă dimineață am descoperit hărțile și compasul... Era o hartă mare a cerului, cum nu mai văzusem până atunci, cu toate viețuitoarele trecute pe ea, așa cum le știm azi numele constelațiilor... M-am urcat cu mare caznă pe niște bârne, să dau țiglele mai la o parte. Dar ziua e numai un singur astru și la el n-ai de ce să te uiți. Categorie: ZIUA NU AI UNDE CĂLĂTORI! Am pus țiglele la loc, am întors luneta spre

ușița ce dădea în Piața norilor. Porumbeii mă priveau. Am făcut o hartă a pieței, am însemnat cu creion roșu oamenii care treceau de regulă prin locul acela... Pe străini i-am făcut ca pe niște cercuri cu un creion chimic... Porumbeii mă priveau agitați. De sus, cu luneta la ochi, puteam să mă simt în orice parte a pieței fără să fi văzut, fără să știe că pot ghici până și ciorapii răsuciți ai femeii care vindea flori, și firele trase de la ciorapii „Capron” ai alteia, care le cumpăra... Cu luneta se pot număra și firele de ață care mai țin nasturele al doilea de la haina lui Copos, patronul de azi al Cazinoului și al berăriei „Racul verde”... Tot în podul lui Karintis am mai găsit și cele două imense cochilii de Nautilus, aduse din te miri ce ape, o floretă cu apărătoarea din argint, o floretă cu vârf de stilet. Karintis ăsta a fost contemporan și cu Jules Verne, și cu Thomas Mann, dar n-a învățat nimic de la nici unul dintre ei... de altfel nici nu cred că i-a citit. S-a mulțumit să știe alfabetul grec, maghiar, ebraic, german și rus, să le scrie și pronunțe corect, să se poată descurca în călătoriile prin Europa cât de cât; i-au fost de ajuns greaca veche și latina să poată trăi... În pod nu-mi mai era frig, așa cum nu-ți poate fi frig acolo unde e praf și pânză de păianjen... Știam mai de mult că unui om îi trebuiau trei minute și jumătate să traverseze piața de la un capăt la altul... În trei minute și jumătate eu nu ajung nici până la vecina de dedesubt, dar pot să fiu deja în podul bibliotecii.

Am hotărât să-i schimb ordinea, mai cu seamă că, ultima oară, Karintis urcase în podul acela în urmau vreo trei sau cinci ani, am hotărât să fac podul acela locuibil... Deasupra intrării am să pun portretul lui Don Quijote de la Mancha, cel mai mare călător european din mileniul al doilea. Dintr-un cuier întors am să-mi fac o timonă... N-am văzut pământul, n-am văzut continentul, n-am văzut ținutul, nici măcar orașul în care stau de la o vreme nu-l cunosc... Am însă Piața florilor. Despre ea știu ceva mai mult... Dincolo de pielea zgunturoasă a caselor care-i închid dreptunghiul este orașul despre care nu mai știu nimic... Nici măcar străzile, cele nouă, nu mai știu bine încotro duc... Vântul bate dinspre ocean și aduce un aer cald, e clipa în care Mathilda își freacă șoldurile de pereții mansardei mele, Alexander zvârle cu pietricele prin burlan...

*

...Mă trezesc, știu că nu e nici Mathilda, nici Alexander, dar trebuie să-mi umplu viața cu ceva, să nu fiu singur. De când a venit Beti, nu mai simt nevoia Mathildei și-a lui Alexander. Beti este o fabrică: consumă materie primă, produce energie, alungă visele tale și-ți acoperă întreaga lume trează sau dormitândă... De când s-a mutat la mine, vântul cald nu

mai bate dinspre mare, ci de la miază-zi. Beti mi-a dilatat lumea, mi-a îndepărtat obiectele spre locurile lor cele adevărate.

De când i se vede bine pânțele, lucrează numai de dimineață. În ceasurile acelea o mai mint și fug în podul bibliotecii, să fac mici călătorii cu luneta. Mă simt un om care trăiește în patru veacuri deodată; și pe la 1843, când s-a făcut vechea piață „La Couronne” și în piața cu mașini a lui 19..., și alături de morții de la Custozza. Într-o dimineață am adormit de-a binele pe când stăteam cu luneta la ochi. Un polițist care-și făcea rondul, m-a zărit și a arătat spre mine cu degetul. S-a strâns lumea în fața bibliotecii. O trupă de soldați adusă în grabă a intrat pe poarta clădirii, apoi, cu Karintis în frunte, s-au repezit spre pod... Se apropiiau de mine cu mâinile întinse. M-am trezit, dar nu mi-am dezlipit ochiul de pe, lunetă. „Acolo sunt!” le-am spus și le-am arătat prin tubul de metal o tufă din fața restaurantului. Șeful soldaților, apoi și Karintis, s-au uitat, nu au văzut pe nimeni și mi-au strigat: „Minți, javră schiloadă! Te-ai ascuns după tufă să nu te vedem!”... „Trebuia să mă apăr” le-am spus. Au coborât furioși, au scotocit toate tufele din fața restaurantului și iar s-au întors în pod. Eu îi urmăream cu luneta. Șeful soldaților a ajuns găfâind lângă mine, s-a așezat pe burtă să afle exact unde mă uitam. A sărit în picioare, a ordonat: „în copaci!” și i-am văzut coborând și scuturând, apoi, toți trei copacii din Piața florilor. Când s-au întors în pod, m-au descoperit tot cu luneta la ochi. Priveam spre monumentul Custozza. Șeful patrului m-a dat la o parte, și-a aruncat privirea prin tub, apoi a țipat: „A fugit, bestia, undeva prin Italia!”... Au plecat frânți de oboseală. Dezamăgiți, au lăsat lângă mine o santinelă cu ordinul: „Dacă se întoarce, îi pui cătușele și-l aduci jos... N-are să-ți fie greu, pentru că va apărea cu capul și mâinile întinse... Îl aduci jos, că facem noi om din el!” Soldatul a rămas nemișcat lângă lunetă, așteptând clipa în care am să mă întorc pe la capătul ei din Italia. Am răsucit-o spre el. Îl zăream departe, atârnat undeva printre stâlpii unei catedrale gotice. Nu știu ce va fi văzut el când a privit prin lunetă spre mine, dar a țipat, și-a zvârlit arma și s-a aruncat, cu capul înainte, prin mica ușiță a porumbeilor spre piață. A căzut peste capetele curioșilor de jos. N-a murit nimeni, dar au dus trei ambulanțe pline de oameni cu capetele strâmbe... S-a strâns și mai mult popor. Unii dădeau vina pe armată, că stă pe capetele civililor. Alții arătau spre mine și spuneau că nu sunt acolo, dar că ei totuși mă văd, și că toate belelele lumii au venit, vin și au să vină de la niște infirmi puși deasupra lor să le arate drumul... și altele de felul acesta, pentru care ar fi putut să-i închidă pe toți... Au venit patrulă, i-au împrăștiat și toate au intrat în normal. Atunci a urcat în pod Karintis, s-a așezat lângă mine, mi-a luat luneta și a început să secere cu ochiul ei, peste piață. A zis ceva pe grecește, apoi a plecat râzând. După o oră, întreaga piață era împânzită de soldați cu

bastoane și scuturi și baioneta la armă, gata de luptă. Nu mai era picior de civil. Doar porumbeii, speriați de patrula care a făcut naveta spre podul bibliotecii, au zburat în piață și s-au strâns cerc în jurul monumentului... Karintis arăta cu mâna spre ei. Un ordin scurt, și jumătate dintre porumbei zăceau morți în jurul monumentului; un al doilea ordin, și peste piață a început să plouă cu hoituri de porumbei... După alt ordin au ajuns și în podul bibliotecii câteva capete ascuțite din oțel și s-au înfipt în genunchiul lui Don Quijote. Au mai rămas în viață numai trei porumbei. Plângeam în ușița mea și-i înjuram pe cei de jos, ca astfel să mă vadă și să se termine odată cu toate. Au tras de trei ori: la prima rafală a căzut un atlant, la următoarea a căzut al doilea, iar la a treia rafală s-a prăbușit întreaga bibliotecă. Ardeau maldărele de cărți, ardeau fișe, ardeau ilustrate de pe toate meridianele pământului, ardeau Jules Verne, băncile, mesele, notițele cititorilor... Numai podul rămăsese însingurat, neatins, sprijinit pe patru piloni de zid ca o carenă de corabie pe țarm. N-am să mai pot ajunge la mansarda mea — mi-am spus — au rupt firele.... După ce s-au liniștit toate, au sosit în zbor porumbeii, trei, toți gulerăți, trufași, aceia pe care nu-i puteam suporta. Ce să fi făcut? Printr-o spărtură din acoperiș se vedeau stelele. Niște stele din care hram putut să compun nici o constelație știută... Am întors luneta spre ele și le-am privit. N-am putut să pricep nimic. I-am auzit jos, în piață, vocea lui Karintis:

„Matei, oameni buni, nefericiților!... Vă chem în fața judecății! Vă chem, și ce vă pasă, condamnaților?! Vă pot împlicina de orice rele mult mai multe decât e în stare să înfăptuiască un singur om; și mai ales pentru aceea că stați! Stați sub munte, îl vedeți alb deasupra, știți că până la vârful lui sunt patru ceasuri de caznă, dar voi stați și vă îndoiiți mereu de puterea voastră: Și ce-i dacă ajung pe munte?... Iar dacă voi ajunge sus, oamenii de acolo, când mă vor vedea, nu-mi vor spune: „Ce scofala e că ai urcat până aici?... Noi eram încă înaintea ta și nu ne-am plâns, și nu ni s-a părut atât de greu”... Să stai sub munte și să știi că până sus ai patru ore de singurătate, în care poți să fii mâncat de fiare, zdrobit de pietre”, să cazi, să îngheți, să înnebunești de groază, să fii îngrozit de coșmarurile tale... Iar sus... Sus se află întotdeauna cineva... Matei, numai săpatul gropii mai e o la fel de mare hărnicie...” Nu știu de ce m-a apucat furia. O clipă, în fața ochilor am văzut un nouaș brun... Cred că am început să plutesc...

*

În ziua aceea am dormit până la patru. Beti a venit neobișnuit de repede. „Te duc la film, mi-a spus, e Stan și Bran...” S-a dus singură sau cu cineva. S-a întors imediat după terminarea filmului și, până ce a venit

vecina cu masa, Beti a tot răs și mi-a povestit... Am mâncat ouă cu slănină și castraveți murați. Astea fuseseră pe pofta ei...

S-a culcat. S-a întins peste întregul pat, cât era de mare, și a adormit. Am auzit-o râzând prin somn de câteva ori. Dinspre mare, marea mea, aceea de la miază-zi, bătea un vânt cald. „Are să ningă!” mi-am spus.

5

... Nu a nins. Beti a adormit mult, apoi a ieșit în oraș. Cui să-i fi povestit ceva?... În somn, așezat lângă urechea ei, puteam să-i spun orice poveste, chiar și adevărată, după care s-ar fi trezit și mi-ar fi zis: „Matei, am avut un vis clar, lung și colorat, se făcea că...”

Camera rămăsese vraiste. „Dezordinea — așa am aflat de la Saftiu — este pecetea omului, trecerea lui peste o vreme față de care se simte mereu în urmă, în inferioritate... Graba nu-l ajută decât să știe că nu se dă bătut. Asta fără să-i pese că nu va învinge niciodată...”

Cearșafurile, încă albe, preling varul pereților peste pat, pentru ca într-un singur punct, acolo unde colțul căzut al învelitoarei de plapumă atinge podeaua, să-și afle odihna un rest de perete.

Ușile dulapului au rămas date în lături, ca o fereastră spre lumea iute și meschină a fetei. Câțiva ciorapi scăpați ca prin minune atârnă peste rafturi, șosele strâmbe să lege munții răvășiți ai șervetelor din caturile de sus cu spurcăciunile colorate din ultimul sertar, cel al rufelor murdare, înghesuite neîndemânatic jos. Urmele nepăsării celui stăpân peste prezent. Sunetele spânzurate... Viață restaurată. .. Întreaga cameră arată ca un mulaj după o lume illogică... Butaforie, dar nu din mucava, ci din spori de plante agățătoare, de vâsc sau iederă în căutarea disperată a unui suport solid. Paltonul, scurta de iarnă, două rochițe învolădate.

O dată lumea... De două ori lumea... De trei ori lumea... aceeași lume... Fiecare din cele două oglinzi puse de Beti pe ușile dulapului, față-n față, numără aceeași lume de tot atâtea ori la stânga și la dreapta, până în afundul fântânilor lor.

Oamenii grăbiți ocupă un spațiu de zeci de ori mai mare decât ceilalți, obișnuiți cu perimetrul restrâns al măsurii, al ordinei... Dezordinea este singurul semn al dorinței noastre de omniprezență. Înainte de a pleca, după ce se ciocnise în câteva rânduri de privirea mea atârnată în aerul camerei, Beti mi-a spus: „Ce te uiți?... Ești rău, urăști!... Într-o bună zi, pentru veninul din tine, au să te mai taie o dată în dreptul fierii...”

Dacă mi-aș fi lăsat privirea în jos, Beti ar fi continuat să mă toace mărunț, fără să pună un pic de suflet în ceea ce ar fi zis...

Dacă aş fi zâmbit, ar fi ţipat şi ar fi răvăşit tot sufletul dulapului aceluia fără să ştie ce caută...

Am stat nemişcat, fără expresie, cred, şi am şoptit: „Trandafirul alb...” Beti s-a ridicat pe vârfuri şi a început să scotocească în spatele rândului de şervete. „Ce trandafir îţi trebuie, a spus, ce tâlcuri de blestem?” oamenii deprinşi să-şi ducă viaţa cu risipire de energie sunt neîncrezători în toate uneori. Mereu li se pare că în graba lor au uitat ceva, că n-au observat un gest semnificativ.

„Trandafirul alb!” am repetat. Ştiam că are să se înfurie şi să ţipe la mine. Ştiam că are nevoie să afurisească pe cineva, să-şi poată face vânt peste neîndemânarea ei, asta mai nouă, de când ajunsese să fie gravidă. „Ce trandafir?! ţipă. Ce trandafir pe frigul ăsta?!” Pântecele îi era scuturat de convulsii. Petele cafenii, care-i apăruseră de vreo lună deasupra buzei de sus şi sub ochi, se făcuseră roşii. I-am spus: „Nu voiai să-ţi pui un trandafir alb?”... „Ba da... ă... trandafirul...” S-a uitat la mine ca la orice obiect furniruit... Dacă un bărbat ca aceia de la fabrică, un om întreg, deci, i-ar fi strigat: „Idioato, împrăştiato, niciodată nu ştii unde-ţi pui lucrurile!” Beti s-ar fi dus tăcută la dulap, ar fi găsit repede trandafirul, apoi şi l-ar fi pus în piept... (De prost-gust, un trandafir alb pe o rochie lame albăstruie... Puah! Şi asta pentru nu ştiu ce bal, sau sărbătoare cu totul „excepţională” pentru ea...) Dacă i-aş fi spus că-i fără gust, s-ar fi simţit stingheră toată seara. I s-ar fi părut că toată lumea se uită la ea (şi aşa s-ar fi uitat, pentru că nu vezi chiar toată ziua pe la baluri femei cu burta la gură...)... Ehe, fetiço, mai întâi trebuie să reprezinţi ceva pentru lumea aceea ca să te ia în seamă, şi abia după aceea să aştepţi să fii bârfită... Aşa, însă...

Găsi, în cele din urmă, trandafirul şi, cum era de aşteptat, şi-l puse în piept, pe stânga... Se privi în amândouă oglinzile, pe rând, fără să zâmbească... Apoi, ca din senin, îl smulse şi-l aruncă undeva deasupra batistelor de pe raftul de sus. Cel mai mult o irita, după câte am priceput, rochia de lame, care deşi fusese făcută pentru o femeie cu forme pline, n-o mai încăpea, şi se mula, aiurea pe un fel de fund ridicat până sub sâni şi pe altul căzut undeva pe cealaltă parte. A început să înjure pe cineva.... Şi-a schimbat rochia cu una de vară, largă, în care încăpea cu totul... La aceea şi-a pus, în cele din urmă, trandafirul... S-a întors deodată spre mine, mi-a zâmbit. Eram ultimul ciob de oglindă de care avea nevoie pentru a se şti împăcată. „Stă bine — i-am spus — stă minunat...” S-a întristat. Poate ar fi trebuit să tac. Eram un om, deci o oglindă strâmbă şi ar fi vrut să citească singură de pe faţa mea efectul. Mai departe, totul a decurs limpede; şi-a luat bunda îmblănită, geanta, mânuşile şi a plecat. Nu i-am zis nimic la plecare.

Fereastra spre Piața florilor e aburită. Căldura femeii, căldura mea, căldura casei s-au strâns înform, în stropi, pe sticla rece. Lumina galbenă a apusului de februarie: varul galben al pereților, oglinzile galbene, cearșaful galben scurs peste podea.

De jos, am auzit pașii vecinei.

„Bună seara, Matei!” a spus. Era prima oară când îmi spunea pe nume. „... Am venit, am bănuț... am văzut-o pe femeia aceea care stă la tine... tu...” Crezuse, probabil, că mă va găsi disperat, plângând sau mai știu eu cum... S-a liniștit, și-a adunat mâinile una peste alta, apoi și-a ridicat blândețea în colțurile ochilor. A continuat: „Faceți penitență. Nu e bine! Un om cu mintea dumitale nu are voie să se piardă așa...” Am tăcut. Femeia s-a așezat pe noptieră, apoi a mai zis: „... știu cum e asta, că și al meu a făcut penitență pentru o afacere cu carne... e măcelar, știți doar. L-au prins, l-au dus în penitență și l-au ținut trei luni... Doamne, cât am mai plâns în lunile acelea, cât post am ținut și cât m-am putut ruga pentru el... Iar dumneavoastră v-o faceți singur...”

S-a mutat pe marginea patului, deasupra ultimei fâșii de cearșaf de pe podea. „De ce ați lăsat-o să se ducă?... De ce ați primit-o în casă, dacă ați știut cum e?...” Femeia nu mai urcase în cameră de câteva săptămâni, cam de când se mutase la mine Beti. Mă așteptasem ca, într-o bună zi, să nu se mai poată abține și să urce până la mine, să mi le spună pe toate într-un fel, într-o anume ordine, cum și le putea ține în suflet și-n minte singură. Cine știe de câte ori va fi repetat textul, zi de zi, noapte de noapte, să nu le uite, să mă învețe, să-mi deschidă ochii cât ce i se va ivi prilejul. Spunea limpede șirul unei povești inventate de ea pe seama celeilalte. Din puținele ei drumuri, pe la magazine, pe la piață, aflase câte ceva despre viața femeii fără bărbat care locuia deasupra ei. Prin știrile acelea adunate trudnic, zi cu zi, viața ei căpătase un rost, meschin și deopotrivă eroic — să mă trezească la adevăr. Pe la jumătatea poveștii s-a ridicat și a închis ușile dulapului, de parcă vorbele ei ar fi putut să se ascundă în hainele celeilalte, să o pârască. Povestea i se stinse pe buze: „... e om slab, n-are pe nimeni și nimic să o lege de viață... poate copilul, poate după ce-l naște n-are să mai fugă de colo-colo...” Vecina mea nu știa prea multe și nici nu avea o viață prea bogată, din care să mai încropească ceva în prelungirea poveștii celeilalte. După ce-și termină ultimul cuvânt, rămase stingheră pe pat, în același loc. „Asta m-a adus aici...” a spus. Al meu e jos, e ziua lui. A venit beat și doarme. Copiii i-au cumpărat țigări...” Le-a rupt, le-a aruncat sub pat... Acum doarme. După miezul nopții are să se trezească, are să meargă în bucătărie să bea apă și pe urmă are să mă caute prin toată casa să-mi spună că-i un ticălos și că merită să-l arunc în piață... Abia după ce va plânge în poala mea, are să se liniștească și va începe să-și caute țigările... Să nu vă

supărați dacă veți fi treaz pe la patru și veți auzi tămbălău la noi... Eu, ce să-i fac, dacă și-a rupt singur ȱigările și dacă alți bani, să-i fi cumpărat altele, n-am avut?..”

Femeia s-a ridicat în picioare și a plecat spre ușă. „S-aprind lumina”, a mai spus, apoi a plecat.

Am auzit pașii coborând târșiți până jos. Nu bătea nici un fuior de vânt și vremea nici nu arăta să se schimbe. Cu toate astea, am spus: „Se schimbă vremea... Are să plouă, Beti, până la ziuă... Să te întorci degrabă, să nu-ți ude bunda și rochia... Are să fie rece, și pe tine, cum ești, nu te aduce nimeni cu mașina și nici cu trăsura...”

Pe neașteptate, Alexander, trezit de vânzoleala unui vânt, a început să zvârle cu pietricele prin burlan... Dacă aş fi acum în California, pe-o râpă de canion, singur... să-mi bată vântul și să nu știu cine bate, să ropotească piatra și să cred că sunt cohorte de bivoli speriați... Sunt șapte luni cât șapte ani, cât șapte veacuri dintr-o singură viață de om...” De câte milenii dăinui, Matei?”... „Să fie șapte, șaptespe... și tot mă mai tem de apă, de foc, de frig și lovire... dar am să mai dăinui...”

*

Când am deschis ochii, în fața mea se afla un individ cu fulgarin îmblănit, ce purta pe cap o pălărie. Intrase fără să-l aud. Picase de undeva în fața patului meu. Își depărta picioarele și, cu mâinile la spate, porni a mă întreba: „Ești Matei P?... De câte luni stai aici?... Unde-ai locuit înainte?... Ce-ai făcut acolo?... Din ce ai trăit?... Unde te-ai născut?... Când ai părăsit orașul?... Când s-a mutat Elisabeta S. aici?... Știi cine e?... Cum poți trăi în concubinaj cu cineva, fără să știi cine e?... Cine a mai vizitat-o de când e la tine?... Cine a mai urcat în camera asta în afară de femeia respectivă?...” I-am răspuns la toate întrebările pe îndelete. Când a simțit că o iau razna, s-a apropiat de dulap și ia potrivit în așa fel una dintre uși încât să mă pot vedea în oglindă... Bună armă... Am închis ochii. Mi i-am acoperit cu palmele, dar imaginea mea și a individului n-au dispărut, ca filamentul unui bec care-ți arde retina. Imaginea aceea dublă deveni roșie, apoi neagră pe un fond gri. Am deschis ochii din nou. În cameră, lângă individ, se mai afla și Murran. „Am venit, spuse acesta de pe urmă, să-i iau femeii ăleia niște boarfe!” I-am arătat ușa dulapului. Murran se văzu în amândouă oglinzile dintr-o dată și, strâns de propriile lui imagini, nu mai fu în stare să scotocească după lucrurile femeii... A înghițit greu, și-a întors privirea spre mine parcă cerșind înțelegere... Ce înțelegere, și mai cu seamă pentru cine?... A luat la întâmplare câte ceva din fiecare raft, m-a întrebat unde se afla geamantanul ei, le-a aruncat pe toate înăuntru și a plecat. Am rămas singur cu străinul care, muiat de poziția rigidă în care stătuse mai bine de o

jumătate de oră, făcu doi pași de-a lungul patului, să ajungă aproape de mine, complice, ca un actor prost. A spus: „Ascultă, Matei, până mâine, când am să trec pe la tine, să-mi scrii amănunțit tot ce a făcut târfa aceea de când o cunoști. E clar?... Tot, cu numele celor cu care ai văzut-o, cu orele la care venea și pleca... toate tipicurile... Mâine la prânz am să te caut, la unsprezece și jumătate, aici!...” Am închis ochii și am dat supus din cap. Când i-am redeschis, străinul nu mai era în cameră...

... Ușile dulapului rămăseseră deschise. Speriat, un ștergar bătea de la locul lui cu trei caturi mai, jos, ca un râu neterminat. Ciorapii dispăruseră, batiste înfloriseră pe podea... sertarul cu haine murdare ajunsese lângă noptieră. .. răzvrătite, pe podea, cârpe, ca un perete scorjit de zugrăvi cu șpaclurile...

De jos s-au auzit iar pașii vecinei. A deschis ușa: „Iertați, am crezut că ați adormit cu lumina aprinsă...”

6

„Pinguinii sunt ca niște oi negre cu burta albă. Pinguinii n-au curajul solitudinii. Stau pe banchiză, așteaptă ca unul dintre ei, nu se știe care anume va fi acela, să-și adune destul curaj să se arunce în valuri. Ceilalți îl urmează ca la un semn, până când un altul, nimeni nu știe care va fi acela, crispat de îndoială, se oprește. Într-o clipă se opresc toți câți au mai rămas în urma lui, să aștepte rândul, până când un alt fulger de curaj... Totul se rezumă la o spaimă!”

*

A doua zi, soarele a apărut mai târziu din pricina ploii... Birjarul mă aștepta de la ora 6. Am coborât, i-am plătit, i-am spus: „Fă o plimbare singur pe banii ăștia, unde vrei.” Și m-am întors în patul meu, să-l aștept pe străin. Sus, în cameră, aceeași dezordine de cu seară. Am urcat în pat, apoi pe noptieră, să privesc spre portalul băncii. Karintis nu intrase încă în clădirea bibliotecii, sau poate că la ora aceea se ținea ascuns de vreo răceală pe lângă soba lui dintre dulapurile cu fișe și registre. Oricum, puteam să umblu liber prin bibliotecă... M-am întors în pat. Dacă de fugit n-am putut fugi, să mă ascund măcar.. Am închis ochii...

*

Când am urcat etajele bibliotecii, n-am întâlnit pe nimeni. Doar când am ajuns în pod și aplecam chepengul, am zărit un înfrigurat ce trecea spre una dintre sălile de lectură... Sus, în ușa de ieșire spre piață, se înghesuiau porumbeii. Afară plouase, dar dinăuntru îi alungasem eu. Am colindat pe

rând toate cotloanele podului, pentru a mă putea obișnui cu întunericul. Totul era la locul său, numai luneta, luneta lipsea... Ca-n visul meu — mi-am spus — și-am ațipit cu spatele pe zidul fierbinte al unui horn. Zgomotul pieței ajungea până la mine ca un suflu monoton... Când te ferești de oameni, zgomotul lor are în el ceva de sfredel ucigător, pe care nu-l poate opri decât întunericul... În ușița podului a apărut capul străinului aceleuia să-mi strige (să-mi spună; doar mie mi se părea atunci că glasul lui este un urlet): „Aici ai să-ți întorci toate amintirile tale din ultimele șapte luni, aici are să te apuce a douăsprezecea ucigând porumbei, curățindu-i de pene și frigându-i în fumul dinăuntru hornului! Ai să pustiești piața de porumbei și, până la urmă, nu o să mai ai ce să mănânci și o să trebuiască să cobori de foame... Atunci, are să te arunce orașul până dincolo de marginile lui, pe rampa de gunoaie... Acolo ai să visezi pentru ultima oară; ai să visezi că ești om întreg, călare pe un cal (mereu cal, patru picioare, de-ar fi opt, douășpe... miriapod să fie)... Ai să mai fii întreg numai o dată, o singură dată, când vei visa că ești flămând și însetat să-ți cauți astâmpăr vieții. Numai pentru acelea-ți mai trebuie să fii întreg!...”

*

... Am deschis ochii, am coborât până la poarta bibliotecii. Picioare, oameni, grabă. Dacă privești strada din dreptul genunchiului, trupurile oamenilor formează la un loc un singur animal multicolor care-și schimbă mereu lumina; un animal tubular, lung, așezat pe mii de picioare care merg anapoda; un cameleon care pare blocat între zidurile caselor și își mută doar culorile dintr-o parte în alta... Din dreptul genunchiului, strada arată ca o omidă prinsă între pereții de sticlă ai unei eprubete. M-am odihnit sub poarta bibliotecii, apoi am trecut strada și am urcat în cămăruța mea.

Străinul, omul cu pălărie, din cealaltă noapte, mă aștepta. M-a întrebat despre declarația pe care mi-o ceruse cu o jumătate de zi mai înainte. Nu s-a neliniștit, nu m-a amenințat... „Poate n-ai avut inspirație!” a spus, apoi m-a întrebat, ca din senin, dacă-mi mai aduc aminte de Ștefelea, de colonelul Ștefelea, de Alexandru Ștefelea... N-am scos o vorbă. A dat din umeri și a plecat... Știam că, de acum înainte, nu aveam să mai fiu singur...

„... să aștepți o vreme... să te avânți... o clipă doar să te îndoiești și să te vezi oprit... să aștepți, din nou... să te avânți nepăsător... apoi iar să te îndoiești, să stai și să aștepți... deasupra — viscoalele uscate ale vremii, în urmă — vara, în față — iarna, jos — oceanul de apă... se găsește curaj până și în ultimul pinguin care, împins de vânt, cade-n ocean... Apoi, călătoria...”

La 6 sosea birjarul să-i dau un mic bacșiș pe care să-l bea mai înainte de a se fi dus la una din gări. Străinul venea ca un ceasornic să mă vadă, să întrebe: „Nici acum nu ești gata?” Să aștepte câtva, apoi să plece. Într-o zi m-am hotărât: „Du-mă! i-am strigat birjarului. Astăzi să mă duci până în afara orașului”.

După o oră eram, din nou, în fața bibliotecii. La 11 porneam spre mansarda mea, să-l întâlnesc pe străin. Devenise singurul punct consistent din întreagă viața mea. Cu Beti ajunsesem să-mi pierd ordinea somnului de zi, noapte; mesele luate aiurea, uneori de loc, îmi lăsaseră sentimentul că nici n-aș mai fi printre oamenii vii.

Ajuns în fața ușii de la cameră, am auzit vocea femeii din vecini răspunzându-i cuiva, parcă străinului, la niște întrebări... „Din pensie!”, a zis femeia. „Priculiciul ăla ce mă-sa de erou e să aibă o pensie?” a spus străinul. Vecina a mai zis: „Nu știu!” și a pornit spre ușă. A oprit-o și au mai zăbovit până să ajung eu din nou în stradă, sub portalul bibliotecii. Am închis ochii.

... Oceanul era lin. Își ridica ritmic limbile de apă peste o plajă cu scoici; în urma undei care se retrăgea, nisipul rămânea ud apoi și apa aceea se retrăgea undeva în adânc... Un ciuline care nu văzuse neam de neamul lui oceanul și se învățase țepos, zbârcit și rău tocmai din pricina setei, să se știe tare în fața lui, urât și netrebuincios, dar suveran în secetă, ajunsese, rupt de un vânt, peste scoicile de pe liman... Primul val l-a tras, al doilea l-a rostogolit, al treilea val l-a dus până spre marginea neliniștită a apei, iar cu al patrulea a plecat spre larg... Un ciuline rostogolit de ocean... În spatele meu, mi-am spus, în toată biblioteca, eroii, care de pe urma acestui fapt nu primesc nici o pensie sau ajutor de izolare, au mers cu obstinație până la capăt, deși cei mai mulți dintre ei, știau încotro merg, știau de ce sunt ei în stare, știau ce șanse au... Dacă la un moment dat s-ar fi oprit, așa cum se opresc statuile, pentru că toate statuile lumii sunt oprite într-o mișcare fără trecut și fără viitor, singura care exprimă exact nemurirea, eroii aceia n-ar mai fi existat...

*

... Așa adorm mereu: o lume ostilă își trimite limbile spre mine... o plăsmuire, două, trei... cu a patra ajung până dincolo de apă pe celălalt țarm al nopții, unde așteaptă un birjar, birjarul...

Pe celălalt țarm.

„Plouă, mi-a spus, birjarul, calul tușește, dar dacă vrei dumneavoastră...” ... „Îți plătesc dublu, i-am spus, și separat pentru penicilina calului...”

Ploua cu mazărice. Am colindat pe aceleași străzi lăturalnice, cu case vechi care-mi aduceau aminte de copilărie, de Burna domnului Ștefelea... În trăsură devi un străin, ochiul îți privește cu o prospețime falsă, ca și cum în dimineața aceea ai fi sosit în oraș. Evitam centrul, centrele, cartierele mari, din pricina tăvălugului de lume... Ajungeam la capătul orașului, pe una dintre străzile acelea pavate cu piatră care dădeau spre vreo suburbie mărunță, altădată un sat, trecut de cartografi, mai apoi, între granițele marelui imperiu al orașului. Mergeam spre localitatea aceea cu porci, găini, găște, cu lapte și porumb... cu trei gospodari bătrâni, înrăiți în credința lor că totul era pierdut prin civilizație... cu zeci de oameni, sute... tineri, copii, vârstnici absorbiți de pântecosul oraș prin pompele tramvaielor de navetă... oameni grăbiți să ajungă la locurile lor de muncă... apoi, din nou, în goană, spre curțile lor de gospodari unde le rămăsese neterminată o treabă de ieri: tăiatul viei, dezgropatul, trandafirilor, pusul răsadurilor, recoltatul salatei timpurii... și vacile, și caprele, câteva oi, caii... porcii și găștele... O lume de altădată unde, între pereții unui conac cu șase camere, se puteau ține, noapte de noapte, petrecerile de pomină ale fostei baroane Mathilda sau cele din visele cu prihană ale nurorii de colonel, Luiza Ștefelea... L-am rugat, nu am apucat să-l rog pe birjar... a tras fi-acrul de-a curmezișul drumului, astfel ca de sub coviltirul de mușama neagră să-mi fie deschisă perspectiva luată unei naturi în agonie... L-am auzit pe birjar: „In porcăria asta nu am să mă mut niciodată!” Apoi a întors trăsura, fără să mă întrebe, și a pornit spre oraș. Trecusem de marginea fostei bariere, trecusem de ultimele case, ajunseserăm pe o stradă cu tise a unui oraș cunoscut. Un orașel. Trăsura a oprit în fața unei case înconjurată cu tufe de bucsus. Omul de pe capră s-a dat jos, a intrat, a zăbovit câțva, apoi s-a întors... A stat destul cât să descopăr printre tufele acelea, dincolo de ele, într-un dreptunghi ca de cetate, câțiva pitici din piatră, spiriduși apărători ai casei, ca și cum niște copii, preacuvioși[^] au hotărât să pună ordine într-un cimitir părăsit pentru ziua morților... Un biciclist cu două bidoane legate de-o parte și de alta a roții din spate a trecut pe lângă noi...

În fața bibliotecii ne aștepta străinul. M-a ajutat să ajung mai repede în mansarda mea. „Cum te simți?” mi-a zis. Am dat din cap afirmativ. „Nu ți-e teamă, a continuat străinul, că într-o bună zi, plecând cu trăsura, n-ai să te mai întorci?” Am spus: „Nu...” și am ajuns astfel să fim mai siguri. Străinului — pe care de atunci înainte l-aș fi putut descoperi în oricât de multă lume, măcar și numai pentru nasul său de boxer aflat în mijlocul unei fețe roșcate, nefiresc de grosolan între doi ochi gri-albăstrui, sticloși, în

fântânile cărora se dilatau cu mare repeziciune pupilele negre — străinului aceluia i-am spus: Ulrich. „Ulrich, l-am întrebat, ce mai e cu fata?”... A tăcut, apoi a plecat.

O tâmpenie, mi-am spus, o tâmpenie de vis din care trebuie să mă trezesc!...

*

Vecina apărea în cameră îmbrăcată, mai întotdeauna, la fel: cu o rochie albastră, lungă, ca o robă de călugăr franciscan, în care-și juca trupul fără prea multă grație, de pe un picior pe altul, într-un mers chinuit, de reumatic... Prinsese obiceiul să urce în cameră după fiecare vizită a lui Ulrich. Venea să mă liniștească, să-mi fie de sprijin, să-mi dea un sfat... o vedeam neobișnuit de des, neschimbată în mirarea ei, și-mi spuneam că, de bună seamă, timiditatea roade cu aceeași dinți ca și bătrânețea... Se așeza pe noptieră, aproape de marginea patului, și aștepta să-i spun ceva anume despre noul meu vizitator,.. Intr-una din zile mi-a atins mâna cu degetele, voise să mângâie sau să fie mângâiată... Simțea că sunt înconjurat de ceva rău, pe care nu și-l putea explica, o magmă care se coagula în jurul ființei mele, dar împotriva căreia știa că nu-mi putea da nici un ajutor... Cine nu e capabil să intuiască răul intră în zona imbecilității. De partea cealaltă stau paranoici... „E altă limbă, femeie, i-am spus, alta!” Și mi-am tras iute mâna, să priceapă că trebuie să plece...” Azi e ziua mea, a spus, și venisem să vă chem la noi...” Femeia aceasta se apără mai bine decât mine... „La voi, i-am zis, e mereu câte o zi de naștere a cuiva; alaltăieri era a bărbatului tău, acu o lună a fiului... nu pot veni.”

*

... Priveam noaptea de martie. Jos, undeva în jurul monumentului Custozza, se resfărau prelungi câteva umbre. Vântul mișca lămpile atârinate peste piață. Iluzii. Imaginația e un rest de viață netrăită, care se întoarce peste cealaltă să ne amăgească... O porcărie, ca și Beti, Murran, Ulrich... Era trecut de miezul nopții când vântul se întetise, răscolind toate lămpile de deasupra Pieței florilor... În jurul monumentului umbrele se mișcau precum spițele roții unei căruțe în bătaia zorilor. A trecut o mașină, două, spițele s-au rupt și s-au refăcut în urma lor... De jos, din apartamentul vecinei, a răzbit țipătul unei femei. Nimic omenesc: o lamă perfid de subțire fulgerată prin pieptul de moloz al clădirii. Un nou țipăt, o ușă trântită... tropot pe trepte... copii speriați, alte țipete, ciocănele boante lovind pielea unui timpan spart. Peste dalele pieței trecu în goană femeia din vecini îmbrăcată numai în voalul cămășii de noapte. Fugea, se oprea, fugea din nou. A dispărut pe una dintre străzi. În mijlocul pieței a apărut

bărbatul ei. S-a așezat solid pe picioare, și-a strâns scurta peste umeri, a aruncat cu o piatră spre colțul străzii, apoi s-a întors și a dispărut bombănind gros, undeva sub poarta clădirii noastre. Nu l-am auzit urcând... Nu știam ce se petrece, când, la capătul uneia dintre străzi, a apărut paznicul de noapte, și el tot o invenție... *Deus ex machina*... Când evenimentele lumii ajung la un punct critic, este căutat și găsit, în mare grabă, omul cel mai nimerit pentru a rezolva situația... Rondul de noapte al istoriei se face la ore fixe, după niște prescripții stricte... insolentul răufăcător atacă victima în chiar casa iertării... Pedepsa e capitală: peste câțeva vreme, o roată de mașină... răufăcătorul va pleca în iad; apoi călăul său, la închisoare... Paznicii ăștia sunt, ar trebui — asta le e menirea — să fie niște dubluri ale conștiinței... Răufăcătorii cunosc cel mai bine orele rondului de noapte... singura salvare: *Deus ex*...

... nici după trecerea paznicului de noapte, bărbatul din vecini nu a mai apărut. Înfrigurată, cu brațele strânse țeste goliciunea trupului, femeia se strecura de-a lungul zidurilor restaurantului, spre casă. De sub poartă au început să zboare pietre spre locul unde se afla. Se auzeau înjurături articulate greoi de o minte beată și ca un lei-motiv: „Târfă scârboasă...” Femeia nu s-a oprit, nu s-a ferit, a ieșit limpede spre mijlocul străzii, ca o ființă imaterială. Era desculță... Am strigat nu mai știu ce bărbatului de dedesubt... o piatră a trecut șfichiuitor pe lângă tâmpla femeii... Nu mă auzea, nu mă putea auzi în starea în care era... Nici bărbatul ei nu mă putea să mă audă, a simțit cred un ordin, un țipăt exterior lui, și s-a oprit... Femeia s-a acoperit cu brațele și a trecut sub poartă. Apoi, pe treptele clădirii s-au auzit vogi care urcau. O voce de femeie, o voce de bărbat. Vorbeau tare și nestăpânit, ca niște animale speriate...

Am adormit târziu, fără să mai am poftă să trec peste sârmele de telefon până dincolo, pe cornișa cu porumbei, să intru în podul bibliotecii, unde eram așteptat de lunetă și de La Mancha. Constat că de când a apărut în cămăruța mea străinul, au dispărut și Mathilda și Alexander cu pietricelele lui; Beti plecase la un bal și dispăruse fără urmă. Murran se mai ivise, doar cât să strângă ultimele firimituri de pe urma femeii aceleia... Până și calul birjarului a făcut congestie. Curând, poate, am să ajung să o văd și pe femeia de la etajul doi că se mută... Ulrich mă înnebunește cu întrebările despre „colonelul” Ștefelea, despre Alexander... Ulrich mă face să cred (vrea să mă facă să cred) că oameni ca mine nu au dreptul nici măcar la o moarte normală, că sunt reduși la o dispariție de animal hăituit... Nu știu când am ațipit... Oricum, vântul se întetise și erau semne că va veni o furtună de primăvară, un viscol cu trăsnete, o aiureală inofensivă și puțin cabotină, ca un teribilism de adolescent.

Să dau o declarație despre Ștefelea... Am să dau, cu siguranță, mai multe, astfel încât aceasta va fi, oricum, prima...

„La douăzeci de ani după dispariția subită a colonelului, statuia sa arăta ca o tarabă de țințași...”

... merge!

... deci: „DECLARAȚIE DESPRE VIAȚA COLONELULUI ȘTEFELEA (unu)”

„... o tarabă de țințași fusese adusă într-o căruță cu coviltir trasă de un cal alb. Înainte de a-și găsi un loc să se așeze, căruța dăduse ocol pieței dintre sinagogă și zidul cetății de mai multe-ori, așteptând ca unul sau altul dintre gospodarii ce-și aveau casele acolo să spună ceva care să-i oprească, ori să-i alunge... Până la urmă s-a oprit și au coborât din ea un bărbat și o femeie. Bărbatul a legat dârlogii calului de piciorul unei mese de piatră, apoi și-a luat femeia și au intrat în cârciuma lui Voica...”

După mica mea călătorie în Gara de Sud, Ulrich n-a mai dat pe la mine decât d dată. Femeia măcelarului urcă, îmi aduce mâncarea, mă întreabă dacă am mai aflat ceva despre Murran sau Beti, îmi dă câte o țigară, cum am rugat-o eu să facă, apoi pleacă rotunjindu-și mereu ochii înainte de a ieși pe ușă... Ieri mi-am pierdut toată ziua cu „declarațiile despre Ștefelea și Beligar” fără să simt cum îmi trece timpul... am dormit ca un prunc, ba am îndrăznit să o rog pe nevasta măcelarului să-mi aducă de la magazin o sticlă de vodcă poloneză... Azi nu mai am chef de nici un fel de declarații, dar încep să-i simt lipsa lui Ulrich, a cititorului meu, în absența căruia toată strădania mi se pare inutilă... Ar fi cumva, mi-a spus, dacă pe la 10, în loc să cobor în piață, m-aș duce cu trăsura, bineînțeles, până în vechea Piață „La Couronne”. Ar fi a treia dintre călătoriile pe care mi le-am putut permite de când m-am reîntors (așa cum m-am reîntors) în mansarda mea, de când a apărut Ulrich, cu toate metehnele lui profesionale, ușor de depistat, ușor de suportat dacă le iei cum sunt în simplitatea lor de-a dreptul mecanică. E un joc foarte simplu. El îți cere să spui ceva despre cineva și așteaptă ca tu să te dai cu capul de pereți, să rezisti, să aștepti să fii torsionat pentru ca el să afle azi un cuvânt, mâine un altul, poimâine un altul și răspoimâine, din cele trei cuvinte aflate, să facă o propoziție pe care să o decreteze: Adevărul cel adevărat!... Când însă tu, cel interogată, îi dai de la bun început nu o propoziție, nu un cuvânt, ci povești întregi despre ceea ce îl interesează, el, Ulrich, nu mai crede nimic. Își ia un concediu de

boală, să uite de cele pe care i le-ai povestit, în speranța că, atâta vreme cât va lipsi, șefii lui au să trimită pe altcineva în locul lui să te ancheteze... Jocul poate continua la nesfârșit dacă, bineînțeles, nu dai de un tip cu umor care să ți le ia de bune toate câte le spui. Atunci lucrurile se schimbă și te vezi nevoit să-ți pui mintea la contribuție, ca orice cronicar al unui fapt la care ai fost martor ocular, să inventezi ceea ce nu sa întâmplat, dar bunul-simț îți spune că trebuia să se petreacă, să compui, să recompi, ca la sfârșit să te trezești că bunul tău amic, anchetatorul, descoperă că ești total lipsit de talent și că ar fi o tragedie dacă s-ar lua lumea după „declarațiile” pe care le-ai pus tu la dispoziție „istoriei” (ca unic martor ocular) spre „developarea adevărului”... In momentele acelea, nu tocmai plăcute pentru nimeni, îți va fi greu să auzi din gura celui care te-a îndemnat să muncești: „Stimate domn, este atât de nesemnificativ adevărul pe care-l spui în dosarul acesta cu declarații, încât ne vedem nevoiți să apelăm la bunul-simț al istoricilor pentru a ne lămuri ce trebuia să se petreacă, din punct de vedere logic și legic, între acești ani!...” E o adevărată descalificare pentru tine, unicul supraviețuitor, și, dacă ai avea permis de portarma, ar merita să-ți tragi un ultim glonte... Norocul meu este că Ulrich nu dă semne că ar avea prea mult umor, de vreme ce (asta s-a întâmplat în urmă cu câteva zile, atunci când l-am întrebat dacă Beti a născut o fată sau un băiat și dacă mai e în vigoare legea după care proaspetele mame dispun de o întrerupere a stagiului de penitenciar) a fost capabil să-și scoată de la brâu un pistol, să-l îndrepte spre mine și să mă amenințe că, dacă nu se vor lămuri lucrurile, eu voi fi cel care va trebui să-i asigur o pensie respectivului copil... Am râs în hohote până ce Ulrich a dispărut... Pe urmă a fost o înscenare la Gară de Sud... Nu are pic de umor.

Pe la 10 am coborât în piață, cu speranța că-l voi vedea pe birjar. Uitasem să-i spun vecinei să nu-mi mai aducă mâncarea...

... Până în „La Couronne” am făcut mai bine de o oră. Birjarul îmi acoperise șoldurile cu o pătură, ca și cum aş fi fost un reumatic pe care trebuia să-l ducă la un spital de specialitate particular... Am trecut prin piață fără să simt nevoia să-i spun să oprească și am ajuns pe cheiul fluviului. Nu era un drum obligatoriu, nu-i cerusem să mă ducă undeva anume. De pe ehei am ajuns într-un scuar aflat într-o parte a orașului pe care nu o cunoșteam. Un havuz, porumbei, câțiva pensionari, câțiva tineri îmbrăcați aiurea dormitând pe treptele soclului unei statui reprezentând Fecioara cu pruncul, în spatele căreia am descoperit o biserică, marcată de clădirile din jur. „Oprim aici?” a întrebat birjarul într-un anume fel, care mă determină să spun „da...” și să cobor. Abia după ce am ajuns lângă o banca, mi-am dat seama că tot ceea ce începusem să fac în dimineața aceea era fără nici ,o noimă. „Vreau pe chei!” am zis, am urcat și peste puțină vreme eram pe

dig. Fluviul, pescărușii, mirosul sărat al oceanului, al apei aceleia nemărginite care își prelingea limbile valurilor în aerul ce ne spăla zidurile caselor, ferestrele, pielea, plămânii... Îmi dădeau o poftă nebună de viață. Aș fi fost în stare să-i spun birjarului să mă lase acolo pentru totdeauna, deși știu că nu m-ar fi ascultat. Îmi dorisem ani la rând să vină ziua aceea în care să pot sta singur pe chei, fără gândul nevoilor clipei următoare, liber, ca un pescăruș, ca o natură ce sunt, dar uit mereu asta și continui să cred cu obstinație că mă numesc doar om și că îmi aparține acel ceva pe care-l au numai și numai ei, oamenii, în opoziție cu tot ceea ce se mai află pe pământ... hm, cine crede asta să vină aici pe chei, alături de mine, vă vadă hamalii din dreptul genunchilor și plescăitul apei de la fibra odgoanelor căzute în mare.... Retorică... „Du-mă înapoi, în piața mea, i-am zis birjarului, aici e pentru alții”... și m-a dus, aiurea, într-una din piețele de lângă cartierul coloniștilor, cum încă i se mai zicea celui care avea drept centru Piața florilor. Mi l-am adus aminte. De aici, plecam cu toții, cei șapte, în frunte cu Ștefelea, spre casa părăsită... Am coborât în dreptul berăriei și i-am spus birjarului că vreau să mă întorc acasă singur... N-am băut bere, n-am apucat să traversez piața pentru că în jur împrejurul fântânei arteziene pe bănci, până la pompa de benzină și mai departe, spre locul unde se aflau stațiile de autobus, nu erau decât semeni de-ai mei: ologi, sau așa mi se părea doar mie... „E un spital pe aproape?” am întrebat... „Aici... ești în curtea unui spital! Ce faci pe tâmpitul?!”... „Și berăria?”... „Hă, hă... chioșcul cu sucuri și înghețată... Bună...” am privit roată-mprejur și, cu toate că dormisem cum trebuie, că nu băusem nimic de mai bine de o săptămână, ceea ce vedeam nu era altceva decât piața „Wilhelm”, cum i se spunea cândva, de la marginea Marelui Oraș, singura care mai păstrase, prin denumirea ei, o legătură cu vechiul continent. O piață „Wilhelm” cu oameni în cărucioare, cu oameni pe bănci, cu chioșcuri de ziare, sucuri... ceea ce crezusem a fi o pompă de benzină erau mai multe telefoane publice... oameni pe triciclete electrice, cu cârje, cu picioare de lemn... O sugestie discretă, venită, de bună seamă, din partea lui Ulrich, de a părăsi Piața florilor și de a mă muta definitiv în acest azil... M-am așezat pe o bancă, lângă un domn de vreo 70 de ani. Citea ziarul. Asupra defectelor lui nici măcar nu-mi oprisem atenția, de vreme ce toată suflarea de acolo îmi era geamănă întru suferință... „Locuiți de mult aici?” l-am întrebat. „De câțiva ani, mai bine zis de doi, de când municipalitatea Marelui nostru Oraș a catadicsit să decidă că, deși suntem eroii ultimului război mondial, ar fi mai nimerit să locuim în această piață cu toții, pentru a nu strica efectul psihologic al restului populației, care știe și simte că este o națiune învingătoare.” ... „Ulrich e pierdut!” am spus cu o bucurie malițioasă. Celălalt n-a înțeles despre ce vorbisem, n-a insistat să-i repet și

a continuat: „E un fel de azil al eroilor naționali, supraviețuitori ai tuturor bătăliilor din Africa, Asia, Pacific și de prin Europa... La început am făcut demonstrații, mai cu seamă aceia care veniseră din lagăre și nu puteau accepta ca abia ajunși acasă la ei, sau într-un stat aliat, ei iar să fie internați, doar pentru că nu mai erau la fel cu toți ceilalți oameni, că le lipseau mâinile, picioarele, un ochi... au făcut scrisori și către șeful statului... Dar până la urma ne-am obișnuit. Hm. Ba pot să spun că pentru unii din noi e chiar mai bine. Eu, bunăoară, când mă apucasem să le povestesc alor mei prin câte am trecut, dădeau indiferenți din umeri și mă lăsau să vorbesc singur. Aici... vreau să știu cum a fost la Pearl Harbour, merg la japonezul ăla din cărucior. El e un fel de erou național al Japoniei, al dușmanilor noștri, dar de vreme ce războiul e pe terminate, nu mai avem nimic unul cu altul. A fost pilot, se laudă că ar fi fost kamikaze, nu cred, dar asta e singura minciună a lui, în rest, nici „*The second wrld war*” nu dă date mai exacte. Avem ruși, italieni, câțiva germani... Pe dumneata parcă nu te-am mai văzut pe aici”... „Locuiesc într-o piață alăturată, am fost pasăre pe deasupra insulelor din Mediterana și un vânător iscusit, pe când tocmai mă întorceam spre țările calde, m-a nimerit...” Omul m-a privit cu mare atenție, a cumpănit, s-a încruntat, în speranța că astfel și concluzia la care va ajunge asupra mea va fi cât se poate mai precisă... Am acceptat situația, dacă se putea numi o situație faptul că un om se uită la altul de parcă ar vrea. să-i depisteze paraziții. Eram bine dispus, probabil pentru că-mi terminasem „declarația” despre Ștefelea (Am să-mi fac din asta un drog, dacă Ulrich continuă cu insistențele lui, de a-mi aduce aminte ce s-a întâmplat cu clanul Ștefelea), și dacă dă ceva de bănuiră într-un loc cum e piața asta (Nu degeaba numită Wilhelm), apoi acela e buna dispoziție, mina relaxată, privirea senină, zâmbetul marcat de o anume superioritate...” E totuși bine că nu au îngrădit locul”, spun după o scurtă pauză. Omul de lângă mine se întunecă; adică, peste masca de odinioară apasă cu proprie voință un fel de cască metalică, de pe urma căreia ochii îi devin două tăieturi (militar s-ar numi: ambrazuri), carnea de pe față îi coboară în două pungi flasce care se decolorează rapid, iar între sprâncene îi apare o cută verticală. .. „Cum te numești?” mă întreabă cu severitate omul cu mască de teatru No... „Ulrich!” spun cu multă fermitate și dintr-o dată cunoștința mea se destinde, mă bate pe umăr, și începe chiar să se scotocească într-un fel de buzunar de la piept după o sticlă plată de *whisky*. „Păi de ce n-ai spus de la început că ești neamț?!... Hm! Au vrut ei să pună pază de jur împrejurul cartierului, dar a venit un primar deștept care a gândit simplu: dacă pun uri obstacol în fața unui olog, va vrea sa-l depășească, să-l treacă, dar dacă nu pun, îi va fi peste mână să iasă singur printre oamenii teferi... Și așa s-a întâmplat...” Mă îmbie să beau, bea și el, apoi strigă spre un grup aflat în

apropierea berăriei, pentru că așa ceva era totuși localul și nu un chioșc cu siropuri și coca-cola: „Băieți, avem încă un neamț!” De pretutindeni, pentru că interlocutorul meu avea o voce puternică, au început să se adune feluriți veterani, mai tineri, mai bătrâni, ruși, chinezi, japonezi, americani, europeni... Hă!... Sunt înconjurat, privit cu luare aminte, descalificat de un blond-alburiu: „E corcitură, neamț-american, nu vedeți ce nas lung are și lăbărțat? Unde-i rasa pură? Și-apoi e șaten...” Trebuie să suport hohotele de râs ale celorlalți, și e greu, teribil de greu. Dacă Ulrich m-ar fi umilit, dacă Murran m-ar fi umilit, dacă Beti sau femeia măcelarului chiar, nu m-aș fi simțit atât de scârbit de tot ceea ce mai eram. Am coborât de pe bancă, poate nici nu fusesem pe bancă, ci lângă ea, dar așa am avut sentimentul, că am coborât de pe bancă, undeva jos, sub nivelul confrăților mei de suferință, într-un șanț, o tranșee, ca un fel de drum particular care trebuia să mă scoată, neapărat, în Piața florilor, acasă... sub poarta bibliotecii... Se întâmpla însă, mai înainte de a reuși să mă îndepărtez, să văd întreagă lumea aceea de ființe incomplete apropiindu-se din toate părțile de mine, și-o clipă am trăit sentimentul că Piața Wilhelm a trecut printr-un cutremur de pe urma căruia toate decorațiile exterioare ale fațadelor Secession (capete de grifoni, meduze cu guri tragice, fecioare sybiline, atlanți contorsionați sub greutatea fizică a pământului, bătrâni de ceară cu o inexpressivitate senil-atot-puternică) s-au prăvălit în fața berăriei și de acolo, animate de un demon ascuns, au început să mă înconjoare, recompunând gura Leviathanului ce vrea să înghită lumea... (Ați privit vreodată de sus spre un grup de oameni care se apropie din toate părțile de un singur om aflat în mijlocul lor?... Îi aud râzând și huiduindu-mă, tot mai de aproape... Unul, cocoțat pe o bancă a dat semnalul începutului unei bătălii aruncând spre mine cu o piatră... Un fleac, mi-am spus, și apostolii au fost lapidați, și sfântul Ștefan, iar femeile arabe care-și înșeală bărbații mai sunt lapidate și astăzi... Eu am mințit, atâta am făcut, mi-am luat numele celui care mă urmărește... dar nici măcar al lui, de vreme ce eu l-am botezat pe acela Ulrich, și, de câte ori îl strig, trebuie să treacă o perioadă până-și aduce aminte cine-i spune astfel... Printr-o minune am reușit să ies din încercuire, adică, mai exact, am trecut printre cei care nu aveau cum să mă ajungă, și, văzându-se depășiți, s-au mulțumit să mă scuipe... „Terorist!... Trădător!... Torționar!...” strigau în urma mea. Răcnete de neputință. Numai eu le puteam înțelege, numai în urechile mele sunau așa cum porniseră din gâtleejuri... cu o ură incertă: pe soartă, pe cei care-i aduseseră în halul acela, pe cei care-i trimiseseră în război. Pentru o clipă, eu, imaginea strâmbă a propriei lor ființe, prin neputința mea, devenisem chintesența tuturor dușmanilor lor văzuți sau nevăzuți, reali sau imaginari, dușmani care nu puteau să arate altfel decât ei... Un om întreg e, într-o asemenea adunătură,

un superom, un rege prin obligație morală, prin destin... Restul lumii arată asemeni lor: vasele din care beau apa sau vinul sunt ciobite, vinul e acru, apa e sălcie, mesele la care stau sunt strâmbe, scaunele au picioare lipsă, tablourile de pe pereți, dacă sunt asemenea lucruri, reprezintă pătrate și cercuri printre care apare, ici-colo, câte un cap, din profil, fără trup, fără vreo asemănare cu cineva din jur... străchinile sunt din tablă, turtite, iar furculițele își numără dinții din doi în doi. Cuțite nu sunt, iar dacă se rătăcește vreunul, acela nu taie, nu împunge, ci rupe, numai atât, rupe, ca un glonț, ca o piatră zvârlită din praștie, ca o mână îngrozită care-a apucat fața celui de care se teme... Până și florile din glastrele sparte se lasă năpădite de niște spini crescuți pe dinafară lor, nefiresc, ca o crustă... „Spionul! Prindeți spionul!...” auzeam în urma mea țipetele șleahtei apucate de furii, apoi hârșăitul dosurilor lor îmbrăcate în piele sau cauciuc” apropiindu-se amenințător... Nu puteam întoarce capul. Nu aveam răgaz să-i privesc pe cei cincisprezece, douăzeci de nefericiți, deși poate s-ar fi oprit... Dar cine are răgaz când e în deznădejde? Câțiva dintre cei cu triciclete se întrecură să ajungă cât mai repede în spatele meu, să mă calce, să mă termine, să mă determine să grăbesc ieșirea din spațiul interzis. Atunci sosi comanda maiorului aceluia. Am intrat pe străduța strâmtă și am întors capul. În urma mea, o “șleahță stăpânită de furie, câțiva zeci de oameni în cărucioare, cu cârje, triciclete, ori târându-se pe jos, țipa, dădea din mâini, blestema pe cineva străin care le tulburase liniștea... Se opriseră, în adevăr, undeva pe la mijlocul străzii, ocupând-o pe tot latul ei. Mai zbura câte o piatră, resturi de sticlă spartă. Cei ce-și mai aveau gurile pline de salivă se întreceau să scuipe în direcția mea. Pe o bancă, în urma lor, maiorul îi suduia pe rând pentru nesupunere. Hm! Dacă în urmă cu trei ani am fi ajuns, printr-o întâmplare, față în față... Nimic mai normal!...

10

Lângă pervaz, pe noptieră, invariabil în aceeași ordine, hainele femeii măcelarului. A urcat într-o seară, cu câteva zile în urmă s-a strecurat până sus, în camera mea, ca de atâtea ori, s-a așezat pe marginea patului, a spus: „Matei, lasă-mă să vin lângă tine!,” iar eu i-am șoptit: „Vino!” și femeia a început să se dezbrace cu liniștea cu care s-ar fi pregătit să intre în baie. Și-a scos fusta, bluza, un jupon, a rămas într-un furou. L-a dat jos și pe acela și s-a vârat sub pături. Acolo s-a eliberat și de celelalte și le-a pus pe noptieră în ordinea lor. Apoi a rămas dreaptă, cu picioarele ușor depărtate și cu mâinile în prelungirea trupului, ca și cum ar fi așteptat marea înfățișare. O înfățișare în fața cuiva puternic, mai puternic decât un singur om. Privea în tavan, părea speriată, dar trecută dincolo de teamă. I-

am spus: „Poimâine, mâine, au să înflorească teii. Mirosul lor are să curgă ca o miere pe străzi și are să se adune aici, jos, în Piața florilor... Viață lungă, sănătate și morți bătrâni... Ai să le uiți pe toate până mâine. Ai sale uiți!” Femeia a șoptit: „Să nu te culci cu mine, Matei!... Să nu mă atingi!... N-aș mai putea să trăiesc, n-aș mai putea să merg să-mi văd copiii, să-i sărut... n-aș mai putea să cobor, să ies în stradă...”

I-am spus: „Am să te numesc Claudia, să știi și tu așa: Femeia care se numește Claudia se culcă în patul lui Matei, să-și trăiască acolo o altă viață, printre alți oameni, într-o așezare de departe, care arată ca un sat de corturi condus de colonelul-erou Ștefelea...” Femeia a rămas nemișcată, ca și cum trăncăneala mea ar fi terfelit întreagă greutatea gestului pe care-l făcuse. M-am oprit și gândul mi-a fugit la Ulrich și la surpriza pe care o va avea dacă-mi va face vreo vizită inopinată, descoperit-o pe femeie în patul meu. „Da, domnule, i-aș spune, mă apar și eu cum pot. Uite, bunăoară, alături de o femeie nu mai știu de existența ta și asta e nemaipomenit!...” Aș fi continuat cu joaca dacă femeia măcelarului, statuia aceea vie, nu și-ar fi întors privirea spre mine să-mi spună: „Domnu’ Matei, am avut un vis... un vis lung, cu dumneavoastră, dar parcă vă chema Alexander, erați înalt, îmbrăcat într-un costum albastru-gri, și mergeam amândoi printre oamenii din piața asta, iar dumneavoastră mă țineați de după umeri... Undeva, deasupra noastră, pe un cablu de circulant întins între mansarda asta și clădirea de peste drum, bărbatu-meu, măcelarul, îmbrăcat în niște haine ponosite, voia să atragă atenția lumii asupra lui...”

*

„... Așa am visat, domnule Matei, dar să nu te atingi de mine, te rog, pentru că n-aș mai putea să trăiesc...” repetă femeia fără să-și întoarcă privirea din tavan. Cât povestise, stătuse nemișcată, cu mâinile și picioarele rășchirate puțin, fiind cutreierată, când și când, de câte un tremur scurt...

„M-am trezit brusc — continuă după o pauză — pentru că măcelarul acela îmi orbise visul cu viermele lui de foc... Îl urăsc din tot sufletul!” Ultimele cuvinte mă puseră pe gânduri și îmi veni să-i spulber toată starea aceea care nu prevestea lucruri prea bune pentru mine, spunându-i că tot ceea ce am auzit de la ea nu era mai mult decât o poveste foarte cunoscută, care, dacă ar fi citit-o la vremea tinereților sau copilăriei, n-ar mai fi reprezentat nimic acum pentru ea... Îmi era însă peste mână să-i spun așa ceva, abia botezatei de mine, Claudia, care nici măcar nu venise să-i tălmăcesc eu visele, ci pur și simplu să-mi spună, ceva mai complicat, că mă iubește... Nu mi-aș fi putut imagina vreodată că se întâmpla așa ceva, cum nici nu-mi dorisem asta, așa cum nu am visat niciodată să dorm alături de statuia de lemn a sfintei Tereza sau a sfintei Elisabeta, chiar dacă pentru

sacrificiul meu din noaptea aceea aş fi fost investit cu puteri nemăsurate... Am privit-o de aproape. Vârsta îi însemnase discret nişte cute pe gât. În rest nu i se putea da mai mult de 28–30 de ani. O femeie cu un chip de copil, cu o frunte senină şi piele aproape transparentă, aşa cum îmi spuseseam întotdeauna că trebuie să aibă rusalcele...

Nu ştiu ce va fi înţeles din tăcerea mea, dar Claudia s-a ridicat, s-a îmbrăcat, ca şi Beti, fără să-i pese că sunt bărbat şi am ochii deschişi, apoi a plecat. O bună parte din noapte am petrecut-o la fereastră, încercând să-l surprind pe Ulrich sau pe ucenicul său plantând lăzi prin cele mai neaşteptate locuri din piaţă, să mă momească, să urc pe ele,” să mă simt la înălţimea oamenilor obişnuiţi, sau mai ştii, să țin un discurs, să adun în jurul meu oameni, puzderie de oameni pe care să-i înăbuş cu ideile mele, cu promisiunile mele... da, de ce nu?, viitor primar sau guvernatorul Pieţii florilor or... Dar cum până acum, până la 2 noaptea nu să întâmplat nimic deosebit, m-am culcat.

11

Peste zi a trecut pe la mine Ulrich. S-a arătat mulţumit de progresele făcute în descoperirea (developarea a zis) figurii lui Ştefelea. Seara toate s-au repetat până la ultimul detaliu: ordinea hainelor Claudiei pe noptiera mea. „Să nu mă atingi!”, „Să nu ții seamă că lângă tine se află o femeie!” şi aşa mai departe... Părea neliniştită, dar, cu toate că peste zi nu auzisem glasurile copiilor ei, nu mi-a spus nimic. S-a despuiat în faţa ochilor mei ca înaintea unei oglinzi, apoi s-a vârat sub pături şi şi-a relaxat trupul. „Iar a fost pe la mine Ulrich!” i-am zis. A rămas inertă, cu privirea fixată undeva într-un punct din tavan. „Povesteşte-mi ceva, Matei — a şoptit într-un târziu — ceva ce ai visat sau ai trăit când erai copil...”

12

„Cine te-a întrebat ceva despre Ştefelea? mi-a zis femeia. Cine te îndeamnă mereu să-ţi aduci aminte de nişte cătune nenorocite de aiurea?... Piaţa florilor nu este un lagăr, chiar dacă nu o vei mai părăsi niciodată... Mă ierţi, domnule Matei, dar cred că ți-e frică; ți-e teamă de ceva dinafară dumitale... Stau... iacă, azi începe a treia zi de când vin aici pe insula dumitale, pe care o vrei fericită şi o crezi păzită de valul oamenilor cotropitori, cum spui dumneata... ți-e frică de ceea ce s-a întâmplat sau de ceea ce s-ar putea întâmpla...”

Mă ridicasem pe marginea patului, cu spatele rezemat de perete, să pot vedea mai bine, să-mi pot spune că vocea pe care o auzeam era a femeii

măcelarului, a ființei aceleia nevinovate și neputincioase, al cărei nume adevărat nu apucasem să-l aflu, dar cu care intrasem într-o ciudată simbioză subacvatică: melc-langustă... Eu îi dădeam libertatea siguranței unei cochilii de nautilus, ea îmi aducea înăuntrul preistoriei mele hrana, fără să ne știm de unde suntem, ce vrem, încotro mergem, până în clipa aceea dinspre a treia dimineață, când, înainte de răsăritul soarelui, mi se întorsese în pat, după ce petrecuse întreg ritualul din celelalte vizite: hainele, dezgolirea, relaxarea trupului... În dimineața aceea de sâmbătă nu-mi mai spusese să nu mă ating de ea, ci, sătulă de poveștile despre Ștefelea, începuse să-mi vorbească rece, sigură pe sine, privind în gol spre mijlocul tavanului, străină cu totul de femeia pe care o cunoscusem eu... Singurul lucru comun cu cea dinainte era seninătatea inexpresivă a feței.

„Astăzi e sâmbătă, femeie, i-am spus, și toate se cer să fie sfârșite într-un fel, sau altul, ori amânate pentru mai târziu... Încă nu ai ajuns să simți că sâmbăta e oboseala vieții?...”

Femeia respira adânc, egal, indiferentă, ca un om pornit pe un drum lung, hotărât să ajungă până la capăt. Auzea, cu siguranță, ce-i vorbesc... un auz de meduză, care percepe ceea ce se petrece în jur prin membrana care-i acoperă întregul trup, fără să înțeleagă altceva decât: pericol, pace, foame... sau nici măcar atât.

„Sâmbătă, am continuat, se petrec ultimele evenimente din viața noastră. Fără să-i fie frig, fără să-i fie cald, trupul tremură... gura începe să vorbească singură, să descârneze sufletul și să-l risipească printre sufletele celorlalți, să-l ascundă astfel de pedeapsă. Sâmbăta e vremea când ni se anunță pedepsele pe care le vom duce, nu le vom duce, dar vom plăti o cauțiune pentru a ne ispăși... Alaltăieri, când ai venit la mine, credeam că viața mea, viața ta, au intrat pe un fâgaș necunoscut, căruia am putea să ne împotrivim, dar, deopotrivă, am simțit că nu era posibil... Fără tine, aici, așa, eram un biet olog aruncat într-o mansardă, uitat de prieteni, Murran n-a mai fost de vreo trei săptămâni, uitat de dușmani, Ulrich a plecat undeva cu ultimele mele declarații... Cu tine, însă, aici, încep să cred și eu în mine, în ceea ce sunt... Poate că ar fi trebuit să pleci mai demult, să mă lași singur, să nu-mi mai dai iluzia acestei puteri nebănuite de a mă apăra, să mă lași să cred până la capăt nevinovăția ființei tale, pe care, iată, ți-o spovedești noapte de noapte, dezgolindu-ți-o mut, cu prețul transformării mele în sfântul ispitit...”

„Ți-e teamă? a spus femeia. Eu dacă închid ochii și privesc în jur, nu văd nici un om care să mă urmărească, și dacă eu nu simt asta, atunci tu, un sfânt, de ce să te temi?... De ce ești trist când începi să te gândești la tine?... Ori poate că te crezi răspunzător de lume?... Eu nu mă tem de nimeni și nu mă simt hăituită... De unde știai că am ucis?...”

Camera începuse să se umple cu mireasma teilor din piață. Mierea florilor alunecase gros de-a lungul străzilor până în piață, iar ploaia ridicase mireasma spre fereastra chilie mele. De la povestea cu gara, cu azilul veteranilor de război, cu lăzile puse de Ulrich, nimic nu mai putea să pară ireal. Am zâmbit, apoi i-am spus, în vreme ce continua să mă privească limpede, ca un copil:

„Mi-e teamă, femeie... și când mi-e teamă, înseamnă că s-a petrecut un lucru grav pe care eu nu-l pricep, sau nu am apucat să-l știu. Sunt un animal, femeie, și animalele au simțurile bine ascuțite... Eu stau în chilia mea, privesc spre sâmbăta asta și simt că trebuie să-ți spun, mai înainte de a mi te spovedi cu vorbe, să-ți spun: Coboară și îngroapă-ți omul, trimite-ți copiii pe la neamuri sau într-o casă de orfani și dă-te pe mâna lui Ulrich. Dă-te singură, să te chinuie pe jumătate pe cât ai merita, apoi așteaptă să treacă vremea ispășirii și roagă-te să te mai întorci, să mai apuci să-ți vezi copiii mari și străini de tine, așa cum nu i-ai fi crezut niciodată: Străini și aspri. Măine va fi o duminică rece și pustie... Nămolosă duminică, în care toți sfinții copilăriei tale vor rămâne de piatră; să afli și tu că nu mai există și nu te mai pot ajuta... Să nu-ți pese nici când vei auzi că ai trăit cu micul om de la schitul-mansardă de deasupra Pieței florilor, pentru care ai ucis... dar să nu crezi când ți se va spune că el, Matei, martorul-martir, te-a dat pe mâna lui Ulrich.

Coboară, femeie, și termină-ți rânduielele!”

„Alaltăieri, spuse femeia privind, din nou, spre tavan, alaltăieri, când am venit la tine... poți să crezi?... Alaltăieri s-a întâmplat ceva cu totul altfel decât aș fi putut să cred... Seara, după ce mi-am culcat copiii, după ce am spălat vasele și-am încălzit, a nu știu câta oară, mâncarea pentru bărbatul meu... când știam că fiecare ceas de întârziere înseamnă încă două beri și un rom în plus... Pe după miezul nopții a sosit și omul meu cu o geantă plină, răvășit și mai beat ca oricând. Mi-am zis: «A adus iarăși carne! măcar atâta avem și noi de pe urma meseriei lui...» I-am pus farfuria, cuțitul și furculița pe masă, un pahar. El stătea rezemat de peretele de lângă ușă și ținea în mâna stângă o sticlă. Mi-a întins-o, zicând: «Bea-o și p-ormă o să-ți fac cea mai mare bucurie din viața ta!...» Avea maxilarele strânse și ochii îi ardeau... Am băut. M-a pus să stau în picioare rezemată de ușă și să mă dezbrac. M-am dezbrăcat și m-a silit să beau din nou. Mi-a dat sticla în mână... nu știu... a scos din geantă un mădular de cal sau bivoliță și-a început să strige și să râdă ca un nebun... I se holbaseră ochii într-atât încât am crezut că au să-i crape... A deșertat, apoi, prin toată bucătărie numai fudulii de porc... Atât îmi aduc aminte... mai departe, nu știu, am ridicat sticla și l-am lovit... Îmi aduc aminte că atunci când i-am scos pe copii să-i duc la o cunoștință, l-am mai văzut, din treacăt, zăcând în bucătărie, pe jos...”

Mirosul teilor.

„De ce nu te-ai dus în piață, femeie, să te fi urcat pe o bancă și să fi strigat în gura mare toată povestea aceasta pe care mi-ai spus-o mie, să-ți faci o sută, două, cinci sute de complici la viața ta? Nu te-ar atinge nimeni nici cu un deget de teama că s-ar umple mai mult decât ceilalți cu ciurma nebuniei sângelui...”

Femeia se ridică în capul oaselor, coborî din pat și se opri între cele două oglinzi prinse în interioarele ușilor de la dulap să-și privească trupul, să-și măsoare uscăciunea sânilor, tutelor gâtului și cearcănele ochilor... să-și mai privească o dată pânțele lăsat și pulpele încă pline... Își ridică părul de pe gât, ca și cum s-ar fi pregătit să-și așeze capul pe butuc... se privi, pe rând, multiplicată de-o parte și de alta a ființei într-o sumedenie de copii oribil de reale, apoi se răsuci spre mine — oglinda strâmbă, obiectul cugetător — să desprindă măcar de pe chipul meu o undă de regret care să o facă să amâne, să mai întârzie, cu câtva, ispășirea. Suntem prea orgolioși, chiar și cei mai umili dintre noi, pentru a ierta.

„Dacă ție nu-ți mai ești dragă — i-am spus — de ce aștepti ca un om, pe care-l socotești un obiect animat, fără să-ți pese cât îl umilești prin asta, să te întoarcă din soarta ta, să te apere de pedeapsă, ori să se sacrifice în locul tău!...?”

Mi-a zâmbit, s-a mai privit o dată în oglinzile paralele, apoi a plecat așa, goală, spre ieșire. În urma ei ușa a rămas deschisă.

Peste câtăva vreme, am auzit niște țipete în piață.

13

E duminică, hainele femeii continuă să stea pe noptieră în ordinea în Care le-a lăsat. N-am auzit să umble cineva prin apartamentul ei. N-a urcat nimeni la mine. Doar ușa s-a închis singură, noaptea, probabil din cauza curentului, pentru că apucasem să deschid fereastra. Ar trebui să se arate Ulrich, măcar cât să-mi aducă niște țigări sau un corn cu jumări de ouă... Aș mânca jumări de ouă cu șuncă și castraveți murați... Ciudat. Mâncărurile și arta sunt printre puținele lucruri durabile ale unui popor, ele formează „specificul național”, chintesența sensibilității unui neam. Dacă-i iei unui popor dreptul său la artă și mâncare nu se cheamă că l-ai universalizat, ci că, pur și simplu, i-ai făcut o rezecție gastrică anastomotică și i-ai înlocuit cordul cu un aparat electric de pompat. Un androgin pentru care e egal dacă bea țuică sau *whisky*, dacă mănâncă sărmăluțe sau orez cu caracatiță în aspic...

„Ulrich! — am început să strig — Ulrich!!!”

După un timp m-am plictisit. La urma urmelor eram un om liber, chiar și fără să-mi dau seama. Cum spune și Dostoievski: Oamenii sunt nefericiți pentru că nu știu că sunt fericiți!... Ei, da, doamnă vecină, cine mă poate împlicina pe mine pentru crima dumatăle?... Tot așa cum, vorba aceea, cine mă poate face vinovat că ți-aș fi dat drumul în curul gol în piață, după ce ai stat la mine trei zile și trei nopți... Tot așa cum (ce liber sunt! pot inventa orice!)... măcelarul acela, nu?, omul pe care l-am văzut la față doar o singură dată, deci mortul, să fie numai o închipuire a mea, cu care să mă învălătucescă femeia, așa cum Beti poate fi chiar nevasta lui Murran, cum...

Am mai strigat o dată: „Ulrich!!!” Gardianul din mijlocul pieții mi-a făcut un semn dojenitor cu mâna. Omul pe care-l urmăresc noapte de noapte și care habar nu are că exist. Îi explic de la fereastră prin gesturi și țipete că vreau să-l văd pe Ulrich, dar înțeleg că dacă mai insist, risc să ajung altundeva, lângă o femeie așa și pe dincolo, din aceeași piață, care, cu o zi înainte, a ieșit goală printre oameni, s-a urcat pe o bancă și a urlat: „Mi-am ucis bărbatul!”

Fără să știe de toate astea, a sosit într-un târziu și Ulrich. I-am vorbit despre libertatea oamenilor și relativismul ei. Despre cum facem din păreri sau ipoteze, concepte cu care operăm mai apoi ca și cu niște cifre absolute. Mi s-a părut că mă ascultă. Ba chiar că îmi dă dreptate. Am simțit un soi de fraternizare într-un destin comun. În fond, mi-am spus, un mod mai parșiv de a-mi strecura o lădiță sub fund, de a mă rupe de lumea asfaltului și a genunchilor în mișcare, de a mă ridica până la lumea lui, a oamenilor întregi, a chipurilor și ferestrelor, a tramvaielor și mașinilor. În final mi-a zis: „Matei, unei ființe care locuiește în cacofonia unei aglomerări urbane i se pare totuna dacă se refugiază într-un apartament de casă cu mai multe caturi, sau dacă, pentru o pricină stă într-o chilie. Sunt oameni cărora viața în recluziune li se pare mai liberă decât cea din oraș, plină de interdicții, frustrări, conflicte de nerezolvat dintre idealurile sale și nevoile familiei, neamurilor, orașului, societății care-l poartă ca pe un pușcaș de linia întâi, merit sacrificiului... Închisoarea, ca pedeapsă ține de veacurile când omul hălăduia natural prin păduri și peste câmpuri, de vremile când și o călătorie cu diligența i se părea o start de detenție. Atunci, în adevăr, dacă-ți puneai dușmanul într-o chilie, se chema că l-ai pedepsit, că i-ai luat libertatea de a face parte din natură, iar principala lui dorință era să se elibereze, să ajungă, din nou, în natură, să alerge peste câmpuri, să bea, să mănânce, să “târnosească femei și să-și aștepte cealaltă zi... Acum, însă, după ce se va împăca cu gândul că recluziunea este doar un fel de viață care i se putea întâmpla, foarte bine, oricând în oraș, va aduce mulțumire lui Dumnezeu că e lăsat să se odihnească fără să-și mai audă neamurile, superiorii, nevasta și

copiii cicălindu-l, fiecare cu ale lui, și că,” la urma urmelor, are mult mai multe șanse de supraviețuire pentru că prin celula lui nu trec nici tramvaie, nici mașini, nici autobuze și nici indivizi dubioși care să-l facă terci mai înainte de a se convinge că el e cel căutat... E o lume pe dos, Matei, pe dos față de ceea ce a fost până acum, în care pedeapsa nu e altceva decât o scoatere a individului dintre grijile de toată ziua și o punere a lui la păstrare, o congelare a ființei pe câțiva ani, după care va fi decongelat și lăsat să-și ducă viața printre oamenii de atunci... Poate că pedepsele, în veacul ăsta, ar trebui executate în natură, în orașe, printre privirile indifferente ale celor care habar n-au cine ești, sub picamerul gurilor celor care te știu și-ți vor permanent și continuu binele, judecându-te, sfătuindu-te, desconsiderându-te... Dacă am lua, bunăoară, doi criminali prin imprudență sau pasionali, deci niște tipi normali, pe unul să-l ținem afară, în condițiile vieții lui obișnuite, iar pe celălalt să-l izolăm într-o celulă, după cinci ani, primul va .arăta albit, cu privirile răvășite, divorțat, hulit de prieteni și neamuri, izgonit de peste tot de către propriii săi copii, bețiv, mai mult ca sigur, irecuperabil. Cel de al doilea^va fi proaspăt, temut de ceilalți, pentru că a trecut pe unde a. trecut, dar privit cu compasiune, ca un fel de erou negrii, care, iată, pentru vinovăția sa, a ispășit și acum e la fel de alb ca și ceilalți. Primul va sfârși pe la 50 de ani lamentabil, măcinat de coșmaruri și vedenii, celălalt se va recăsători și-și va duce viața după niște principii proprii, învățate pe vremea când ar fi trebuit să existe el, și numai el, pentru sine. Acesta va putea să ajungă la 90 de ani și încă nu va fi sătul de viață...”

Aici, Ulrich s-a oprit pe neașteptate, s-a ridicat în picioare, și-a luat fâșul de pe spătarul scaunului și a pornit spre ușă. După ce a prins clanta în palmă, s-a întors spre mine să-mi spună:

„Afară, printre oameni, acolo e pedeapsa capitală!... A dat cu ochii de hainele femeii puse în ordinea în care se des-puiase, mi-a zâmbit sau a zâmbit, apoi a continuat: O să ne înțelegem până la urmă, și asta numai spre binele tău... E și dificil să iei unui om libertatea atâta vreme cât el n-o are. O adevărată pedeapsă cuprinde azi două etape: prima, în care vinovatul trebuie făcut să se simtă liber, să se creadă atotputernic... și a doua, în care trebuie să i se ia această iluzie, altminteri, închizând pe toți găinarii, amoroșii, politicienii pasionali ori religioși, pe împrăștiatii de la volan care ucid prin imprudență, nu facem decât să le dăm o șansă de supraviețuire, iar societatea de mâine va avea. coloana vertebrală formată numai din astfel de oameni...”

„De fapt, l-am întrerupt, ce vrei de la mine?” Tirada pe care o ținuse Ulrich avusese darul de a mă elibera de toate gândurile negre, de a-mi astupa urechile și ochii, de a mă idiotiza, ca orice orator transformat cu

toată ființa lui într-un sunet continuu și monoton prin care transcende realitatea. imediată. De aceea, poate, vorbele lui Ulrich mi se păruseră o continuare firească a gândurilor mele, o continuare pe care nu o gândisem niciodată în acel fel.

„Ești un mare naiv, mi-a zis străinul, un naiv cu talent de naiv, ceea ce nu se poate întâlni prea des. Ar trebui să-ți folosești talentul. Scrie, bunăoară, o relatare completă despre oamenii lui Ștefelea, caută-ți un sens, poate iese o carte și pentru cititorul marelui nostru oraș, din ce în ce mai dornic de povești... Din însăilările alea despre Bura...”

„Burna!”

„... așa, Burna... n-am priceput mai mult decât că minți frumos. E și asta ceva și nu tocmai de lepădat, de vreme ce avem numai această unică, și Dumnezeu știe cât de lungă viață, în care trebuie să profităm de ceea ce ne e dat. Am să-ți aduc hârtie, cerneală și peste șase luni, pentru că nu cred să-ți fie necesar mai mult, am să te caut... Măcar așa să ne alegem și noi cu un ce profit!... La bună vedere!”

Ulrich a ieșit zâmbind. „Un ce profit...” am murmurat neputincios și, fără să știu de ce, mi-am vârât mâinile sub pernă, să-mi caut punga cu bani. Am început să-i număr, de fapt, să-i foiesc între degete, ca până la urmă să rămân numai cu senzația moliciunii lor. I-am aruncat la loc. Am dat iarăși cu ochii de hainele femeii și m-am răzbunat și pe ele vârându-le de-a valma în dulapuri, apoi m-am așezat la fereastră să-l caut pe Ulrich printre oamenii din piață, să-i văd chipul de-afară, acela pe care nu apucasem încă să i-l cunosc, chipul cu care se plimba printre concetățenii săi, să-mi pot spune dacă era polițist sau gazetar... Nu l-am zărit. Poate că trecuse de-a lungul zidurilor spre Cazinou, poate dăduse colțul și pornise spre piața-lagăr a veteranilor... Poate, așa îmi era cel mai comod să cred, Ulrich nici nu exista în realitate decât pentru mine. Aș li vrut să cobor în piață, să protestez (îmi și găsisesem un loc: pe o bancă, unde cu o zi înainte se suise goală femeia măcelarului, să-i implice pe toți cei ce se adunaseră în jurul ei într-o crimă). Să protestez cu vehemență împotriva celor care puneau linia de tramvai. Să adun în jurul meu o mulțime căreia să-i deschid ochii asupra aceea ce însemna să fii legat cu încă un fir de burta Marelui Oraș, de viața lui atât de oarbă la viața noastră.

(„Un hoit, mi-am zis, un hoit dospind la soare... De ce acum, am continuat, de ce dintr-o dată nu-mi mai suport condiția?, de ce transform un adevăr într-o tragedie? De ce trebuie să sufăr și să fug de toată această încrângătură de acvariu spre cochilia unui nautilus mort cu un milion de ani în urmă?... Nu-mi pot răspunde? De ce?...”)

Priveam prin dreptunghiul porții deschise spre imaginile trecătoare ale oamenilor, ascultând zgomotele ce se propagau spre curtea interioară,

împreunându-și efectele într-un fel de ecou al unui vacarm îndepărtat: șine lovite cu barosul, pietre lovite și date la o parte, dale de piatră ridicate cu brațele și aruncate pe trotuar, camioane, o macara șuierând la fiecare manevră, claxoane, strigătele oamenilor: „Fereșteee!... Lasă mai jos!... Mai la dreapta, mai la dreapta!... Heiii! Pune siguranța, că se prăbușește!...”

(„Întotdeauna zgomotele produse de oamenii care trudesco lasă ascultătorului impresia că se făptuiește ceva mareț, unic în istorie, cu consecințe majore asupra omenirii, chiar dacă acel ceva nu e mai mult decât montarea unei linii de tramvai. Constructorul are în el o anume eliberare, asemănătoare jocurilor colective ale copiilor, care, surzi la lumea din jur, dar mulțumiți de faptul că sunt priviți, își dau drumul baierelor gurii... Un spectacol pe care niște actori profesioniști, în turneu, îl dau pe diverse piețe și străzi pentru ca în urma lor să rămână o casă, o piață pavată, o linie de tramvai, un obelisc...”)

Am coborât sub poartă. De jos, de unde priveam, se vedeau doar capetele celor care treceau grăbiți într-o parte și alta. Deasupra lor atârna o macara, iar sus, pe cornișa bibliotecii, mai înghesuți ca niciodată, porumbeii alungați din piață. Am pornit spre chilia mea nefericit.

(„Cât timp oamenii curgeau prin Piața florilor fără să se întâmple altceva, îmi aflasem locul și rostul, îmi ghicisem crâmpeliul de pace care dă liniștea sufletului. Acum, însă, când aud truda unor oameni care vor să schime fața cunoscută a micii mele lumi, lăsată pentru tot restul vieții, mă simt alungat, mă simt pedepsit să rămân încuiat definitiv în mansarda mea. Nu știu de ce, dar definitiv... Femeia măcelarului nu mai există, așadar am să pier curând prin inaniție. Murran a dispărut, iar Ulrich n-are samă mîi caute șase luni... Avea dreptate când spunea că în veacul ăsta pedeapsa este să rămâi între oameni, să ajungi să te izolezi singur din calea lor, să-ți aplici singur caznele conștiinței fără ca un ins anume, să-ți stimuleze simțul de conservare și voința de a lupta împotriva ei, a soartei, de a te elibera, să te lipsească de curajul dement pe care-l ai în fața împlinirii speranței... Ia-i omului speranța și l-ai învins!”... Urcam treptele fără să ridic privirea spre nici unul din vecinii care mă salutau. Nu-mi pasă de ei și nu-mi mai pasă nici de femeia măcelarului — statuia aceea jumătate dragoste, jumătate trup... căldura sau siguranța... Nu-mi mai pasă de nimeni câtă vreme, iată, nici de mine însumi nu-mi mai pasă. Și cine știe cât va mai dura agonia aceasta?... Pocalele timpului trec repede dintr-unul în altul... vreo șapte luni s-au scurs numai de când stau în turnul din Piața florilor, apostol de lemn, al doisprezecelea, în urma căruia vine scheletul cu coasa să bată în clopotul mare ora exactă... De sus, de la mansardă, toate sunt mai ușor de suportat, iar tramvaiul care, vreau nu vreau, tot îmi va tulbura liniștea zi și noapte, mă va scuti de oameni pe vreme rea... pe ploaie și ninsoare le va împrumuta

roțile lui și-i va căra laolaltă, în diagonală, peste pustiul pieței, organizat, civilizat, cu ritm măsurabil, legic... Am deschis ușa camerei și, spre surprinderea mea, pe noptieră, acolo unde fuseseră, așezate hainele femeii cu un ceas mai înainte, se aflau un vraf de hârtii, cerneală și un stilou... Ulrich trecuse pe lângă mine cât fusesem sub poartă, și mai trecuse o dată pe când urcam treptele. Mă salutase: „La revedere, domnule Matei, și spor la treabă!” sau cam așa ceva auzisem, nu auzisem (mi se mai întâmplase cândva să trăiesc impresia unor dialoguri pe care nu le-am purtat)... La ce treabă? mă întreb acum.

Închid ușa la loc și continui să urc spre micul turnuleț ridicat deasupra mansardei mele, observatorul acela strategic pe care-l vedeam mereu când stăteam sub poarta bibliotecii. Altădată îmi propusesem să urc până în turn, să văd de acolo orașul, Marele Oraș, atât cât l-aș fi putut cuprinde; a trebuit să fiu, însă, alungat din toate cartierele lui, de pe străzile lui, din gări și chiar din piața aceasta, din cămăruța mea de mansardă, pentru a mă hotărî să mă ascund în turn. Trecerea spre necunoscut, bucuria aceea perversă în care-ți înșeli condiția și toate pe câte le știi pentru a te arunca în neant, mă părăsise, lăsând locul unui umil sentiment de ușurare ce creștea cu fiecare treaptă, mă smulgea din smoala lucrurilor între care mă purtasem până atunci. O smoală din care trebuia să ies mai înainte de a fi apucat să se răcească, să mă zidească definitiv în magma ei împietrită. Nu mă așteptam să văd de sus altceva decât o aglomerare de acoperișuri dedesubtul căreia exista ceea ce știam: o aglomerare de zeci de ori mai mare de oameni. Numai atât: o viermuială!... Mi-am spus asta, cât să mă pot opri la vreme, să renunț ori să-mi asum condiția sfârșitului pe care mi-l ghiceam. Mă aștepta însă imaginea unui cer senin, ori jumătate acoperit cu nori, ce sta deasupra tuturor acoperișurilor răzvrătite spre el... Am continuat să urc cu sentimentul concret al plutirii deasupra Marelui Oraș, porumbel sucindu-se involt deasupra turmei imense de pachiderme roșii — casele dormitând laolaltă sub soare, printre picioarele cărora furnici multicolore, gândaci, licurici... oamenii, mașinile, tramvaiele... Va trebui să se termine lucrarea liniei de tramvai, să se pornească hardughiile electrice, pentru ca porumbelul rămas în zbor deasupra casei sale sași obișnuiască sunetul cu zgomotele, cu metalul rotindu-se pe metal, pentru a se putea întoarce ostent, mai întâi pe cornișa bibliotecii, apoi jos, printre oameni, în jurul obeliscului Custozza... Împotriva voinței mele, o voință de martir, bucuros să-și afle sfârșitul exemplar decât să-și continue, anonim, chinurile... sufletul se spăla în așteptarea imaginii bolții de deasupra orașului. Urcam... Am deschis ușa, am intrat... Icar (n-am simțit ridicolul comparației)... Fiecare popor își are Icarii săi, propriii săi eroi, propriile sale victime, propriii săi martiri. Nimeni mi vrea să creadă în martirii altui neam.

Depune coroane pentru ei, în semn de respect, dar crede că jertfa aceloră e inutilă, absurdă, față de jertfa propriilor martiri. Ce-ți pot spune, bunăoară, martirii propriilor tăi dușmani?... La Icar mă gândeam când am deschis ușa, la toți Icarii din toate legendele cu zburătoare care erau mai mult decât niște schilozi. Icar nu a sărit din turnul unei biserici și nici nu voise să se ridice la cer cu niște aripi de ceară... Icar fusese un porumbel alungat de lume deasupra orașului său și căznit să se țină acolo, între nori și pământ, până la ultima fărâmbă de vlagă, ca apoi să se prăbușească pe un acoperiș, pe dalele de piatră ale unei piețe... Icar fusese un om care avea propriile lui idei despre lume și căruia puțin îi păsa de ideile celorlalți (o poveste convenabilă), ba mai mult chiar, un om care încercase să-și ducă până la capăt ideea lui năstrușnică și, inevitabil, intrase în conflict cu mai marii lumii de atunci, dar se salvase mereu prin marea lui popularitate. „E periculos!, se vorbea în consiliile regale. E intempestiv! Într-o bună zi are să treacă lumea, nu mulți, e drept, pentru că marea lume e lașă, câțiva au să treacă, poate isteții, de partea lui!”... „E prea mult! Aduce-ți-l în fața judecății!” strigaseră cei mari, cei mici, iar mulți încă au fost cei care au râs și au spus: „încă un spectacol!...” Pe Icar l-au pedepsit exemplar: Trădarea picioarelor, să nu mai poată umbla, să nu-și mai poată difuza istețimea, să nu mai împânzească lumea cu ideile lui năstrușnice.

(„Orice pedeapsă — spuse cândva, poate mai adineauri, Ulrich — este până la urmă, o formă blândă ori mai sângeroasă de a-l lipsi pe vinovat de picioare...”)

Deci „zisului” Icar și mai nu știu cum i-au fost retezate picioarele amândouă. Îi mai rămăseseră brațele și tavanul desfăcut deasupra capului, în groapa în care fusese aruncat să-și sfârșească zilele... (O poveste convenabilă, cât să-l poată pricepe oricine pe Icar.) Și ce putea să facă el cu brațele decât să se cațere? să râcăie pereții, încercând să se ridice măcar și numai până la marginea gropii?... „Ți se vor reteza atunci și brațele și-ai să rămâi un vierme!” l-au amenințat.

(„Când pedeapsa este lipsirea de picioare — spusese, în continuare, Ulrich — nu-ți mai rămâne decât gândul mincinos că ar putea cândva, după o trudă chinuită, să ți se transforme brațele în aripi cu care să zbori, să te eliberezi din groapa labirintului lumii...” „.....Aiureală, i-am spus atunci, în cameră, toate utopiile au fost scrise fie în pușcărie, fie după ani lungi de ședere prin turnuri și beciuri cu gratii... Thomas Morus, Campanella... Singurul pușcăriaș cu simțul umorului a fost Cervantes, zău...”)

Am deschis brusc ușa să mă simt scăpat de amintirea convorbirii cu Ulrich, de imaginea sângărândă a Icarilor, de mine. În încăperea circulară, luminată de pretutindeni de ferestre deschise, erau rufe puse la uscat și înghețate diform, rufe printre care sumedenie de porumbei, alungați de

zgomotele din piață, își aflaseră refugiul. Ca la un semn, au început cu toții să zboare prin colivia aceea cu oameni de cârpă izbindu-se de ferestre, de rufele înghețate, animându-le pentru o clipă, prăbușindu-se neputincioși peste pietrele pavajului.

„Heei, heruvimilor!” le-am strigat.

Pe lângă creștet mi-a trecut mâneca țeapănă a unei cămăși de noapte. Porumbeii își continuau zbaterea disperată răsucind capoate, izmene, cearșafuri, rufe-arătări, rufe-spânzurați, rufe-neurastenici, rufe-implorând: „Clemență, mai multă clemență pentru învelitoarele voastre de oameni!”... Un halat de casă, brun, cu guler din mătase roșie, pendula deasupra unei fețe de pernă, asuprind-o... izmene-marionetă se căinau, cu șnururile căzute în pagubă, frecându-și inerția aspră de mătasea unui corset lăbărțat care se răsucea după un ax imaginar. Cămăși cu găturile aplecate se umileau disperate sfâșiindu-și pielea ori lăsându-se sfâșiate de ghearele porumbeilor speriați... Inertă, o învelitoare de pat — paravan între două lumi dinăuntrul coliviei cu porumbei. O spaimă de cataclism năimise ochii păsărilor și aripile învelișurilor de oameni-maieuri, oameni-cămăși, oameni-șervete... Nebunia rufelor e mult mai expresivă decât nebunia porumbeilor, decât cataclismul lent și natural al hainelor scrobite și călcate... Piei de împrumut. Chipul de pe gard, acela care trădează și cele mai bine disimulate neputințe ale omului... Rufe. O pasăre a nimerit fereastra deschisă. S-a oprit buimacă pe pervaz, a zăbovit câtva, apoi și-a luat zborul pe deasupra pieței. Un alt porumbel s-a izbit de sticla unei ferestre și a căzut sub picioarele de spânzurat ale unor pantaloni de golf în carouri.

„Liniștiți-vă!”

Cu o coadă de mătură am început să desfac ferestrele una după alta. Porumbeii își continuau zbaterea disperată. Mă loveau cu aripile, cu ghearele peste mâini, peste cap. Horă bezmetică. Mecanism de ceas medieval din rufe înțepenite pus în mișcare de porumbei... Cât e ora?... Cât e vremea?... Când trăim, de fapt?... Mai multe păsări și-au aflat scăparea. Altele zăceau pe sub rufe. Le-am aruncat dincolo de pervaze. Am apucat să le văd picând în gol, apoi trezindu-se și zburând deasupra orașului... Curând, am rămas singur cu ecoul zburătoarelor, asudat de munca deschisului atâtor ferestre. Lângă mine, ca o adunare însemnată, pieile de stradă și de casă ale tuturor vecinilor mei, trădându-i pe față, povestindu-le mărimea și grăsimile, sărăcia și curățenia... roțile de cârpă înghețată desfășurând ultimele clipe ale arcului destins al ceasului medieval. Scrâșnete de pănușe ce se freacă între ele zgrunțuros, scrâșnete de lemn sub greutatea spânzuratului plimbat de vânt dintr-o parte în alta... Neputința, cu chipul ei cel mai adevărat, luminată de jur împrejur fără părtinire, fără umbre.

Sub pervaz, în celălalt capăt al turnului, o lădiță, îndeajuns de mare ca, urcat pe ea, să pot vedea orașul. Deasupra lui, norii spălau niște fire alburii, iar jos, cartierele mărginașe, turnurile bisericilor de toate riturile: protestant, catolic, ortodox, musulman, mozaic... Mai departe: clădiri cu câteva zeci de caturi. O pâclă groasă aluneca pe deasupra acoperișurilor până dincolo de orizont. Spre răsărit, zorii unei nopți care se străduia să vină mai degrabă cu câteva ceasuri ca de obicei peste coșurile unor fabrici. Spre sud, undeva, îndeajuns de difuz, pe canavaua marilor clădiri ale hotelurilor, băncilor, companiilor industriale din centru (pe cât de greu de ignorat ca *axis mundi*, tot pe atât de lipsit de vreo semnificație)... Catedrala Sfântului Apostol Pavel din piața „La Couronne”. Către apus, soare roșiatic risipit peste spinările norilor, gălbenuș spart alunecând cleios, neștiut de oameni, dincolo de ploaia ce văleni la noapte... Jos, vacuola geometrică a Pietii florilor: ronduri, statuia, copaci, ziduri, asfalt, dale de piatră, șine de tramvai, macaraua și oamenii legând între ele obiectele acestea toate, în grabă, animându-le cu trecerea lor buimacă: înainte-înapoi-la stânga-la-dreapta-oprire-înainte... mereu înainte... Iar lângă mine, în nacela uscătoriei din turn, contorsionate, ferme în liniile lor frânte, expodate din sălile de arme ale unui muzeu militar — rufe pendulând sub adierea vântului venit din toate părțile să le stoarcă umezeala, să le-o soarbă... Descrierea nacei părăsită de păsări: Chiloți de femeie umflați în dreptul buclilor și rămași așa, prin înghețare ca o armură... Izmene devenite statui ale vigoarei... furouri răsucite pe după umerii maieurilor și încremenite așa, ca niște embleme ale perversiunii. O pijama vărgată, ca de penitenciar (ce idee! Ziua să fii liber, iar noaptea să dormi ca pușcăriaș!)... o pijama scăpată din gura de lemn a clamei, atârând umilă deasupra ușii... Cearșafuri, fețe de plapomă, perini și iar cearșafuri — nemernicele învelitoare ale stafiilor, neîfințe frecate, albite, scrobite, albăstrite, mai mult decât oricare alte rufe de teamă, de rușine... Mai știi! Martorul mincinos... Vele de corabie... „Corabia lui Matei”... Am să-i pun numele MATHILDA.

Turnul acesta este corabia mea. Se numește MATHILDA, eu sunt căpitanul ei, cearșafurile sunt vele, iar personajele acestea înșirate pe funii sunt echipajul meu... Ologi, mult mai ologi decât mine, și prin asta mai supuși și ascultători, docili și muți. Am să-i iau într-o călătorie pe deasupra acoperișurilor orașului cum va fi un vânt prielnic... Nu . putem părăsi orașul decât plecând unul spre altul. Înapoi spre micile așezări provinciale nu-ți vine să mergi, cum; nu-ți stă în poftă să treacă granițele cartierului tău spre maghernițele care te apără de natură, de câmp, de sate, acolo unde mai sunt... De aici, din turn, de deasupra orașului, așezarea orașului, așezarea lumii arată altfel decât o știm. Înainte de toate sunt satele cu vremile lor eroice, așezate la îngemănarea dintre viață și *Biblie*. Urmează

micile orașe, cui aerul lor patriarhal, cu tot atâția oameni importanți câte suflete are. În a treia terasă se află marile orașe, aglomerări de oameni fără identitate, ce se ciorovăie pentru un metru cub în plus, pentru o fereastră deschisă, pentru un loc în tramvai, ființe care consumă tone de hârtie și apă, fără ca prin asta să arate mai mulțumiți, ori mai deștepți, ori mai curați decât ceilalți oameni... Ființe care nu mai sunt capabile să intre într-o biserică de dragul vreunui sfânt, ci numai cât să-și pună o vorbă bună pentru destinul propriu împotriva destinelor celorlalți. Ființe ce nu mai cred în ziduri, în ruine, în măreția altor vremuri, în existența eroilor ca oameni... Ființe, atâta tot, citind cât să aibă ce uita, privind numai cât să-și folosească ochii, lenevind și agitându-se mereu cu gândul la confort și nemurire... Ființe care descoperă că animalul domestic — câinele, pisica, șoarecele, papagalul, sticlele — este mult mai bun prieten al sufletului însingurat decât copilul său, nevasta, mama, fratele, prietenul, vecinul... ființe complexate de vremuri molcome și pline de lecturi ale veacului ce a trecut. („Un cititor ahtiat de romane polițiste — spunea Capek — este numai acela care se simte fie criminal, fie victimă...”) Ființele acestea, cu toatele, nu citesc decât romane polițiste, simple subiecte fără atmosfera orașului lor, fără viața semenilor lor... Descrieri de alergători: Ogarul și iepurele.

Pentru acestea toate n-am să părăsesc Piața florilor niciodată. Și dacă mă gândesc bine; întreg cvartalul, cu străzile Custozza, Paris, Flamandă..., face cât un orașel de provincie, cât Burna... Un orașel al cărui centru e piața aceasta, un orașel colcăind de funcționari, dascăli, meseriași, polițiști și agenți... fără ierarhii, fără primari, fără popi și fără un anume Dumnezeu.

Marele Oraș nu e mai mult decât un joc de *puzzle*. Cartiere lângă cartiere: camionagiii, meseriașii, băutorii de bere... alături de dascăli, măturători de noapte, polițiști de la moravuri, târfe... alături de fumătorii de hașiș, mestecătorii de coca, hoții și traficanții de alcool și carne vie... alături de artiști, pictori, câte un scriitor..., apoi cartierul bancherilor, cartierul teatrelor, marilor cinematografe..., cartierele rezidențiale... Fiecare dintre părțile acestea dependentă de celelalte — o roată ce se învâрте toată ziua pentru ca, odată cu lăsatul întunericului, să cadă zeci de ghilotine spulberător, să despartă întregul în părți...

Văzute printre rufele din turn în apusul soarelui, a-coperișurile cartierului acestuia și câteva dintre cele ale cartierului vecin, arată ca o turmă de bivoli costelivi... Risipiți cartierele orașului acestuia peste un întreg continent și veți avea imaginea lumii! Formați, apoi, o confederație a cartierelor risipite și veți avea imaginea unei țări! Amestecați fragmentelor acestea de *puzzle* și veți avea imaginea unui oraș văzut de jos!... Dar cine are vreme de așa ceva?!

Orașul se apleacă lent pe o parte pentru a lăsa ca dincolo de el să apună soarele, să-și poată declanșa sumedenia de cuțite care cad din cer pentru a-i separa cartierele... Mâine, la ziuă, se va apleca din nou pe aceeași parte pentru a smulge de sub orizont soarele... Atunci, cuțitele se vor ridica în nori.

*

Stau de câteva ceasuri și aștept, ca molohul să se aplece îndeajuns pe partea stângă pentru a pierde sub aripa cealaltă ziua ce a fost. Mi-e foame, sete. Femeia măcelarului, Beti, Murran nu mai sunt... Desprind răbdător pietricele din peretele turnului și le arunc spre tabla pervazului camerei mele, unde mă așteaptă, poate, Ulrich: *tac, tac... tac, tarac, tac...* curând, setea, foamea, frigul mă vor alunga spre chilia mea... „Bună seara, Ulrich!” „...Bună seara, Matei!”... „Mi-e foame și sete!”... „Câștigă-ți pita! Scrie, scoate tot ce ai ascuns în târâța aceea cu ochi, că numai aia dacă te mai poate hrăni!”... „Acum mi-e frig și sete, Ulrich, înțelege, sunt om, o ființă fragilă, vreau să trăiesc, dar nu înnebunit de foame, sete și frig! Dacă nu, vreau să mor!”... „Un’-ți-i trufia, Matei? Cine te-a adus în halul ăsta de umilință?”... „Mi-e sete!”... „Se poate, e o senzație normală, dar, până una-alta, câștigă-ți singur apa, căldura, aerul, mâncarea!”... „într-o zi, Ulrich, într-o zi, dacă vei continua astfel...”... *tac, tac... tac, tarac, tac... tac, tac...* „Șase luni n-am să-ți mai caut casa!”... „Ulriiich!... Ulriiich!!! Așteaptă, îți dau tot, fac tot ce spui, dar vino măcar o dată la două zile! Înțelege că nu te am decât pe tine, bun, rău, cum ești. Poți să nu-mi dai decât pâine și apă, și o vorbă de om, altminteri am să cred că sunt un obiect cu conștiință, un obiect părăsit care așteaptă cu bucurie clipa în care să devină o simplă nop-tieră, un pat, un perete... mut, orb, surd... fără dureri, fără speranță... Ce fel de om sunt, Doamne, ce fel? Și Iisus, pe cruce, plângea și cerea apă. Și Iisus, Ulrich, dar nimeni n-a spus vreodată că Iisus s-a umilit, că a cerșit”... „Câștigă-ți pita, Matei, câștigă-ți-o!...”

II

RELATĂRI DESPRE O CĂLĂTORIE ÎNTRE DOUĂ ACOPERIȘURI

TERRALBA

I

Casa Beligarilor, primită sau cumpărată în partea de sus a orașului Burna, se deosebea de toate celelalte de pe strada Cetății și se asemăna tot pe atât cu ele pentru a putea da numele cartierului — „La Vile”. O curte largă, acoperită cu verdeață, tufe de bucsus tunse paralelipipedic, flori pentru toate anotimpurile, câțiva pomi fructiferi despărțeau clădirea cu un etaj de stradă. De dimineată până la apusul soarelui lumina cădea pieziș peste zidul de piatră ce separa domeniul Beligarilor de cele ale vecinilor. Sub unul din zidurile acelea se adăpostea, peste vară, o societate de limacși, lungi felii de carne lipicioasă, care în nopțile uscate și calde cutreierau întreg teritoriul curții până ce, spre ziuă, ierburile, pietrișul, tulpinile tufelor și ale copacilor, terasa, pereții, treptele, poarta erau brăzdate de traiectorii argintii. Cărări rămase în urma unor ființe inexistente, își spuse Beligar, ca și cum, într-o bună zi, niște păsări despre care habar nu avem astăzi s-ar prelinge peste cer desenând lungi șosele. Ura lipitorile acelea fără cochilie despre care citise într-o vreme, dar rămăsese convins că trăiesc undeva prin pădurile tropicale. Intr-o noapte ieșise desculți să se plimbe prin curte și-i fu dat să calce peste-o sumedenie de lipitori din acelea mute și atât de pașnice, pornite cu toatele în hoinăreală. îl cuprinse o cumplită scârbă în clipa în care le simțise strecurându-i-se printre degetele de la picioare și se întoarse în casă pe călcâie. Le blestemă un ceas, până își fierse picioarele în apă clocotită, să se vadă scăpat de senzația lipicioasă, apoi alte două, în pat, cât i-a mai trebuit să-și poată v muta gândul de la ele și să adoarmă. O vreme nu-i spusese soției sale, Clody, decât că a călcat pe o spurcăciune, apoi, după ce femeia se arătase uimită de stoicismul cu care-și fierbea picioarele, îi zise: „Ai mers vreodată desculț prin noroi?” Clody nu avusese niciodată asemenea plăcere, pentru că la pension, unde-și petrecuse copilăria, nu se umbla în picioarele goale, iar dacă se întâmpla să fie noroi, fuseseră învățate să calce ușor, din ridicătură în ridicătură, să nu se murdărească, mai sus de tocul cizmulitelor șnuruite.

„Mâine — amenință Beligar, în vreme ce-și usca picioarele cu prosopul — am să pun otravă în toate cotloanele, — să se termine cu fâșiile de carne care umblă noaptea prin curte!”

Clody îl privi ușor descumpănită, apoi spuse: „Dar mâine e sâmbătă și va trebui să punem casa la rând. Doar știi că avem invitați și servitoarea abia dacă va pridi cu aperitivele și fripturile.”

Cu gândul la invitații de a doua zi, pe care și-i aduse forțat înaintea ochilor șoptindu-le numele pe rând; Ștefelea, Saftiu, Mathilda, Marcoș, Zocaniu, Colențan... reușise Beligar să scape, două ceasuri mai târziu, de amintirea limacșilor, pe care nici nu apucase să-i vadă.

Din ziua următoare, când mai ieșea prin curte cu ziarele după el, dezbrăcat până la brâu, cum începuse să fie moda, într-un costum de baie colorat care-i ajungea până la genunchi, Beligar umbla încălțat cu șoșoni și pândeau fiecare mișcare din iarbă.

La petrecerile de sâmbătă seara ale familiei Beligar, Alexandru Ștefelea venea mai întotdeauna singur. Soția sa, Eleanor, nu iubea lumea sau, poate, nu voia să fie alături de Alexandru când se avânta în poveștile lui despre politică, știință, artă și amor, adunate din aceleași ziare pe care le citeau cu toții, dar spuse în așa fel încât să pară niște noutăți fierbinți. În sâmbăta aceea de iulie a anului 1914, Ștefelea apucase să vorbească abia către miezul nopții, după ce Beligar îi înspăimântase pe toți cu lighioanele ce invadaseră curtea, orașul și, de bună seamă, întregul imperiu. Ștefelea nu dăduse crezare spuselor gazdei, dar avusese destulă răbdare să-l aștepte până va osteni. Prin Burna, pe la începutul veacului, timpul trecea încă lent, iar pentru câțiva dintre orășeni, săptămâna avea doar trei zile lucrătoare, de marți până joi, deși se știa că nu e bine să începi o treabă marțea. Următoarele două zile erau consumate cu pregătirile pentru celelalte trei, patru, de petreceri, urmate de vânători sau mici călătorii prin împrejurimi, astfel că de multe ori se ajungea ca o săptămână să aibă cinci-șase duminici.

La miezul nopții, Ștefelea era singurul musafir rămas teafăr peste Apocalipsa stârnită de Beligar.

„Domnilor — începu fostul căpitan — cum puteți să credeți asemenea lucruri, când Europa mustește de putere? O putere ridicată pe pedestalul atâtor colonii care împânzesc întreaga planetă... Din ziare, din cărți, din cuvântările marilor oameni ai continentului și lumii nu se întrezărește voința de supremație a cuiva asupra altcuiva și nici dorința de împărțire sau reîmpărțire a bogățiilor noastre. Trăim vremuri alese, când imperiile se întorc, au răgazul să o facă, se întorc, spun, la legendele proprii, când chiar istoria a devenit un basm cu buni și răi, iar cel bun are

întotdeauna culoarea albă... Ei, și pe o vreme din asta, domnul profesor de belearte vine să ne tulbure cu visele sale obosite...”

Beligar spuse: „Dacă nu vrei să mă crezi, n-ai decât să te descalți și să ieși în curte!”

Ștefelea se făcu surd, dar continuă: „... fiorul vieții lumii au devenit, de o jumătate de veac, inventatorii, capabili să stârneasă, prin mințile lor, toate sunetele sensibile și inteligențele pătrunzătoare. Ce vreți mai mult?...”

Între timp, gazda ieși până în curte și se întoarse cu un pumn de limacși, pe care-i puse în mijlocul mesei.

„Aștia sunt vise?!” spuse și se așază pe scaun. O undă de rumoare trecu peste întreaga sală. Mathilda și Saftiu se ridicaseră de la masă și porniră spre ușă, își aduseră, însă, aminte că afară colcăie curtea de asemenea ființe și se opriră în fața soției lui Beligar să-i ceară o soluție omenească pentru a ieși din impas. Luată în grabă, Clody îi invită într-o altă cameră și, fără prea multă discreție, spre veceul englez instalat, nu de mult, prin înzidirea unei jumătăți de bucătărie. Până și fața lui Ștefelea se schimonosi de scârbă în clipa în care câteva ființe lipicioase începuseră să se prelingă peste fața de masă pentru a-și găsi un loc mai umbros.

„Este un mod original — spuse ofensat, spre gazdă — de a ne scoate afară!... dar dacă acolo este plin de asemenea ființe, înseamnă că sau ești deosebit de cinic, sau un dobitoc, pentru că suntem nevoiți să stăm pe capul dumatăle până mâine la prânz, când, după câte spuneai, animalele astea vor dispărea undeva în pământ, sau, mă rog, se vor retrage spre alte ere geologice...”

Beligar strânse fața de masă cu tot ceea ce se afla pe ea și o aruncă afară, apoi, ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat, făcu o reverențioasă invitație celorlalți de a trece în altă cameră, să-și petreacă acolo ceasurile până la ziuă, în ritmul obișnuit al seratelor lor. Sticlele, altele noi, și câteva sandvișuri pregătite pentru dimineață fuseseră aduse de servitoare, singurul om care mai îndrăznea să umble și prin întuneric la ora aceea. Musafirii își găsiră cu greu câte un loc, iar, după ce se așezară, Ștefelea își reveni la forma lui dinainte și continuă: „... viața e rotundă, cu avers și revers, din aur și argint. Pe una dintre fețele ei este întipărită imaginea principalilor reprezentanți ai speciei umane de azi, înalții oameni ce au spre păstorire o bucată mai mare sau mai mică de pământ. Un fel de statui miniaturale, cu mare putere de schimb, convertibile între ele și mai cu seamă în aurlingou... la asta ar trebui să ne stea mintea și la ușurătatea cu care se umblă cu bancnotele, drapelele alea naționale și multinaționale care circulă pe continent și poartă, de asemenea, pictate pe ele, chipurile acelorași

principi... dar sentimentul hârtiei, în balanță cu cel sigur al aurului, care ne-a rămas de peste veacuri...”

Se opri, surprins de neliniștea ce mai domnea pe fețele celorlalți musafiri, încă obsedați de imaginea lighioanelor din curtea lui Beligar, de pe străzi și, de ce nu, de peste întregul imperiu, care amenințau să acopere uscatul, cu o blană vie și mișcătoare, alungându-i pe oameni spre mare, obligându-i să-și construiască vapoare, corăbii și plute, să poată fugi cât mai departe de viața lor dintotdeauna, să-și sfârșească zilele în pustiu de apă, ar fi comentat Saftiu, însă un medic, când cunoaște într-o oarecare măsură boala, dar nu și remediul ei, tace, lăsând să se înțeleagă că este vorba despre sănătate, ba chiar despre un fel de ipohondrie. Între timp, Ștefelea trebui să facă dovada curajului său și să aducă, împreună cu servitoarea, pianul din cealaltă cameră, pentru a se mai putea spera într-o revitalizare a atmosferei, și tot el îi propuse gazdei:

„Să cauți, dragă, niște partituri nici prea triste, nici prea săltărețe, așa cum se cade să fie o muzică în momentele acestea...”

Apoi se așează într-un scaun să aștepte, împreună cu ceilalți, până la răsăritul soarelui. „Familia Beligar — își spuse, urmărind comprehensiv chipurile invitaților printre paharele și sticlele de cristal reflectate de oglinda argintarului — se are doar pe sine, fără copii, câini sau pisici, fără o grădină mare în spatele casei, sau o livadă cu spalier de viță-de-vie. Iv și Clody, el profesor, ea casnică, blondă, molatecă, își socotesc salariul peste o mică rentă lunară venită de pe urma unei moșteniri... boieri nu, mijlocași nu, sărăntoci nicidecum, prin petrecerile astea de sâmbătă se știu și ei intrați în lumea bună a orașului, se simt alături de ea...” („Parcă văd că și mâine — șopti Beligar — va fi curtea plină cu limacși... Ce am eu cu erele geologice? Ești un dobitoc, domnule Ștefelea, un cretin fanfaron!”)... „Sâmbătă de sâmbătă, aceiași șapte, opt, nimic nou, doar vești, plictiseală și muzică leșinată... Da, doamnă, ăsta e adevărul! Sunteți o *lady*, dacă vreți, dar degeaba vreți, pentru că o prefer pe servitoarea dumneavoastră, mirata servitoare care la ora asta zice: «Nebunii! Neputincioși crescuți în puf, cheltuie tot, de parcă le-ar prisosi viața...» și are dreptate femeia. Da, domnule Beligar, dar nu sunteți oricum un *gentleman*, mai întâi pentru că vă scapă această noțiune, apoi pentru că mâncați ca un porc, beți ca un porc și vă destrăbălați, ziceți domnia-voastră, făcându-i ochi dulci bogatei Mathilda von Löwe... Impotență, domnule, căci numai cu ea nu acoperi toată lumea bună a Burnei. Să fim cinstiți, cine vine la seratele voastre? Eu, Alexandru Ștefelea, fost căpitan de husari cu studii militare la Budapesta, reformat, nu se mai spune de ce, azi funcționar, șef de birou administrativ la primăria orașului, supranumit, trebuie să recunoașteți, «Colonelul»; apoi, Titi, Dimitrie Saftiu, medicul despre care se vorbește că poate să lecuiască,

fără părtinire, tot ce mișcă pe fața pământului; mai vin puțoi ăia de Colențan, Zocaniu și Matei Pânzariu, absolvenți de bacalaureat... și Matilda von Löwe, cea mai grea piesă din garnitura petrecerilor voastre, o femeie de vreo 25 de ani, căsătorită cu von Löwe, un bătrân întors din colonii să/și caute o albă, tânără, pură, cu care să-și spele păcatele înaintea împărțirii. E drept că, de pe urma lui, Mathilda s-a ales cu ceva avere pe care o are strânsă în perimetrul hectarului aceluia de pământ de sub castelul de vânatoare din afară orașului...” („Clody, spuse Saftiu, cântă cu mult mai multă grație când e speriată sau scârbită de ceva...”)... Uneori, la petrecerile Beligarilor mai veneau și copiii lui Marcoș, porcul ăla de grof din Seuca... Derbedeii! când veneau ei, nu mai apuca nimeni să se simtă în largul său, pentru că nenorociții ăia se îmbătau și se simțeau stăpâni peste casa lui Beligar și ogradă o făceau. Bine că nu mai vin... din pricina lor a vuit un an de zile orașul despre grozăviile care s-ar petrece la casa profesorului din cartierul „La Vile”. Noroc că și lumea s-a mai plictisit... Și cu toate astea, câtă pace! Ce viață liniștită! fotul organizat până la ultimul detaliu... Birjarii, trei, în dimineața zilei de duminică, mai înainte de a merge la gară să-și aștepte călătorii, trec, pe rând, pe la casa lui Beligar, așteaptă un sfert de ceas fără să întrebe nimic și, dacă nu se arată vreunul din familie, înțeleg că petrecerea e molcomă, ori vremea încă nepotrivită pentru plimbare. Revin, către prânz, și așteaptă câtva, știind că vor avea de făcut un drum scurt, până sub dealul cu vii, sau spre râu... Și, tam-nisam, Beligar descoperă că în curtea lui sunt niște felii de carne!... Altfel, om de treabă... în două rânduri a reușit să fie la înălțimea dorințelor sale. Prima oară, acum vreo trei ani, după ce un mare om de stat fusese la o vânatoare în munți și primăria îi comandase dascăluțului de caligrafie un bust al demnitarului, pe care l-au plantat în mijlocul orașului... A doua oară, parcă cu un an mai târziu, după vizita unui alt demnitar, a trebuit ca bustul să fie dat jos și în locul lui a fost ridicat un altul, în bronz, reprezentându-l pe majestatea-sa imperială; și tot Beligar l-a făcut...” („Ce umeri rotunzi are Clody! pernițe, cute galbene... păcat de ea, e încă frumoasă”, șopti Mathilda, i se păru doar că șoptește, pentru ca după aceea să o poată asculta pe gazdă cu mai multă bunăvoință...) „De pe urma celor două busturi am petrecut luni în șir cu caviar și șampanie, apoi banii s-au dus și odată cu ei seratele au reintrat în renta lunară cu ușoare modelări și adaosuri venite din partea Mathildei și-a lui Titi...” („... I-aș acoperi trupul cu flori, își spuse Matei, cu un strat gros de brândușe mov, lungi și efemere... un buchețel i-aș ascunde între picioare... apoi aș începe să o. descopăr cu degetul... sau, nu, aș poseda-o crâncen, să simt strivindu-se între trupurile noastre grădini întregi de flori mov... oh, Mathilda...”)

acum nu-mi dau seama de ce se preferă casa Beligarilor în locul marelui castel?...”

Spre 4 dimineața, Ștefelea se ridică din scaunul lui și, sătul de serenade, uverturi și valsuri, începu să se plimbe prin cameră fără să se mai uite la careva anume dintre musafiri. După ce conțeni muzica, se opri în fața Mathildei, întotdeauna se oprea în fața cuiva înainte de a începe să povestească ceva:

„Încă mai putem să spunem că suntem la început de veac. Ce am adus cu noi din celălalt? Dinamita domnului Nobel, care, prin artizanii ei scăpați de sub controlul oamenilor de bun-simț, poate periclita capetele încoronate. Degeaba s-a gândit bătrânul atunci la echilibru!... Ce e aia dacă eu am dinamită, și ai și tu și el, înseamnă că vom trăi în pace?!...”

Mathilda nu înțelegea despre ce se vorbește, dar, simțind că problemele sunt cât de cât europene, spuse:

„La Paris a început să se poarte o modă deșucheată, care, zice ziarul, amintește de Revoluția franceză...”

Clody deveni atentă, nu se aștepta ca tinerica aceea să știe atâtea. Băură câte o cupă de vin și se strânsesă roată în jurul șemineului, semn că începea o partidă de scurte informații. Ștefelea rămase în picioare, să conducă întregul cor de vești care, stârnite de el, porniră a se muta, de la unul la altul, fără zăbavă. Din când în când, Colonelul intervenea cu câte o părere proprie, apoi se pierdea în tumultul cuvintelor celorlalți. Șemineul alb îi ținea în jurul său ca în miezul iernii. Servitoarea picotea în ușă și auzea destul de vag:

„Londra privește absentă spre continent... Nu știe ce se petrece, iar nici nu-i pasă... Italia pierde ultimele steaguri romane, după două milenii incerte... Rusia, Austro-Ungaria și Germania își zâmbesc. Nu se știe cât... Balcanii s-au ciufulit, mai an, iar acum stau cu picioarele în apa caldută a Mediteranei și pescuiesc; vând peștele să-și poată deprinde gustul cu conservele saxone... Turcii au reușit să se scape de ultimele tuiuri, acuși ajung republică... În nord, ninge, laponii se hrănesc cu carne de urs alb și așteaptă dezghețul... Ninge și printre portocalii din Africa... Creștinii habotnici vorbesc despre sfârșitul lumii, deși nu cred să aibă vreme să-l apuce... Armenii construiesc biserici și fac afaceri, oriunde s-ar afla pe pământ... Au apărut un fel de mașini de scris portabile... Ninge și pe Escorial. Apropo, oare cum arată Dumnezeu spaniolilor pe sub arcadele alea maure?... Franța pictează și face versuri... După două revoluții, ce-ar mai putea să facă?... O să-și caute de lucru.” După ce se plictisesc, își caută un alt Dreyfus... Au sosit makimonouri și takimonouri... Noroc că Elveția și Olanda, cu vacile, untul și brânza lor, că numai așa ne mai curățăm și noi de ficații de cârnați, *kaiserfleisch*, cremvurști... De cinci ani,

la Berlin circulă autobuze pentru oameni... Londra are metrou, un fel de șosea pe sub pământ... să nu mai vorbim de tramvaie electrice, că mai toate capitalele au... Viena valsează, scaunele și mesele Michel Thonet valsează... Am citit despre orașul Letchworth din Anglia, primul oraș-grădină din lume... Este ceva formidabil!... limacșii aceia au și ei partea lor bună, ne excită!... treizeci de mii de oameni locuiesc în vis grație unui mare arhitect englez: Ebenezer Howard... Nu vă interesează orașul-grădină?... Cine era Hokusai?... La Monte Carlo, să nu mai vorbim de tripourile din Paris, se pierde mai cu seamă ruble... Domnule, nu e chiar așa rotundă viața cum ziceai, uite, bordelurile au ajuns un fel de case de binefacere... Cum e cu orașul ăla grădină?... Am să vă spun altă dată. Mi-ar trebui o întreagă noapte pentru a vi-l descrie... Howard?... Da, Ebenezer Howard!... Se zice că pe străduțele din Galiția oamenii se sinucid supraviețuind... Clody, știi ceva de Richard Strauss?... O, Doamne, *Amurgul zeilor*...”

Ștefelea se simți depășit de vârtejul vorbelor și se apropie de fereastră; din drum, descoperi pianul și se opri lângă el, apoi se așază pe scaun. Își roti o clipă privirile peste cele două femei, să se încredințeze că erau congestionate doar pentru că făceau politică bărbătească, în felul lor, apoi începu să lovească în clapele pianului în ritmul unui marș pe care-l avea adânc întipărit în suflet: Nu reuși din primele încercări, dar nu se dădu bătut, ci continuă să cânte fără să-i mai pese dacă sunetele pianului aduceau sau nu cu vreun marș cunoscut. „Totdeauna, își spuse, seratele Beligarilor decurg la fel de monoton. E, pe la început, un soi de agitație, când sosesc oaspeții și sunt primiți după tipicul marilor restaurante, dar mai apoi, când încep aperitivele în acompaniamentul cutiei muzicale cu plăci perforate, totul alunecă spre felurile următoare de mâncare: fripturi de porc, de gâscă sau curcan, vinuri pure... Doar puțorii aceia de Colențan și Zocaniu ce mai animă atmosfera cu glumele lor, ... dar, domnule Beligar, și glumele nebunilor dumitale s-au cam repetat în ultima vreme, și se râde din ce în ce mai puțin... Norocul vostru sunt eu, care, mereu, pentru ora 4 dimineața am pregătit o bombă, marea veste a seratei, citită, auzită sau inventată de mine... Acesta-i adevărul!...” Matei ținea paharul în mână și privea sub pian. Acolo nu se afla nici Mathilda și nici o altă femeie, deși ochii lui păreau să fi descoperit un trup gol. „Într-o zi — își spuse — limacșii domnului profesor au să argintescă, strat peste strat, toată curtea, și-au s-o transforme într-o oglindă în care se vor vedea cerul și norii. În ziua aceea, casa Beligarilor va fi undeva pe malul unui cer tubular cu capetele nesfârșite, care va trece, în sus și în jos, prin curtea lor. Atunci, cei doi nu vor mai putea să iasă prin curte pentru că ar cădea în gol, iar dacă se va întâmpla să fim și noi în casă, ne vom usca împreună, în vilișoara asta, ca

într-un cavou... Puah!” „Ce plictis!... În primăvara asta, ce-am făcut? Ce ați făcut?... Eldorado! cuprinși de furia aventurii, a unei aventuri la care să luați parte cu siguranța unor spectatori, ați deschis o listă cu amatorii pentru America, asta după ce v-am adus o sumedenie de știri despre exodul sărăcimii din imperiu spre noul continent.. Pigmei! Clody a făcut lista fără să se gândească la altceva decât la o lungă călătorie peste apele Oceanului, continuată, apoi, pe uscat, cu trenul, cu trăsurile spre un han cald și primitor, unde să-și reia aceleași serate de sâmbătă... O adevărată nebunie... Noroc cu Mathilda, care, în prima duminică, pe când ne pregăteam să plecăm spre trăsură, a luat foaia cu cei cinci doritori de drum și a vârat-o în sân. «Nu e de demnitatea noastră!» s-a explicat, mai apoi, față de Zocaniu, singurul care era de față. Eu stăteam în cealaltă cameră și ascultam. într-o bună zi, când Clody, încă amețită de ideea plecării, încerca să refacă lista, socotindu-i printre ei și pe birjari, tot Mathilda o interpelase: «Eu sunt o von, duduie! Nu mă murdăresc cu voi într-o călătorie pe drumul robilor!» și astfel, capitolul Eldorado s-a închis... Ce primăvară sucită!...” (Cine a vorbit despre orașul grădină?) Ștefelea zâmbi, renunță la jocul lui pe clapele pianului, se ridică și se apropie de ceilalți.

„Eu!” spuse.

Se luminase de-a binelea. Prin cameră continuau să se vânture vești și comentarii întrerupte, când și când, de cele două femei, care îi cereau detalii Colonelului despre orașul-grădină al lui Howard. Servitoarea fu trimisă în mai multe rânduri să reîmprospăteze sandvișurile, de care continua să nu se atingă nici unul dintre oaspeți, apoi plecă bucuroasă după alte sticle de vin și se înapoie tocmai pe dialogul despre orașul-livadă. Rămase trează să asculte poveștile domnului Ștefelea, gândindu-se la lumea, ceva mai apropiată, a satului ei, care, fără să fi fost inventat de un inglez-benezefe-ovar, avea, în linii mari, cam aceeași înfățișare, și, dacă nu ar fi fost atât de crânceni (i se păru femeii), domnii aceia și mai cu seamă ele (servitoarea continua să creadă că domni pot să fie numai bărbații, în vreme ce femeile rămân femei, fără nici un rang, fără nici o mărire în plus, una față de alta), atunci le-ar fi propus ca a doua zi dimineța să meargă împreună cu ea în sat, să le arate că totul exista ca și în povestea aflată, la numai doi pași de Burna. Apoi, fu nevoită să mai audă: „... există câte un Dumnezeu pentru fiecare dintre oameni... Istoria universală e tridimensională, adică, vreau să spun că poate să cuprindă în ea tot ceea ce s-a petrecut prin ceea ce se petrece acum... Europa se curăță de indezirabili. O parte merg spre apus, iar țarul și-i trimite spre răsărit... Lumea se universalizează, Amundsen a străbătut Atlanticul peste ghețarii Americii de Nord... Rămăși aici, numai între noi, ne suntem suficienți universului european... Un lama din Tibet a trecut de patru sute nouăzeci și opt de ani

și continuă... în leprozeriile din Guiana se trăiește ca în epoca de piatră... Matehornul a făcut victime printre pedanții temerari elvețieni... Ce le-a venit spaniolilor să-și vopsească statuile? Sunt o porcărie... În parlamentul englez se poate dormi după o noapte petrecută la club... Ați văzut ce înmormântare a avut regina Victoria?... S-a încercat o nouă coasă repetitoare pentru seceriș. .. în noul război, Anglia... se spune: în eventualitatea unui război, Anglia... Bine! La apoteca lui Frankel au fost aduse prafuri pentru potentă generală... Cu avers și revers, ca orice monedă... Nu fi porc!... Cei din America au pierdut femeile și au descoperit mișcarea feministă... De câte ori să-ți repet că Eiffel nu este un turn, ci un inginer?! Și ce dacă, în loc să-l împăieze pe Napoleon, franțujii i-au pus calul în Domul Invalizilor... Ați ascultat opus-urile lui Brahms? Radetzki... bine, fie și el, numai la cutia muzicală, o singură dată...”

„Prin aprilie, continuă Ștefelea, după câteva petreceri plictisitoare, când nu s-au cântat nici marșuri și Beligar se arătase a fi bolnav, au aflat despre Liechtenstein”.

Servitoarea asculta:

„... Se pot vedea filme, nu numai ale lui Lumiere... În hradul praghez s-a înfăptuit o crimă pasională sub chiar portalul catedralei Sfântului Vie... Milano e în flăcări. E vară doar... Cum e cu Abisinia?... Se construiește cea mai mare cale ferată transcontinentală. Se va construi. Mână de lucru există, cai așîșderea... Despre lipițani se va mai vorbi încă multă vreme, chiar dacă domnul Diesel a descoperit nu știu ce... Finlandezii pescuiesc și se hrănesc cu peștele prins... La câțiva kilometri de Petersburg, în micul Versailles rusesc, se mănâncă după rețete franțuzești... Neva curge, Dunărea curge, Rinul curge... Sena duce sinucigași. Peste Tamisa se încearcă o călătorie cu butoiul... Fadul se revarsă... Ați auzit de Kama-sutra?... Foarte curând o să avem cu toții aparate de Tadio... E adevărat că Rasputin și Alexandra Feodorovna?...”

„A sosit birja!” spuse servitoarea pe la 8, dar mesenii își ridicaseră privirea spre ea ca și cum ar fi surprinși într-un ritual de magie neagră.

„Să vină la prânz — spuse Beligar și-i făcu semn să plece — ora douăsprezece nu e placul limacșilor din curte și astfel vom putea să părăsim, pentru o scurtă perioadă, casa;”

(„E înnebunitoare Mathilda! Femeile și bogăția nu au vârstă, sau trăiesc în alt timp față de muritorii de rând”, își spuse Matei privind cu obrăznicie în capătul de sus al decolteului zgârcit al baronesei, în groapa ce se deschidea la rădăcina gâtului, sub claviculă). Saftiu stătea rezemat de marginea unui argintar și, plictisit de atâta vorbărie, lovea în sticla vitrinei, încercând să pună în rezonanță paharele de cristal.

„O să ne ținem cu toții, spuse într-un târziu, din lene și mai ales din pricina ziarelor. Toți citim aceleași lucruri și, în loc să tragem niște învățăminte din ceea ce citim, repovestim totul. Filosofia e lăsată în seama singuraticilor care tac, citesc altceva decât ziarele și scriu altceva decât ceea ce se citește. Așa încep disputele dintre filosofi, care nu sunt altceva decât niște războaie ale unor cărți împotriva altor cărți. Și ei se vor ține... Până și mozaicurile de pe piatra cetății au mai multă logică în ele...”

După vorbele lui Saftiu se lăsă o liniște ofuscată. Trebui ca, din nou, Clody să facă oficiul de bună gazdă și să cânte la pian una dintre partiturile cunoscute. De sandvișuri nu se atinseră din pricina feliilor de șuncă, tăiate lung și subțire, aducând cu imaginea limacșilor pe care-i văzuseră răspândindu-se peste fața de masă. Băură din nou și începură să mestece măsline...

Către prânz, Ștefelea făcu o tentativă de a traversa curtea, * dar renunță și se înapoie strâmbat 'de scârbă. Își dresе starea întrebându-i pe ceilalți dacă s-au gândit încotro vor să pornească după sosirea trăsurilor, dar cum la așa ceva nu se gândise nimeni, hotărârea, în mare grabă, să facă un drum până la morarul din Copadea.

După ce sosi și cea de a treia trăsură, ieșiră în grup și traversară curtea cu grijă, aruncând priviri iscoditoare spre fiecare loc mai întunecat, unde s-ar fi putut ascunde melcii lui Beligar.

II

În piață, cerdacul orașului Burna, acolo unde se adunau oamenii la ora tihnei să privească spre strada principală, a apărut într-o zi de joi un cablu. Lucrătură de păianjen, să lege acoperișurile celor două case mai înalte din oraș: primăria și hotelul „Margareta”. În aceeași zi au apărut și niște afișe. În dreptul ferestrei sale de la primărie, Ștefelea explica unei femei ce i se afla în spate, poate chiar soției sale, Eleanor, venită din întâmplare la el să-i ceară bani pentru cumpărături (nu... cumpărăturile erau făcute de către Archineu, servitorul lor.) Ștefelea spunea: „Știu tot ce va face! Un circusant nu merită nici doi bani... șase drumuri dus-întors, de cinci ori pe zi... Caca-maca!... Să-ți explic...”

... prima oară Paingul trece simplu, de pe un acoperiș pe altul, cu o bară alb-negru în mâini, pentru echilibru;

... a doua oară merge până la mijlocul drumului, se oprește, pune bara în cruce pe cablu și, foarte aproape de capul statuii, are să-și coboare un trapez pe care va executa câteva răsuciri;

... a treia oară pornește cu o bicicletă fără cauciucuri pe același fir de sârmă până la capăt și înapoi;

... urmează o pauză în care, jos, printre oameni va apărea o femeie cu pulpele pline, îmbrăcată într-un costum ponosit de *french can-can*. Asta e tot, n-ai ce vedea...”

La prânz, după prima parte a programului, spectatorii își odihneau ochii și sufletele; unii spuneau că artistul face rotirile la trapez prea rejșede și prea aproape de capul statuii, alții spuneau că artistul era un fricos și că de teamă făcea acolo numerele mai grele, pentru că, la nivelul capului statuii, pământul era mult mai aproape de picioarele lui. Câțiva, mai temători, părăseau locul ori se făceau că nici nu aud și preferau să-și mute privirile pe picioarele dezgolite ale femeii ce ținea o tavă de argint în care enoriașii umblătorului pe sârmă — cum bombănea Beligar — trebuiau să depună câte zece creștari pentru ceea ce au văzut și pentru ceea ce Vor vedea, bani pentru care puteau să asculte și muzica de patefon, amplificată peste întreaga piață. Dacă ar fi fost după, oameni, ar fi trebuit ca, în cele două săptămâni, cât a stat Paingul în oraș, să nu mai lucreze nimeni, pentru ca dimineața era reprezentație, la prânz așisderea, iar după-amiaza și seara altele trei, astfel că piața era mereu ticsită de lume. Beligar asistase pentru prima oară la reprezentație într-o vineri, apoi, pentru că materialul didactic i se păru cu totul extraordinar, își ținu, vreme de zece zile orele de pictură în plină piață, demonstrând tuturor clienților săi posibilitatea imposibilului. După a cincea reprezentație se scăpă cu vorba spre unul dintre elevi: „Mie, Paingul acesta mi se aseamănă cu cineva din oraș și nu ar fi mare lucru dacă este tocmai acela sau tatăl lui!...” Câțiva dintre spectatori, mai cu seamă din cei veniți de la țară, se plâneau că, deși plătiseră zece creștari, ca toți ceilalți, nu pot să vadă decât prima parte a spectacolului; orășenii le explicau că totul s-ar trage de la nivelul de cultură, că prin asta se deosebeau oamenii: unii plătesc și văd, alții plătesc, dar înțeleg cu totul altceva; iar mai târziu, același profesor Beligar se vârî în vorbă și apuse că fenomenul este la fel de natural ca și eclipsele solare.

„... Partea a doua a programului — îi povestea Ștefelea soției sale, Eleanor, într-o seară, după ce hotărâse că nu are nici un rost să-și piardă vremea ieșind în furnicarul acela de lume să se facă de minune în fața întregului oraș: nevastă de funcționar înalt, laolaltă cu servitoarele și soldații — începe cu un prânz, un mare prânz, pe care Paingul îl ia așezat pe un scaun pus pe picioarele din urmă, lângă o masă în echilibru... Preparativele, transportul, așezarea la masă a Paingului, consumarea omletei, cu furculița și cuțitul... deci fiecare mișcare, la rândul ei, este menită să scoată apele din oameni, iar toate la un loc durează mai bine de

un sfert de oră, deși tuturor spectatorilor li se pare că trece mult mai mult timp;

... după ce Paingul își termină festinul, urmează o scurtă pauză, când se aude vocea răgușită a femeii: «Spectatori și spectatoare, pe acest fir de cablu, domnul Alexander va dansa o națională!...»

„Ultimul punct din program — spunea Ștefelea soției sale, Eleanor, într-o cu totul altă seară, după ce o domoli: că sosirea profesorului în oraș nu are nici o legătură cu evenimentele care se petrec în Europa și cu atât mai puțin nu poate fi un semn al unui mare război ce ar avea de gând să înceapă — este mersul, un dus-întors, legat la ochi, peste întregul cablu. Apoi, în acordurile *Cavaleriei rusticane*, ale uverturii la... pornită din gâtul aceluiasi difuzor, finalul: Un drum. cu ochii deschiși, o echilibristică, apoi încă un drum, în goana bicicletei... un mic antract pentru chenzină, un prânz, un dans și-un alt drum cu ochii legați... toate, la patruzeci de metri... bine, paisprezece metri deasupra pământului, dar pe o lungime de patruzeci de metri, am măsurat, de cablu... Ar mai trebui să facă dragoste pe sârmă și să moară, dar pentru acestea două este nevoie, înainte de toate, de pământ.”

După câteva reprezentații succesive, la care fusese prezent, Beligar petrecu o noapte de coșmar, când uită cu totul de micile lui viețuitoare din curte și, speriat de ceea ce visase, ieși desculț până la stradă, să se încredințeze că ecourile voci femeii se stinseseră de peste oraș. Amplificată la dimensiunea pieței, vocea, care în pauza dintre acte cerșea cei zece creștari într-un fel dulceag și sec totodată, mios și indiferent, numai să placă, să atragă fără să dea nimic în schimb decât un fior parșiv (vocea femeii, amplificată peste întreaga piață), îl înspăimântase mai mult decât mersul Paingului pe ață. În noaptea aceea, era o joi spre vineri sau, oricum, cam așa arăta, după ce cochilia de piatră a orașelului se golise și de ultima ființă, i se năzări că ecourile vocii, pornite în valuri spre munții Jirei și Ciulpăului, se întorc peste oraș să-l tulbure cu prevestirile lor, îi ajung pe oameni în somn și acolo, în lumea întoarsă a întunericului din ei, se deschise o altă piață, pe care ei o văd de sus, prin chiar ochii Paingului, fiecare dintre ei fiind însuși Paingul. Jos, văd restul lumii, spectatorii mărunți striviți sub umbra statuii... asta se petrecea la primul dintre ecouri; la cel de-al doilea se întâmplă ca femeia să coboare, ca o mare pătură asupra pieței, o pătură din negru transparent, care prindea contur de om și se așeza, imensă, cu fundul pe capul statuii. Se juca (putea să se joace astfel) mișcând ața Paingului cu un deget, în vreme ce nefericitul fugea bezmetic de la un capăt la altul să se salveze; femeia apăsa pe mijlocul cablului, Paingul de ocazie aluneca spre mâna ei și nu mai putea să înainteze spre nici unul dintre capete. Atunci, cu cealaltă mână, femeia

desfăcea cinci ferestre din hotelul „Margareta”, cu fiecare deget câte una, să nimerească, dincolo de ele, cinci oameni, să-i strivească de ziduri, să se bucure de sângele ce i se prelingea pe degete. Femeia nu purta ciorapi de plasă neagră și stătea cu picioarele desculțe printre spectatori. Între degetele de la picioare sugruma, de la brâu în jos, câte un om, care se zbătea neputincios să scape, să iasă din groapa degetelor ei, să fugă peste ele, departe, în viața dinainte sau de apoi, unde femeile sunt la fel de mici și slabe ca și bărbații... De jur împrejurul femeii, se resfirau oameni striviți, pete de sânge, membre disparate; smulse din trupuri... singurul privilegiat rămânea Paingul, tot fără nici o șansă, dar cu mândria că-n felul său chinuit este deasupra celorlalți. Drapajul negru al fustei de can-can acoperea statuia cu totul. Femeia stătea pe capul Kaiserului ca pe un taburet și hohotea deasupra pieței: „... pe acest fir de cablu, domnul profesor Alexander va dansa o națională!...” Și pentru Beligar, până la următoarea reprezentație, noaptea se continuă neschimbată, ca un balans de pendul fecund... Despre coșmarul pe care-l trăise, profesorul îndrăzni să-i vorbească numai doctorului Saftiu, dar nu la o serată de sâmbătă, pentru că pe tot parcursul săptămânilor cât stătuse Paingul în oraș nu-și mai făcuseră vizite, ci direct, la cabinetul său: „Semne de boală”, diagnostică doctorul, fără să mai explice nimic. Își aduse aminte de prevestirile unei babe care zicea (strigase ea și în plină piață asta): „Îl vedeți pe Alexander? Are să fie bătaie de oameni și moarte în lume!...” Apoi Saftiu își reveni și întrebă:

„Ce ai cu Paingul?”...

„Am, îi răspunse Beligar, că uite, după program, pe Paing nu-l mai vede nimeni. Lumea vorbește că are felul lui de a fi vedetă: apare cu zece minute înainte de spectacol, însoțit de femeia aceea, pe care n-a apucat nimeni să o vadă și altfel îmbrăcată, pentru că ies, pe ușa hotelului costumați de lucru, făc câțiva pași, Paingul urcă scara să verifice starea cablului, ca un electrician, femeia dă drumul patefonului, pune la baterie difuzoarele și așteaptă sunetul: *Marșul lut Radetzky*, *Polca Mazur*... Cei doi nu se ceartă, nu-și vorbesc în public. Poate că nici nu au ce să-și vorbească, dar totuși... După spectacol, se întorc în camera lor de la hotel, sau aiurea, pentru că nu-i mai vede nimeni. Despre femeie se știe că nu citește cărți, nu vede operetă, nu ascultă muzică decât aceea de la patefon: șase valsuri, două uverturi și patru marșuri... Despre Paing se vorbește că ar fi fost castrat, sau că ar fi suferit un accident militar în acea zonă pe vremea războiului, a unuia dintre războaiele la care a participat. Oricum, nu ia masa nici la restaurantul «Cetate», nici la bufetul din colț, ci numai în camera lor, după un tipic anume: vine un ospătar — șeful hotelului a spus asta — cu o măsuță pe rotile și o lasă în fața ușii. După ce ospătarul pleacă, se deschide ușa, iese femeia, numai cât să apuce unul dintre mânerele măsuței, și o

trage înăuntru. După o oră, ospătarul știe, măsuța apare, din nou, în fața ușii, cu toate resturile mâncării, iar în colțul din dreapta, mereu în acel loc, peste nota de plată, banii, întotdeauna cu un mic supliment, pe care omul și-l vâără degrabă în buzunar. Zi de zi la fel... Ceva nu e în regulă, domnule Titi!...”

„Și de ce te iei după ce vorbește lumea pe la colțuri, spuse Saftiu, prin parcuri și prin birouri? Acasă, fii tu sigur că oamenii vorbesc despre altceva, de parcă Paingul nici nu ar exista. Iar pe femeie, dracu s-o ia, că în afară de târnoseală, nu știe să facă nimic. E drept că el, mda, el îmi seamănă cu cineva din oraș... va fi un neam apropiat al aceluia... Oricum, te asigur că nu are rost să te sperii, și cel mai ușor remediu ar fi să asști la toate reprezentațiile... că-i vezi, te obișnuiești cu ei, și-ți trece!... Te pup...”

De la cabinetul lui Saftiu, Beligar se duse direct în piață și-i fu dat să vadă ceea ce se aștepta: pe ușa hotelului ieși Paingul, fără vreo undă de tristețe ori bucurie, rece, gata pentru scurtele sale călătorii, în urma lui venea femeia, zâmbitoare, într-un fel rece și nu prea complicat, ducând în fiecare mână câte o cutie. Totul exact, dinainte știut, calculat, astfel încât chiar moartea, dacă ar fi venit — își spuse Beligar — ai fi fost îndemnat să crezi că e trecută în program, ca sinucidere, iar sinuciderea, ca asumare a firecului drept la neființă. O bătrână, ce-i va fi venit, s-a aruncat spre microfon și a strigat: „Să nu spuneți ziua povești, că vi se vor destrăma hainele de pe voi și veți rămâne printre zdrențe!”... „Madam Pantelimon, spuse Eleanor soțului ei, spre seară, am auzit de la o doamnă din vecini asta, că ar fi venit madam Pantelimon să-l vadă pe Paing, pe Alexander, cu care se avuseseră la vremea tinereții, mai înainte să se fi măritat cu Bob... Cică l-ar fi recunoscut și de aia urlă mereu: Să nu povestiți!... Să nu povestiți!”

III

După una dintre reprezentațiile de prânz, Saftiu se întâlnește cu Matei Pânzaru și, cum pentru un proaspăt bacalaureat, și atunci ca și mai târziu, e o mare cinste să se știe în prezența unui personaj important, mai cu seamă așezați la o masă pe terasa restaurantului „Margareta”, tânărul se ținu bățos, aproape rigid, dar se simți deodată golit de orice gând, astfel că tuturor întrebărilor celui alt: „Nu ți se pare ciudat că nu ne-am mai văzut în ultima vreme?... Nu este o anomalie să fim prezenți cu toții la spectacolele circului, dar să nu dăm unii de alții?... Nu-i așa că e bine baroana?...” răspunse prin scurte și umile aprobări cu capul. Pe când se risipiseră

spectatorii, Saftiu îl zărise și-i strigase: „Domnule Matei, unde umbli cu ochii împăienjeniți?... Ce bine că te văd! Mi-era dor de voi, de seratele Beligarilor. Ce mai faci?... Hai la o bere!”... „Da, bine...” îi răspunse, atunci, tânărul și intră, după celălalt, pe terasa restaurantului.” Cu dumneata, conchise, după un timp, Saftiu, nu se poate purta un dialog. Sau ești prea inhibat sau, mă rog, poate că ai nevoie de un prieten cu care să te arunci puțin în viață...” Tânărul dădu din cap aprobator, neputincios, ba într-un fel complice: Luați-mă în pază! ar fi spus, dar nu, ar fi fost peste putință să formuleze chiar și în gând asemenea cuvinte, așa că își coborî privirea sub masă.

„Un rom și două halbe, ceru Saftiu. Apoi: Ei, da, alta e viața... bine că a venit ceva trăsnit și la noi în oraș. Un fleac, în fond, dar important, ca orice experiență omenească... vezi tu, marile experiențe umane se petrec întotdeauna în taină... (Sosi comanda, ridicară halbele.) Noroc, și să trăiești ceva mai bine! șopti. (Sau nici măcar nu apuca să spună, ci îl privi: Hai, lasă-te, măi puștiule, de mofturi, și-aruncă-te cu mine prin bordeluri! dar Saftiu nu făcea versuri și nu avea nici simțul metricii poetice, astfel că, după ce-și șterse spuma berii de pe mustață continuă.) Ce-ai zice de o vizită la von Mathilda? O trăснаie, la urma urmelor, dar cum și noi răbdăm să nu ne atingem de epiderma ei decât cu privirea, va trebui să ne rabde și ea”.

Matei constată că masa lor se clatină și, cu un aer preocupat, de gospodar, mototoli o hârtie pe care o vârî sub unul dintre picioare.

„E cam nepotrivită ora — spuse tânărul terminându-și treaba — dar ideea nu e mai puțin obișnuită decât prezența circusantului în piață”.

„Hai, se luminează Saftiu, că astăzi sau altădată tot va trebui să spargem carapacea doamnei fecioare... multe se mai vorbesc și despre ea...” și pufniră amândoi în râs.

Până la fostul castel de vânatoare trebuiră să ia o trăsură, altminteri ar fi ajuns prea târziu pentru o vizită.

„Suntem niște dobitoace — comentă Saftiu în vreme ce . parcurgeau strada principală a cartierului „La Vile”, pentru că drumul i se păru prea lung și simți cum răcoarea serii cerea să fie umplută cu ceva real și viu — niște apendice geologice suntem, avea dreptate Ștefelea, cretinul... Să ne ferească Dumnezeu de ziua în care nu vom mai fi ceea ce părem acum!... Mi-e teamă, puștiule, mi-e teamă de pacea aceasta nefiresc de lungă, de domnia interminabilă a împăratului, de liniștea prin care trecem fără să înțelegem încotro ne îndreptăm. Omul nu este o ființă pașnică, mai are în el ceva rudimentar. Eu, bunăoară, deși medic, trebuie să duc lipsă de un lucru pentru a-i aprecia valoarea. Trebuie să fiu îngrozit pentru a putea să înțeleg rostul păcii, al liniștii... Reflex, reflex la ceva anume... eu, dumneata ignorăm jugul, noi, mica încrengătură de limacși din curtea lui Beligar, care

știm că nu-ți poate fi rău decât dacă bei prea mult, sau mănânci prea mult sau stai în curent... În fine, sunt o mie și una de neputințe fiziologice, noi?... Mergem la Mathilda?... Bine, mergem, dar va trebui să vă inițiez pe amândoi într-ale dragostei... Dumitale ți-ar trebui, mai degrabă, o țigancă...”

Coborâră direct în curtea castelului, pentru că găsiseră, neașteptat, porțile date în lături. Ferestrele de sus mai păstrau în oglinzile lor câteva pete mov; de-o parte și de alta a aleii cu pietriș, ce se termina lângă terasa clădirii principale, erau tufe de trandafiri.

„Să nu spui sărut mâna, ci bună seara! Iar dacă o vezi că se ridică și începe să se foiască, e semn că trebuie să plecăm”.

Sunară, apăru un majordom: „Doamna nu vă primește astăzi! A, Sunteți doctorul... În adevăr, nu se simte bine. Pofțiți!...”

Saftiu nu avea la el gentuța cu cilindri și conuri, mica trusă cu obiecte geometrice de măsurat sănătatea, dar luă același aer dintotdeauna. Într-o bună zi — își spuse, călcând cu obstinație numai pe carourile negre ale pardoselii din imensul hol care se deschidea spre brațele curbe ale scărilor — nu va mai fi nici Mathilda, doar bucuria unui doctor, sporită de prezența neofitului, adus pentru a lua contact cu haina de frumusețe a unui trup tânăr de femeie, va dăinui... Mathilda, însă, nu era bolnavă decât pentru majordom, și prin el, pentru orice oaspete nepoftit. O găsiră în dreptul ferestrei răsfoind o revistă primită, de bună seama, de la Ștefelea.

„Sărut mâna!”...

„Boule, ți-am spus: Bună seara, doamnă von Löwe! Bună seară!”...

„Cine v-a dat voie să intrați aici? Bamfy!... Bamfy!...”

„Doamnă, sunteți bolnavă, dânsul știu că este doctor...”

Cei doi se așezară pe o sofa așteptând ca Mathilda să se mai liniștească, să-și găsească un loc și să le spună ceva, dinainte știut:

„Ei bine, ce vreți? Este mai mult decât o porcărie, și dacă n-ar fi fost povestea cu boala mea, v-aș fi scos imediat afară! Bamfy! Un ceai și nu mai asculta la ușă! Bamfy, trei ceaiuri, auzi?! Trei!... Bamfy, știu că ești acolo pentru că nu te-am auzit coborând! Așa... Și-acum cu voi, aici nu e casă de toleranță și nici vila profesorașului aceluia, să veniți când vă place! Vă beți ceaiul, sau nici măcar atât, așteptați până vine Bamfy și pe urmă plecați!”

*

Von Löwe, cu mâna pe capătul argintat al unei săbii, înfiredat până la nivelul barbișonului crăiesc, privea absent dintr-un tablou de doi metri: „Peste două zile are să se petreacă atentatul de la Sarajevo, sârmanul Ferdinand!... peste trei zile, armatele imperiului vor intra în Serbia, peste o

lună, Germania va declara război Rusiei, iar două zile mai târziu, Franței... asta pe 21 ale lui Iulius, căci pe 22, Anglia are să declare război Germaniei... și voi faceți vizite necivilizate unei distinse doamne... Mă rog, este treaba voastră... Pe copila asta v-am lăsat-o vrând, nevrând... Vă spun, treaba voastră, dar poimăine începe războiul! Eu sunt cam sătul de femei și nici chiar aici, în tablou, unde, de ce să nu recunoașteți, semăn neașteptat de mult atât cu Franz-Jozef, cât și cu Wilhelm... Nu-i așa? Aici, deci, în tablou... ă... Ce-am vrut să spun?... în fine, plecați, pentru că aduceți dezonoare acestei doamne!...”

*

Saftiu se ridică primul, după ce stăruie câțva cu privirea pe chipul bătrânului, apoi îi făcu semn și celuiilalt să se ridice:

„Să zicem, spuse, că toată vizita noastră n-ar fi fost mai mult decât o inițiere...”

„Acum stați și așteptați până vă vine ceaiul!” spuse femeia. Saftiu se apropie nepermis de mult de Mathilda.

„Sunteți, în adevăr, bolnavă! șopti și-i atinse cu un deget marginea de sus a buzei cărnoase. Iată, aveți o eczemă, își plimbă degetul de-a lungul graniței dintre pielea feței și roșul răsfrânt al buzei... Eczemă de mâncare, de suferință”. Femeia începu să freacă, apoi simți nevoia să se ridice de pe scaun și să se arunce de gâtul doctorului, sau a tânărului, dar se opri la timp, își domoli respirația neroadă și zise:

„Ești un porc, doctore Saftiu! și-l împinse spre sofa. De azi înainte n-am să-ți mai dau prilejul să mă vezi. N-aveți decât să vă petreceți hoiturile prin curtea profesorașului, eu n-am să mai calc pe acolo. Bamfy!...”

Majordomul intră purtând tava cu cele trei ceaiuri. Adulmecase tot drumul aromele lichidului gălbui ca pe o ființă interzisă lui, dar nu tocmai necunoscută. „Condu-i pe domnii!” „Sărut mâna!”

„La revedere, se spune! La” revedere, doamnă, și însănătoșire grabnică!...”

Trăsura îi aștepta în fața terasei.

„Să zicem, spuse Saftiu pe când ieșeau din curtea castelului, că întreaga vizită nu a fost mai puțin decât o aventură de dragoste. Pe Mathilda n-ai s-o mai vezi, dar, după câte știi, ochii care nu se văd se iubesc mai mult la revedere... Dacă n-ar fi fost acel Franz-Jozef secundul pe perete... Măine, poimăine ai să o vezi într-un parc cu un câine, așteptând să se întâlnească cu o altă doamnă cu un câine, să zicem a lui Marcoș, deși aia e o țoapă și încă mai crede că pudelul și cockerul nu sunt mai mult decât niște pisici dezvoltate; doamnele se opresc în dreptul unei bănci și discută, în picioare, despre mersul modei la Viena și despre

eleganții husari imperiali, în vreme ce trag cu ochiul spre jigodiile lor care se miroasă sub coadă și se împreună fără pic de respect pentru pedigriurile lor selecte. Doamnelor încep să le freamăte mâinile și pielea de pe pânțele, dar se vor face că nici nu observă câineasca iubire. Nu vor mai fi capabile să lege două cuvinte ca lumea și vor țipa una la alta, fără să se certe, fără să se audă, până într-un nefericit moment, când micuțele lor javre, șocate de scandalul stăpânelor, se vor crispa o cupă, atât cât e de ajuns pentru a rămâne legate una de alta, fund în fund, ca două locomotive neputincioase. Țsta e blazonul caselor înalte: doi lei legați, doi vulturi sau două javre de care două doamne, domni, sau regi trag într-o parte și-n alta pentru a scăpa de marea rușine... Acesta e blazonul baronului von Löwe... Puah!... Hai la circulant, că mai are o jumătate de reprezentăție!...”

În piață, circulantul făcea o călătorie deasupra a șaptezeci și două de feștile puse de-o parte și de alta a sârmei lui. Sus, Carul mare, Casiopeea, Carul mic, iar printre ele, pas cu pas, Paingul aluneca galben pe fir...

IV

Peste două zile, la spectacolul de ora 2, Alexander apărură în ușa hotelului clătinându-se, avea fața răvășită și-i tremurau mâinile, dar porni să urce în turn... Un întreg oraș de gură cască se strânse grăbit în piață. Unii dintre spectatori se cățărară pe capul statuii să-l vadă pe Alexander, să-i recunoască fața de om. Până și Saftiu își aduce de acasă o scăriță, crezând că astfel, avându-l mai aproape, se va putea convinge că Paingul e unul și același cu Alexander, fostul amant al doamnei Bob din Burna...

...Paingul se dilatase în ochii tuturor mai mult decât era locul soarelui pe cer... Unii vorbeau că se așteaptă o eclipsă, alții, dimpotrivă, se temeau că, odată cu vocea femeii, are să se lase întunericul definitiv, ca în vis, și că femeia, va începe să crească în progresie geometrică și va depăși, cu mult, orice statuie existentă în imperiu, nu îndrăzneau să-și comunice unul altuia lucrul acesta, dar, pentru că tot pronunțaseră cuvântul statuie, spuneau „din cealaltă lume și pe deasupra ei și vie” și va începe să-i căsăpească pe oamenii cinstiți și vinovați de curiozitate, care se aflau prin piață... dar marea majoritate a spectatorilor aștepta să se petreacă, în fine, un lucru lumesc, pe măsura vieții fiecărui om: să pice Paingul din cer! să se sfarme de pietrele pieței, să-l coase, să-l îndrepte și să-l repună în tălpi, să șadă drept; să-l repare, pentru că Paingul nu poate muri. El se poate rupe, se poate îndoi, poate crăpa, dar, tot, la fel de repede, poate fi reparat, ceea ce e cu totul altceva decât să mori! „Strâmb, dar viu!” comenta, în cele din urmă, Saftiu...

Alexander se dilatase peste întregul cer cât un stol de grauri, apoi cât un nor, și flecare mișcare a lui devenise o lungă mânecă de umbră vânturată peste fețele clădirilor, peste ferestre, peste oameni... semn prevestitor... O babă, poate aceeași, țipa în apropierea microfonului, pentru că simțea că în locul acela vocea ei prindea o putere cum nu bănuise niciodată să o fi avut... Striga:

„Puneți-l să prevestească!... Ce e mai ușor pe lumea asta decât să spui ceea ce are să se întâmple?!... Să prevestească după calendarul lui, să-l pot afla ce vrea și să-mi fac alesul, să văd pe ce fâgaș a luat-o să-și termine viața!... Să prevestească și să credeți ce spune, că știe mai bine decât toți de aici!...”

Femeia în costumul de cabaret se apropie apoi și ea de microfon și strigă; „Coboară, Alex!...” iar oamenii se retraseră, cutremurați de spectacol, mai aproape de zidurile caselor; mulți părăsiseră primele rânduri, coborâseră cu toții de pe soclul statuii, de pe scărițe și scaune, cu o clipă mai înainte de a fi martori la tragedie, pentru că nu se putea ghici unde anume are să cadă, pe cine are să atingă în cădere și cine anume va fi făcut vinovat de moartea lui... o tragedie oarecare, o moarte de saltimbanc. O păpușă, un mecanism cu cheie nu are cum să se sfărme, fie de unde va fi să cadă, sau, chiar dacă i s-ar fi spulberat șuruburile și târâta, tot nu s-ar fi prăpădit o viață de om, pentru care alte vieți de oameni ar fi trebuit făcute vinovate, ori măcar martore... Pentru o păpușă nu răspunde nimeni. Ai plătit să o vezi. Cade?... și ce? poate asta are în program și deci pentru asta ai plătit.

„Coboară, Alex!” striga femeia, în vreme ce Paingul stătea încremenit la capătul sârmei lui. Cu o ușoară mișcare desfăcu chinga uneia dintre barele alb-negre, o prinse ca pentru început de drum, întinse un picior, atinse cablul, își retrase piciorul. Femeia amuți. Era momentul în care ar fi trebuit ca peste întreaga piață să se audă vocea femeii anunțând: „Domnul profesor Alexander vă urează bun venit la spectacolul său de seară!... cum spunea întotdeauna. Profesorul a sosit din Capitala Lumii, a dat zeci de spectacole în America și Asia, a trecut pe deasupra celor mai înalte turle de catedrale din Europa. A fost oaspetele tuturor marilor orașe ale globului... A trecut peste Notre Dame, peste Big Ben, peste Parlamentele din Praga și Budapesta... a trecut, la fel de ușor, peste Domul din Milano și chiar peste Capela Sixtină și, iată, acum se află în orașelul dumneavoastră pentru a vă încânta cu precizia sa de mecanism, cu forța sa de atlet, cu grația sa de balerin... Profesorul Alexander este doctorand al Universităților din Yale și Cambridge... maestru în arta călăritului, a spadei, a... (aici aplauzele trebuiau să curme șirul artelor). Programul său va începe astăzi cu o plimbare pe acest fir de cablu, atârnat deasupra lumii la

mai bine de patruzeci de metri... O plimbare cum numai lui îi este în putere să o facă!...”

... așa ar fi trebuit să încheie femeia prezentarea, iar profesorul ar fi trebuit să înceapă imediat călătoria...

În ziua aceea, însă, profesorul Alexander își întindea vârful piciorului stâng spre cablu, apoi și-l retrăgea, puneu bara alb-negru în furcă și își trecea, iar și iar, mâinile prin păr.

„Un bețiv!” spuse cineva.

„Oamenii beți suportă lumea mult mai ușor — răspunse un altul — și din pricina asta își pot permite, uneori, să fie mai buni decât ceilalți, mai mărinimoși...” Urmară câteva propoziții deocheate.

„N-are să plouă — spuse Eleanor Ștefelea — orice ar prevesti, nu are să plouă și nu are să se întâmple nimic în plus față de ceea ce e acum, față de ceea ce a fost...”

Își liniștise glasul și părea să încerce să-l ademenească pe cel oprit sus, la capătul firului.

Un spectator care se clătina, om trecut de zodia leului și a fecioarei, ieși dintre cei ce rezemau pereții și, cu ochii ridicați spre cel de pe acoperiș, strigă:

„Și eu Am fost, și mai Sunt încă artist!... Mă cheamă Ștefelea... să Mă înveți și pe Mine! strigă. Vreau să Mă înveți să merg pe ață, și dacă tu Mă înveți pe Mine, îi spun lui Beligar să-ți facă o statuie din bronz! Îți dau tot ce vrei... Îți dau și statuia asta, dacă vrei! Se întoarse spre concetățenii săi și spuse: Am să trag și eu niște spectacole peste toate casele astea și peste întreaga lume, de au să vorbească cu toții!... Un cal am să urc pe sârmă și un câine... și-am să trec în goana calului peste acoperișuri și peste oameni, iar câinele are să fugărească toate pisicile de pe acoperișuri și are să înfunde cu ele toate burlanele... groaza și spaima au să intre în toți și toate.

Femeia în fustiță de cabaret își revenise și porni spre omul ajuns deja în mijlocul pieței, îl luă pe după braț și se întoarse cu el până în dreptul microfonului. Vocea sigură a femeii se lăbărta strident peste întreaga piață, anunțând: „Spectatori și spectatoare!... Momente unice în istorie... Pentru prima dată, în fața unui public spectator, domnul profesor Alexander va da acum, aici, lecții de călătorie... Spectatori și spectatoare!... Ceea ce vă va fi dat acum să vedeți e unic, nu s-a mai întâmplat și nu veți mai uita nicio-dată. .. Domnul Ștefelea, marele discipol al marelui profesor Alexander (îl sărută zgomotos pe Colonel, iar sunetul se mută prin difuzoare peste toată piața, în vreme ce omul, încă nedumerit de ceea ce urma să se întâmple, se întinse spre gura femeii)... Nu acum, ținutul... după!...”

Lumea se dezmoști, începură să se audă și hohote. Toți vorbeau numai despre Sandu Ștefelea, rigidul om de până mai ieri, care, dintr-o dată, ajunge să fie marele artist al Burnei, stimatul și așa mai departe... La spectacolul acela erau prezenți doar Beligar, foștii săi elevi și Saftiu.

„Urcă, viteazule, striga femeia, urcă la domnul Alexander și roagă-l să te treacă piața până la celălalt acoperiș... Acolo, apoi, să-l rogi să te aducă înapoi!”

Bărbatul vru să-i fure, din nou, un sărut, în vreme ce-și punea piciorul în treapta a doua. Se auzi un oftat peste întreaga piață, apoi vocea femeii:

„Ștefelea pe sârmă!”

(O clipă, Ștefelea zări chipul primarului în rama unei ferestre și asistă la un dialog mut: „Te vede orașul spurcându-te cu o circusantă! Nu ți-i de ajuns că-faci un lucru atât de trăsnit?!...” „Ei lasă, lasă — i se păru că trebuie să răspundă — dacă n-ar fi picanteriile astea în văzul lumii, dacă am trăi și noi într-un oraș mare, toată povestea asta ar fi socotită o distracție de burghez. Asta și este!...” Dădu din nou de ochii primarului: „Îți pierzi pita, domnule Ștefelea, îți riști norocul!...” „Ei și, habar nu ai ce te așteaptă poimăine. Sunt un fost ofițer și unui comandant de oști îi sade bine să facă fapte ieșite din lânchezeala omului de rând. Nu uita, tatăl meu a fost marele colonel Alexander. Și nu mă mai deranja cât sunt în timpul operațiunilor!...”)

Colonelul se cățara ca apucat pe scara de fier fără să privească decât la picioarele celui aflat pe micul podium de la capătul cablului. Îl vedea tot mai aproape, deslușea tot mai clar costumul din lamé mulat pe corp, haina ceea care de jos, dintre spectatori, se vedea ca o piele de aluminiu și argint trasă peste un mecanism... Neom. Alexander stătea rezemat de o bară și-l privea, Alexander privea în jos, avea ochii tulburi sau avea trasă o piele maronie peste ochi.

Omul ajunsese sus, lângă Alexander, se opri, spuse: „Domnule, te știu de undeva sau, în orice caz, semeni cu cineva foarte bine cunoscut în oraș... Uite, nu-mi aduc â-minte cu cine...”

Peste piață porni, din nou, vocea femeii: „De acest fir de cablu...” Cei doi își dădură mâinile. Ștefelea vru să-l îmbrățișeze pe profesor, dar nu-i fu cu puțință din pricina strâmtorii locului. După puțină vreme, întreaga lume strânsă în piață văzu cum omul argintiu se lasă luat pe după gât de celălalt și pornesc așa, pe firul de sârmă... stângul cu stângul... dreptul cu dreptul...

Trebuie să fi fost trecuți de jumătatea drumului spre celălalt acoperiș, când omul îmbrăcat în palton negru fu văzut muindu-se de genunchi, apoi i se auzi vocea gătuită: „Mi-e sete!...”

Jos, destul de aproape de locul unde se afla femeia, Beligar, profesorul de desen, își împlinea o dambă pe care o avusese de mult: să vorbească la un microfon de radio. Spunea și toată piața vuia de vocea lui: „... pentru poliție, doctori, biologi, psihologi, juriști, și încă pentru câțiva... noi toți, fără nici o excepție, suntem niște condamnați...” („Ce vrei, omule?! se auzi vocea femeii. Nu vezi că sunt la capătul puterilor?!” Dar Beligar continuă.) „Fizicienii, constructorii, inginerii, matematicienii, arhitecții, toți zic că viitorul ne surâde ca o Monalisă și mai și cred în asta.” („Taci!” se auzi iar vocea femeii...) „Filosofii trebuie să arbitreze între cele două tabere. Filosofii și brutarii... sau invers, primum vivere, deinde... Ei trebuie să fie cei mai lucizi, ei știu cel mai exact că burta și mintea sunt unul și același trup... Filosofii și brutarii, oameni buni, așa să știți!...”

Cei de pe cablu ajunseră aproape de capăt, omul argintiu mai mult târându-l pe omul în palton...

„Și pentru ce toate astea?...” se auzi iar vocea lui Beligar.

Cei doi ajunseră pe podiumul de peste piață. Câțiva spectatori, vreo doi, apucaseră să-și tragă sufletul și să schimbe niște vorbe între ei.

„Mi-e sete! țipa Ștefelea. Apă!... Mor!...”

Femeia apucă microfonul și strigă spre cei de sus:

„Vino, profesore, haideți înapoi, și toată berea din oraș va fi a voastră! Număr unic! Spectatori și spectatoare! Număr unic: omul viu călare peste pasărea argintie!... Profesorul Alexander îl va duce pe umerii săi pe concetățeanul dumneavoastră!... Peste un minut, peste două, poate peste zece, totul va fi terminat... Iar acum, câtă Vreme cântă melodia, plătiți ochiului dumneavoastră cel mai fantastic spectacol din viață!... Pentru numai zece creștari, asta vă stă pe pleapă!...” apoi puse în grabă o placă și porni cu tava printre oameni.

Beligar prinse momentul și se apropie din nou de microfon, să-și termine cuvântarea:

„... În condițiile acestea, arta sau va descrie ceea ce vede și va rămâne o artă absurdă... sau va inventa totul și va deveni o artă abstractă... Oricum, tot nu mai interesează pe nimeni...”

Trecuseră mai bine de zece minute, când unul dintre spectatorii mai nerăbdători, după ce-l apostrofase pe cârcotașul de la gura difuzoarelor, spuse, pe același ton: „Aruncați banii la mijloc, că până ajunge să treacă «tanti» pe la toți, cu siguranță că au să cadă și cei doi de pe cracă și vom ajunge să-i plătim pentru cu totul altceva...”

Oamenii se arătară de acord cu propunerea și începură să arunce spre mijlocul pieței cu mărunțiș, mai mult a pagubă. Femeia ciuguli din câteva mâini bancnotele, se întoarse la prăvălia zgomotoasă, să oprească patefonul, să oprească microfonul să nu mai poată vorbi filosoful acela,

apoi, cât va mai fi durat întoarcerea celor doi din lunga lor călătorie, să strângă monedele aruncate peste piatra pieței, chiar sub firul de cablu. Alexander, prin câteva mișcări scurte, mecanice, îl ridică pe Ștefelea în cârcă și-i spuse să nu se mai miște și să stea cu ochii închiși, să nu-i pună lui mâinile peste ochi și să-l țină numai de frunte... Porniră nesigur. Bara alb-negru se balansa de-o parte și de alta.

*

„... și ce dacă mă numesc Alexander și sunt tatăl tău? spuse. Știi cum se face un copil din flori? Culegi, primăvara, când încă nu s-au topit zăpezile, brândușe, le culegi pe toate câte sunt și le aduni în câteva găleți; cauți o femeie tânără și foarte frumoasă, te inviți la ea, o pui să se dezbrace, apoi să se întindă pe covor (copii din flori nu se fac nici pe dormeză și nici în pat, ar ieși prea domoli), apoi începi să deșerți peste femeie apa violacee a brândușelor, până ce o acoperi cu totul: la sfârșit, păstrezi un buchețel pe care... Sunt, dacă poți să crezi asta, sunt tatăl tău din flori, dar între mine și tine n-a fost o femeie, ci un câmp de brândușe, așa să știi...”

Ștefelea deschise ochii: ... un nor țâra Soarele în plasa neagră din urma furtunii. I se păru că așteaptă să-l întâlnească pe fostul colonel Alexander... dar colonelul nu venise nici la ceasul când Soarele zăcea roșu pe fundul năvodului furtunii, amenințând să turtească acoperișurile caselor de la marginea orașelului. Nu venise decât printr-un gând al său care se întorcea în mintea celor care-l știuseră mai demult, un gând fără trup, ca o amenințare:

„... casele de la margine au să ardă mai întâi și au să se usuce înaintea celorlalte și, în cele din urmă, din așezarea aceasta, fără împrejmuiți și fără ziduri, așezarea aceasta de corturi, numai corturi... ce sunt bietele voastre case decât niște corturi dormind peste pătratul curților rare?... corturi impregnate cu mortar... Pe aceia de la margine are să-i ardă mai înainte dușmanul, pentru că nu poți, oricât te-ai crede de puternic, să-ți compari zidurile de apărare și șanțurile de apărare și câmpurile de mine cu două santinele nefericite care, treze-bete, bat marginile de miazănoapte și de apus cu frica în sân și ochii năimiți spre întuneric... holbându-se la fiecare urmă de Paing care-și cârpește corzile cortului. Feriți-vă de furtunile care nu aduc apă, ci numai vânt și tunete, să sperie, să îngrozească santinelele și, să le lase temătoare, în urmă!... Frica le apasă pe nodul gâtului și trompeta țipă: Stai!... cartușul intră pe țeava, și moartea, ca o, farfurie cu neghină, așteaptă să te spulbere... să te aperi, în locul zidurilor, șanțurilor, câmpurilor de mine, să te aperi numai cu două suflete fricoase gata să asmuță satul pentru un hoț ori pentru un rățăcit... Și-n cele de pe

urmă, din așezarea aceasta va rămâne numai o vale cu pietre mai mari și mai mici, dar arse...”

Paingul își întoarse capul pe jumătate spre cel pe care-l ducea în cârcă, să fie sigur că e auzit: „Simți vocea sângelui?... Suntem deopotrivă, altminteri nu urcai aici... Ține minte, noi, Alexanderii, nu ne aflăm nici deasupra, nici dedesubtul lumii, nici la dreapta, nici la stânga ei, ci undeva la mijlocul acestei cruci de gânduri, unde marile tragedii colective rămân un fond anonim pe canavaua căroră ne ducem marile noastre tragedii individuale, convinși de unicitatea actului nostru existențial, egoiști, meschini, demonici, iar cauzele mersului evenimentelor vieții noastre nu poartă numele voinței unuia sau altuia dintre marii oameni de stat... de altminteri, singurele care dau culoare numerelor 1814, 1829, 1911 de pe scara liniară a istoriei oamenilor... Suntem o lume în lume, liberă de prejudecățile celei dinafară, crispată de teroarea propriilor prejudecăți...”

*

... de-o parte și de alta a sârmei, cele șaptezeci și două de feștile stinse, care, odată cu venirea nopții, trebuiau să-i lumineze calea Paingului, arătau ca o colonadă bizară, rămasă de pe urma ruinelor unui templu antic; la doi pași de ele erau spectatorii și femeia, ce mai ciugulea mărunțișul. În câteva rânduri, când își pierduse echilibrul, Alexander scoase niște țipete ascuțite, ca luptătorii de Karate, cât să-și adune toate forțele, să se oprească, să se asigure. Femeia se afla sub cablu. Când auzea țipetele, își ridica privirea spre Alexander, îl aștepta să-și revină, apoi se apleca să hărnicască mai departe, suduindu-l cu voce tare pe cel ce venise cu ideea să-i răsplătească astfel spectacolul... Bara alb-negru se balansa. Ajunseră la capătul de început al-drumului, dar Ștefelea nu se mai dădu jos de pe umerii celuiilalt. Trebui ca Alexander, rupt de oboseală, cum era, să coboare până în piață, și abia acolo, ajutat de femeie, să-l desfacă de după gât.

„Nenorocitul, îi strigă; te-ai scârnavit pe mine!” și-l împinse ca pe o cârpă, iar el, marele artist Ștefelea, se răsturnă pe caldarâm de parcă ar fi fost aruncat de pe cablu... Paingul de întoarse pe podiumul strâmt din dreptul acoperișului, în vreme ce femeia anunța cu vocea ostenită de atâtea aplecări:

„Domnul profesor Alexander... va executa... în ultimul său spectacol din seara aceasta... va executa... bucla morții...”

Dar oamenii nu se mai interesau de Paing, îl plătiseră, îl văzuseră, acum nu mai erau atenți decât la concetățeanul lor, Ștefelea... „De ce nu, Eroul?... Și ce dacă a făcut un lucru trăsnit? Frații Montgolfier n-au fost trăsnii, și tot atâtea alții?... Blieriot nu e trăsnit? Cine a mai văzut să treci peste Canalul Mânecii cu un aeroplan? Orașul nostru, chiar și pentru

această scurtă călătorie, trebuie să-i spună lui Ștefelea Colonelul, merită! Cine altul a mai dat dovadă de atâta curaj?... Domnule primar, greșești privindu-l cu atâta ură de la fereastra biroului dumitale, sau poate că ești invidios... Ai și pentru ce!...” Il înconjură pe Ștefelea, apoi îl traseră spre o margine a pieței. Paingul își făcea numărul pe sârmă, fără să mai știe cineva de el. Ștefelea nu se putea ține pe picioare și povestea, cu ochii depărtați de spaimă, un coșmar cu păsări, cai și câini și femei cu boccele în spinare care ghiceau norocul oamenilor după negrul de sub unghie... Așa spunea Ștefelea: „după negrul de sub unghie!”

„Și ce ți-a spus Paingul?”...

„Nimic, aproape nimic”...

„Semăna cu dumneata, nu ți-ai dat seama?”...

„Ba da... flori viorii... O, Doamne... Au să vină vremuri grele pentru imperiu. Cineva îl va scoate, așa, plin cu apă sălcie, cum este, îngerul iernii, și într-o noapte, pe când luna va bate cu razele în scoarța copacilor înțepeniți ca o ciocănitore, ca milioane de ciocănitore, în toate scoarțele copacilor dintr-o dată, mitralii asurzitoare... atunci, deci, apa din vasul imperiului va îngheța și va crește peste puterile lui de sticlă și țandări îl va face... Va mai rămâne o vreme, până spre primăvară, urma vasului sculptată în apa înghețată ca o mască mortuară ce se va deforma, la început, apoi se va topi încet, încet și baltă se va face... Atât va mai rămâne din imperiu: câteva cioburi sparte, într-o baltă”...

„Domnule, te conjur să nu mai umpli lumea cu baliverne! Minciuni! Minciuni sfruntate!”...

„Nu pune mâna pe el! N-a zis nimic, a visat, atâta a făcut, a visat de obosit ce este! Lasă-l!... Doamnă Eleanor! Doamnă Eleanor, chemați trăsura și duceți-l acasă!...”

În trăsură, Eleanor îi ținea capul cu amândouă palmele și îl privea ca pe un copil.. „Pieta”, șopti Beligar, și abia atunci Eleanor începu să plângă de rușine; coloana de spectatori, ca un cortegiu mortuar, conduse trăsura până la ieșirea din piață, apoi se risipi spre toate străduțele, orașului....

V

Tot restul verii și toamna anului aceuia, în orașelul de pe Galbina se vorbise numai despre războiul care începuse deja, despre mobilizări și, nu în cele de pe urmă, de Ștefelea, marele om care le adusese, prin suferința sa, semnul nenorocirilor. Colonelul apărea numai de două ori pe zi, dimineața și după-amiaza, când mergea sau se întorcea de la primărie. În prima sâmbătă din noiembrie, vechii prieteni se revăzură în vilișoara lui

Beligar, stânjeniți de aura pe care-o dobândise Colonelul și de amabilitatea neschimbată a gazdelor. Între timp, Clody făcuse rost de partituri noi pe care le exersase zile la rând și, prima lor întâlnire, după trecerea Paingului peste oraș, debuta printr-un concert Chopin. Pe alt picior, cum avea să comenteze Saftiu, Colonelul sosise spilcuit, ca prins în baierile uniforme de husar, și vorbi, încă din prima parte a serii, să se știe că era conștient de renumele pe care-l avea.

„...Am aflat — spuse după, sau chiar într-o pauză a concertului — știu exact unde se află și cum arată orașul-grădină... și ce oraș!... Nu vă impacientați, până la ziuă am să vă spun totul...”

Stârniți de vorbele Colonelului, invitații uitaseră de bunele maniere și, pe tot parcursul părții a doua a concertului, șoptiseră și-și făcuseră semne, în vreme ce Ștefelea se păstrase grav. Mathilda lipsea. Pe la 11 seara erau cu toții în jurul mesei și se pregăteau să închine primul pahar de vin în cinstea reîntâlnirii. Atunci, se ridică Ștefelea și toasta scurt: „Pentru Terralba!”...

Goliră paharele, nemulțumiți de grosolănia Colonelului, care ar fi trebuit ca, în acel ceas, să salute gazdele, apoi se înfundară cu nasurile în farfurii. După terminarea cinei, când fiecare făcea efortul de a se uita în ochii lui Beligar ori în ai nevestei aceleia pentru ca, măcar în acel mod, să-și exprime gratitudinea, Ștefelea se ridică, din nou, în picioare și închină tot pentru Terralba, aruncă paharul gol peste umăr, așteptând ca toate cioburile să-și afle câte un loc, apoi continuă: „Va fi cu mare bucurie, după cum vedeți!”

Începu să se plimbe grav pe pătratul unui covoraș, ferindu-se să calce cumva dincolo de marginea lui. Spuse: „De repetate ori m-ați întrebat ce este cu orașul lui Howard, cum arată, ce sentimente are un om care trăiește acolo?... M-am documentat, am scormonit după planurile lui prin arhive... Am descoperit ce ne lipsește nouă pentru ca orașul nostru să fie asemenea celui din Englitera... Am încercat chiar eu să imaginez un oraș cu totul nou. Ei bine, am ajuns să descopăr, vă dați seama ce greu mi-a fost să mă pot abține o lună și mai bine, până astăzi, să nu spun nimănui nimic, nici măcar soției mele, Eleanor... Am ajuns să descopăr, zic, un alt oraș, și mai grozav, aflat foarte aproape de puterea noastră de a ne ridica până la el, un oraș numit Terralba...” Își zâmbiră cu toții ușurați, socotind că aveau înaintea o noapte de vis grație formei deosebite în care era Colonelul.

„Terralba — continuă Ștefelea după ce mai bău dintr-un pahar pe care-l aruncă pe urmele primului — e un oraș din cuburi albe, asfalt și pereți de sticlă și se află undeva într-o zonă caldă, unde se umblă în sandale romane. Orașul e așezat pe un platou, ocolit de drumurile lumii și acoperit cu verdeață, astfel că nu poate fi văzut decât de sus. Până la el, până la

platoul pe care este așezat, trebuie să treci, să trecem deci, pe lângă o mare cascadă... Aproape de cascada” aceea este intrarea, ca o pâlnie imensă străjuită de coloane albe de marmoră. Două sute de trepte ne coboară din lumea noastră, lăsată afara, în interiorul pâlniei, tot mai adânc, tot mai strâmt, până ce, pe ultimele trepte, nu va putea trece decât un singur om, desprins de ceilalți. Culoarul strâmt se va îngusta și mai mult, schimbându-și pereții de marmoră în granit, apoi în lavă înțepenită, rece.

Sunt necesare toate acestea pentru a uita, pentru a ne rupe de cei lăsați afară, pentru a ne purifica. Uitarea purifică... Singuri, independenți, pătrundem în Terralba așa cum ne naștem pe lumea asta, solitari, așa cum o părăsim... Domnilor, este singurul lucru în care am ajuns să cred și-n viață, este tot ce mai am în mine. Terralba este rostul trecerii mele prin lume, speranța... Să crezi că astăzi este imposibil ceea ce /mâine va fi un lucru banal... Aici nu există regret, nu poate exista decât o oarecare compătimire pentru cei care nu știu să spere... Să mergem mai departe... Deci, jos, în canalul strâmt din tuf vulcanic, drum curb, nu se vede în față, ne strecurăm chinuit... Deodată, albastrul cerului, deasupra unui zid verde de liane și trunchiuri inundate de flori și frunze. Aer cald, înăbușitor. Din uscăciune mai coborâm o treaptă și călcăm, trebuie să călcăm, într-un bazin înverzit, umed, greu, primordial. Deasupra copacilor, peste noi, apăsându-ne, un pumn imens din marmoră albă. O statuie de nouăzeci de metri, reprezentând un braț de om, simbolul victoriei. Trecem, suntem nevoiți să trecem, scârbiți de băltoaca infectă care ne-a pătruns picioarele, printre liane, spre o terasă. N-o vedem, n-o știm, dar numai acolo se poate ajunge. Zgâriați, poate speriați de colcăiala mărunță a micilor animale lipicioase despre care, până atunci, am citit numai în cărți, intrăm într-un culoar de brazi ce ne scoate pe terasă. Până aici vom fi vorbit puțin până și cu noi înșine... Albă, semănând cu un iglu deschis deasupra numai atât cât să zărim, din nou, pumnul din marmoră, este prima încăpere în care intrăm. Igluul, cu pereții lui de gheață, mai are o ușă prin care vom trece sub acoperișul unui cort irokez, afumat. Printr-o fantă vom zări o clipă pumnul. O altă ușă ne va scoate între pereții de papură ai unei locuințe lacustre, îmbibată în miasme de lagună... Vom trece apoi printre pereții de lemn ai unei cabane de munteni, printr-o colibă din vreascuri și lut, printre niște ziduri de piatră și-n urmă, printr-un apartament modern din sticlă și aluminiu... De peste tot se va vedea statuia victoriei. Nicăieri nu ne vom putea opri... Din casa omului de mâine vom ajunge pe o alee de marmoră, lată de un metru și arcuită deasupra pământului, care urcă spre pumnul de marmoră... E un fel de labirint, evident, diferit cu toate cele pe care le cunoaștem. Nu are pereți și se întoarce liber deasupra pământului. Este totuși un labirint, pentru că teama de prăbușire nu ne va lăsa să privim nici

în stânga, nici în dreapta, ci doar la un metru în față, spre locul pasului următor... Pe pavajul de marmoră al labirintului e scrisă o anume istorie, în metope. Deasupra, pumnul orgolios care nu suportă înfrângerea. Nu-l vedem, nu ne putem ridica privirea spre el de teama prăbușirii în gol, dar știm, simțim - că este acolo... Aleea suspendată nu iartă. Metopele acelea scriu în imagini o istorie despre oameni cu pietre în mâini spintecând oameni, o dată, de două ori... în fine, un fel de introducere în poveste... În momentele acelea te gândești acasă, îți vine să te întorci, dar ml mai ai cum. Trebuie să înaintezi, să-ți păstrezi cât de cât acel echilibru precar. Te dezechilibrezi, faci un pas, alt dezechilibru, alt pas... Urci și înveți istoria stranie a orașului... Mai departe se văd oameni cu lănci care spintecă... iar sus, către capătul aleii suspendate, nu mai apare decât umbra noastră... Culmea este că acest drum chinuit îl facem deasupra unei lumi senine, relaxate, cu păduri și cer albastru, cu ape. Dar pentru noi nu există. Și numai pentru că ne va fi teamă să ne luăm ochii de la istoria seacă a orașului și să privim în jur... În fine, sus, la capătul aleii, ne oprim o clipă, deasupra pumnului puterii și al victoriei, pentru că acolo ajungem. Abia atunci apucăm să descoperim lumea prin care ne-am strecurat, orbi ca niște cârțițe... Terralba va fi undeva în spatele nostru... Pe terasă ne vom odihni rememorând drumul chinuit, apoi vom intra în prima clădire care ne va ieși în cale... Albă, imensă, un soi de hotel, pe care nu-l vom părăsi vreme de o lună. Acolo vom fi supuși unor examene, sute de măsurători despre care n-avem habar că sunt pasibile, menite să ne descopere știutele și neștiutele pentru a putea să fim clasați. Fără asta mi ai ce căuta în Terralba, pentru că Terralba este orașul unde primești casa care ți se cuvine, femeia care ți se potrivește și munca în care poți da maximum de randament... Așa ar trebui să fie. Oricum, odată trecut prin spitalizarea aceea, te vei simți ca un convalescent, și convalescenții sunt lipsiți de ambiții prostești, sunt egali între ei. Ieșit din spitalul-hotel, vei primi un cartonaș de o anume culoare, cu care te vei prezenta mai întâi la o casă cu multe etaje și geamuri albastrii, acolo vei primi repartiția, pentru o locuință.. Cifra de pe cartonaș indică numărul de camere, așezarea lor față de soare și mobilierul care te poate ține într-o veșnică bună dispoziție. Cu același cartonaș te duci la o a doua clădire, în formă de turn, din marmoră neagră, ca un castravete de mare. Ați văzut vreodată cum arată animalele acelea?... În fine, acolo predai din. nou cartonașul și ți se spune ora la care ai să întâlnești o femeie, una anume, și ea trecută prin aceleași examene... sau, dacă nu te simți în stare să o aștepti, va veni ea la tine acasă și ți se va așeza, pe marginea patului. Simțul de acomodare al femeii o va face să accepte casa. ta, apoi va începe să-și aducă modificările dictate de gusturile ei... În altă zi, are să vină la tine un om și are să-ți spună: «Vă pricepeți la cutare treabă, vă rog

ca mâine dimineată să o faceți în cutare loc!...» și cu asta te poți numi terralbian!...”

(Ștefelea făcu o pauză îndeajuns de lungă pentru ca Saftiu să se poată îndemna să-i spună: „Până aici ne-ai purtat ca pe niște grenadierii prin mocirlă, prin toate felurile de case, pe o punte chioară pusă peste minunățiile pământului... ne-ai luat pulsul, am tușit, am strigat 33, AAAA... să vezi dacă suntem sănătoși... suntem buni pentru Terralba... dar până aici nu e nimic altfel decât pe front... Acum, dacă tot ne-ai mobilizat, măcar spune-ne pentru ce? că n-o să mă purifici doar pentru o femeie pe care pot să mi-o aleg și după pofta inimii?...”)

„... Trăim vremuri speciale, doctore, spuse Ștefelea ofuscat, ai citit ziarele și n-ar fi cazul ca tocmai tu să vorbești așa... Nu înțelegi, oare, că va trebui să ne pregătim?... Nu pricepi rostul acestui purgatoriu?...”

(„Și-atunci războiul care a început ce e?, spuse Saftiu. mai hotărât, gata să se ia la harță cu colonelul. Războiul ăsta nu e un purgatoriu?... Să trecem prin el, să-i urcăm vămile, și dacă n-om fi buni, să ajungem în Terralba!”, Ceilalți fură cât pe-acți să-i dea dreptate lui Saftiu, când Ștefelea, fără să mai sacrifice nici un pahar cu picior, trecu spre mijlocul camerei, își puse mâinile la spate și continuă.)

„Abia acum suntem cu descrierea în inima Terralbei... Imaginați-vă un oraș de forma unei cetăți cu două porți una deasupra pumnului victoriei, intrarea, cealaltă spre cimitir... evident, ieșirea, pentru că e necesar și un asemenea loc... Un oraș în care stau la un loc câteva milioane de oameni, cam cât un mic imperiu. Mașini, tramvaie, metrouri fac legătura între centru și suburbii, prin nimic mai prejos de celelalte cartiere. O muzică discretă aluneca pretutindeni pe străzile largi, îmbogățite de coroanele verzi ale copacilor... Flori. Nici un spațiu lăsat nefolosit. Blocuri. Oamenii se petrec cu oameni, își vorbesc în șoaptă, se apleacă spre flori...” („Le miroasă, șopti doctorul, nu le rup, dar le mângâie...”)

Ștefelea se opri, îl privi muștrător pe cărcotaș, își ridică bărbia cu importanță („Ți-am suportat eu mult mai multe!” ar fi vrut să spună), apoi rămase să privească spre un colț al camerei, ca și cum acolo tavanul ar fi fost dat la o parte și s-ar fi văzut un cer albastru și limpede.

„Oamenii, spuse, vor fi deopotrivă unii cu alții, fără ierarhii, fără diferențieri. Nu vor ști de existența poliției, armatei, detectivilor particulari sau de stat, pentru că nu vor avea ce să-și ascundă unii altora... întregul oraș va fi sub controlul unui centru automat. Vei putea să vezi și să asculți pe oricine, fără ca asta să te facă să-ți fie teamă sau rușine... Toți suntem niște oameni și nu puteam să arătăm altfel decât ca niște oameni!...”

(„Ce vorbești? spuse doctorul. Asta aduce cu căsătoriile de grup ale triburilor germanice”...)

„... Vei sta într-un fotoliu și vei privi spre un perete pe care-ți vor apărea imaginile dorite: ce face vecinul, ce face cunoscutul tău din cartierul X? Cum se muncește în întreprinderea Y?... Ce spune prietena sau, mă rog, soția ta în clipa aceea pe stradă unui tip atavic care o acostase printr-un sărut pe gât?... Ți se face foame? Nu trebuie să te ridici, pentru că fotoliul în care stai știe totul despre tine și, fără să-ți dai seama, te hrănește cu tot ceea ce-ți dorești... apoi continui să-l urmărești pe atavic cum se retrage singur spre o zonă verde, parcă buimac de ceea ce a făcut, se ascunde printre flori și ierburi înalte... în clipa aceea centrul hotărăște să-l scoată din oraș și ieșirea este numai una singura: cimitirul... În vezi pe insul din iarbă cum se ridică, pleacă, trece pe la un magazin cu diferite obiecte de grădinărit, își caută un târnăcop și o lopată, apoi merge singur să-și sape groapa... Dacă te interesează, poți să vezi și mai departe, cum lucrează, aduce groapa la forma potrivită, se culcă pe fundul ei și așteaptă... Acolo, rupt de sursele vitale pe care i le oferă centrul, seva stinge lent, fără să se chinuie, apoi va fi acoperit cu pământul de pe margine, iar la urmă un compresor va nivela și, imediat, câțiva oameni vor pune peste locul bătătorit paralelipede cu pământ înierbat...”

„Altfel se mai poate muri? întrebă Clody.

„... Prin îmbătrâniri repetate, răspunse Ștefelea, adică, oamenii din Terralba mai păstrează în ei unele urme din trecut și, cum e și normal, pot răspunde unor comandamente străine centrului, și-atunci, pentru fiecare răbufnire, va exista o pedeapsă de îmbătrânire cu câtva... Procesul este ușor ireversibil și, așa cum se întâmplă cu un elastic copt, după un timp ființa își pierde proprietățile și rămâne din ce în ce mai inaptă. Atunci omul trece pe la magazinul cu obiecte pentru grădinărit și...”

„Dar cum e cu femeile?” întrebă Saftiu.

„Ești un atavic, “se zborși la el Ștefelea. Apoi reuși să se stăpânească, neașteptat de repede, și continuă, fixând același inexistent cer limpede din colțul camerei: Viața se va desfășura lin: trezire, doar când corpul este odihnit, spălare, plimbare până la locul de muncă, doar dacă în ziua aceea centrul consideră că e necesar să depui efort fizic sau intelectual... munca, numai până în clipa în care se simte primul semn de oboseală... partida de tenis, pentru relaxare activă... o nouă etapă de muncă, iarăși până când ești ajuns de oboseală... plimbarea spre casă, prin parcuri, cu sau fără femeia ta... pentru că vă veți întâlni doar atunci când amândoi veți simți că aveți nevoie de celălalt... La fel și cu prietenii, și cu vecinii... În Terralba — se întoarse spre Saftiu — nu există restaurante, tripouri, cafenele, bordeluri... Nu există cinematografe, teatre, săli de expoziții, muzee, biblioteci... Nu există băcănii, cofetării, loterii... Singurele magazine sunt pentru haine, pantofi, lenjerie și grădinărit... iar

ca așezăminte culturale — cluburile de șah, singurul joc de noroc cunoscut... Asta o vreme, până ce se vor deprinde cu toții să-și petreacă timpul liber acasă, jucând șah pe ecranele de pe perete, cu cine le dorește inima... Nu vor fi ziare, reviste, pentru că orice informație se poate obține pe ecranul tău din cameră...”

„Și seratele? Îl întrerupse Saftiu, ce ne facem cu seratele de sâmbătă?”

„La club! Acolo poți să-ți faci un separeu oricând... Asta tot numai o vreme, v-am spus, pentru că mai târziu, nu va mai fi nevoie să te întâlnești cu cineva. Stai în fotoliul tău, nevasta în al ei și, dacă ceilalți prieteni sunt de acord, vă priviți unii pe alții pe pereții camerelor voastre ca și cum ați fi împreună... Clody, tu nu va trebui să te omori cu aperitivele și cu pianul... Și, ce e mai grozav, fiecare va primi în trup alimentele care-i lipsesc și-n urechi, exact muzica de care are nevoie... Cu dansul, vă spun de pe acum, ca și cu băutura și jocurile de noroc, nu vom mai avea de lucru. Practic, un terralbian înțelege prin dans felul în care se mișcă trupul unei femei sau al unui bărbat în timpul mersului pe stradă sau al jocurilor cu mingea... Dintre sporturi, pentru că tot am ajuns la capitolul acesta, vânătoarea, pescuitul, boxul, scrima, tirul, călăritul... în fine, în Terralba sunt admise numai jocurile cu mingea, unde partenerii nu ajung să se atingă, ci sunt despărțiți în două echipe de o plasă... mai sunt înotul, prinsul fluturilor, pentru a te uita la ei și a-i elibera imediat... și grădinăritul, care va fi un sport competitiv...”

„Nunți, botezuri, înmormântări?” întreabă Beligar.

„Nimic! N-ai priceput că toate sărbătorile astea lumești sunt depășite?”

„Și dacă eu, bunăoară, spuse doctorul, am curiozitatea să mă uit cum se dezbracă, cum își face toaleta, cum face dragoste o femeie, să zicem Mathilda sau Clody, nevasta prietenului meu?”

„... Dacă le privești ca pe un tablou viu, în care să cauți mesajul artistic, vei putea să stai liniștit și în fața unei scene de amor... Centrul va ști însă exact ceea ce simți, și dacă se va dovedi în tine o pornire atavică... N-am ce-ți face: magazinul de grădinărit.. .târâncopul și lopata... Și, ține minte, singur ai să te duci!...”

„Dar dacă o a doua pornire atavică mă va îndemna să nu mă pedepsesc?” spuse Saftiu cu convingere.

„... Ai să adormi! Ai să te trezești, după un timp, fără să mai ții minte decât că trebuie să mergi la magazin...”

„Și dacă rezist?” se înfurie Saftiu.

„Adormi din nou și tot așa până ți se va face lehamite de tine și de viața aceea a ta, ruptă de oraș, pentru că nu vei mai vedea nimic pe pereții

camerei și nici la muncă nu te va îndemna centrul, nici la sport sau plimbare... și, până la urmă, te vei duce din proprie inițiativă să-ți ceri un târnăcop și o lopată!...”

„Și dacă evadez?!” spuse Saftiu.

„Pe unde?...”

„Peste cimitir sau peste pumnul victoriei!”

Ștefelea păru descumpănit:

„...ai să te prăbușești în gol, spuse după un timp luminându-se, pentru că Terralba este pe un platou înalt, înconjurat de apele oceanului...”

„Caca maca!” spuse Saftiu și se ridică în picioare, vrând să se apropie de Colonel.

„Nu poți evada, îl opri Ștefelea printr-un gest, decât dacă vei scăpa de sub controlul centrului... și nu ai cum.”

Făcu o pauză, cât să-l vadă pe celălalt așezat în scaun, apoi:

„Iar dacă, de pe acum, simți că nu ești pregătit pentru o asemenea civilizație, mai bine renunță!...”

Cealălți îl privi pe Saftiu muștrător, sau așa ar fi trebuit să-l privească. Oricum, Ștefelea n simți alături de el și continuă:

„Din pricina oamenilor ca tine nu se poate renunța încă la poliție și armată în lume!” sau asta ar fi trebuit să-i spună Colonelul, dar în momentele acelea nu i se legau în minte decât: magazinul de grădinărit, târnăcopul și lopata, ceea ce repetă și cu voce tare, înainte de a se reîntoarce la Terralba:

„Deci, dragii mei, nimic nu lipsește omului, nimic nu-i prisosește... banii sunt inutili pentru că ai totul în măsura în care îți este trebuință de ceva...”

„Și dacă cineva din afara Terralbei vrea să o cucerească?” spuse Saftiu, hotărât, mai degrabă, să-i încerce Colonelului răbdarea decât să afle noutăți despre orașul lui.

„E o cetate inexpugnabilă, răspunse calm celălalt, n-ai să crezi, dar așa e!” („La urma urmelor, își spuse Colonelul, oportunistul ăsta e cu noi sau cu dușmanii?”... Cealălți se foiră în scaune).

„Are dreptate și Titi, spuse Beligar, dacă ne atacă alții?”...

„Fiți pe pace! Își relua vorba Ștefelea. Un atacator, oricine ar fi el, e mânat de niște porniri atavice, și în clipa în care își face, apariția pe străzile Terralbei, printre pașnicii săi locuitori, e prins de centru și mânat, inevitabil, spre magazinul de obiecte pentru grădinărit, iar tu, eu, el, oameni ce nu cunoaștem teama, grija, suferința, vom asista, din fotoliile noastre de acasă, cum unul după altul, mii, zeci de mii, războinicii aceia înarmați până în dinți, cu mașinile lor cu tot, vor intra pe o parte o orașului, se vor domoli dintr-o dată și vor porni, spășiți, în rânduri strânse, spre magazinul de

grădinărit... iar de acolo, mai departe, până la marginea orașului, unde își vor săpa lăcașurile purificării, pentru ei și mașinile lor, apoi vor aștepta clipa marii treceri, blestemându-și soarta că au aflat prea târziu de minunea civilizației...”

Saftiu ar mai fi avut câteva întrebări, dar în fața casei sosise prima dintre trăsură. Era spre ziuă și ploua. Trăsura a stat puțin, apoi nu s-a mai întors nici la prânz...

VI

În magazinul lui Koratz, zăboveau cam aceiași mușterii dinainte de începerea războiului, doar că, de la problemele cartierelor și mai cu seamă ale celor din Lumea Nouă, se trecuse, în scurtă vreme, la cele ale imperiului, ba chiar ale Europei, unde se petreceau evenimente dincolo de orice imaginație, repeta mereu patronul. Se întâmpla, ades, ca unul dintre mușterii să ducă un ziar și să le citească tuturor despre cine se mai vârase într-o tabără sau alta, despre mersul operațiilor, acolo unde începuseră, și despre cavalerismul de care mai dădeau încă dovadă partenerii, chiar și în condițiile războiului modern. Pe la începutul lui noiembrie, vestea cea mare era „Vânătoarea de bizoni”, cum o numea patronul magazinului, „pentru că — spusese el din prima zi — este imposibil să fie ceva normal la mijloc! E război, lumea nu știe cum să se ascundă mai bine și să se ferească de necazuri, și ei, câțiva oameni, pornesc pe o vreme de toamnă târzie, cu puști și ranițe grele, cu ghiudem și salam de Praga, cu brânză de Parma și lipii uscate și câte a mai cumpărat ieri Ștefelea de la mine, să plece spre munte...”, Mușteriii îl priveau și-i spuneau că la cerb și la urs ar fi putut să mai fie vremea de vânătoare. „Spre munte — continua stupefiat Koratz, exagerându-și jocul, să sublinieze astfel că și orașul lor participa, prin acea mărunță nebunie, la nebunia întregii lumi — acolo a zis Ștefelea că se duc și mai avea curajul să și râdă când mi-a spus, râdea spre Beligar, care nu era nici el mai teafăr și arătau cu degetul spre mine și încă spre alții doi care mai erau în magazin, de parcă am fi fost sperietori de aeroplan... Așa ceva!...”

„Și ce e cu asta, spuse un mușteriu, am citit că în Tirol și în Elveția este obiceiul ca, în fiecare lună, cei mai cu stare să plece să-și petreacă vremea în călătorii pe munte... Și ce munți au acolo!”

Koratz se arătă nemulțumit de intervenția mușteriuului.

„Și frânghii, spuse, frânghii și cângi de fier la ce trebuie?... Sapă fântâni acolo? Doboară copaci?”

Mușteriu făcu un semn de lehamite cu mâna și-i întoarse spatele, dovedind astfel că el cunoaște mult mai multe și mai importante detalii din viața celor avuți din Europa. Koratz, stăpân al locului, trebui să aibă ultimul cuvânt:

„Eu știu un lucru: dacă într-o zi nu mă mai țin de ale mele, de comerț, poftim, în cealaltă pot să mă vând pe mine, că nu sunt negustor!”

Mușteriu vru plece, simțind însă că, deși pe teritoriul lui Koratz, mai are de partea lui încă alți oameni fără vreo treabă la ora aceea, cu care ar putea să compenseze puterea proprietății, se întoarse și-i spuse din vârful buzelor:

„Cine se mișcă nu apucă să-i pută locul sub el!”

N-a ieșit nici o bătaie după vorbele omului, și Koratz nu i-a scos din drum, ci a pășit pe după tejghea cu o sticlă în mână, cu gând să-i servească pe toți cei de față cu una din cele mai scumpe băuturi, să-și clătească și ei, sărăntocii aceia cârcotași, gâturile cu o „Metaxa” grecească. Pe când trăgeau prima înghițitură, intră în magazin Matei Pânzaru, cotropit ca întotdeauna de emoții. Întrase el de multe ori în magazinul acela, dar niciodată nu cumpărase altceva decât un con de zahăr, un boț de sare, ori chimion. Cunoscuse altădată, copil fiind și mai ușor de nebăgat în seamă, lumea aceea de „coloniale”, adulmecase de sub tejghea după urma scortişoarei și piperului, a nucşoarelor și vanilieii, a coriandrului ori a lemnului de santal, și se lăsase purtat de un vis, mereu același: într-o, corabie spre o lume cu oameni rari și buni, o lume însorită, în care toate bucățile acelea aromitoare se aflau cât nisipul și pietricelele sub picioarele oamenilor.

„Vreau un colac de funie” spuse atunci seara, mai înainte să-și fi scos din buzunar lista cu cele peste douăzeci de nume de obiecte și alimente care, odată enumerate, îl dumiriră pe Koratz că până și băiatul vopsitorului avea să plece la vânătoria de bizoni. După ce și le încarcă pe toate în raniță, mai spuse: „Piolet nu aveți?”

Koratz l-a privit atent, apoi l-a întrebat: „În ce limbă vine asta?” Matei n-a mai scos o vorbă și a plecat. Băcanul s-a întors la vechii săi mușterii să le vorbească:

„Și ce dacă pierd eu astăzi o mână de coroane?... Măine câștig cinci în loc. Voi sunteți firma mea, voi îmi aduceți clienții când mă vorbiți că trăiesc cu nevasta lui Pantelimon. Acum o să umpleți tot orașul că echipament de munte ca la mine nu se găsește decât la Viena...”

Mușteriu bășos trecu peste galanteria lui Koratz și-i spuse:

„Știi ce e aia un piolet? un topor, domnule, cu dinte și coadă lungă, pe care-l folosesc cei ce urcă în Alpi!”

Băcanul se făcu roșu, adună în grabă toate bunătățile întinse pe tejghea, luă sticla și paharele, pline sau goale, cum erau, apoi strigă:

„Aveți să-mi plătiți patruzeci și nouă de coroane, acum, pe loc, altfel chem gardianul și spun că ați vrut să mă prădați!”

Oamenii s-au apropiat de el voind să-l îmbuneze. Încă tulbure, atent la mușteriu bătos, băcanul se mânie:

„Ați văzut cu ochii voștri ce cumpărături de zile mari se fac în magazinul meu!... Și vine ăla să mă insulte pe mine cu un piolet! Știu ce este și mai știu încă un lucru, că peste o lună o să am în raft o sută de pioleți, și atunci, dacă dumneata nu ai să cumperi zece, am să ți-i trimit acasă cu polițistul și-am să-i spun să plătești pe ei trei mii de coroane! Asta fără amenda de ultragiu la persoana mea, pe care ai să o plătești separat!”

Peste o gălceava din aceea nimeriseră, în urmă cu două zile, și Ștefelea cu Beligar. Atunci, mușteriii le făcuseră loc până ce-și terminaseră de târguit, apoi se repliaseră în urma lor, pe același aliniament al tejghelei, sfârtecați pe dinăuntru nervilor de ciudata listă pe care o văzuseră deschisă acolo.

Koratz s-a liniștit abia după ce mușteriu cârcotaș a părăsit teritoriul lui. Atunci începu să se gândească, din nou, la grupul de vânători și socoti cu voce tare:

„Ștefelea și Beligar au cumpărat pentru patru persoane. Să zicem că mai merg cu ei, Saftiu, doctorul, și pianista, nevasta lui Iv, că nu-l lasă singur nici la clozet... și cu puștiul vopsitorului, cinci. Asta înseamnă că le trebuie o trăsură... Măi Farcaș, ia du-te tu până la Bandi și întrebă-l pe care dintre ei i-a tocmnit și pe când?!”

Birjăria era la doi pași, după clădirea hotelului „Margareta”, și cum, la ora aceea, era mult mai plăcut să stai la taclale în magazinul băcanului decât să îngheți pe capra trăsurii, Bandi sosi în persoană trase un gât din sticla de „Metaxa”, uitată într-un colț al tejghelei, apoi spuse:

„Sunt tocmite două trăsură, eu și Cioflică, pentru duminică dimineața la patru. Au mult bagaj și altfel nu încap... Așa că duminică, poate și luni chiar, o să facă toate drumurile numai Dejo... Nu-i nici o pagubă, că plătesc bine domnii! Arvuna neam și luat-o!”

Au tăbărit cu toții cu întrebările pe birjar, dar acesta nu știa mai mult decât că se pleacă spre munte și că ei, birjarii, trebuie să-și ia niște pături în plus și ovăz pentru cai.

„E ceva mare!” încheie Bandi și întinse din nou mâna spre sticlă, să mai fure un gât. Băcanul, mai iute, o ascunse sub tejghea.

„Nu-i bine, spuse, că te îmbeți, pici de pe capră, mori, Și nu mai are cine să-i ducă pe domnii la bizoni...”

Birjarul se ciufuli și vru să plece, dar Koratz se muie și scoase de sub tejghea o sticlă de rachiu.

„Ei, hai, spuse, eu bag mâna în foc că puștiul nu i-a suflat o vorbă conțopistului și nici maică-si... Da, bine le face! Toată viața au stat încuiați. Are și el viața lui, acuma-i vremea de aventură, nu când ți semnmoaie mădulele...”

Se apropia ora de închidere, și Koratz cheamă de undeva, dinăuntrul magaziei, o calfă, să vină să măture. Hotărât să-l mai întârzie măcar până ce va fi terminat de băut jumătate din porția de rachiu, Bandi spuse:

„Numai pe doctor nu-l înțeleg!... Pe domnul Saftiu. Bani are, nevastă nu-i mai trebuie, cala treizeci de ani și încă nouă, nu are rost să-ți cauți... De vânat, până acuma, n-am auzit să4 fie lipsă... Se va fi dând după coada baronesei... Dracu știe!... Noroc!”

Băcanul ieși de după tejghea, oțărât, să-i înțeleagă cu toții intenția de a închide, dar mușteriii rămaseră pe loc, astfel ca se văzu nevoit să strige:

„Ce? Țăla e doctor? Nu m-aș da pe mâna lui nici să știu că peste o clipă vine dricu!... I-o păpat banii lui taică-su, cine o fi fost acela, amiralul, marinarul, cum tot cântă el, o lăsat-o pe maică-sa lefteră și acuma o ține din ceea ce-i rămâne după chefurile cu Beligarii... Da, la urma urmelor, e un mușteriu domnesc. Nu intră prea des pe aici, dar și când cumpără o șucalată, plătește cât un bidon cu ulei de măsline... Dar voi de ce dracu nu înțelegeți că trebuie să închid?!”

Unul dintre mușterii se ocoși să-i spună băcanului:

„O fi, n-o fi doctor, nu știu, dar după câte am aflat, pe el l-ai chemat să-ți moșească nevasta!”

Koratz se apropie furios de calfă, îi trase una peste cap și-i făcu semn să măture lună în colțul unde se mai aflau încă mușterii, apoi intră în magazie.

VII

Mathilda avea o pălărie cu boruri largi, legată sub bărbie cu un voal ce unduia ca trupul unei meduze în vântul gros al mării; fusta lungă, neagră și ghetetele cu Carâmbul înalt; picioarele ținute pe o parte a șei; pelerina și eșarfa, lungi, amăgitoare. O călătorie se face cu trenul, se face cu vaporul, se face cu mașina, cu trăsura, călătoria cu aeroplanul, Bleriot a traversat, doar, Canalul Mânecii de la Calais la Douvres...

Mathilda pornise călare pe un cal sur, care se numea Cezar sau Cesar, să-și facă viața în altă parte. Dacă ar fi venit ploaia, fi deschis umbrela deasupra capului și și-ar fi legat sub bărbie gluga de la pelerină;

pelerina impregnată cu cauciuc, adusă de la Southampton sau Howrah de von Löwe, cu doi ani în urmă. N-o folosise niciodată din pricina mirosului greu al cauciucului, care o ținuse departe până și de amintirea soțului ei. Pe cal, Mathilda arăta ca o femeie care vrea să se spele după o noapte de nesomn sau după o noapte de dragoste, plimbându-se prin spatele castelului până la marginea, pădurii ori încă puțin, pe firul văii, spre munte. Păsări, cerbi care-i întretaie drumul...

Fratele vitreg al lui von Löwe fusese un politician mediocru, aplecat mai degrabă spre profiturile personale decât spre latura metafizică, de mare răsunet, a domeniului, și, urmând linia de mijloc, a permanentului echilibru, se hotărâse ca ultimii ani de viață să și-i petreacă asemeni celuilalt, călătorind prin Europa, apoi prin câteva dintre coloniile ei. Sfârșitul și-l află după moda ultimelor veacuri — friguri galbene... Cu un an mai înainte ca, atât de banal și nobil, în același timp, să treacă dintre vii, făcuse o călătorie, împreună cu fratele său vitreg, și, printre alte câteva obiecte coloniale, în vogă pe continent, cumpăraseră și pelerina de ploaie pentru viitoarea soție a fratelui său. De altminteri, în călătoria aceea aflate despre năstrușnica idee a bătrânului călător von Löwe de a se căsători cu o tânără din Transilvania, fără să-i fi trecut o clipă prin cap că fericita mireasă va fi Mathilda Doben, cea mai mică dintre fiicele negustorului din Burna, unde obișnuia să-și petreacă, în fiecare an, câteva zile de vacanță. La plecare trecuse prin micuțul oraș și adăstase la casa lui Doben, iar în ultima seară, parcă presimțind ceva rău, spusese, printre altele, celor de la masă: „... plec în lume să mă mai răcoresc puțin... Europa asta e ca un oraș mare, dus de câteva familii mai de soi care împart și despart totul... Moșiile familiilor acestora se întind pe uscatul întregii Asii, Africi, Americi de Sud și de Nord... Australiei, care nu sunt altceva decât provincia, restul lumii. Cum e și firesc, nici una dintre marile familii nu poate concepe așezarea lumii decât astfel: Europa, acest minunat oraș, cu centrul și mahalalele lui, cu cartierul său de vile, cu piețele și statuile lui, cu orașenii săi și cu sătenii veniți de prin colonii, cu bătăliile sale fratricide pentru moșiile din afară... Mare înghesuială de oameni, mare amestecătură... Aici e cartierul saxon, aici cel arian, la sud e cel latin... în centru, marea clădire a Alpilor, cu toate seifurile orașului... apoi, zona comercială... Un oraș mare, în care războaiele se poartă pentru întâietatea unui cartier fără de centru... pentru moșiile din afară ori numai de dragul orgoliului... Așa trebuie să se vadă Europa din dreptul nasurilor alese, pentru că de acolo se văd și Asia și America și Africa și Antarctica... Și dacă se văd astea și dacă în orașul acesta noi suntem niște locuitori de gradul al doilea, cum nu sunt mulți... Tu, Mathilda, trebuie să ai grijă ca nu cumva vreo rămurică aiurea, cum e fratele meu, înfiat pe la 1863 de mama și tata și implantat în familia noastră

din caritate, să ajungă la mâna ta!... Deci, dacă toate acestea se simt în sufletele noastre ostenite de comprehensiune și cuvioșenie, vine o clipă, înainte de moarte, când începi să-ți dea seama că te sufoci și când vrei să te mai răcorești puțin... Și-atunci colinzi lumea...”

... Geanta din piele atârna, plină, de-o parte și de alta a grumazului calului. Nu ploua, dar mersul sacadat al animalului aducea cu sunetul unor stropi picurați obsedant pe talpa întinsă a unei tobe. Mirosul cauciucului de Southampton se amesteca în nările Mathildei cu mirosul calului țesălat de cu seara... Dincolo de ei mirosea pământul ud și iarba fragedă de noiembrie. Era o joi și vremea se răcise din nou...

„Cum umbli atât de goală?” i-ar fi spus doica dacă ar fi văzut-o atunci, dar doica Mathildei părăsise casa familiei Doben în aceeași zi în care fusese anunțată nunta cu baronul von Löwe, în vârstă de 73 de ani.

„Ce ai să te faci tu singură prin lume?” ar fi întrebat-o guvernanta, dar Mathilda nu o mai văzuse nici pe guvernantă din ziua în care sosise cu o scrisoare din partea lui von Löwe și i-o citise tot ea fetei, iar după ce terminase, aceasta se scăpase să spună: „O fi fost beat”. Atunci a întrebat-o Mathilda ce înseamnă „beat”, și guvernanta i-a adus aminte de o scenă din copilărie, când un invitat al familiei lor, Kratz, își vărsa mațele peste o tufă de bucsus... O boală bărbătească, spusese atunci, care trece în două zile numai cu apă și aer curat. „Ce bolnăvicioși sunt bărbații!” s-a mirat, peste ani, Mathilda, și de la scrisoare s-a îndreptat cu ochii spre flori și pietricele, apoi spre cai și spre perechea de ogari afgani ai baronului, lungi, eleganți și proști...

„Cu cine ai să te joci?” ar fi întrebat-o Murran, grădinarul alungat, bătut și alungat cu o zi înainte de plecarea ei.

„Ești încă un copil, Mathilda, și treaba aceea o faci în silă, doar pentru că știi că nu poți să intri în viață nefemeie: Te doare, gemi, îți rupi unghiile pe spatele meu, mă muști de față, de gât. Mă muști cu ciudă, cu ură. Știu și de ce: mai întâi pentru că trebuie să faci ceea ce faci, apoi, pentru că eu sunt cel care sunt și, în cele de pe urmă, pentru că din povestea asta nu dă afară nici o ușă... Ești singură, și felul nostru de dragoste, taina ei, te îndepărtează și mai mult de I oameni... Avem ranguri diferite...”

Așa i-a spus Murran într-una din nopțile lui octombrie.

„Ești un prost, i-a răspuns Mathilda, ești o slugă, și slugile sunt proaste!.... Cine mai e cu tine de-ți șoptește?”

„Nimeni, a spus Murran, doar dacă tu vrei să crezi că te siluiește o companie de grenadiri...” „...Ești un porc! a strigat Mathilda. Pleacă sau țip! Am să le spun oamenilor mei că ai dat buzna peste mine și...” „...He, he, ... servitorii tăi știu deja fiecare amănunt; și cum mă strecur noaptea în

patul tău, și că... mă rog, pot să-ți spun că nu-mi face nici o bucurie să vin aici și să-mi simt, după aceea, câteva ceasuri mădularul geluit...”

Mathilda n-a plâns și n-a țipat după servitori, nici 1 după majordom, nici nu l-a zgâriat pe Murran, nici nu l-a îmbrâncit. L-a lăsat să plece, pe ușa mare, ca și cum ar fi fost oricare dintre servitorii veniți să-i aducă cina...

...Abia a doua zi, după apusul soarelui, sau cu o săptămână mai târziu, pe la începutul lui noiembrie, s-au auzit țipetele Mathildei. Oamenii s-au adunat cu toții în curte să-l caute pe hoț. L-au căutat până după miezul nopții și poate ar fi renunțat să-l mai caute, dar grăjdarul, împins de la spate de Mathilda, a intrat în camera alăturată iatacului ei și l-a găsit acolo pe Murran, pitit după un fotoliu. S-au adunat în jurul lui și au început să-l joace: „Ce faci aici?... Te ascunzi? De cine?... Ce-ai vrut să furi?...” Murran s-a ridicat și-a început să se jelească: „Doar voi știți tot... Nu voi m-ați îndemnat?... Știți tot... tot.” L-au legat, i-au pus un căluș la gură și l-au zvârlit în șopru, să zacă până în cealaltă zi. Dar ziua următoare fusese o sâmbătă, și doamna Mathilda anunțase că va petrece seara la familia Beligar, din oraș. A mai trecut o zi, apoi a doua și a treia, fără ca Murran să fie pedepsit. Doamna Mathilda s-a întors din oraș mai degrabă ca alte ori și s-a încuiat în camera ei până miercuri. Servitoarea, care-i ducea în cameră dejunul, povestea celorlalți că doamna, și-a răvășit toate sertărașele și cutiile cu bijuterii ca și cum ar fi vrut să afle care anume dintre ele fusese furată de Murran cu câteva zile în urmă.

Miercuri dimineța, palidă, cu aerul unui copil bolnav, se plimba prin cameră, când a intrat, din nou servitoarea, să-i aducă dejunul. „Oamenii, a spus femeia, întreabă ce să facă cu Murran?... Să-l dea pe mâna poliției? Sunt patru zile de când nu l-a mai văzut decât grăjdarul, ăla-i dă apă și pâine...” Mathilda s-a luminat o clipă, apoi a spus: „Nu, noi îl judecăm și noi îl pedepsim, astăzi, până la zece!”

Câteva minute mai târziu se știa în toată curtea și oamenii s-au dus la șopru să-l vadă pe Murran și să-l hrănească, în grabă, să poată sta pe picioarele lui la judecată. Murran le-a spus; „Țineți minte vorbele celui bătrân?... Când puterea încapă în mâinile copiilor și ale femeilor, e semn că împărăția moare!” înainte de ora prânzului, Mathilda a ieșit din camera ei, apoi și-a adunat toți slujitorii în holul de la intrarea principală; a coborât pe scară, așa credea că trebuie să se întâmple: ea să coboare spre slujitori, să se oprească undeva, nu prea aproape de ei, să nu se amestece aerul pe care-l respirau, dar nici prea departe, ca aceia să o simtă în putere, să-i afle mirosul. Le-a strigat să-l aducă, să-l pună . culcat, la mijloc, între cele două brațe ale scârilor, să asculte tot ce vor vorbi, iar la urmă, dacă va crede de

cuviință, să-l desfacă la gură și să-l lase să se apere. „E al nostru, a spus, din nou, Mathilda, și-l vom judeca între noi!”

L-au adus, l-au culcat sub capetele scărilor, cu spinarea pe marmora rece. Mathilda și-a întors capul spre el. Birjarul, un grăjdar, două servitoare și camerista au povestit câte ceva despre Murran, nu mai mult decât știau cu toții. L-au învinovățit, apoi, că ar fi vrut să fure bijuteriile familiei. Murran tăcea, privea în tavan și aștepta. S-au încurcat unii pe alții, iar când Mathilda a dat ordin să i se desfacă gura, să i se dea dreptul să se apere, au amuțit cu totul. Murran a spus: „... Va trebui să rabd orice învinuire și voi răbda orice pedeapsă dacă, și numai dacă, va fi de față și această von Löwe!...” Mathilda tresărise atunci, iar mai târziu cu un ceas, după ce pedeapsa cu tăierea mâinilor se comutase în biciuire și alungare de pe moșie, pe când asista cam se poate rupe pielea spinării cu o frânghie udă, leșină mai înainte ca lui Murran să-i fi pornit sângele pe gură.

„Dar dacă vă va ieși în cale un bandit?!... Să luați pistolul lui von Löwe!” spusese camerista în seara zilei dinaintea plecării, după ce primise ordinul să-i strângă Mathildei câteva lucruri și să i le pregătească pentru drum în geamantânașul dublu, de călărie... Pe când se mai afla încă în cameră și cealaltă femeie, Mathilda stătea la fereastră și privea undeva în golul curții, gândindu-se la sfârșitul călătoriei pe care avea să o înceapă în zori. Camerista treblăuia bodogănind despre o iarnă grea care urma să se așeze în chiar săptămâna aceea, sperând să o poată opri din drum. Simțise în nări, răscolind rufele Mathildei, mirosul unui bărbat, al unuia cunoscut, cu care se obișnuise, și se trezi pornind pe urmele mirosului aceluia spre fereastră, pentru că fereastra este adevărata ușă a amantilor. Camerista nu credea nimic din vorbele oamenilor din curte și se porni să ancheteze un caz clasat, adulmecând. „Un bărbat, își spunea, unul venit peste munte... Vreun tânăr ofițer din armata împărătească...” S-a apropiat de fereastră, până lângă umărul Mathildei... mirosul străin trecea mai departe: rămase și ea cu ochii printre pomii din grădină, unde trebuia să se afle poteca... o potecă de dragoste. Ajunsese prea aproape de Mathilda și se simți obligată să spună repede ceva, să se explice: „... mugurii au dat cap... Au să coboare pustiuri de gheață peste munți și de acolo au să se scurgă precum parafina cu cleștarul peste noi...” Pe ultima vorbă spusă, camerista se retrase, cu ochii împăienjeniți de niște gânduri năuce.

*

Galul mergea la pas. Trecuseră mai bine de trei ceasuri de când Mathilda părăsise curtea castelului: Din când în când se îndrepta de șale să-i treacă înțepeneala și durerea. „Am destule bijuterii și aur la mine, își spunea, să-mi pot cumpăra drumul pe care-l fac, să știu că-i al meu... Nu-

mi trebuie dijmă pentru el, dar vreau să știu că pot să umblu pe acolo când vreau și fără teamă...” În fața ochilor îi apărură figura lui Murran, așa cum arătase în clipa în care aii vrut să-l culce pe masa din șopru, să-l bată. S-a luptat, i-au rupt cămașa, l-au scăpat câțva, l-au prins din nou, i-au căzut nădragii și izmenele, s-a oprit să și le ridice, grăjdarul l-a ajuns și l-a pocnit, pe la spate, cu piciorul în boașe. S-a prăvălit în țărână. L-au târât aproape gol prin curte, l-au aruncat pe masă, l-au legat și au început să-l bată cu frânghiile ude. Nu avea cine să-l plângă. Femeile răcneau isterizate de minunăția spectacolului. Grăjdarul lovea ritmic, cu gesturi largi, ca la nicovală. Murran nici nu icnea. Mai departe, Mathilda nu-și mai aducea aminte nimic. „Aș fi vrut să-mi fi povestit cineva până la capăt, totul... dar cum să întrebi pe un servitor despre un alt servitor?... N-am crezut că am asemenea animale în curte...” și-a spus. Din urmă, se auzi respirația întretăiată a unuia dintre câini și i se păru că participă la una dintre vânătorile organizate de tatăl ei. Și-l amintea pe von Löwe în zilele dinaintea nunții, cum plecase împreună cu alți invitați la vânătoare spre pădure, urmat de o haită de câini. „Semeni cu von Löwe, îi spuse câinelui, Löwe am să-ți spun...” Câinele începu să bată din coadă. În zori, când o pornise, o luase prin păduricea din spatele castelului, ca și cum ar fi plecat într-o scurtă plimbare. Se oprise la capătul de sus al păduricii să mai privească o dată înapoi, își spuse: „Un castel în secolul al douăzecilea!... Fostul castel de vânătoare al familiei baronului... Doi ani a fost al meu... Acum e al nimănui. Am aproape treizeci de ani... La o sută de ani, merită să stai doi într-un asemenea loc, apoi să pleci...”

...la franciscani — spusese von Löwe înainte de a — poți să găsești întotdeauna liniștea sufletului...” O privea mereu cu o bucurie de estetic, o vedea roșindu-se și-i spunea: „Ai ceva din Venus de Botticelli... Ce minunăție am eu în casă!... Prima dată când îl auzise vorbindu-i astfel Mathilda avea vreo douăzeci de ani și i se păruse că, mai mult decât orișice pe lume, este să se știe soția unui asemenea om, care cu toate că i-ar fi putut fi bunic, îi aducea în preajmă bărbăția și dragostea.

Blestemul să se aleagă de sângele tău!” i-a strigat mama ei ca ultim cuvânt, iar la nuntă n-a venit.

Von Löwe avusese darul de a vorbi despre toate lucrurile pe care le știa dintr-o dată. Cu vremea, meteahna începuse a-l încurca tot mai mult, astfel că în preziua nunții, după ce i se domolise junghiul pe care-l ducea, de obicei, în splină, cu ochii încă holbați, îi strigase Mathildei: „Vei fi nevasta mea!... Visele sunt un fel de povești despre nenăscuți ori despre morți... Mathilda, te-am văzut la Roma, la Uffizzi... Tu ești Primăvara, tu ești Primăvara lui Botticelli... Anul trecut eram la Viena și tocmai vorbeam unui bătrân domn despre tine, când el a deschis un catalog de artă în care tu

erai pictată de italianul acela vechi; te vedeam goală, goală... Am vrut să-l omor... Puah, copiii și bătrânii sunt cele mai neverosimile lucruri pentru mine... Eu, bunăoară, m-am născut în puterea pe care o am și acum și pe care am avut-o și la treizeci și trei de ani... Și nu are să-mi slăbească vlaga nici după ce voi trece de Purgatoriu...”

La două luni după căsătorie, von Löwe o lăsase văduvă pe Mathilda. O văduvă fecioară, nedumerită de toată încurcătură bisericească-administrativă pe care o iscase bunicuțul pentru a o lua în căsătorie. O mireasă, pentru ca un om de 73 de ani să se poată uita cum se îmbracă și se dezbracă o fată de 18 ani, cu migală, la lumina a două sfeșnice și a focului de la șemineu.

Bătrânul gemea noapte după noapte, cu ochii holbați, apoi o săruta pe sfârcuri, până ce Mathildei i se abureau privirile pe dinăuntrul ochilor și o herghelie de cai mărunți cât gândacii îi se fugăreau de pe gât la vale, peste pânțele spre pulpe... „Tot ce în dragoste este durere, în perversiune e mângâiere...” spunea apoi bătrânul, socotind că femeia-fată nu va înțelege din propoziția aceea cel puțin două cuvinte și se va crede mai frumoasă decât era.

„Să rămâi la nouăsprezece ani singura stăpână a unui castel cum nu mai erau decât acelea de pe Loara, cu doisprezece servitori, cu cai, trăsură și câini... Mathilda știe că familie cu numele ei ar fi trebuit să aibă și un «Ford»...” spunea Murran, își spusese de fapt în ziua înmormântării lui von Löwe.

*

La ziuă, pornise pe o vreme incertă. Către prânz, când ajunse în primul sat, începuse să burnițeze. Trecu de casele mai nevoiașе și se opri în dreptul uneia care i se păru de gospodar avut. Poarta era deschisă și întră călare până în mijlocul curții. „Vreau să-mi cumpăr o casă — îi spusese omului ieșit să o întâmpine — o plătesc cu bani peșin... N-am să stau în ea, dar vreau să fie a mea!” Omul și-a frecat chelia, a răscolit jumătate de sat și până la urmă a dibuit p casă, la celălalt capăt, spre Copadea, unde agoniza o baba într-un cotlon. Mathilda i-a plătit babei casa, iar aceea i-a dat banii unui vecin să o țină cu apă și pâine cât va mai fi fost nevoie, apoi să-i dreagă un loc în cimitir. La târgul din curtea babei s-au strâns o mulțime de curioși care au rămas înmărmuriți când au văzut fecioara în negru aburcându-se din nou pe cal și strigându-i gospodarului: „Stau aici până ce văd cum îi bați ușa în cuie!” I-au bătut-o, apoi au petrecut-o cu ochii până ce s-a stins, cu cal cu tot și cu câine înspre marginea celui alt sat. La fel aveau să o petreacă, spre seară și cei din Safta. În Copadea a ajuns noaptea și a poposit la preotul satului. Obosită peste obșnuitul zilelor, Mathilda voi

să cumpere pe loc o casă cu bătrâni cu tot, cu tineri, a popii, biserica, un lăcaș oricare pe care să-l facă al ei pentru totdeauna, atunci. Preotul a culcat-o în camera de oaspeți, în pernele cele mai mari, apoi, pentru că Mathilda a adormit cât încă mai trebăluia prin cameră, a rămas să o privească și să-și spună că pentru femeia aceea, chiar dacă ar fi fost Diavolul sau Moartea, și tot s-ar fi meritat să te lepezi de viață și să o urmezi.

Ultima casă o cumpărase în Jira, în curtea unui tăbăcar care avea, pe lângă o clădire mare, a tinerilor, una mai mică, pentru bătrâni. Pe aceea de pe urmă o cumpărase Mathilda și acolo adăstase în cea de a doua noapte. La cină nu vruse să stea la masa tăbăcarului, dar se înfruptase, din bucatele și țiuca lui. Mai departe, spre Ciulpău, pornise încă de cu noapte, după ce-și zăvorâse proprietatea cu un lacăt primit și-și legase cheia alături de celelalte pe o sfoară pe care o avea atârnată la gât. La capătul satului se oprise o clipă să-și spună: „Am, de acum, drumul meu, pe care mă pot întoarce oricând, să dorm, să petrec, ori să-mi îngân dragostea fără să cer nimănui nimic”. Și le spusese toate să se vadă ieșită din spaima de noapte și necunoscut, apoi simți cum vântul tăios al muntelui o spală valuri, valuri peste față. Nu cunoștea drumul, dar nici nu trebuia să îl cunoască, pentru că altul nu era. După ce se luminase de-a binelea, descoperi că o luase mult deasupra văii și că undeva, cât ar fi fost o sprânceană, se vedea satul Jira. Mergea încredințată că urmează calea cea mai dreaptă a destinului ei: „Fac o călătorie, își spunea, până peste munte. Dacă are să-mi fie dor, mă întorc... dar nu are de ce să-mi fie dor...”

Prin satele pe care te cutreierase, oamenii rămaseră să vorbească despre „fecioara de pe cal, cu câine” și despre socotelile ei sucite, „o față speriată de te miri ce burtă cu nas și ochi, de vreun țăp cu șase copite ori de vreun ceainic cu urechi de babă...”

În Jira, ultimul sat dinspre podișuri, Mathilda ceruse să vadă mai multe case și curți, se arătase chiar dornică să cunoască femeile de vârsta ei, dar se ferise de bărbați și de copii. De cei bătrâni amintise la plecare, în cealaltă dimineață, când, după ce se urcase pe cal, îi strigase tăbăcarului: „Cu banii pe care ți i-am lăsat să-mi cumperi toate casele bătrânilor și să le lași pustii după moartea lor!” Ajunse în Ciulpău după prânz, pe o ninsoare apoasă, și poposi la casa dascălului din sat.

În prima parte a zilei, cât urcase greu, fără să știe unde va ajunge și dacă mai este printre cei vii, îi veniseră în minte figurile tuturor celor care se întâlneau la satele de sâmbătă în casa Beligarilor și începuse a se întreba dacă în satul de sus avea să-i mai întâlnească sau nu. Cei din orașel uitaseră de ea și nu sperau să o mai vadă. Mai demult, într-o duminică în care hotărâseră să plece peste munte, sau spre Ciulpău, când Clody își

făcuse apariția în cameră cu o hârtie și un creion, să noteze numele celor doritori de aventură, Mathilda își trecuse privirea plină de dispreț peste chipurile lor și, mai înainte de a fi trântit ușa, le strigase: „Lipitori neputincioase!... Unde credeți voi ca veți mai putea duce o viață ca asta de acum?”

În casa dascălului din Ciulpău mănă, bău, spuse doar două cuvinte, fără să întrebe dacă se mai aflau și alți străini prin sat, fără să răspundă întrebărilor gazdei: „Unde mergeți? La munte e pusă iarna deja!” Se culcă hotărâtă să pornească mai departe până la capătul ramii.

Ațipi cu gândul la Murran, pe care, în vis, îl chema Giovanni Ioachimo di Fiori! Avea o glugă vișinie pe cap... stătea desculț în fața unei fortificații cu tunuri și cruci... „Aceasta e cetatea — spunea Murran — o mănăstire franciscană. Dacă ai venit să te cureți de păcatul făcut, te iert dinainte, ci întoarce-te!...” Apoi se văzu ajunsă la capătul unei cascade care uruia asurzitor. „De azi înainte — își spuse — Ție am să mă rog, Giovanni Ioachimo!”

VIII

Trăsurile sosiseră în fața casei Beligarilor cu câteva minute mai devreme de ora stabilită. Nu trebuia să aștepte prea mult, pentru că toți cei cinci călători erau deja în picioare și cu bagajele pregătite. Dormiseră, peste noapte, la Beligari, după ce, la cină, Ștefelea le ținuse un toast grav și patetic.

Spre 8, când pâcla de nori se retrăsese spre răsărit, făcând loc unui soare convalescent să aducă lumina, trăsăturile, una după alta, Se apropiau de Zorinți. Până spre seară poposiseră în două din cele patru sate de sub munte, fără să li se sufle o vorbă despre „femeia pe cal, cu câine” ce trecuse spre Ciulpău cu câțiva vreme mai înainte. Ștefelea și Saftiu își găsiseră pretutindeni cunoscuți, oameni cu care avuseseră cândva vreo afacere, ori participaseră alături la vânătorile de mistreți și capre, oameni ce se arătară bucuroși să-i aibă ca oaspeți pentru o zi, două sau chiar mai mult. Consemnul celor cinci, încă din seara dinaintea plecării, era să nu vorbească nimănui despre călătoria peste, munte, iar dacă s-ar fi insistat cu întrebările, să vorbească despre o banală vânătoare de capre. Pe drum, în vreme ce priveau spre peisajul sterp al câmpului și dealurilor în noiembrie, Matei, care stătea pe strapontin, *vis-à-vis* de Saftiu, găsi momentul să povestească, grav și important, despre felul în care făcuse față primului examen din cadrul „antrenamentelor de inițiere în călătorie”: „...după bătaia primită, i-am spus bătrânului meu: plec în America și am să-ți trimit de

acolo dolari să-ți umpli concurenții cu venin când vei deschide o fabrică de vopsitorie, prima din Burna! doar atât am apucat să-i spun, pentru că a răsturnat masa de bucătărie, care stătea între noi, și dintr-o singură mișcare a ajuns lângă mine și a început să mă lovească cu o furie dementă, cum nu l-aș fi crezut în stare, de parcă eu aș fi fost însuși Franz Iozef, Tisza Pista ori careva din familia Bánffy... hotărât lucru, nu-mi mai aveam locul în casa bătrânului...”

Saftiu nu era prea încântat de cele auzite, ba, la ultimele, lăsă să se priceapă că e absent, tăcu câteva minute, apoi spuse:

„...la urma urmelor, nici noi nu știm unde mergem. N-am plecat spre un anume loc, ci doar să descoperim o cascadă, mai neobișnuită decât altele... și-apoi să nu uităm că Ștefelea se lăuda că vom face numai un exercițiu, o aplicație, cât să ne deschidă pofta de mișcare, așa cum îți iei avânt înainte de a sări peste o băltoacă. Cum e normal, o asemenea aplicație te și învață cu greutatea, cu lipsurile și deci te pregătește pentru momentul mai grav al călătoriei propriu-zise (Matei îl privea ca un adevărat cirac, făcând abstracție de prezența lui Ștefelea.) Să zicem că peste un timp vom ajunge la Niagara, ei și, parcă sătenii cu care vom sta de vorbă în călătoria asta știu ceva despre Niagara?” „Nu înțeleg ce vrei să spui...” comentă Ștefelea. „Vreau să arăt care e diferența dintre niște călători avizați, cum suntem noi, și alții, cum au fost miile de țărani din imperiu care au pornit spre celălalt continent, oameni care nu aveau habar nici de Alpi, nici de Himalaia, nici de Shakespeare. De la popă și de la dascăl au auzit de America și au plecat acolo cu sentimentul că sunt deja morți și părăsesc lumea asta pentru a se instala în alta. (Se întoarse spre Ștefelea, să-i vorbească direct în fântâna urechii.) He, he, Colonele... la ce vânatoare de capre am plecat!” Ștefelea rămase drept, să privească spre dealurile mângave ce se prelingeau către orașul lăsat în urmă. În cealaltă trăsură, Clody, nedormită din pricina emoțiilor plecării, picotea, adunată într-un colț al banchetei din spate, cu capul lăsat peste bagajele puse între ea și Beligar.

„N-am spus niciodată, mormăi Ștefelea, că acum am plecat să căutăm Terralba.”

„Cum poți să cauți pe-afară ceea ce ai numai tu în minte?!” spuse. Saftiu.

„Domnule, Terralba există! se rățoi Colonelul. E ceva concret, chiar dacă are în ea invenții care vor ajunge în Burna peste cincizeci de ani!”

„Fleacuri, îl tachina Saftiu, ce-i aia: mergem peste munte? Știi foarte bine că dincolo e o câmpie care se întinde până în Tirol. Ai făcut armata, ai bătut Europa... Poate vrei să spui că trecem muntele, că o luăm spre sud-

vest, trecem Tisa, trecem Dunărea și ne oprim la Fiume. Acolo ne imbarcăm pe un vapor și... încet, încet ajungem și până la Niagara...”

Ștefelea era iritat peste măsură: „Încă nu suntem prea departe de Burna. Cine vrea poate să se întoarcă!... Din cealaltă trăsură sosi vocea lui Beligar: „Din iulie n-am mai făcut o ieșire! De ce vă ciorovăiți pentru atâta lucru? Putem să oprim la morarul din Copadea, să stăm și noi câteva zile... și pe urmă vedem noi dacă mai merită să continuăm!...”

Colonelul se așează. Abia după un timp, cât nu se mai auziră decât roțile trăsurilor mestecând noroiul, reuși să mai spună printre dinți:

„Azi vă mai puteți întoarce! De mâine, totul merge numai înainte! Nu v-am obligat să porniți și nici să vă pregătiți pentru ea, dar dacă ați făcut-o, trebuie să vă țineți de un singur gând!”

Până în Jira s-au mai petrecut și alte ciorovăieli... Se micșoraseră ele zilele, dar parcă mersul molcom și sacadat al trăsurii împuținase și mai mult ceasurile de lumină. În al doilea sat, Safta, poposiră la casa unui arendaș pe care-l cunoșteau. Mâncare, băutură, cântece de rupt inima frumoasei Rojika, târnosită de un husar rebel lângă crucea iubitului ei, miros de lapte proaspăt și fân, și, nu după o prea lungă așteptare, o Rojika în carne și oase, sau poate numai doctorul găsisese nimerit să o numească astfel pe femeiușa aceea, să se știe că toate cântecele de jale erau pornite în întâmpinarea ei și a unei nopți de dragoste furioasă, dusă până-n pragul ultimului suflu de viață, unde sângele se contopește cu pământul și cu sămânța de om și se resfiră, mort, peste fânul uscat, care a doua zi dimineată trece în pânțele vacilor și al cailor, să-i deprindă, odată mai mult, cu gustul și mirosul oamenilor. Satele din apropierea Burnei păstrau câte un viorist de ocazie, nici sătean, nici orășean, om-pasăre, care nu se despărțea niciodată de vioara lui, că bea și mânca datorita ei și se bucura de ea ca de o casă pe care poate să o aibă cu el oriunde s-ar duce. Și: „Melcule, i-a spus Beligar, la noapte ai să te culci în cutia viorii și-ai să visezi cu noi!” „Ba și mai rău, fi continuă vorba Saftiu, o simbioză dintre melc și greier” (era prea savant. Ce simbioză? cuvântul, doar pronunțat, opri paharele de la gură, și pofta de viață, așa că doctorul o lovi, în văzul tuturor, pe. Rojika pește fese, să se știe că el unul este pornit deja spre viață și lume, cu toate bucuriile și mizeriile ei, să le înghită cu nesaț și cât mai iute.)

„Cal spart!” spuse Ștefelea, să scuze într-un fel gestul cazon al camaradului său față de gazde. Nu mult după aceea avea să regrete: „Căci suntem într-o aplicație de marș și oricărui oștean crăiesc îi stă bine să fie bătăran și poftitor.” „Au să te spânzure, odată și odată, pentru asta — fi spuse doctorului, rânjind — și-au sate agate în cui, iar biata Rojika va sosi în zori să-ți pipăie picioarele țepene, fără să-și poată ridica privirea spre

săculețul ce-l vei purta pe cap, și-și va purta mâinile suferinde peste nădragii năclăiți și te va plânge cum atârni de-un fir, și te sucești după mâna ei, și-atunci, cât să-și găsească liniștea, se va lăsa culcată pe podiumul de lângă picioarele tale de santinelele care te-au avut în seamă...” (Și iarăși n-a mai râs nimeni și s-au gândit cu toții la întoarcerea în oraș. Vioristul a simțit că-i vine rândul și s-a pornit să plângă aprig pe mormântul doctorului spânzurat, pe care Rojika... și așa mai departe, până ce s-au strâns la un loc cioburile îndoielii, să mute supărarea domnilor în bucurie de pat, de străchini și ulcele pline, apoi în joc bătut strâns, cu latul piciorului...) „Ah, Rojika! ah, Rojika!...” dar fesele pe care pusese ultima dată mâna Saftiu erau ale nevastei arendașului, mai tari și mai rotunde decât ale celeilalte. Adevărata veselie se stârni abia atunci, pentru că nu se așteptase nimeni la o asemenea întâmplare și, mai puțin decât toți, femeia, căreia-i trecuse, în două clipe, pe sub pleoapele închise, un of! adânc, mult mai adânc decât fântâna din curte, unde amenința că are să-și caute ieșirea spre o altă viață, din pricina geloziei bărbatului ei. S-a râs, mai apoi, de glumele făcute de Saftiu pe seama colonelului excomunicat, Ștefelea, ajuns, peste noapte, căpetenie de haiduci, după ce periclitase bunul mers al administrației orașului printr-o călătorie făcută pe sârmă, e drept, că în afara orelor de program, de la birourile primăriei până la hotelul „Margareta” și înapoi, dar împreună cu alt bărbat, cum numai regilor Engliterei le mâi stătea în caracter. Nu s-a mai râs, dar a sosit vioristul să le anunțe miezul de noapte printr-o bătută și un joc de doi. Atunci, Saftiu găsi momentul să se strecoare afară, să cerceteze câtva, apoi să se ascundă după cutia privatei, tocmai unde era lăsată pe vine Rojika. O așteptă, adulmecând mirosurile ogrăzii pentru a-l desluși fără repulsie pe al femeii, apoi porni spre șură mângâindu-i picior după picior, până peste fese, după cum urca, treaptă cu treaptă, înaintea lui.

„Așa se fac războaiele! Așa se nasc bărbații! — striga Ștefelea peste negrul satului, jucându-și gazda — Unde-i fata, Rojika?... Rooojiiikaaa!!!” dar asta mai spre dimineată. Până atunci, în fânul de deasupra grajdului, despuiată de puținele hăineturi, toate largi, ușor de lepădat, toate calde și umede, pentru că, burnița mărunț și cețurile întârziiau sosirea zilei...

„Ai țâțele mari și gurguiele cât degetul arătător...”

„Ce-ai spus?”

„Ehei!” Lui Saftiu i se năzări dintr-o dată că afară s-a întunecat și mai mult decât înainte, că lumea apucă să se învâртеască, iar femeia de lângă el, îl sorbea cu șaptezeci și două de guri, ca bulgărele de pământ uscat de arșița secetei, stropul de bale căzut din gura unei vite însetate. I se năzări că Ștefelea trece în pas de front spre privată și-i strigă: „Saftiule, ești un dezertor! Ieri, după ce ai plecat, ți-a sosit ordinul de chemare sub

arme... Frontul are nevoie de doctori, dar tu ai fugit, și pentru fugari nu e decât ștreangul!...”

*

Până în Jira au mai petrecut trei mese mari, puse-n grabă de cei mai de vază oameni din satele prin care trecuseră, dar nimănui” nu i se păru nefirească plimbarea domnilor și nu simți nevoia să-i întrebe încotro și de ce anume au plecat. După mai bine de trei săptămâni de ploaie și cețuri, de moină și noroaie, era prima zi însorită și sufletul fiecăruia s-ar fi zbenguit pe coclauri câteva ceasuri să se spele de umbră și miros umed.

În Jira au poposit la primarul satului, o veche cunoștință a lui Ștefelea, care le-a întins o masă ca pentru nemâncăți. Au băut țuică fiartă și până ce s-au fript carnea și cârnații și un miel timpuriu, au mâncat brânză de oaie și slănină afumată, cu ceapă. La prepararea scoverzilor și cozonacilor cu nucă au dat o mână de ajutor și câteva femei de prin sat, venite în grabă să facă o repetiție generală pentru sărbătorile cele mari care aveau să înceapă de abia peste o lună, de Crăciun. Cu două ceasuri mai înainte, în Copadea, se petrecuse un prânz la învățătorul din sat, un prânz pentru jumătate de zi, după ce la Safta, înainte de a pleca, își umpluseră burțile cu prânzul cel de dimineață, căci atunci trebuie să se mănânce și să se bea cel mai bine, înainte de pornirea la drum sau la muncă. La lăsatul serii, cei cinci, birjarii și primarul se aflau în camera din față, destinată oaspeților, și vorbeau despre mersul vremii, despre zăpada care amenința să se prăvălească de peste munte, dintr-o zi alta, apoi, de osteneala pe care trebuie că o adunaseră în atâta drum cu trăsurile, ba chiar și despre morocâneala lui Saftiu și veselia lui Beligar... Abia când sosiseră fripturile se aminti ceva despre călătoriile de iarnă și despre greutățile pe care le întâmpină omul în luptă cu neaua și vântul și fiarele sălbătice, dar gazda nu simți că ar fi fost momentul să-i întrebe încotro porniseră, și, mai ales, când aveau să mai treacă prin Jira, în drum spre casă, căci nu era o joacă nici chiar pentru ei, obișnuiți cu muntele, ca la vreme de noiembrie să pornească spre Ciulpău.

„Domnii de la oraș — vorbeau femeile la bucătărie — fac adesea minuni din astea, că lor le dă mâna să piardă vremea și nu le pasă de ceea ce spun alții”... „Un drum spre munte — se socoti primarul — are întotdeauna și întoarcere, altcum înseamnă că oamenii au pierit...” Apoi s-a băut, a apărut vioristul, un altul, același... un om obosit, cu ochii încercănați și triști...

„Și pe când, vă așteptăm — spuse gazda spre musafirii săi — că mai mult de două, trei zile nu cred să răbdați frigul...”

(„Ți-i dor de Rojika, doctore”, șopti Ștefelea, apoi se întoarse spre primar.)

„Noi ne-am gândit să coborâm prin altă parte, să cunoaștem iarna și pe dincolo de Ciulpău...”

(„Și dacă mi-ar fi dor, spuse Saftiu, n-ar fi nici mai mult, nici mai puțin decât o dragoste de probă, la drum de probă... Ce știi tu?...”)

„... Oricum, continuă primarul, am vorbit în sat să vă aducă șase cai pentru dimineată. Drumul până sus e greu și nu se poate face decât călare. Fiacărurile voastre și-ar frânge roțile și s-ar putea să vă arunce în vale... Banii pe cai o să-i dați abia pe urmă, după ce vă veți întoarce, chiar și pe dincolo, pe unde ziceți. Noi avem vreme să așteptăm o lună, două...”

Beligar începu să se foiască în scaun făcându-i semne colonelului să lichideze totul pe loc, fără nici o amânare, dar Ștefelea trăia bucuria bucatelor calde și se înfrupta din carnea fragedă a mielului, așa că profesorul se hotărî să vorbească:

„Mai bine să plătim acum, chiar dumneata ai spus că ne pot aștepta o mie și una de nenorociri pe drum, de ce să nu fim și noi cu inima împăcată?”

„Domnu’, să iertați că nu vă știu numele, spuse primarul, nu-i așa o mare pagubă, iar dacă, Doamne ferește... caii se întorc singuri la casele lor, că din aceia sunt... dar mai bine să nu se întâmple.” Apoi a ridicat un pahar cu vin în cinstea și pentru sănătatea oaspeților. Era un vin de butuc, din toamna trecută care mai păstra încă gustul strugurelui cu coajă groasă. „Să fie de noroc, spuse, și să vă vedem teferi înapoi, cu șase trofee de țap!...”

Au băut cu toții, au mai vorbit, câtva, despre apăsările sătenilor după legile Apponyi, aceea cu școlile românești, apoi cu legea Darányi, aceea cu țărani, se petrecuseră cu gândul peste războiul care începuse, apoi, cu simțământul că simpla numire a greutăților și nenorocirilor însemna și absolvirea de ele, ridicaseră alte și alte pahare pentru sănătatea lor, particulară. Saftiu ar fi vrut, de încheiere, să asculte un cântec de jale. Beligar, în cele trei reprize ale prânzului, continuat prin satele de sub munte, uitase, sau, mai degrabă, se înstrăinase de femeia alături de care plecase la drum și începu să simtă nevoia unei revigorări a bărbăției din el, dar Jira, sau femeile pe care apucase să le vadă prin casa primarului nu-l îndemneau, așa cum se purtau și cum erau, decât spre băutură, „Să bei, suna un ordin, nerostit de gura lui Ștefelea, dar viu, prea viu întipărit în ochii lui, sau poate că numai Beligar vedea astfel — să bei, să-ți pierzi și ultima brumă de minte, și doar simțindu-ți mădularul stârnit, să te arunci orbește undeva pe afară și ce va fi de parte femeiască, să-l faci al tău!...” Matei porni primul spre casa mică, aceea a bătrânilor, unde li se pusese așternutul în două încăperi, iar după el porni Saftiu. Clody mai zăbovi câtva pe afară,

mințindu-se că aerul curat și rece, venit cu izuri de zăpadă și pădure udă, de peste munte, ar fi „un semn de primăvară care aduce înmugurire... și-n fiecare brazdă câte o floare...” să le ușureze drumul acela cu întoarcere și fără prea multe peripeții. Ștefelea și primarul încă tăifăsuiau despre necazurile oamenilor, erau amândoi funcționari de primărie și sufereau că nu pot să termine și că nu mai apucă să se ducă la culcare. Îi aruncau câte o vorbă lui Beligar, să le dea dreptate, dar omul nu-i asculta, se plictisea și-n cele de pe urmă se răsucea în scaun și se îndemna să iasă în curte, să urce în podul șurii, cum se întâmplase, auzise asta despre doctor, iar printre firele de paie, mai pe dedesubtul lor, să nimerească peste o fetișcană, să se lumească și el, atât cât se vorbea despre Saftiu, iar a doua zi, dacă ar fi trebuit asta, să plătească totul, suferind greața și oboseala și durerile răunchilor, sau ale șalelor, cum numai amanții știu să le ducă.

„Iv!” auzi vocea nevestei stingându-se după o ușă din casa mică și porni spre ogradă, înainte de toate, să afle privata, apoi să se plimbe prin podul șurii, să caute prin fân după un trup de femeie tânără, iar dacă nu va găsi, să se urce în pat, ca acasă la el, lângă Clody. Vioristul dispăruse după plecarea primilor trei oaspeți, dar nu se auzise de pe urma lui nici poartă lovită, nici umblet pe drum. Căinii lătrau, încuiați în grădină, să nu apuce să vatăme pe careva dintre domni. Beligar simți că latră lemnele acoperișului șurii și-l alungă din preajmă ca într-un joc de-a baba oarba, când el era cel strâns cu un batic negru peste ochi, dar cu urechile ciulite, să afle după sunetul pașilor pe cel ce trebuie prins. Lătratul lemnului șurii nu era altceva decât: „Rece!” sau „Cald!” după cum voiau să-și bată joc de el ceilalți copii, apoi i se năzări că lătrau și primarul și Ștefelea și Clody, de jur împrejurul lui, și-i strigau astfel: „Rece!” Oricum, uită de privată sau se temu s-o mai caute și-și lepădă, căznindu-se, apa din el în mijlocul curții. Abia după aceea simți cum trece pe aproape o ființă și: „Bună seara!” îi zice femeiește, ceea ce însemna: „Cald! Caută-mă! Nu-s prea departe...” și Beligar se porni după urma femeii și se trezi, la lumină trebui să se trezească, față-n față cu nevasta primarului, care ținea gard, între ea și domnul fără rușine, o lumânare aprinsă.

„Vi-i rău?” spuse cu voce molatecă (ademenitoare, i se păru lui Beligar).

„... Faci progrese, căprare! strigă Colonelul din ușa pridvorului, unde apăruse împreună cu primarul, amândoi cu câte o lumânare aprinsă în mână. Ești pe calea cea bună! râdea Colonelul. Curând vei fi un brav oștean, fără de mamă, fără de tată, fără frați și surori, fără nevestă și fără casă! Un brav oștean care nu știe decât să lupte și care nu așteaptă pacea decât pentru un somn, sau pentru o dragoste cu o femeie...”

„Bun oștean!” râdea primarul...

„Te in-stru-iești!” striga Ștefelea.

„Voi vreți să mă îngropați!” șopti Beligar.

„Culcă-te, omule! Culcă-te” îl îndemnă femeia.

„Cul-ca-rea!” strigă Colonelul hohotind, iar din stradă, ca la un semn, se auzi vioara alunecând peste cele zece, douăsprezece note care anunțau, în orice garnizoană, stingerea... Beligar porni spre casa mică, fără să-și miște ochii într-o parte sau alta, ca și cum ar fi trecut, în noaptea învierii, printre două șiruri de credincioși care-i luminau calea cu sute și sute de feștile firave...

A doua zi dimineată, când șirul celor șase cai pornea spre munte, trăsurile plecau în cealaltă direcție, să ajungă până noaptea în Burna. Înainte de a se despărți de gazda lor, Saftiu mai întrebă o dată despre plata cailor, dar primarul, să-i știe împăcați, le spuse că nu sunt datori prin nimic, și aminti, ca din întâmplare, despre „o fecioară pe cal, cu câine”, care trecuse, și ea, cu câțeva vreme în urmă, spre munte. „N-am văzut-o la față, continuă primarul, dar a poposit la tăbăcar, l-a umplut de bani și a dispărut. După vorbele pe care le-a zis tăbăcarului la plecare, sau poate tăbăcarul, speriat, le-a pus în seama ei... numai la pustietate ne putem aștepta...” Clody și Beligar nu i-au auzit și ultimele cuvinte, altcum s-ar fi speriat. Ștefelea și, Saftiu s-au făcut că nu le aud, iar omul, rămas în fața porții sale, s-a simțit mai prost ca oricând, cu toată strădania lui de peste noapte de a fi la înălțimea oaspeților. Ștefelea se instalează în fața șirului, lăsând câțiva pași distanță față de următorul. Nu-și vorbiseră ei prea multe nici în ziua dinainte, când stătuseră nas în nas pe banchetele trăsurilor, dar acum, în șir, ținându-și fiecare ochii spre crupa calului din față, amuțiră cu totul. Abia după vreo două ceasuri de drum, nu departe de ultima cotitură ce scotea pieptiș spre capătul Ciulpăului, în dreptul unui pârau care-și săpa albia de-a curmezișul drumului, au descălecat să se măi dezmoștească, să bea apă, apoi să privească spre dealurile de jos, unde se desenau vag satele prin care trecuseră. Pe când se pregăteau să încalece, Saftiu îl întrebă pe Ștefelea:

„Crezi că Mathilda”e sus?” iar vorbele lui ajunseră până la urechile celorlalți și-i opriră din drum încă o jumătate de, oră, cât le trebui să se socotească, fără să dea de răspuns, ce o va fi determinat pe femeia aceea să-și părăsească locul și bogăția, să-și înfrângă mândria și să pornească într-o călătorie pe care o socotise tot timpul nedemnă de ea și absurdă... Apoi: drumul, șiroiri de pâraie rebele, țurțuri străvezii continuând rădăcinile copacilor de deasupra drumului, cețuri scurte, nori-călugări în sutane albe colindând pe-aceeași ață de vânt spre vale:

„Are să plouă! spuse Matei. Așa e scris în Păscălie, că atunci când ceața coboară pe văi, vine ploaie sau ninsoare.”

„Are să ningă?” întrebă Clody și se afundă înăuntru șubei primite în dar de la nevasta primarului din Jira, sau, numai împrumut, până se vor întoarce. Primele înghețuri, caii alunecă, își clatină samarele calde, se împiedică. „Dacă am avea urechile trase, se gândi Saftiu, am auzi urletul lupilor!...” și se văzu ieșind dintr-un nor-delfin săltat deasupra mării. „Unde suntem?” Se întreba Ștefelea înotând prin burta unei corăbii de abur care nu se mai termina.

„Ai fost vreodată în Ciulpău?” spuse Clody spre Beligar, o auzi calul și nechează; femeia tresări și intră fără să vrea în pupa corăbiei lui Ștefelea, dar până la ea, norul se schimbase într-o broască-țestoasă de mare și femeia i se petrecu printr-un braț și-o jumătate de carapace. „Mai vine cineva! îi spuse lui Matei un gând. Se aude limpede cum calcă peste pietre încă un cal. Poate Mathilda, răătăcită..., poate primarul, îngrijorat de soarta noastră!... Heeei!” dar calul din urmă nu se mai auzi. Matei întoarse capul și nu văzu mai mult decât o broască-țestoasă, albă și mare cât hotelul „Margareta”, răsucindu-se în loc, făcându-se șarpe, șobolan, maimuță, tigr, pisică, dragon, cal, câine, bivol, iar în urmă, de la coarne, văzu cum se desparte în două trupuri de pești ce se scurg peste ierburile brumate spre vale.

„N-o să ajungem niciodată nicăieri”, spuse cu voce tare Matei, să se știe împăcat cu soarta. Se auzi iar umbletul de cal, dar Matei nu-și mai întoarse privirea. „Trebuie să fiți gata pentru orice lucru neașteptat! le spusese Ștefelea, în dimineața plecării din Burna. Apoi: Mii de capete gândesc la ceasul ăsta te miri ce minuni care, acesta-i adevărul, au două scopuri clare, unul pentru ușurarea vieții oamenilor, care se cheamă viață civilizată, nu-i așa, Titi?... și celălalt e pentru distrugerea vieții oamenilor, care se cheamă voință de putere și război.... și amândouă cresc deodată, ca ramuri ale aceluiași nuc.” „Sofisticării, Sandule, sofisticării”, i-ar fi răspuns, în aceiași dimineață, doctorul dacă nu ar fi fost sigur că-i demoralizează pe toți. „Nu-i așa?” repetase Ștefelea, până ce Saftiu dădu din cap aprobator. „Deci, trebuie să luăm viața dinspre partea ei cea mai neagră, să fim oricând pregătiți să facem față greutăților.” „Până una-alta — își vorbea Saftiu, aducându-și aminte de cuvintele spuse, nespuse de Ștefelea în dimineața de alaltăieri — cu păcatul în noi, fugim spre uitare și iertare și ne înălțăm la cer călări, fără să știm exact dacă noi suntem îngerii sau caii ce ne poartă, dar se va lămuri și asta curând.” I se năzări că vede podiumul, un podium și o cruce de lemn, câteva clipe trecu prin burta unui călugăr alb cu gluga lăsată în față, iar pe când ieși dincolo de el, își spuse: „La franciscani! La franciscani!” ca și cum un călător, cu cincizeci de ani mai târziu, s-ar fi aflat pe marginea șoselei înțesate de mașini și-ar fi făcut, impacientat, cu mâna: „Spre San Francisco! Spre San Francisco!” „E un

exercițiu de luptă, domnule!” n-ar fi spus Ștefelea dacă l-ar fi auzit, dar Colonelul, la ora aceea, era cu mult înaintea grupului și se lupta cu un sihastru alb care-l învăluisese cu totul.

„În felul ăsta — spuse Saftiu cu voce tare — o să trecem de sătucul oierilor și-o să ajungem direct în Terralba lui Ștefelea, fără să mai știm dacă am trăit vreodată!...”

În Ciulpău nimeriseră la ceasul la care, cu câțeva vreme în urmă, sosise și Mathilda. Se opriră la cârciuma din sat, ca Ștefelea să afle, înainte de toate, dacă o femeie cu părul roșcat, calare pe un cal, a trecut spre munte sau nu. O jumătate de oră mai târziu, curtea dascălului din sat era plină cu cai și bagaje, iar pridvorul furnica de oameni cu păhăruțe de țuică în mână, ca la petit. Trebuie să-i fi fost greu Mathildei, rămasă singură printre străini, de vreme ce, în clipa în care Ștefelea intrase, primul, în curtea dascălului, ținându-și calul de căpăstru, femeia a coborât în mare grabă treptele pridvorului și i-a sărit de gât.

„Bucuria revederii — bombănea Saftiu — șterge, mai întotdeauna, cutele care dau volum relațiilor dintre oameni și se ajunge ta întreg trecutul să fie acoperit cu o membrană opacizantă. Vine însă, curând, ceva care separă interesele după indivizi și pune lucrurile la loc...”

Ajunseră, în lumea aceea, să se sărute între ei ca niciodată la casa Beligarilor și să-i acorde chiar o dispensă de rang lui Matei, să poată săruta și să fie, sărutat. Toate se petreceau cu mare grabă sub ochii mirați ai dascălului, în pridvorul casei sale, să afle din semne pricina pentru care i se umpluse curtea de oameni și cai. N-a priceput, până la urmă, decât că trebuie să întindă o masă mare, cu țuică puțină și mâncare mai modestă decât se așteptau oaspeții, să pregătească așternuturile albe pentru ei și să le stea prin preajmă pentru a afla, fără să întrebe nimic, ce aveau de gând să facă cei șase domni și domnișori picați din cer în curtea lui. La bucătărie, lângă vatră, ultimul refugiu sigur al unei gazde năpădite de musafiri, dascălul trebui să-și domolească femeia repetând ceea ce auzise vorbindu-se în camera din fața: „... mâine la ziuă scăpăm de ei, se duc în sus, la munte... o vânătoare de capre, de lupi... Dumnezeu îi mai știe... Au zis: «Trebuie să dormim bine, că de mâine abia începe greul!»... Nebuni sau teferi, îi lăsăm în plata sorții. Și ce dacă până la ceasul de azi nu ne-a fost dat să-i mai vedem aici?... Spun că-s de jos, de la oraș. Pot fi de aiurea, că pentru noi tot aia e! Cumsecade să fie... Ci să le pui ceva și de drum... Ziceau că nu se mai întorc pe aici, că vor să iasă pe cealaltă parte a muntelui... Să iasă!... Mai rabdă și tu câteva ceasuri până ce se culcă și mâine a fi o altă zi, când vom rămâne iarăși singuri!...”

Se însera degrabă, și prânzul, început târziu, se transformă în cină. Curând, cei șase musafiri începură a se foi prin camere și a colinda pe

afară, minunându-se de ideea trăsniță a localnicilor de a-și ține privatele sus, deasupra caselor pe muchia dealului. Se pregăteau tocmai de culcare când, din uliță, se auzi vocea unui bărbat care-l chema pe dascăl; n-au stat să-l asculte, socotindu-se străini de viața satului, ba chiar și de viața întregului ținut și a orașului lăsat undeva la capătul dealurilor. Omul din sat sosise cu o veste pentru ei:

„La cârciumă — repeta dascălul vestea adusă — este un om care vă caută pe dumneavoastră. Zice să meargă acolo doamna Mathilda. Cu altcineva nu vrea să vorbească...”

PIAȚA FLORILOR, MULT DUPĂ 1492

IX

„Să nu aduci aminte italienilor și piemontezilor de Custozza!” spusese Karintis în ziua în care auzise că piața La Couronne va fi mutată cu cinci kilometri mai la nord, să, se acopere cu ea toată mizeria care despărțea orașul de casa părăsită. Ziarele de seară, amnezice, anunțau ca pe o bombă marea veste și tot orașul aștepta să asiste la translația pieței La Couronne spre capătul orașului, operație care ar fi avut ca efect, după logica de toată ziua, demolarea și ștergerea de pe fața pământului a cinci kilometri de clădiri mai mari sau mai mici, cu străzile, stâlpii și scuarurile ce le despărțeau. Primarul însuși spusese într-un interviu de un minut la radio: „...am fost nevoiți să ne extindem... deci trebuie să ne ocupăm, într-o aceeași măsură, și de cartierele mărginașe”. Evenimentul, după cum reieșea din presă, urma să se petreacă într-o zi de luni, pentru a fi de bun augur, o luni care a durat trei ani. Gurile rele spuneau că toată povestea este o invenție și că, de fapt, așa-zisul lagăr, sau leprozerie, sau... în fine, peste care dădeau cei ce călătoreau spre capătul de nord al orașului, oricum, incinta aceea împrejmuită cu sârmă ghimpată, ar fi fost turnată în piatră ponce, o copie a pieței din fostul centru al marelui oraș și că, deci, nici nu putea să fie vorba despre demolări. Într-un fel sau altul, într-o bună zi de luni, ziarele publicau fotografii mari, de jos și aeriene, ale celor zece corpuri de clădire ce împrejmuiau pătratul pieței căreia, pentru moment, i se spunea — a florilor sau Di Fiori...

Din original, copia mai păstra doar dispunerea străzilor, conturul general, funcționalitatea unor clădiri și aerul de veac al nouăsprezecelea; pe locul Bibliotecii Academiei fusese ridicat un Cazino care dispunea, la etaj,

de un hotel șide trei camere pentru jocuri de noroc; peste drum de local, unde ar fi trebuit să se afle copia catedralei Sfântului Apostol Pavel, fusese ridicată o clădire ce aducea cu un Parthenon aplatizat, releveu luat în grabă după un monument de arhitectură romană care păstra, din original, doi atlanți meniți să susțină cornișa, frontonul perforat central printr-o ieșire în speranța constituirii unei columbării; ideea de a pune acolo o bibliotecă îi trecuse prin cap doar lui Matei, cât ce se lămuri că, și după deschiderea oficială a pieței, interdicția ea ei să viziteze orașul se va patra. Alături de clădirea aceea, în locul Băncii pentru Agricultură, fusese ridicată Banca de credit pentru Coloni, dar pentru că ultimul cuvânt deranja administrația și chiar pe cei din grup, firma avea să cuprindă doar cuvintele: Bancă de credit.

Luni, când trebuia să aibă loc translația, soții Saftiu se aflau instalați deja în clădirea de lângă Cazino, familia Beligar în cea de alături, Murran în bazilica-bibliotecă, Ștefelea în clădirea băncii, iar Matei se mulțumea cu o cameră la mansarda imobilului care închidea piața spre răsărit. Restul apartamentelor fuseseră date în chirie și trebuiau să fie ocupate abia începând cu ziua de marți. Fiecare din grup, și mai cu seamă Ștefelea, era încredințat că de atunci înainte cele două piețe vor asigura oricărui călător ce vizita orașul imaginea unui prototip de stil, de bun-gust și eleganță, constituind amprenta inconfundabilă a marelui oraș.

Clădirea pusă la punct cu tot dichisul era Cazinoul, pentru a putea să-i găzduiască pe oficialii și gazetarii ce aveau să sosească în ziua botezului pieței, când trebuiau să ia act de noua realitate și, poate, să se supere că în copia aceea știrbă după Biblioteca Academiei aveau să aibă loc cele mai lumești trebușoare de pe pământ. Mare parte dintre gazetari și câțiva dornici de senzație au așteptat o zi întreagă în piața La Couronne să se petreacă micul cutremur care trebuia să marcheze începutul translației spre nord.

Într-o altă zi, după ce se completaseră toate patru laturile pieței și fiecare fereastră avea în spatele ei un proprietar sau un chiriaș fericit să se afle în confort, chiar și cu cinci kilometri mai la nord de cartierele centrale, în mijlocul pieței au apărut de undeva porumbeii. La început s-a crezut că e un stol de ciori, ciori ce trăiesc câte două sute de ani și care apucaseră să știe că, dincolo de gălmele de pământ unde nu se arunca niciodată gunoiul orașului, fuseseră cândva spânzurătorile; ciori ce știau că locul sângelui și-al hoiturilor trebuia să fie acolo și, după un veac și jumătate, încă mai sperau să se întoarcă vremile înapoi. Dar ciorile zburau în stoluri mari și acopereau cerul doar seara și dimineața... ori, în ziua aceea, fâlfâitul de aripi s-a auzit pe la prânz. Oamenii și-au scos capetele prin ghilotinele ferestrelor, să se convingă dacă era ceva natural ori inventat

de mintea cuiva. Au văzut porumbeii, au zis: „Vin ciorile, vine ploaia... poate vine o furtună”. Abia după ce au pășit prin piață printre arginții penelor de porumbei au zis: „E ca-n San Marco!”

O lună de zile au roit porumbeii pe deasupra Pieței florilor, o lună încheiată și-au căutat locurile de ouat în podul bazilicii-bibliotecă, locurile de dragoste, au încercat tăria cornișelor, autenticitatea oamenilor de piatră printre care urmau să se plimbe înfrigurați pe vreme rea, au identificat gropile dintre dale, unde se aduna apa de după ploi cu care urmau să-și astâmpere setea; până și peluzele le-au petrecut pe deasupra pentru a se încredința că sunt la fel de verzi cu cele din Piața La Couronne, dar acolo nici măcar nu existau peluze. Cu toate acestea porumbeii nu zăboveau prea mult-pe piatra pieței, sau, în orice caz, nu atât de mult cât ar fi dorit locatarii celor zece corpuri de clădire, care stăteau ades la ferestre să-și plimbe ochii peste peisaj. Între timp, o parte dintre porumbei se mutaseră în pânza săculeților pentru perii pe care sta scris, cu ață albastră, de broderie: „Nevasta drăgăstoasă face mâncare gustoasă”, în limbile germană, italiană, sârbă, maghiară, cehă, turcă, română, engleză, spaniolă și câteva dialecte provinciale. Porumbeii zburau și se opreau pe cornișa bibliotecii-bazilică și iar zburau, de parcă le-ar fi lipsit ceva esențial pentru a putea să coboare printre oameni.

După o lună, într-o dimineață, când nu mai credea nimeni că-i va aclimatiza pe locatarii zburători cu noua piață, a apărut mai întâi o umbră, nefiresc de lungă, apoi s-a ridicat, într-o parte a pieței, o statuie, un monument de marmoră, căruia i-au spus cu toții Monumentul „Custozza”, numai și numai pentru că Mathilda, patroana Cazinoului și a pieței, voia să aducă un ultim omagiu tatălui ei, care participase în 1867 la luptele și marea victorie a austrieilor asupra italienilor, petrecută în localitatea de lângă Verona, cu toate că monumentul din Piața florilor, executat, vorbea lumea, după planurile lui Iv Beligar, aducea cu un obelisc și amintea, mai degrabă, de o serie de bătălii în care armatele imperiului fuseseră tocate mărunț, dar despre acea situație penibilă a imperiului cei șapte nu mai cunoșteau nimic.

Oricum, după ce a sosit monumentul, porumbeii s-au liniștit.

*

La șase luni după ce copia pieței La Couronne se mutase la noua reședință, sub un nume de împrumut, nimeni nu se îndoia că Piața florilor existase în acel loc dintotdeauna, sau cel puțin din secolul al XIX-lea, ca un fel de fort avansat al orașului împotriva celor de dincolo, din afara a oricăror dușmani; fort care, după atâția ani, prin extinderea orașului ajunsese să fie lipit de burta cartierului de nord... Cam pe atunci sosiseră în

piață, cu șase mașini negre, mai marii primăriei, însoțiți de alte două mașini ale presei și un car al cinematografiei. În apropierea monumentului se ridica o mică estradă, iar printre stâlpi și copăcei fuseseră întinse, de cu seară, lungi benzi de pânză pe care sta scris: „Bun venit în Piața florilor!” Pe mica estradă au încăput toți cei sosiți, plus Ștefelea. O mulțime de locatari se adunase să asculte cu emoție și satisfacție ceea ce, de altminteri, știau dinainte că trebuie spus în asemenea ocazii. În primul rând se aflau Saftiu și Beligar cu soțiile și Murran. Matei privea spre sărbătoare de la fereastra mansardei sale, nu dintr-un spirit de frondă, ci, se explicase el cu o seară înainte, față de Murran: „Ca să văd totul dintr-o dată”. Primul vorbi un funcționar al administrației, dădu apoi citire actului prin care se recunoștea existența acestui loc sub numele de Piața florilor, fără însă a se aminti undeva că aparținea teritoriului marelui oraș”. Un alt funcționar îi înmâna lui Ștefelea zece plăcuțe, purtând numele pieței și un număr pentru fiecare dintre clădiri. După ce” conteniră aplauzele, luă cuvântul însuși primarul, cu fața spre camerele de filmat. Se adresă orașenilor săi, cinespectatorilor, cu îndemnuri și angajamente personale, fără să amintească; decât la sfârșit, de piața sărbătorită, laconic, prin:

„...Un exemplu pentru noi toți trebuie să fie acești oameni care au reușit să ridice, din noroi și sudoare, micul lor cartier...”, aici se întoarse spre, Ștefelea și, pentru moment, apărură amândoi alături în film, strângându-și mâinile și zâmbindu-și fericiți, ca și cum Ștefelea ar fi fost sinteza finală a noroiului și sudorii ce purta acum numele de Piața florilor.

Ultimul luă cuvântul „Ex-guvernatorul” pieței, cum îl numise primarul, mai în glumă, mai în serios, în timp ce-i strângea mâna. Contrar așteptărilor, Ștefelea se bâlbâi, poate și intimidat de fulgerele blițurilor, deși acelea îl țintuiau cu obstinație doar pe primar... își reveni din starea în care era de abia la ultimele fraze, când făcu prezentările: „... doamna și domnul Saftiu, patronii Cazinoului, hotelului, jocurilor de noroc și a două părți din întreaga piață... domnul și doamna Beligar, oameni de artă și administratori ai Băncii de Credit... În fine, domnii Murran și Pânzar Matei, bunele noastre ajutoare...”

S-a aplaudat îndelung... Ștefelea era în largul său și, ca bună gazdă, făcu un gest de apropiere față de primar, care, însă, reuși să-l evite, fapt observat de toți spectatorii din , piață, apoi de cei ai jurnalului de actualități, ce avea să se repercuteze asupra soartei înaltului funcționar, peste un an, în timpul alegerilor municipale, pentru că, la urma urmelor: „Ce ar fi avut dacă l-ar fi lăsat să-l ia în brațe? Putea să-l înjure la ureche, treaba lui, dar nu se făcea să-l evite în așa manieră!...”

...după terminarea spectacolului de benedicțiune, Mathilda și Saftiu dădură o masă în sala mare a Cazinoului, dar la ospăț nu luă parte decât

locatarii pieței și câțiva dintre gazetarii ce lucrau la ziarele de dimineață și mai aveau destulă vreme să ajungă la redacțiile lor. Ștefelea, și numai el, era abătut; încercase să interpreteze în fel și chip refuzul înalților funcționari de a participa la acel banchet protocolar, dar ce-i înnegrea cel mai cumplit sufletul era tăcerea sub care fusese trecută, în continuare, cererea lor: „De a se numi cetățeni ai orașului, care se fundează pe un drept legitim, câtă vreme am ridicat chiar noi o parte din așezarea aceasta omenească”. Pentru aceleași pricini nu mai coborâse nici Matei până la Cazino, socotind că strădania lor rămăsese inutilă, și, mai mult decât atât, pentru mutilarea care se petrecuse cu toți în anii ridicării pieței. „Maniheism”, comentase odată Karintis (Sau asta avea să se petreacă mai târziu, oricum, într-o zi, îi spusese: „Ce mutilare” e aceea când un om este pus să conducă alți oameni pentru a realiza un obiectiv frumos, înălțător?”)

... Ștefelea, după câteva pahare băute în graba, își reveni și ținu un toast după toate regulile, către sfârșitul căruia aminti, din nou, numele celor șapte oameni de baza din grup... Murran fu numit, pe loc, șef de sală, iar Matei, în lipsă, recepționar la hotelul Cazinoului. Se întrevedea, din cuvântul lui Ștefelea, o viață plină de înțelegere unită, „... vom face totul pentru ca nimeni să nu aibă de suferit!” mai spuse, o dată, în final. Locuitorii Pieței florilor erau, în mare parte, oameni veniți de prin provincie, care-și găsiseră cândva un loc de muncă în oraș, fără însă a avea și o locuință mai acătării, printre ei se mai aflau și câțiva bătrâni, cu sau fără renume, sătui de certurile cu copiii, bătrâni ce preferaseră noul cvartal maghernitelor insalubre, azilelor sau caselor de vacanță unde ar fi fost mereu în calea progeniturilor lor. Dar toate acestea avea să le afle Ștefelea abia în următoarele luni... Mai departe, banchetul se desfășură o vreme sub semnul aceleiași rigidități protocolare, când mișcările și gândurile și sentimentele urmează un traseu geometric, măsurat, cu unghiuri drepte, patetic și cu o totală lipsă de umor. Peste trei ceasuri, însă, banchetul deveni bal și, grație dansului mișcările și gândurile începură să primească o ușoară linie curbă, mai apropiată de sufletul omului; pentru ca, după miezul nopții, totul să ia aspectul unei chermeze câmpenești, cu oameni beți și propuneri nerușinate, fără gânduri, fără resentimente și lipsite de bun-simț.

...ziua ce a urmat se anunțase deja obosită și lungă, cu evenimente puține (o ploaie de vară picată, pe neașteptate, după ora 5). Ștefelea se dezmetici anevoie și mai așteptă o noapte pentru a fi limpede atunci când se va duce la primărie, să lămurească lucrurile. Se pregăti, spre dimineața celei de a doua zile, deșteptându-și toate simțurile și voința, să poată prinde orice nuanță din formulările celor de la birouri, să poată exploata orice greșeală care s-ar fi strecurat, dar nu-i fu dat să stea de vorbă decât cu un socotitor de mâna a zecea, care știa, auzise, nu primise el însărcinarea, dar

credea că face bine dacă are o inițiativă proprie, chiar și într-un caz atât de mărunț, și-l puse pe Ștefelea în legătură cu un anume Ludovic Rostok, ce fusese numit director al Băncii de Credit din Piața florilor, dar se ferise să meargă neînsoțit până la capătul orașului. Zadarnic încercase Ștefelea să-i explice funcționarului de la primărie că fondurile băncii erau ale lor și, ca atare, ei trebuiau să și le-chivernisească, pentru că exista o decizie de numire a acelui Ludovic Rostok și nu se mai putea face nimic. În acest fel, Beligar devenea, dintr-o dată, un mic funcționar de bancă, foarte slab la matematică, ceea ce ca director nu se putuse observa, iar Clody rămânea să-și caute o slujbă pe undeva unde tabla înmulțirii, adunarea și scăderea făceau mai mult decât un act de studii. Ștefelea se temea că, în același mod, într-o bună zi administrația își va pune omul ei la Cazino, ba poate peste întreaga piață.

În una dintre nopți, sosi o mașină a poliției să aducă în piață un gardian, apoi, cu o precizie de ceasornic, de trei ori pe zi, aceeași mașină avea să vină să aducă gardianul de schimb.

După ce-l așează personal în postul de director al Băncii de Credit pe Ludovic Rostok, Colonelul făcu un nou drum la primărie, să ceară explicații, nu mai mult, dar se întoarse, după o jumătate de zi, într-un camion de zece tone, cu un cadou al administrației: trei chioșcuri din metal și sticlă, pe care să le pună în mijlocul pieții. La montarea chioșcurilor dădură o mână de autor și câțiva dintre locatari, iar după ce totul fu terminat, hotărâră de comun acord: „Ziare, Flori și Fructe”... O săptămână mai târziu, după un alt drum al lui Ștefelea la primărie, rămas fără rezultat în ceea ce-l interesa, la parterul clădirii unde locuia Matei se deschiseră: o băcănie, un magazin de haine și o farmacie, toate pe spezele administrației.

... la al patrulea sau al cincilea drum, Ștefelea reuși să-l întâlnească pe unul dintre vicepreședinții consiliului municipal, dar nu mai fu surprins să-l audă: „E o diferență, chiriașii dumneavoastră lucrează de mult în oraș, își aduc, deci, obolul la bunul mers al lui. Dumneavoastră bucurați-vă de ceea ce ați primit! Trăiți doar pentru voi, acesta e adevărul! Deocamdată nu se poate mai mult!...”

În noaptea care a urmat, Ștefelea nu s-a mai întors în Piața florilor și nu l-a mai văzut nimeni câțeva vreme.

X

Beligar socotea până târziu, după orele de program, numele debitorilor Băncii de Credit și, cu toate că, aproape întotdeauna, operațiile îi ieșeau bine din primă tură, a undă de neîncredere îi paraliza ființa și se

apuca vă verifică crispat de două, trei ori, obținând, de fiecare dată, alte rezultate. Se necăjea, fugea peste drum asudat să bea o bere la teigheaua, barului și se întorcea, peste o oră, limpede sau mai degrabă indiferent. Calcula, din nou, și rezultatul coincidea cu cel de la prima tură de operații. Două ore se foia mulțumit prin birou, ducea actele la semnat directorului Ludovic Rostok și se pregătea de plecare. În ultima jumătate de oră, pentru a rămâne cu inima împăcată, verifica încă o dată toate operațiile și, cum era de așteptat, rezultatele pe care le obținea erau cât se poate de noi. Se trântea cu coatele peste masa acoperită cu acte, își spunea că, de bună seama cifrele sunt de gumă și se apuca să adune, până la ora când apărea în ușă directorul, gata de plecare acasă. Îl vedea socotind spunea: „Actele pe care le-am semnat sunt calculate corect?” Beligar dădea afirmativ din cap, apoi directorul continua: „Atunci de ce mai stai?”... iar subordonatul său începea sase scuze că face, de fapt, o verificare globală, a tuturor datelor de până atunci și după ce îl saluta respectuos, continua: „Nouă cu trei și cu șapte, doi cu trei, zero, patru, nouă... așa... face... fir-ar ale dracului de elastice...”

Pe la 6 seara îl scotea din încurcătură Clody, pornită, în căutarea soțului ei. Pe la 7 luau cina și prânzul deodată, apoi rămâneau în scaune cu tâmplele asudate, abia respirând o jumătate de oră, fără să-și spună nimic, după care se apropiau cu scaune cu tot de ferestre, să privească spre Piața florilor; era momentul în care Clody îl informa despre tot ceea ce se întâmplase prin piață și numai acolo, pentru că despre alții, indiferent cine, puteau să citească prin ziare, ceea ce era egal cu o ședință de spiritism pe care, altminteri, Beligar nu dădea doi, bani.

„Astăzi, îi spuse femeia într-o zi, în-a chemat Mathilda la ea și m-a întrebat dacă putem să ne descurcăm cu banii; i-am zis că nu prea grozav și mi-a spus că are pentru mine o slujbă. «Te pricepi bine la socoteli, a continuat, am să-ți dau niște hârtie și câteva dosare, să-mi faci tu o listă cu chiriașii din toate apartamentele, să știm cu cine avem de-a face, să știm de la cine luăm banii și cât anume; pe urmă te duci la fiecare apartament, stai de vorbă cu oamenii și-i încasezi încă pe trei luni, și le spui că este pentru ultima oară când le luăm banii înainte...» Așa mi-a spus și mi-a dat dosarele, cerneală, hârtie și toc... Iar pentru munca asta eu am să primesc salariu în fiecare lună...”

Beligar era încă prea sătul pentru a avea o opinie. Ideea în sine i se păru binevenită, pentru că, dintre toți șapte, numai Clody nu lucra nicăieri și nu se putea spune că ar fi dus-o nemaipomenit de bine. Cum bărbatul întârzia cu un răspuns, Clody se văzu nevoită să dea unele explicații: „Am făcut un calcul deja și dacă voi vizita, în fiecare zi, câte o clădire, în zece zile aş termina treaba și mi-ar mai rămâne altele douăzeci în care să mă ocup numai de casă”.

Beligar asculta crispat, dar ultimele cuvinte u picaseră bine și ieși din amorteală eu propunerea:

„O asemenea veste trebuie udată, ar fi necesar să bem ceva” și chiar se oferi să coboare cu o sacoșă după bere.

După prima zi de lucru, Clody sosise acasă ostenită și foarte intrigată ca deși umblase toată după-amiaza numai prin clădirea vecină, de unde se întorsese direct acasă, gardianul din piață o oprise și-i făcuse morală că iese atât de târziu, de una singură și în dorul lelii, ca alea... Apoi îi repetă lui Beligar tot ceea ce-i mai spusese gardianul:

„Că Ștefelea a dat o dispoziție prin care să nu se mai circule după ora nouă seara decât câte doi sau trei, nu mai mulți, iar dacă e unul, singur, să treacă în goana mare dintr-o parte în alta a pieței, unde va fi având treabă... Poate vrea să fie sigur că nu umblăm noaptea clandestin prin orașul cel mare... oricum, încheie femeia, putea măcar să ne anunțe și pe noi...”

Beligar o ascultase cu mare atenție, iar după ce termină, o întrebă doar dacă paznicul acela îl luase cumva numele... și se cătrăni de îndată ce află că lucrurile stăteau așa cum se și aștepta.

*

Următoarea zi era o vinere ploioasă de primăvară timpurie, iar Clody intrase în clădirea în care, la parter, se afla fi Banca de Credit, gândind că va face în așa fel ca, spre 6, să termine și să coboare la soțul ei, să se întoarcă mai degrabă acasă, împreună. Primul apartament la care sunase era locuit de-un grec, Copos, pe care-l întâlnise mereu pe la Cazino stând de vorbă cu Murran sau cu Saftiu. Omul o primi înăuntru, îi arătă câteva nereguli pe la baie și pe culoar, unde căzuse într-un loc tencuiala, astfel că femeia putu să-i vadă toate camerele, mobila sănătoasă, covoarele vechi și de mare valoare, icoanele și tablourile, pe cei doi copii și nevasta, apoi Copos o servi cu un lichior făcut de el, se laudă că ar fi avut, cândva, un restaurant, și poate, după ce se va mai reface bănește, în urma unui faliment ceva, mai general de care n-au scăpat nici cei mari, are sași cumpere altul. La următoarele cinci apartamente n-a răspuns nimeni, apoi, la al șaselea, a dat peste o pereche de bătrâni care o ținură în hol și se arătară nemulțumiți de felul în care găsea nimerit proprietara clădirilor să-și ridice de la oameni renta, ei i-au zis bir; bărbatului au început să i se roșească ochii, a spus: „Măi femeie”, către Clody, au icnit amândoi când au scormonit după mărunțiș într-un portmoneu lat, ticsit cu cotoare de chitanțe, i-au plătit și, aproape nădușiți de supărarea că respectaseră voința proprietarei, i-au făcut semn că poate să plece, socotindu-se că era inutil, sau nepotrivit momentul, să se mai și plângă de neregulile din apartament... Pe la 4, după ce trecuse prin întreaga clădire, Clody se întoarse la cele câteva apartamente unde nu

găsise pe nimeni. Fu primită cu oarecare jenă, ba pentru că oamenii abia sosiseră acasă, nu apucaseră să se dezbrace decât pe jumătate și fuseseră sculați de la masă sau de pe veceu, ba pentru că purtau în ei respectul umil pentru orice trimis al unuia cu stare, de voința căruia depindea, mai mult sau mai puțin, viața lor. Primi toate datele cerute; fu invitată în camerele mai puțin dezordonate, ce aveau și masă și scaun; trebui să guste felurite băuturi dulcege, care, după părerea gazdelor, reprezentau delicatese, sortite, în exclusivitate, oaspeților de onoare; î se povestiră, printre scuze repetate, frânturi din viața familială, astfel încât să nu poată să rețină din întregul ghiveci de fapte decât mirosul acru al mâncărilor făcute cu o zi înainte și lăsate pe sobă mai mult decât aveau nevoie pentru a fi încălzite. În unul dintre apartamente, în vreme ce chiriașul era plecat din cameră să aducă din altă parte banii și poate o sticlă de un sfert de kilogram cu gâtul lung, Clody văzu pe masă un ziar, și dacă n-ar fi zărit, din întâmplare, acolo și fotografia lui Ștefelea, și-ar fi spus: un ziar, o hârtie, și nu l-ar mai fi luat în seamă. La întoarcere, chiriașul o găsi cu ziarul în mână și, pentru că o știa făcând parte din „clanul lui Ștefelea”, i-l dădu acasă, cu un exces de amabilitate, de parcă ar fi fost un exemplar din „Codex aureus”.

Până la ora 6 reuși să ajungă în biroul lui Beligar, pe care-l găsi, ca de obicei, socotind, îi dădu o mână de ajutor, apoi, în mare grabă, porniră spre casă. Pe drum începu să-i povestească despre ceea ce citise în ziar:

„Ștefelea se laudă că ar fi ridicat singur, în numai trei ani, o piață, dar gazetarii nu-i dau numele și locul unde se află față de oraș, o piață pe care acum o guvernează, acesta era cuvântul, cu pricepere și fermitate... am să-l felicit poimăine, dacă vine la întâlnirea noastră din salonașul mov, pentru că domnul Ștefelea a ajuns — he, he, he, ce o să se bucure Mathilda — a ajuns cetățean de onoare al orașului, asta în vreme ce noi n-avem voie să mergem nici până la stația de tramvai de la periferie...”

Trecuseră pe lângă paznicul de seară, intrară în holul clădirii și se opriră sub un bec să recitească literă cu literă tot ceea ce se spunea despre Ștefelea și ceea ce sta scris sub fotografie. „Portret de guvernator”, gândi Beligar în vreme ce urcau, mai apoi, scările și-l văzu pe Ștefelea îmbrăcat în sumedenie de fireturi aurii, călare pe un cal din care nu intra în tablou decât șaua, privind spre cei de atunci, de peste un veac și jumătate, din perspectiva unor insule din Pacific, proaspăt descoperite de călătorii din imperiu. Ștefelea stătea drept, cu mâna pe capătul argintat al săbiei, cu bărbia ușor împinsă înainte și sprâncenele împreunate ca de obicei, cu ochii întredeschiși scurtând sau sfidând spre cei ce-l admirau, fără să fi trădat prin nimic o biografie, confuză pe Vechiul Continent, biografie care stătuse la baza „expulzării” ca guvernator, în niște insule de aiurea.

„Oamenii mari, spunea Beligar, mor întotdeauna frumos!”

Clody căuta după chei prin geantă și nu se arătă mirată de cugetarea bărbatului ei decât după ce-și împlini misiunea de a se descuia ușa.

„Dar ce-ți veni?” spuse și intrară în apartament.

„Măine, rosti Beligar transfigurat, am să-i încep portretul... El este cel care merită, poate mai mult decât oricine, să privească peste veacuri...” și dintr-o dată înaintea ochilor lui Beligar apăru obeliscul Custozza, iar lângă el ardea un foc de hârtii mânjite cu cerneală, se auzeau pocnind numerele cu peste trei cifre pe care le scrisese el în luni de zile de adunări și scăderi, se suceau ca șoricul conturile debitorilor și fâsâiau ca lemnele ude în dreptul parafei și semnăturii lui Ludovic Rostok, miroseau sigiliile puse în cădelnița vântului să sfințească piața și Beligar râdea și săruta fotografia lui Ștefelea, și-și săruta nevasta, cum nu mai făcuse de mult, și-i șoptea că din noaptea aceea are să se apuce de pictură chiar și dacă ar fi fost să scormonească după roșu prin mortar până va da de cărămizi.

„Habar n-ai tu, femeie, unde te afli!” spunea din vreme în vreme și o îndemna să privească spre piață, vă vadă pun tea corăbiei care-i va duce pe insula fericii, încât, până la urmă, s-a dus femeia în bucătărie, a destupat o sticlă de rachiu tare, a dat-o pe gât și s-a întors cu alte simțuri să-i poată crede spusele lui Beligar.

*

Sâmbătă, Clody reuși să viziteze, de dimineța până seara la 6, două clădiri; între ele era și cea care avea la parter biblioteca lui Karintis, intră și acolo numai cât să-i dea bună ziua omului și să-l invite la serata de duminică.

Bibliotecarul i-a zâmbit, deși nu părea să o fi recunoscut, a invitat-o prin depozit să-i arate cărțile, ordinea în care erau ținute, curățenia exemplară ce domnea peste tot, pentru că văzuse, mai întâi: o femeie cu dosare sub braț, și până să spună: este femeia lui B., funcționarul de la Bancă, crezu că scopul inopinatei vizite era acela de a i se face o verificare; astfel că femeia plecă, după o oră, buimăcită de explicațiile bibliotecarului, surprinsă de distanța umilă pe care o păstrase tot timpul față de ea. În aceeași clădire mai bătuse, din joacă, și la ușa lui Murran, care-și scoase prin deschizătură capul ciufulit și-i spuse, fără să se rușineze, să revină ceva mai târziu, pentru că era cineva la el.

Obișnuita serată din salonul mov avea să se țină fără Ștefelea, dar cu mare bucurie; unul dintre clienții de toată ziua ai Cazinoului adusese mai multe ziare în care apăreau fotografiile Pieței florilor sub anunțuri precum: „Serviți o masă de sfârșit de veac la Cazinoul din Piața florilor! Muzică, dans, salon imperial, specialități culinare de la 1900, jocuri de noroc, hotel...” Era, deci, prima atestare documentară, a noii așezări de la data în

care se anunțase mutarea pieței La Couronne și fiecare se simțea mândru de parcă ei ar fi fost atlanții ce apăreau în fotografii alături de obelisc și poarta Cazinoului. „încă două săptămâni, își spuneau, și n-o să mai ai unde să arunci un ac... Până la urmă o să ajungem cu toții cetățeni de onoare ai unui oraș necunoscut... dar n-o să mai vrem să părăsim Piața florilor din pricina vizitatorilor... sau de teama lor și a hoților... Ați auzit că după ora nouă nu mai e voie să... E și normal, lumea știe că avem bani, și cum ar putea altfel să biruie un singur gardian peste întreaga piață?...”

Luni, Clody reuși să încaseze chiriile din trei clădiri, mai, întâi pentru că la partere erau oameni bătrâni, veniți din oraș să-și petreacă ultimii ani în liniște. Toata ziua îi fusese gândul numai la Beligar și la felul în care avea să achite, după promisiunea făcută, de obligațiile lui de la bancă. Uită de el abia în apartamentul măcelarului, unde nimerise peste femeia aceluia așteptându-și copiii să se întoarcă de la școală. Elma Kun, o femeie firavă, dar frumoasă, cu pielea trandafirie și ochii spălăciți, o primi cu mare bucurie și o invită, să mai afle de la cealaltă câte se petrec prin orașul, marele oraș pe care nu apucase să-l vadă decât din goana camionului cu mobilă, când se mutau, acesta este adevăratul motiv al comportării femeii și nu lipsa banilor, așa cum era îndemnată să creadă Clody. La despărțire își aruncară invitația să se mai viziteze peste săptămână.

„... cu toate că, spuse Elma, n-am vrea să avem neplăceri... ni s-a spus să ne ținem departe de dumneavoastră, iar noi, până astăzi, nici nu ne-am gândit să facem altfel, pentru că sunteți mai altcum decât noi, mai... nu știu cum să vă spun, chiar domnul de deasupra, aproape nimeni nu știe că există; intră tiptil, iese tiptil... poate să fie el un om ales.

Clody știa că Matei era omul de deasupra și se gândise să-l viziteze în ultima zi, dar pentru că se afla la numai doi pași de el, urcă, bătu ușor la ușă, intră și-l găsi citind. În toată camera de la mansardă se aflau un pat, o noptieră, un dulap, o chiuvetă și-n rest cărți, una peste alta, până la jumătatea zidului. Pe noptieră avea un vraf de hârtii. Matei se ridică și porni în întâmpinarea femeii. Dacă nu ar fi fost cărțile acelea și aerul de chilie, femeia l-ar fi cuprins de după gât, să-l sărute, sau, nu, simțise doar nevoia să-l atingă, să se lase mângâiată. Când o prinse de mână, se lăsă dusă spre pat cu bucuria cu care și-ar fi dat drumul în apa mării. „N-am bani pentru chirie — spuse Matei după ce se așezară pe marginea patului — dar dacă tu vrei... pentru tine plătesc oricât...”

Începuseră prost pentru o după-amiază de dragoste și foarte curând Clody ajunse să se simtă stânjenită și se văzu nevoită să plece. Mai departe lucrul i-a mers cu mare spor, cu toate că încă vreo oră s-a tot întrebat dacă nu greșise urcând până la Matei; seara, ajunsă acasă, avea să-l umple pe Beligar, prin felul de a se purta, cu o mie de bănuieli.

Ultimele trei clădiri, a patra era Cazinoul cu hotelul la etajele de sus, le-a parcurs greu, fiind nevoită să revină și de câte două, trei ori în același loc. Lumina care-i umpluse ființa, după cele câteva clipe petrecute în preajma lui Matei, se risipi într-o burniță incertă prin umezeala căreia dăduse peste bețivi, bătrâni, femei gravide isterizate de lipsuri, codoși și trepăduși care-i propunea să se culce cu ea...

... După nouă zile de drumuri, avea completate dosarele locatarilor și, cu ele într-o geantă a lui Beligar, trecu spre „birourile” Cazinoului, unde o întâlni pe Mathilda în chip de patroană. Fu întâmpinată ca un slujbaș oarecare și se simți obligată să dea explicații. Abia mai târziu, în vreme ce Mathilda își număra banii, Clody îndrăzni să mai spună că nu i-a fost tocmai ușor, că au în chirie niște oameni nu tocmai grozavi, dar că, până peste trei luni, când va trebui să repete acea călătorie zilnică, va uita totul. Se despărți de Cazinou cu sentimentul că nu-i va mai călca o vreme pragul, nici măcar duminica seara și nici la capetele de lună, când trebuia să-și ridice salariul fixat de patroană, și că se va apuca din nou de cântat, în lipsa unui pian, chiar și dintr-o muzicuță. Ajunsă acasă, deschise ușa de la camera mare. Nu intrase acolo de mai bine de două săptămâni, adică de atâta vreme cât fusese altceva decât doamna profesor Beligar, și rămase trăsniță când descoperi pe un întreg perete, de la tavan până deasupra argintarului, promisul portret al guvernatorului Ștefelea, pictat cu cele mai neașteptate culori, de la boia de ardei, pastă de dinți, cremă de ghetă de diferite culori, până la verde-gălbui, obținut prin strivirea, direct pe humă, a unor ierburi și tulpini de flori; argintul fireturilor care ar fi trebuit să bată în galben-auriu, ca și capătul săbiei fusese obținut din baiț de sobă, iar albul chipului, printr-o combinație reușită de bere cu albuș de ou. („Stai în fotoliul tău... — își aduse aminte femeia — și dacă și ceilalți prieteni sunt de acord, vă priviți pe pereții camerelor voastre ca și cum ați fi împreună...”)

Ștefelea avea, în adevăr, o ținută demnă, dar zâmbetul și expresia ochilor păreau neterminate, în fața acelei imagini, Clody șopti „Doamne ajută!”, apoi părăsi camera, hotărâtă să închidă ușa, apoi să intre din nou, să se convingă că tabloul, care avea și rama pictată direct pe perete cu gălbenuș de ou atins cu argintiu de sobă, pentru a fi „blondei”, se mai află acolo. Și se afla, nemișcat, mereu același Ștefelea, pus într-o șa. Zăbovi, a cincea oară, mai mult, până se convinse că nu era de făcut nimic, decât să încuie ușa, să arunce cheia în veceu și să se obișnuiască cu gândul că aveau, de fapt, numai o cameră, bucătărie și baie; oricum, chiar și dacă nu ar fi aruncat cheia, pe Beligar îl socoti nedemn de amintirile ei imediate și se vârî sub duș, ca măcar apa fierbinte sau rece, după cum va nimeri robinetul, pentru că avea de gând să folosească, în semn de protest, doar unul singur, o va spăla de mazăga ultimelor zece zile. O oră mai târziu se

trezi în fața cratițelor din bucătărie, neștiind dacă ar fi mai firesc să le spele sau să le arunce la gunoi și să cumpere altele noi cu care să înceapă o nouă viață, apoi, pentru că învinse spiritul practic, se apucă să le spele, cuprinsă de o liniște ce amenința să devină apăsătoare. Pe faianța de deasupra chiuvetei i se năzări că apare Matei, și-l văzu citind în camera lui, la fel cum îl găsisese cu o zi mai înainte. Își spuse: „Iată, în fine, ceva normal”, apoi începu să se întrebe ce și cum ar fi trebuit să facă pentru a ajunge din nou, tot ca din întâmplare, în mansarda lui Matei la o oră când tânărul dormea, ca ea să se așeze lângă el în pat, să fie noapte, să nu se vadă cărțile și hârtiile și să-l trezească printr-un sărut. Atunci el să o cuprindă și să o mângâie și din asta să înceapă să se despoaie, să se vâre sub pături și să nu le mai pese de nimic. Lăsă vasele spălate pe jumătate și porni să-l caute pe Matei la recepția hotelului, iar de acolo, pentru că afla că lucrează de noapte, trecu pe la bibliotecă, unde Karintis întunecat o invită într-o cămăruță căreia-i spunea birou pentru a-i vorbi despre Ștefelea, ajuns administrator al pieței, cetățean de onoare aflat în dreptul primei trepte care urca spre consiliul primăriei.

„Eu am pierdut un post — spunea Karintis — dar dumneavoastră aveți de pierdut totul!”

Din puținele lucruri nou aflate, Clody bănuî că bibliotecarul era la curent cu ceea ce avea de gând să mai facă Ștefelea, uită de Matei, ba se simți chiar vinovată că în vreme ce stăteau pe un calup de trotil, ei începuseră să-i sfârâie călcâiele după o dragoste oprită, și îl descusu pe Karintis despre noua viață a Colonelului.

„Mai multe bănuî — spunea acesta — pentru că oamenii gândesc și procedează ca acum o sută și o mie de ani când este vorba de putere. Eu am fost scos din joc și fac eforturi să nu mă ținesc... la urma urmelor, nici n-am sperat ceva mai bun în viață, dar voi, voi, care vreți să dăinuîți peste nu știu câte veacuri, sunteți ca lutul în mâinile olarului, sculptorului sau copilului, și după norocul pe care-l aveți, puteți să ieșiți un vas, o statueta sau o balebă de noroi... Până una-alta, nu aveți alte legi decât acelea dictate de Ștefelea și nu văd cum ați putea să fiți primiți într-un oraș ca acesta, acum... În fine, nu asta voiam să spun, ci doar că puterea murdărește de cele mai multe ori-și de abia acum, citind despre Ștefelea peste tot, încep să regret că v-am dat găzduire în marele nostru oraș, pentru că eu sunt primul vinovat. Voi erați doar o plută în derivă... Ce pot să vă spun?... Că Ștefelea are să învingă, asta e sigur!...”

Clody trecu piața și se opri câteva clipe printre porumbeii ce mișunau peste dalele de piatră, îi alungă neputincioasă, ca și cum zborul lor ar fi însemnat o întoarcere spre un țărm nelămurit, dar, oricum, mai bun, dinainte, apoi se îndreptă abătută spre locul cratițelor ei, să-și termine

treaba. Prin minte îi alergau niște ogari după o piele de iepure: „De ce vine atât de rar, în ultima vreme, Ștefelea? De ce nu ne spune ce se va întâmpla cu noi? De ce ne întrebă mereu dacă e în ordine totul?...” Trecu prin cameră, singura de care voia să mai știe, se opri la fereastră și-și ridică privirea spre mansarda unde bănuia că se află închis, între cărțile lui, Matei... Beligar o găsi întristată cu totul și se liniștiră în el toate bănuielile, astfel că deveni tandru și, după ce o sărută lângă lobul urechii, semn că avea de gând să facă o propunere mai ieșită din comun, îi vorbi despre minunatul tablou pe care-l realizase de unul singur în câteva zile, când, înșelându-l pe Ludovic Rostok, în loc să treacă piața la o bere, urcase în cameră și pictase. Oricum, Clody se simți mult mai bucuroasă să revadă portretul guvernatorului Pieței florilor decât să se fi întins în pat alături de Beligar și să fi încercat să-l iubească. În vreme ce se apropiau, cu un aer solemn, de ușa ce dădea spre cealaltă cameră, sună cineva și, nemulțumit, Beligar deschise. Ca niciodată, în pragul apartamentului lor se afla familia Saftiu, o mai mare onoare nu le fusese dat să aibă de mult, poate din vremea când locuiau în orașelul lor, se precipitaseră de îndată, puseră grătarele pe sobă și scoaseră sticlele de rachiu și de vin negru. Saftiu, care împrumutase între timp, ceva din aerul marilor șefi de restaurante, vorbi cel dintâi — cât încă gazdele se mai foiau după una, alta — despre faptul că ei, adică întregul clan, sunt o familie care ar fi normal să se întâlnească ceva mai des. Spusese: clan și comentase că nu e nimic rău în asta, chiar dacă lumea zice: Clanul lui Ștefelea, pentru că oricum, faima trebuia să vină de la un singur om și, cum Ștefelea era alesul, trebuiau să-i poarte numele. După ce se așezară și gazdele, vorbi Mathilda despre chestiunile cartierului, așa numise Piața florilor, și despre faptul că în dimineața aceea îl angajase pe un grec, Copos, ca șef de restaurant, pentru ca ei să-și mai poată” vedea și de alte probleme, mult mai importante, cum ar fi fost, bunăoară, primirea lor în rândul cetățenilor orașului. De la ultimele cuvinte ale patroanei până la numele lui Ștefelea nu mai era nici o virgulă, așa încât Beligarii se arătasera nemulțumiți de faptul că nu mai trece prin Piața florilor.

„A fost alaltăieri seara pe la noi, spuse Mathilda, după zece. Are niște idei grozave. Înainte de toate zicea să ne purtăm câte se poate de corect, să nu ieșim cumva prea în evidentă față de ceilalți locatari de aici. Apoi mai zicea că va trebui să respectăm întocmai deciziile lui, pentru ca Piața florilor să devină un exemplu și abia în acel moment se va atrage atenția asupra noastră, a clanului, cum ziceți voi, și imediat vom fi primiți cu brațele deschise de către administrație. Eu găsesc că are dreptate, căci ce alte garanții pot să prezinte niște oameni veniți de aiurea, care pretind, sus și tare, că s-au născut într-un imperiu?... Ce vreți mai mult decât să fiți cetățeni onorabili ai unui mare oraș din lume, plini de bani?... Dacă ați vrut

altceva, înseamnă că ați venit degeaba... Și-apoi nu mai putem să rezistăm în acvariul acesta, o să înnebunim, o să ne mâncăm de vii unul pe altul.. Eu am să fac ce-mi va sta în putință să scap de aici...”

Clody, nu mai puțin prinsă de elan, avu o clipă de îndoială, în care spuse:

„Toți vrem asta, dar Karintis zice că de la Ștefelea au să ni se tragă numai necazuri...”

Mathilda zâmbi, apoi continuă:

„Karintis e mort, să nici nu mai aud de el... Oamenii care rămân între aceleași lucruri știute, toată viața, sunt niște morți...”

Data la o parte și ultima îndoială, Beligar socoti că ar fi fost momentul să-și verniseze lucrarea din cealaltă cameră și, fără vreo introducere, îi invită să privească. Surpriza fu egală pentru toți, căci, după aprinderea luminii, tabloul care li se înfățișă aducea cu *Gattamelata* lui Donatello. Zăboviră mai multă vreme în apropierea lucrării, luară cu degetul probe pe care le duseră la gură, de parcă ar fi vrut să se convingă, cât mai repede, că imaginea nu era o copie după Ștefelea, ci guvernatorul însuși într-un moment de prostrație, oricum, Beligar fu felicitat, apoi i se înmâna un pachet mare legat cu panglicuțe roz, pe care gazdele nu apucaseră sa-l observe de la început din pricina emoțiilor. La insistențele Mathildei, Clody desfăcu pachetul în mijlocul mesei și scoase un patefon și câteva plăci, lieduri și cele patru simfonii de Brahms, pe care le lăsă în învelitoarele lor doar pentru că musafirii nu păreau prea dornici să le asculte.

Târziu, după plecarea familiei Saftiu, Clody puse plăcile și le ascultară pe fiecare de câteva ori. Nu-și aminteau să mai fi auzit o asemenea muzica decât o singură dată, în orașelul lor, interpretată grosolan de fanfară, la înmormântarea cuiva foarte mare și li se năzări, prin ochii întredeschiși, că asistă la șapte înmormântări, una după alta, trecând prin piața mare a orașelului lor, într-o zi de vineri, când era multă lume din pricina târgului, spre capătul de sud al cartierului „La Vile”, unde era așezat cimitirul, sau nu, spre celălalt capăt, care scotea în drumul spre Zorinți, Copadea, Jira...

„Știi, spuse Clody, Karintis zicea că ne mai ține în viață numai speranța...”...

„Karintis e un bou, șopti Beligar. Suntem pământeni și n-am ajuns decât tot pe pământ, așa că nu avem de ce să ne simțim străini!...”

„Frumoasă muzică, continuă femeia. Dacă am fi trăit... vreau să spun că dacă am fi rămas în orașelul nostru, am fi apucat să o ascultăm abia spre bătrânețe, și atunci ni s-ar fi părut îngrozitor de tristă... Ce suflet grav!...”

Aproape că-l văd pe Matei... Așa se aude în camera lui încontinuu: pam, pam, pa-pam, pam, pa-pam, pa-pam, pa-pam...”

„E totuși cumplit de greu, spuse Beligar, parcă vezi și dricul... Mă înfioară... Și Saftiu ăsta, să cumpere el Brahms?... L-a primit, cu siguranță că l-a primit de la Ștefelea, l-a ascultat, nu a mai suportat și ni l-a făcut nouă cadou... Mâine n-ai decât să-i duci lui Matei tot pachetul dacă tu crezi că asta-i cântă-n cap!...”

Au strâns plăcile, au făcut pachetul la loc, apoi, înainte de a se culca, Beligar a mai spus:

„Apropo, cred că Mathilda trăiește cu Ștefelea...”

*

Pe la 10, în cealaltă zi, când Clody cugetă că Matei mai era încă acasă, trecu până la el, cu pachetul sub braț. Omul o primi surprins, fără să știe ce trebuie să facă, apoi, la insistențele femeii, puse plăcile și începu să râdă în hohote.

„Brahms! spuse Matei după ce conțeni din râs. Astea-s plăcile pe care le-a furat Muran de pe bancheta trăsorii lui Ștefelea... Murrari s-a uitat la ele, m-a întrebat ieri cum să scape de ele și l-am sfătuit să le dea cadou Mathildei, sau pur și simplu să-i spună că le-a uitat Ștefelea pe undeva... Nu i-au plăcut nici patroanei și vi le-a dat vouă... acum, iată-le aici! Îți mulțumesc, oricum...”

Clody coborî cătrănită că nu-i era dat să aibă o dragoste ca lumea, că fiecare încercare de-a ei se poticnea de neșanse, iar printre toate se strecura și numele lui Ștefelea ca un șarpe, ca un nod de șerpi colcăind în furiile dragostei, și se trezi ajunsă în fața biroului bărbatului ei. Mai departe nu avea de ales, așa că intră și-i povesti drumul pe care-l urmaseră plăcile și patefonul pe la fiecare din clan. Beligar însă nu o asculta, ci, mai încrâncenat ca altădată, aduna și-i făcea semne disperate cu mâna spre biroul directorului.

„Momâie, spuse femeia, asta ești!” și Beligar se văzu nevoit să se întrerupă și să-i spună în șoaptă că în celălalt birou se aflau un inspector, sau cam așa ceva, și Ștefelea, și că ar fi mult mai bine să se ducă acasă, să se domolească acolo cu o țică sau întorcându-și părul în valuri cu fierul de ondulat. Când auzi de numele lui Ștefelea, femeia se îmbujora și porni spre ușa lui Ludovic Rostok, spre disperarea bărbatului ei.

„Domnu’ Ștefelea, spuse din pragul ușii. Bine că vă văd, felicitări din toată inimă pentru...” Fu invitată să ocupe loc pe un scaun. Cei trei se întrerupseră, pentru moment din treburile lor și se opriră cu privirile de femeia care intrase în trombă, apoi rămase mută și dezorientată pe un scaun. Schimbară câteva cuvinte anapoda, apoi Ștefelea o conduse afară și,

în vreme ce Beligar se sili să nu-și ridice nasul dintre hârtii, o întrebă dacă s-a întâmplat ceva deosebit.

„Nimic, răspuse femeia, absolut nimic, totul e în ordine, voiam doar să mă conving că sunteți, mă rog, că ești aici.”

Ștefelea o strânse cu afecțiune de umăr, îi spuse că e bine, o pupă și se înapoie în biroul directorului. Clody îl urmă după o clipă, se așeză lângă bărbatul ei să verifice o singură dată socotelile, să-și poată duce omul mai devreme acasă.

„Am auzit — spuse Beligar în șoaptă — că o sa avem restricții... nu știu, zicea mai adineauri Ștefelea că ar fi nereguli undeva și că are să tragă scurta unul dintre noi, cred că la cei din clanul lui se referea... vorbea de o pedeapsă exemplară...” Femeia îi făcu semn să-și țină gura, apoi, foarte curând, strânse actele unul peste altul și le puse în dulapul de metal, își luă bărbatul și trecură, în mare grabă, spre apartamentul lor. Ajunși sus, Clody dădu în lături ușile dintre cele două camere, în așa fel ca Ștefelea să fie prezent, prin portretul său, în toate momentele vieții lor de familie...

XI

Mathilda și Ștefelea se întâlniseră, fără ca Matei să le fi avut grija, în salonașul mov, unde, mai apoi, au intrat câțiva chelneri, ducând tăvile cu mâncăruri și băuturi. Receptionerul îl văzuse intrând în salonul lor doar pe Murran, care, mai înainte de ase întoarce la treaba lui de șef de sală, se oprise în dreptul tejghelei de la hotel, și-i sufle o vorbă despre perechea ce petrecea:

„... și-au găsit să facă ospățul tocmai în ziua în care Saftiu a fost chemat, nu se știe pentru ce, la primărie... He, he, puiule, totul trebuie plătit!... Nu te văd cum o s-o scoți cu plata pentru intrarea în oraș... dacă, bineînțeles mai vrei să intrăm în el...”

Matei îl privi atent, dar numai o clipă, apoi dădu din umeri, vru să spună ceva, își dădu seama că nu știe ce, și rămase absent. Celălalt plecă bombănind ceva despre prostie și ciocanul de fier care băteau clopotul la ore exacte, sferturi și jumătăți în turnul bazilicii. După o vreme s-a întâmplat să iasă Mathilda și să-i ceară lui Matei cheile camerei rezervate Colonelului, apoi a plecat, în aceeași direcție și Ștefelea, urmat până la jumătatea coridorului de o șoaptă a lui Matei, din care nu pricepu mai mult decât un fâșâit prelung.

Ștefelea avea în hotelul din piață nu o cameră, ci două și erau așezate după forma celor pe care le văzuseră în La Couronne, despărțite una de alta printr-o mare ușă de lemn care rula într-un șanț îngust. Până ce Mathilda se dezbrăcase și se vârase în pat, Colonelul ținuse ușile închise și privise spre Piața florilor. Dintr-o dată, i se părură inutile toate strădaniile lor de a ridica niște ziduri împrejurul unei piețe de aiurea, doar pentru ca pământul acela să-i primească printre oamenii lui. Vru să meargă mai departe cu gândul, dar auzi ciocăniturile discrete ale Mathildei în ușă și începu să se dezbrace. Când dădu ușa la o parte, femeia stătea în pat acoperită numai cu un cearșaf care-i descoperea goliciunea; un trup de ghips pe gâtul căruia fusese pus un cap roșcat de femeie, cu trăsături sigure, ușor arcuite spre voluptate. Camera era în semiobscuritate, altfel femeia ar fi putut să vadă că Ștefelea mai păstrează pe el, dintr-un sentiment de pudicitate, un costum de baie trei sferturi, cu benzile viu colorate, ar fi râs și de bună seamă că i-ar fi spus: „La suprafață te-ai modernizat, Alex, numai la suprafață...” și n-ar mai fi făcut dragoste decât după încă o oră, două de insinuări și ironii reciproce; dar întunericul protejase șansa unei iubiri furioase, în care ambii parteneri se dăruiră pe de-a-ntregul...

„... ești încă tânăr”, șopti Mathilda, după ce-și desfăcuseră trupurile, iar mai târziu, când, la lumina veiozei, îl află îmbrăcat în același costum de baie, roșu, galben, verde, portocaliu, albastru, îi spuse: „Nu vrei să le lași ceva și celor tineri! Modern, la ultimul ștaif...” Colonelul își aprinse o țigară lungă și urmări desenul fumului deasupra veiozei. Femeia vorbea despre Consiliul municipal și-l întrebă dacă era adevărat că fusese cooptat și el, apoi, după ce primi răspunsul dorit, se năpusti asupra lui să-l sărute pătimaș, fără să-i pese că în mișcare a aceea își dezgolise trupul pe de-a-ntregul. După ce reuși să se desprindă din strânsoarea Mathildei, bărbatul spuse:

„Bine, bine... dacă vrei să vii cu mine, atunci te faci că nu știi nimic, și stai departe de gazete și gazetari...”

„Vin cu tine”, spus de femeie acolo, pe pat, între două trupuri dezbrăcate, se învălui într-un aer mult mai sigur decât dacă l-ar fi spus în salonașul mov, sau în apartamentul ei.

„Ți-ar prii — spuse Ștefelea făcând eforturi să se poată ține mar la distanță de femeie — să deschizi o casă de mode á l’Empire?”

„Acum?!” spuse Mathilda, sufocându-l aproape cu sânii.

„Dacă nu mă omori...” mai șopti Colonelul și se ridică pe marginea patului, să poarte dialogul ceva mai limpede.

„Ce să-i spun lui Saftiu? zise Mathilda. Cred că nu e greu... mai întâi să se întoarcă din oraș, să vedem pentru ce l-au chemat...”

„Dar unde e?” întreabă Ștefelea, și femeia ridică din umeri.

Către 6 seara, Ștefelea se îmbrăca, în cealaltă cameră, în fața ferestrei ce dădea spre Piața florilor. Ii descoperi pe Beligari trecând grăbiți spre casa lor, își înnodă cravata, apoi se întoarse spre Mathilda, care se opri în spatele lui.

„Dacă vrei să vii, coboară și ia-ți niște bani. Are să fie greu vreo săptămână pentru Saftiu, până te întorci, dar altă șansă nu e...”

*

Matei ațipise cu cartea pe genunchi, ca un bătrân. Tresări când trecu Mathilda grăbită pe lângă el și se ridică vinovat în picioare să explice, dar nu mai avu cui. Nu peste multă vreme, apărură Ștefelea, care-i întinse cheile apartamentului și se opri să-i vorbească tânărului despre marea speranță pe care și-o pusese în el, de munca atât de ingrată pe care trebuia să o facă acolo un om atât de capabil ca el și, în cele din urmă, despre „apropiata vreme în care ai să ajungi un nume în orașul acesta neprimitor”. După plecarea Colonelului, Matei rămase să se gândească la tot ceea ce nu-i fusese spus la „posibilitățile de afirmare” pe care le avea un om ca el. Înainte de a părăsi recepția, după ora 10, sosi Murran, să-l anunțe:

„E de bine, doamna Mathilda a plecat cu Ștefelea!” și l-a bătut pe umăr, apoi i-a mai zis că omul care trebuia să-l schimbe la recepția hotelului nu sosise și nici nu erau semne că ar fi venit până la ziuă, așa că Matei trebui să rămână în continuare, să recitească niște pagini din cartea pe care tocmai o terminase.

*

În zori, pe când se pregătea să iasă din clădirea Cazinoului, îl opri Clody să-l întrebe, speriată, dacă era adevărat că Saftiu fusese ridicat de poliție, și pentru că Matei nu știa mare lucru, îi povesti tot ceea ce auzise de la Beligar: cum că Ștefelea și un inspector discutaseră în biroul lui Ludovic Rostok, cu două zile în urmă despre o pedeapsă exemplară. Clody îl conduse până în dreptul porții, spuse că era de rău, apoi, pentru că Matei îi făcu semn să urce, îl privi muștrător și-i întoarse spatele.

*

Murran urcase în chilia lui Matei după vreo oră; afară era senin și porumbeii din Piața florilor jucau în ape imaginea dalelor albe de piatră; musafirul era furios și amenința să o găsească pe Mathilda și în mormânt pentru pricină pe care o știa numai el, dar care trebuia răzbunată chiar dacă ar fi fost ca, patru sute de ani, toți descendenții vii și morți ai lor să se căsăpească fără milă, unul pe altul.

„Eu nu mă simt că aş face parte din clanul acesta”, spuse Matei, sperând să-l mai domolească pe celălalt, dar nu reuşi, pentru început, decât să-l vadă aşezat alături de el, pe marginea patului, şi amuţit pentru câţva timp...

„Uneori — continuă Matei, îmi aduc aminte de călătoria aceea de probă, cum îi spunea Ştefelea, şi de caii pe care-i lăsaserăm la capătul pădurii, să ne aştepte... Am citit, nu de mult, că la 2 iulie 1816, undeva, aproape de coastele Africii, naufragiase o corabie cu numele „Meduza”... au scăpat cu viaţă o sută patruzeci şi nouă de oameni care s-au urcat pe o plută... După douăsprezece zile, în care au plutit în voia valurilor, fără mâncare şi apă, au fost descoperiţi de un bric... Din toţi cei ce se urcaseră pe plută mai trăiau doar cincisprezece naufragiaţi, care supravieţuiseră chinurilor foamei şi setei devorându-i pe muribunzi... Pentru mine, spuse după o pauză, caii aceia lăsaţi la cotul Priboiului sunt ultimul semn, ultima amintire despre viaţa mea... mai departe... nu a fost altceva decât o continuă luptă în căutarea unor leacuri tămăduitoare pentru o boală inexistentă... sau fără de scăpare...”

Murran îl privea cu luare-aminte. Se obişnuise să audă astfel de povestioare din gura lui Karintis şi, pe moment, vru să se ridice şi să-l lase în plata domnului pe amărâtul de filosof... Luat cu vorba, uitase de pricina care-l mânase, în dimineaţa aceea, până la Matei. Furia îi amestecase gândurile şi se dezmetici alături de un Matei senin şi visător...” La Cazino — spuse ridicându-se în picioare, sunt trei oameni. Întreabă de actele lui Saftiu, alea pentru restaurant şi hotel... Hai!...”

XII

Procesul lui Saftiu trebuia să aibă loc într-o vineri. În zilele interogatoriilor fusese lăsat liber, mai mult pentru a se vedea dacă, în atât de nebuloasa afacere cu băuturile „à l’Empire”, mai erau sau nu implicaţi şi alţii, în afara lui Matei Pânzar şi Murran. Apoi fu dus la primărie pentru a i se elibera un act valabil de identitate. Acolo, însă, la toate insistenţele funcţionarilor, Dimitrie Saftiu refuza categoric să fie primit în rândurile cetăţenilor oraşului, astfel că trebuiră să amâne data procesului, iar pe împricinat îl duseră direct în beciurile poliţiei şi la uşa celulei unde fusese închis stătu de gardă, în mod excepţional, un poliţist înarmat. În noapte aceea, Saftiu îşi aduse aminte de ultima lui seară petrecută în libertate, când intrase la cabaret. Mai înainte trecuse pe la bazilică să se roage pentru norocul său, apoi pornise spre cartierul unde bănuia că se află Teatrul de operetă, se învârtise şi pe acolo cât îi fusese de ajuns să citească afişele, să

vadă fotografiile, apoi se întoarse spre cabaret. Se așteptase ca la ora aceea, în fața localului, să fie oprită una din trăsurile lor și, astfel, să știe că-l va găsi pe Ștefelea. Intrase, se așezase într-un separeu de unde putea să cuprindă întregul local, ceruse aperitive și băutură tare, apoi se lăsase furat de spectacolul dansatoarelor, printre care o recunoscuse și pe Gily dansatoarea. Se hotărâse ca după spectacol să o caute în culise și să-i ceară adresa la care l-ar fi putut găsi pe Colonel, dar după terminarea spectacolului Gily intrase ca în pământ... De acolo, aproape spre dimineață, pornise spre Piața florilor, ajunsese până nu departe de clădirea Cazinoului, apoi se întoarse în oraș... La 8 fusese dus la primărie...

În dimineața zilei de sâmbătă, Saftiu fu eliberat pe cauțiune de Ștefelea. Nu i se dădu drumul din închisoarea poliției până nu semnă o declarație prin care renunța la cetățenia acelui oraș și se obliga să-l părăsească definitiv.

*

Duminica, încă de la primele ore, puținii copii din cartier coborau în piață să se joace peste dalele de piatră, printre porumbei. Șeful locului și adjunctul său erau băieții mai mari ai unui căruțaș. Duminică de duminică, își disputau teritoriul într-un continuu război. Glasurile lor umpleau paralelipipedul de aer strâns între clădirile cu trei caturi și mansarde ce împrejmuiu Piața florilor. Când se întâmpla câte un eveniment, pentru care nu găseau o explicație imediată, copiii strigau în gura mare ce a făcut cutare și cutare până ce apărea de undeva un bătrân care, fie că-i alunga ca pe niște găște, fie îi aduna în jurul său, să le spună o snoavă, cu sau fără tâlc, unde evenimentele se petreceau asemănător cu cele amintite de ei.. În cartierul lor nici nu era prea greu ca, la orice oră, să-l găsești pe bătrânul și sfătuitorul necesar pentru oricare dintre problemele vieții, pentru că fiecare dintre clădiri avea asemenea locatari pe care nu-i vizita nimeni din oraș și cu atât mai puțin din Piața florilor. În ultima dintre duminici, copiii se urcaseră pe bănci și începuseră să strige: „Pe Murran și pe Pânzar i-au dat afară de la Cazino!... Burtosul de Copos i-a dat afară pentru că erau oamenii lui Saftiu... (ce e aia „complice”? Sst!) Murran stă încuiat, de o săptămână, în camera lui cu o femeie! Matei stă încuiat în mansarda lui și citește... Tata zice că-l așteaptă amândoi pe Ștefelea! Mathilda, tanti Mathilda a fugit cu Colonelul... Tata zice că Ștefelea nu mai vine niciodată aici și că Murran și Matei au să putrezească în camerele lor așteptându-l... Pe Saftiu l-au spânzurat! (Cum e aia? Păi se face un stâlp și se pune peste el un altul, așa, și la capătul lui se agață un laț, omul e pus pe un scaun și i se petrece lațul după gât, trebuie să fie săpunită frânghia, apoi cineva împinge scaunul și, gata, omul rămâne atârnat!...) Tata zice că nu se mai spânzură

din 1789, așa că minți! Nu mint! Bunicul a făcut războiul și a zis că a văzut oameni spânzurați, na! Dar pe nenea Saftiu nu l-au spânzurat, dacă vrei să știi, că l-a văzut cineva în fața catedralei! Nu era-el! Și ce ți-a mai povestit bunicul din război? Multe, dar nu sunt de nasul vostru!... Nene, spune tu ai fost în vreun război? Hai, povestește-ne! Fă-i loc pe bancă! Zoti dă-te jos cu bocancii de lângă fulgarinul lui nenea!...”

XIII

La balul de duminică seara, căci până la urmă petrecerea în cinstea eliberării lui Saftiu se transformă într-un adevărat bal, au participat zeci de invitați din rândul locuitorilor orașului, veniți, se pare, în urma unui anunț publicitar, alături de câțiva dintre locatarii din Piața florilor. Un fotograf, adus special pentru a pune pe hârtie lucioasă amintirea, și o orchestră sporită ca număr de instrumentiști asigurară o parte din surprizele serii. Clanul lui Ștefelea, mai puțin Saftiu, care părea să nici nu fi fost invitat, își avea o masă în imediata apropiere a orchestrei, pentru că, în afara obiceiului celor șapte, serata se ținu în sala mare a Cazinoului și nu în salonașul mov... Printre cei invitați la masa lui Alexandru Ștefelea se afla și Karintis, care fusese chemat încă de sâmbătă seara de Mathilda. Ei îi spusese: „Am să vin!” Apoi își repetase sieși: „Trebuie să merg, pentru că vreau să văd cum se distrează un clan de parveniți...” Avusese nevoie de o oglindă pentru a-și spune cuvintele acelea și o găsisese în baie. Acolo, deasupra chiuvetei, îi vorbise bătrânului schimonosit de vis-a-vis, care-și ridica sprâncenele, să pară cât mai uimit de ceva anume... Băuse, începând de la prânz, zicea el, să-și mai taie greața ce-l apuca numai la gândul că trebuia să se țină de cuvânt, astfel că la marele bal sosise jovial și foarte șifonat. „Sunt pe post de Saftiu?” o întrebase din capul locului pe Mathilda după ce se văzu așezat în cel de-al șaptelea scaun, rămas liber între femeie și Matei. S-au făcut surzi și i-au acordat și mai departe onorurile ce se cuveneau unui înalt oaspete, într-o pauză dintre reprizele de dans spuse spre Matei, dar destul de tare pentru a fi auzit de toți:

„Domul din Milano are două mii trei sute de statui, regi, principii, mari comandanți de oști care-au trecut peste pământul acela vreme de trei sute de ani... După voi, pentru că niciodată nu m-am gândit că trăiți odată cu mine, rămâne o piața care, mai înainte de toate, își va schimba numele, apoi locatarii și-n cele din urmă va fi acoperită cu un clopot de sticlă dinăuntru căruia va fi scos aerul. Așa are să dăinuie peste trei sute de ani. «Piața de sub clopot» au să-i spună și va veni lumea să se minuneze de cele

șapte stafii ale voastre plutind în vacuum, eliberate, după atâta așteptare, de greutatea pământească a trupurilor...”

„Ești sinistru, încercă să-l oprească Mathilda, mai bine bea și mănâncă, petrece-ți restul de viață pe care-l mai ai!” Dar bătrânul se întoarse spre ea, o privi atent și spuse la fel de tare.

„Ești un grifon, o burtă cu nas, un animal de piatră cu ambele sexe!...”

Ștefelea sări în picioare și-i acoperi glasul printr-un toast spus cu multă căldură, la care fu atentă întreaga sală. Repetă, prin cuvintele de fiecare zi, marile fapte pe care le făcuseră ei în Piața florilor, cum și promisiunea că foarte curând, cu inerente victime, vor ajunge să fie cetățeni ai orașului. Abia își încheie cuvântarea, că bibliotecarul, făcând un efort evident să depășească zgomotul aplauzelor, se legă de „ex-colonelul-guvernator”, apoi se întoarse spre Matei să-i spună:

„Mâine să treci pe la mine să-ți dau *Il principe* de Machiavelli, o carte de câteva foi, dar mare... Poate înveți măcar tu ceva din ceea ce au gândit alții...”

Înainte de ora 11 seara se ridică și porni spre ieșire clătinându-se. Bombănea de unul singur:

„O porcărie! Totul e o porcărie!... Dacă nu te naști bestie, poți să citești toate cărțile despre bestii, că tot nu apuci decât să le urăști...” Apoi, din ușă, se întoarse să le strige: „Am să revin peste trei ani, dar sper ca atunci să nu mai găsesc pe nimeni! are grijă Ștefelea să-mi împlinească dorința!” și ieși în râsetele câtorva care socotiseră totul o pleasna de bețiv supărat pe lume.

Ștefelea îi aruncă o privire muștrătoare lui Matei, apoi continuă prin a-i spune, neașteptat de cald, nevastei lui Beligar, că din dimineața următoare este numită casierită la Gara de Vest, unde nu va avea prea mult de lucru pentru că gara era la o periferie a orașului. Au închinat câte un pahar pentru eveniment și s-au îmbrățișat. Au mai urmat mai multe reprize de dans pe muzică latino-americană: tangouri, rumbe, sambe... Iar după miezul nopții, picanteriile „empire”: valsuri, polci și mazurci... dimineața s-a dansat conga... Matei dispăru fără să știe cineva că nu este în rândul perechilor de dansatori.

*

A doua zi după bal, Karintis arăta ca și cum ar fi dormit îmbrăcat pe o bancă. îl întâmpină pe Matei printr-un zâmbet obosit, îi dădu o carte și-i spuse să-l aștepte în birouașul său. își mai făcu de lucru printre rafturi, să se dezmeticească, apoi se spală la un robinet și, în cele din urmă, cât de cât răcorit, se așeză *vis-a-vis* de Matei.

„Acum sau altădată, spuse, în orășelul dumitale de pe râul Galbina tot același lucru ai fi făcut... Mă întreb ce le-a lipsit celorlalți din minunea asta de clan de nu s-au luptat acolo, să ajungă ceva mare,.. Cu energia pe care-o iroiesc aici ar fi putut să-și ridice castele, să fie cu toții în Consiliul municipal și cu șapte statui în fața primăriei... Nu spui nimic! Nu știi nimic! ești vechi și tu... Numai Ștefelea e tânăr... Pe când eram la Biblioteca Academiei, țineam prelegeri despre arta scrisă, credeam și mai cred și astăzi că poezia stă în pădurea din satele rămase medievale, romanele pe care le citești cu atâta poftă au viață doar în cetățile vechi și în ruinele lor, care nu sunt altceva decât mici orașe de provincie. Gazetele, la care nici tu nu vrei să te uiți, sunt sufletul marilor orașe... În rest: dicționare, cărți de știință, enciclopedii, frânturi de lucruri exacte despre lume, care pregătesc moartea academiilor și a bibliotecilor... Ștefelea, singur, mai este tânăr pentru că ignoră întregul balast de fapte care l-ar încurca... Prospețimea înseamnă empirism... Citește-l pe Machiavelli, așa numai, să știi ceva și de la el... N-am să pot să-i înțeleg niciodată pe cei care-și părăsesc casa, necum pe unii ca voi. Sunt bătrân și-am să mă duc curând la Platon și Aristotel să-i împac. Am să le spun: amândoi ați avut dreptate, amândoi ați spus câte o jumătate de adevăr. Un adevăr oval, cu un perigeu și un apogeu. La perigeu te afli tu, Platon, la apogeu ești tu, Aristotel, nemuritori, pe o orbită în jurul unei lumi în mers!... Așa am să le spun... Din ce trăiești, Matei?”

Tânărul îi povesti în câteva cuvinte cam care era situația lui, apoi spuse că avea de gând să refuze renta pe care i-o fixase Ștefelea, deși ar fi vrut să nu mai facă altceva decât să citească.

„Dacă aș ști — spuse după un timp Karintis — că ești tânăr și nu, așa cum susții, cu sufletul aiurea, înainte de veacul ăsta, m-aș bucura să văd în tine o prelungire a mea, un om care să-mi continue visele. Prostii muiești, vei spune, dar iminența unui fapt te face slab și-ți vâra în cap ideea fixă a trecerii și peste acel obstacol prin alții. N-am avut copii, n-am scris cărți, n-am făcut invenții. Am adunat fără să restitui nimic, avar, am strâns, încă din școală, fișă cu fișă, vrute și nevrute, bănuț cu bănuț, și acum sunt în posesia unei averi de care nici nu mai știu. O avere de gânduri și date pe care n-am cui să o las. Și nici nu pot să mă lepăd de ea spre folosul meu... În tinerețe făcusem curte unei fete, voiam să mă căsătoresc cu ea. Ajunserăm chiar să ne logodim. Intr-o zi, în nefericita acea de zi în care, după tradiție, a trebuit să merg din nou la părinții fetei să-i cer mâna pentru căsătorie, să stabilim data când urma să ne înfățișăm stării civile, m-am dus amețit pentru că mi se părea că fac un fapt absurd, o floriceică desuetă demnă de orășelul tău, care devenea pentru mine semnul de început al unei noi etape de viață. Nu fusesem eu privit cu prea multă bunăvoință încă de la început, mai cu

seamă pentru felul în care gândeam, prea depărtat de aspirațiile vieții lor... Când m-au văzut părinții fetei cât sunt de jovial, m-au invitat să aștept în hol până ce tatăl a trebuit să hotărască dacă mai era ceva de făcut, apoi să se întoarcă pentru o conversație cu mine. Era Un mic industriaș care mai avea încă cinci mii de concurenți de teapa lui în oraș. Una dintre uși rămăsese deschisă, astfel că am putut să ascult ce vorbeau părinții, preparațiile ce se făceau pentru a fi întâmpinat. Ajunseseră atât de agitați, încât credeam că se ceartă. Am deslușit apoi vocea mamei care dicta: „Un asemenea tip de oameni nu are rost să trăiască! Ar trebui izolați sau împușcați!” Ce era să mai fac? M-am ridicat și am plecat ușurat de o povară pe care reușisem să o evit la timp. Asta mi-a fost căsătoria... Mai departe, mi-au plăcut femeile, dar nu până dincolo de munca mea... Nu regret nimic, nici măcar faptul că am ajuns aici... Ba mi se pare chiar un lucru pe măsura adevărului. Acolo, în postul de director al Bibliotecii Academiei, devenisem un funcționar osificat de tipicurile lui, încuiat în fața gândurilor, mai empirice, dar sănătoase, ale celor tineri. Am ieșit de acolo ca un martir, asta e singurul lucru care mă deranjează, jelit de toți pentru nedreptatea ce mi se făcea. Motivul, da, a fost o porcărie, dar faptul în sine, un lucru bun... Până aseară, când nu cred să fi spus prea multe tâmpenii... Până aseară am trăit un coșmar... Beligarii dumneavoastră credeau că am fost trimis aici, alături de toți vânzătorii și de Ludovic Rostok, cu scopul de a vă suspecta și de a preda, săptămânal, declarații asupra comportării voastre... și asta, în vreme ce eu, cel puțin, vedeam în vizita fiecăruia din grup un control inopinat, o verificare... E o porcărie! Acuma toate-s limpezi... Nu-mi mai pasă de nimic...”

Matei îl privea absent. Cele câteva cărți aduse în birou și lăsate vraise peste rafturi îi vorbeau despre o mult mai mare neliniște în sufletul bătrânului. Dincolo, în severul birou al directorului de Bibliotecă a Academiei, cu mochetă cenușie și tapet vernil, până și scaunele avuseseră un atât de riguros loc, încât, dacă le-ai fi mutat, le-ar fi rămas gropile picioarelor săpate-n anii de nemișcare...

„Sunt un autodidact — spuse într-un târziu Matei — nu am o facultate, citesc, mai mult dintr-o nevoie de a umple un timp peste care simt că am sărit. Citesc și mi se pare de-ajuns... Nu ambiționez să ajung un al doilea Ștefelea...” „Dar cine-ți imaginezi că e el? spuse Karintis. După atâția ani de viață încă nu ai reușit să-ți găsești și alte exemple demne de urmat? Asta e rău! De ocupat va trebui să te ocupi cu ceva, apoi îți trebuie și o femeie, chiar dacă ți-ar umple casa de copii și te-ai certa în fiecare zi cu ea pentru năstrușnicele tale idei de la care te rupe mereu... Merită și minciuna sta, dacă e un motor pentru o viață vie... deși pentru atâta lucru nu era nevoi să vii până aici. Acuma din ce trăiești?...”

...drept să-ți spun, pentru mine încă e o enigmă cum de nu vă scoate din piațeta asta a voastră! E o vreme grea, când marile orașe sunt cotropite de suspecti și agenți de toate culorile, a reînceput epoca răpirilor, substituirilor de persoane și disparițiilor misterioase... crimele în plina zi și răfuielele de stradă au, în mare parte, acoperire politică... figurile ilustre ale diplomației duc în servitele legate cu lanț bombe, promisiuni de tancuri, avioane și ultrasecrete coduri militare, confundabile, până la ultima fărâmbă, cu nevinovatele ecuații algebrice ori cu structurile atomice ale chimiei... E un infern, Matei, un infern de care tu nu-ți dai seama și bine faci că poți să stai departe. Să crezi ceea ce-ți spun: ar trebui să ridicăm un recviem pentru celula mamă, un recviem de zece ceasuri pe care să fim obligați să-l cântăm în cor, în fiecare zi, ca astfel, măcar zece din cele douăzeci și patru lumea să facă și altceva decât pregătiri pentru autodistrugere... să mai putem amâna dezastrul... Taci, Matei! Mă privești ca o vită, iartă-mă, dar ești un imbecil fericit! De ce vrei să muncești? De fapt, nici nu ai spus așa ceva. Domnule Matei, știi ce înseamnă ultrasecret militar? Sânge de om, cu toate analizele la zi, bune, dar inutile, pentru că omul respectiv e condamnat la moarte... Sânge de case, de copaci, de pământ, de apă... toate cu analizele la zi, dar condamnate la moarte. Cum să te fac să plângi?! Ai auzit de Democrit? Ei, încearcă să reduci tot ce cunoști din lumea asta mare, plante, ființe, lucruri, la un singur și ultim element de diviziune... Văzute astfel, toate devin o masă omogenă... Cineva, un om care gândește viața în obiecte finite, hotărăște, la un moment dat, să cucerească întreaga lume de ființe și obiecte finite, și atunci, în demența lui, reduce totul până la ultima diviziune posibilă, pentru ca mâine, din magma aceea nedefinită, să recompună o lume supusă cu totul sieși... Dar nebunul acela nu e un Dumnezeu și nici măcar un ageamiu de alchimist nu mai există, care să-l inițieze, câtva, în facerea lumii...

... eu simt asta. Și Copos simte, și Rostok, mai cu seamă neamțul din el simte, dar stăm pe loc pentru că nu avem unde fugi... Iar voi încă vă plângeți că vi se face o mare nedreptate că nu sunteți primiți cu brațele deschise!... Iartă-mă, dar la ora asta, și tu și eu avem deasupra capului câte o bombă... Poate de aceea ați plecat voi din Burna în primele zile ale războiului, ca șobolanii de mină când simt iminența dezastrului. Prima parte a trecut, dar se apropie a doua... Intre timp, simțurile vi s-au atrofiat, sau poate că nu ați avut răgazul să vă obișnuiți cu locul... Pământul nu e un univers, ci o corabie, mâncată dinafară de alge și moluște, roasă de dinăuntru de șobolani și carii..'. Nu mai avem unde fugi!... Acum ar trebui să plâng, să-ți mai spun o dată povestea cu recviemul pentru celula mamă, dar mă opresc... povestește-mi mai bine tu, adu-mă pe pământul tău naiv,

între lucrurile finite ale marelui nebun care vrea să conducă corabia... Fă-mă să vă înțeleg... N-am să reușesc, dar tu încearcă... Povestește-mi!...”

*

Se înserase. Karintis scoase din pupitrul mesei o sticlă băută pe jumătate și i-o întinse lui Matei. „Bea, spuse, bea pentru ce a fost!...” Băură amândoi, apoi Matei continuă povestea întreruptă de bibliotecar: „Când ne-am despărțit de lăieți, le-am lăsat toate merindele și câteva sticle nedesfundate. Trei zile mai târziu, pe locul viitoare piețe au apărut topometrii. Ștefelea se afla tot timpul în mijlocul lor și-i încurca cu ideile lui. În altă zi au sosit câțiva funcționari să inspecteze locul, să vadă cum fuseseră trasate străzile, apoi s-au îndreptat spre apartamentul nostru, să se sfătuiască asupra unei importante chestiuni: «Cine este șeful noului șantier și mai departe al noului cartier, pentru că ați promis că rămâneți aici fără să conturbați liniștea și bunul mers al orașului?...» Unanim, am căzut de acord să-l alegem în fruntea noastră pe Ștefelea, pentru că era «un fost colonel, un impetuos, un om tenace, plin de inițiativă!...» Propunerea trebuia să fie trecută prin consiliul primăriei, aprobată, validată, și mai știu eu ce, fără importanță totul, de vreme ce fusese gândit astfel de cineva de sus, încă de la început”.

*

Karintis își privea desenul ridurilor palmei: „Parcă... te-am mai întrebat: din ce trăiești?... Ei hai, mișcă-te puțin, învârte-te, chiar clandestin, prin marele oraș, ai nevoie de viață, de tumult, altcum n-ai să reușești să îmbătrânești... De ce nu mergi să te faci figurant la operetă? Fă-te de-al naibii figurant! Ce-ți pasă cum îți câștigi banii?... La urma urmelor, vremea e trecută...”

Matei rămase în biroul bibliotecarului până în clipa în care acesta fu chemat de cineva din interiorul depozitului, apoi ieși ferit și coti pe una dintre străduțele care duceau spre marele oraș. În piața unde se afla capătul tramvaiului ajunse fără să-și fi găsit vreo țintă, lovindu-se de oameni, oprindu-se când și când în dreptul vitrinelor. Își văzu chipul reflectat de unul dintre geamurile acelea mari. „Un transfug, își spuse, un transfug nu poate fi crezut de nimeni, oriunde ar încerca să se stabilească, pentru că și-a părăsit locul, casa, vremea... Toți la un loc nu suntem altceva decât o altă nație, cu o religie aiurea și un singur sex, neutru... Ne înmulțim prin diviziune, ca și vietățile primare... Dar parcă în imperiu nu eram ca niște transfugi?... Von Lowe cutreiera lumea sătul de o Europă căreia-i vizitase numai cluburile... Mathilda l-a urmat în felul ei... Ștefelea trăia groaza războaielor la care nu mai participa pentru că nu mai era apt... Beligarii, ei, cel puțin, sosiseră de altundeva și în micul nostru oraș... Saftiu, sărmanul,

se visa medic în colonii, cu friguri galbene și lapte alb dintr-un sân negru... Iar eu... Apendicele, organ anatomic atrofiat, visând la o lume aiurea...”

Ploua pretutindeni pe unde trecea, se oprea, apoi continua să meargă, ploua printr-o ceață deasă și nu mai putea să deslușească decât silueta Teatrului de Operetă, mereu mai departe, în cu totul alte locuri și între alte clădiri decât cele pe care le știa.

XIV

Camera lui Matei începu să se golească de cărți. Își copiasse în câteva caiete niște gânduri, apoi, zi de zi, după cum în urmă cu un an începuse să le adune, le înapoie bibliotecarului.

„Îți prinde bine opereta, îi spusese Karintis într-o zi, pe când se chinuia să intre pe ușă cu un maldăr de cărți, ți-am spus eu că mai ai un rest de viață netrăită.” Matei nu i-a răspuns, ci, până seara, i-a mai adus un vraf de cărți înapoi.

„Le știu pe toate, i-a spus la despărțire, și mai mult decât știu ar fi doar niște sofisticării! Și-apoi n-am nici o poftă să ajung un fanatic ca și călugării aceia din Kiev, care se îngropau de vii să li se scurgă în pământ păcatele... dar dacă vrei să-mi mai propui câte o carte...”

Karintis i-a zâmbit și a simțit nevoia să-l bată pe umăr ca un părinte pe fiul său întors dintr-o ispravă de pe urma căreia a învățat doar că trebuie să se opună prin orice mijloc celor mai în vârstă.

„Ești pui încă — spuse bibliotecarul — și este foarte bine.”

Avea să-l mai vadă pe Karintis în sala de spectacol a operetei, seară de seară, la toate reprezentațiile la care făcea figurație. La primul spectacol, când îl descoperise pe bibliotecar în primele rânduri, Karintis l-a așteptat, apoi au mers împreună la cabaretul „La Couronne”, de parcă întregul oraș de câteva milioane de oameni ar fi dispărut și toată viața s-ar fi desfășurat numai în cele două piețe aflate la cinci kilometri una de alta, legate între ele printr-un tunel... La cabaret n-au mai găsit locuri în separeuri și s-au mulțumit cu o masă centrală. Pentru Matei, pornit cu mare râvnă spre viață, seara aceea continua să fie plină de surprize, mai întâi că-l descoperise într-un separeu pe Ștefelea, o clipă, cât fuseseră date perdelele la o parte, apoi de Mathilda trecând cu o tavă în mână, ca la ea acasă, îmbrăcată într-o rochie lungă le lame, cum nu-și imaginase că ar fi putui să umble o* doamnă din înalta societate, căci astfel se dorea, ci mai degrabă o cântăreață de local... Marea surpriză avea să o trăiască după miezul nopții, când aceeași Mathilda, sub spotul murdar al cabaretului, începu să se despoaie ritmic: mânușă cu mânușă, rochia, sutienul, pantofii...

„Ca să zic așa, spune Karintis, îmi plac costumele pe care le scoate casa de mode «Empire» a doamnei Saftiu”, și cu toate că bătrânul ar fi vrut să mai rămână, la insistențele lui Matei, trebuiră să părăsească localul în momentul în care ropotele de aplauze ale consumatorilor însoțeau strigătele de bis. „Oricum, continuă bibliotecarul în stradă, trebuie să recunosc că Mathilda are un corp divin... Deștept Ștefelea, i-a luat și banii și i-a tăiat și drumul de intrare în oraș... că ști cum e cu statuile astea, sunt frumoase în parcuri, în muzee, pe frontonurile clădirilor, dar când e să le pui în curtea omului... aduc a cimitir.”

S-au despărțit fără să-și mai spună alte cuvinte decât cele trebuincioase, până la Piața florilor, Matei merse o bucată de drum pe jos, apoi, pentru că fu ajuns de trăsura lui Ștefelea, urcă în ea. Îl aștepta o zi în care nu avea spectacol, o zi lungă, pentru că se hotărâse să nu mai intre în biblioteca lui Karintis. Înainte de a se culca, îi veni ideea să-și petreacă vremea într-o lungă călătorie, așa i se năzări atunci „peste oceanul înspumat sau, dacă va fi vreme bună, spre adâncurile verzi”.

*

Se trezi după 10, deschise fereastra, apoi se îmbracă. Ajunse pe punctul de a pleca, mai plin de viață decât se știuse în ultima vreme, când apărui în ușa camerei Clody, care, fără altă introducere, îi spuse că era liberă în dimineața aceea și că trecuse să-l mai vadă. Prezența neașteptată a femeii îi domoli elanul și se așeză pe marginea patului, ca de fiecare dată când primea pe cineva. Femeia venise să se destăinuie, să-l roage ceva foarte intim, dar nu se pricepea cum să înceapă, astfel că Matei fu încredințat, o bună bucată de vreme, că unda lor de dragoste platonice ajunsese, după atâta așteptare, în pragul materializării ei într-o dragoste pe viață și pe moarte, cum aflase din lecturi că se petrece între o femeie măritată, de peste 40 de ani, și un tânăr trecut mai demult peste adolescență... Curând totul avea să se lămurească, mai înainte chiar ca să fi avut vreme să încropească o iluzie, în clipa în care, vrând să vină în întâmpinarea dragostei împleticite a femeii, încercase să-i cuprindă palmele, să i le sărute.

„N-am venit pentru asta — spuse Clody trăgându-și mâinile — dar tu nu ai să te superi pentru că ești cel mai bun prieten al meu... Astăzi, după-prânz, va sosi cineva pe care-l iubesc foarte mult. Îl iubesc, Matei, ca o femeie pe un bărbat... Cu tine este altceva... să înțelegi asta... Te rog, dar vreau să știi numai tu asta... te rog să-mi lași camera pentru o seară...”

„Aceleași fraze, își spuse Matei: cel mai intim prieten... care nu se poate supăra... cu tine este altceva... la urma urmelor, nu este nimic, doar fața femeii, expresia sigură a ochilor tot timpul cât a vorbit.” O mai privi o

dată, apoi se apropie de fereastră să scuie, numai pentru atât, să scuie în direcția pieței, să-i poată spune:

„Bine! ia cheile! am să vin la ziuă!...”

Vru să plece, însă femeia, una și aceeași cu molateca blondă, îl opri printr-un gest hotărât, aproape imperativ, cum ar fi oprit un piccolo în holul unui hotel, să-i mai ceară un serviciu, să ducă un plic până la garderoba Cazinoului, un plic pe care era scris: „Pentru domnul Ștefelea, confidențial”... Cât coborî treptele încă buimac de goana cu care țineau să i se dezvăluie toate adevărurile ascunse ale clanului Ștefelea, auzi cum femeia, rămasă în cameră, începu să-i adune și ultimele cărți pe care le mai avea și să le ascundă în dulap. Lăsă biletul la garderobă, se opri pentru câteva clipe în fața băncilor unde ieșiseră câțiva bătrâni, apoi trecu strada până la biroul lui Beligar, urmărit cu groază, de la fereastra mansardei sale, de Clody. Apoi Matei și cu Beligar porniră spre Cazino, dar intrară la berărie. Femeia continua să aștepte, încremenită de spaimă, să se petreacă orice, nu îndrăznea să se dezlipească de fereastra mansardei, și pentru câteva minute-ceasuri piața luci, golită de oameni, numai prin penele zburătoarelor ei, până când, de pe aceeași străduță strâmtă, anume aleasă pentru a face legătura cu orașul, apăru trăsura lui Ștefelea. Ex-gubernatorul stătea singur pe banchetă, nemulțumit de pustietatea ce-l întâmpina. Femeii îi veni inima la loc, simți cum năpădesc vietățile pământului pe toate cele nouă străzi ce dădeau în piață să o umple cu viață și gâlceava de necuvântătoare, apoi se așeză chircită în mijlocul patului, să-și aștepte bărbatul ales.

Matei și Beligar intraseră în berărie, ieșiseră foarte curând și se instalaseră în salonul mov, acolo dădu peste ei Ștefelea, o clipă, cât deschise ușa și o închise la loc. Cei doi râdeau pe seama noii meserii a lui Matei. Pe masă, pentru că sărbătoreau evenimentul, le fusese adus prânzul și mai multe sticle cu vin, iar Matei se lăuda că va plăti el, doar, pentru că numele său, deși nu era mai mult decât un figurant, stă scris cu litere de o șchioapă peste întregul afiș pe o bandă albă, și toți spectatorii cred că e fie bulibașa, fie un personaj matusalemic și îl cheamă la rampă după fiecare act de zece ori, evident, pe actorul respectiv, astfel că, își încheie gluma „am ajuns să fiu iubit de întreaga trupă”... Beligar reuși să contenească din râs și-i aduse aminte fostului său elev de minunatele vremuri când jucaseră o piesă de Moliere în care Matei avusese rolul lui Gérome, bătrânul Gérome, care nu voia, nici atunci și niciodată în piesa respectivă, să-și dea fata după Leandru... și iar spunea: ce vremuri! și povestea un alt episod, când Clody apăruse pentru prima oară în oraș pe un velociped... „Când ne-am căsătorit, îl mai știi pe bătrânul Farkas care avea cofetărie?, am comandat un tort de zece chile, citise undeva Ștefelea, tocmai terminase cu

armata, citise undeva despre cel mai mare tort făcut la 1882 pentru nunta unui lord, nu mai țin minte cum se numea... I-au dus ziarul cu știrea lui Farkas și l-a determinat să facă unul la fel. Măi, ce vremuri!... Eu n-am mai apucat să gust din pricina emoțiilor pe care le aveam... nuntă mare... îl mai știi pe Kuki, șoricarul acela lung de jumătate de metru care se ținea după Clody?... n-am să uit niciodată ziua în care a venit nevastă-mea la școală să ceară furioasă ca Zocaniu și Colențan să fie exmatriculați. O lună a vorbit orașul despre isprava lor... Clody mergea la piață cu bicicleta, iar amărâtul de șoricar se ținea după ea, cunoștea programul, și când o vedea pe Clody că se pregătea de plecare, ieșea pe sub poartă și o aștepta în fața casei... pezevenchii știau și ei programul și într-o dimineață l-au prins pe Kuki și până ce femeia s-a învârtit prin curte să-și ia bicicleta, l-au vopsit o dungă albă, una verde, alta albastră și l-au lăsat în fața casei... imaginează-ți cuîn arăta nevastă-mea pe bicicletă prin oraș, prin piață și centru cu zebra aceea de o jumătate de metru alergând după ea...”

Cei doi râdeau și beau, apoi împingeau resturile de mâncare spre mijlocul mese și-l strigau pe Kuki să iasă de sub draperia de la fereastră, să-i dea oasele. Matei începuse și el în câteva rânduri să vorbească despre copilăria petrecută, vară de vară, pe malul Galbinei, dar nu reuși să fată o breșă prin veselia celuiilalt decât în clipa în care începu să povestească despre tatăl său, vopsitorul, cu detașarea cu care ar fi repovestit una dintre cărțile din biblioteca lui Karintis. Spre seară, Beligar era dezvălămat de răs, umflat și congestionat, și își mușca dintr-un deget, reușind să-și aducă aminte doar crâmpie de gânduri, apoi fu pe punctul de a adormi cu capul pe masă, așa că Matei ceru două chei de la recepția hotelului, dar pentru că nu mai erau altele libere, primiră cheia apartamentului lui Ștefelea, se culcară în camere separate și nu-i sculă nimeni până a doua zi pe la 10, după ce colonelul aflase deja despre isprava lor și, fără să-i fi spus nici un cuvânt recepționarului, plecase. „Țin unii la alții ca ghemul...” va fi spus băiatul de la tejghea și se va fi codit încă o dată dacă se făcea sau nu să-i trezească pe cheflii.

Beligar se simțea rău. Avea coșmaruri știind că fusese așteptat toată noaptea de Clody. Primul drum îl făcu până la birou, unde-l aștepta Rostok să-i vorbească o jumătate de oră despre viața nelămurită, dar gravă pe care o ducea de la un timp, de riscurile unei asemenea vieți și în fine, după o pauză, în care i se aburiră ochelarii: „Te dau afară!”

XV

O casă de mode „Empire” nu exista în marele oraș și, cu acte în regulă, nici nu avea să existe vreodată. Ștefelea, cu banii Mathildei, cumpărase un mic magazin al unui oarecare Demsenty, evreu-maghiar, care se hotărâse într-o bună zi sași petreacă restul vieții într-o călătorie pe la locurile sfinte, să le vadă cu ochii lui, să mai citească ce era de citit, să-și plimbe pașii peste nisipul sihastrilor, pentru a putea să-și aleagă, până la urmă, religia sub care se merita să treacă în eternitate. Demsenty nu se afla în pragul falimentului, dar propunerea de a se retrage diț. comerț „până mai este încă pace”, venită din partea „consilierului municipal”, cum se prezentase Ștefelea, odată cu suma neașteptat de mare pentru așa un magazin, ÎL făcură să cedeze. După plecarea lui Demsenty, ceea ce se schimbaseră era doar camera de deasupra prăvăliei propriu-zise, unde Mathilda își deschisese, clandestin, o casă de mode. Actele de cumpărare fuseseră făcute pe numele lui Ștefelea, deși se iscaseră destule certuri, între el și femeie, apoi „consilierul municipal” s-a retras și Magazinul de Dame „Demsenty” continuă să-și ducă viața sub directa conducere a Mathildei, care avea, în fine, și un apartament al ei în plin centru.

(„Un vis împlinit — le spusese cândva Karintis — în condițiile civilizației, mai are nevoie și de o parafă care să-l legalizeze, să-i certifice existența și, prin asta, să-l alăture tuturor viselor împlinite ale oamenilor din acest mare oraș. Fără cartea lui de identitate, visul împlinit, este exact ca și voi: un flotant tenace, care bate la porțile orașului... adică, un fel de coșmar...”)

După semnarea actelor, petrecură în prezența Mathildei, venită, după părerea celorlalți, numai în calitate de amantă a cumpărătorului, Ștefelea dispăruse sau nu-și mai făcuse răgaz să mai treacă pe la magazin. Certurile dintre cei doi avuseseră loc doar la telefon și numai în zilele bune ale femeii, când, mai mult dintr-o curiozitate copilărească, ridicase receptorul să afle cine vrea să-i vorbească... În magazinul de dame, însă, începuse să apară, tot mai des, Murran, mai întotdeauna cu puțin înainte de ora închiderii. Ajunseseră să-l cunoască toate vânzătoarele și să-i pună în seamă unele relații de afaceri cu ex-patroana: „... pentru că se închid mereu în magazin, undeva înăuntrul clădirii, poate chiar în apartamentul Mathildei... desigur, pentru a vorbi despre întreaga rețea de oameni pe care-i au prin oraș... niște afaceriști mărunți, pentru că tipul nu arată cine știe ce...” Mai puțin bucuroasă de vizitele lui era Mathilda, care, dacă nu s-ar fi temut de scandal, l-ar fi scos afară din prima seară... Murran se purta ca la el acasă, ba, odată, ajunsese, să se și descalțe, pe motiv că ar fi prea târziu și i-ar fi fost greu să mai meargă până în Piața florilor. Mathilda îi luase atunci pantofii și, în drum spre fereastră, îi spuse: „Intr-un minut să cobori, să ți-i iei și să-i folosești până la stația de metrou, altfel îi dau telefon lui

Ștefelea! El va ști unde să te ducă!” Murran, pentru că scena se petrecea lent, vreme să-i spună că la coborâre va răsturna toate rafturile cu fundul în sus, ceea ce, după cum bănuia, nu ar fi fost pe placul ei, așa că, la fel de lent, femeia îi înapoie pantofii, iar bărbatul coborî de bunăvoie, fără să clintească nici un umeraș.

„Ce mai vrei? îl întâmpină, altă dată. Te-am luat după mine nu pentru că mi-ai fi lipsit, nici pentru că mi-ar fi fost milă de tine! Nu! Dar altfel ai fi umplut Burna cu balivernele tale, să-mi strici mie reputația de von!.. Acum, ți-ai făcut un rost (eu sunt femeie măritată, ar fi vrut să mai adauge, dar își dădu seama, la vreme, că nu mai era cazul)... și nu mai avem nimic unul cu altul!”

Murran era așezat într-un scaun și o privea (în atâția ani petrecuți alături, învățase și el cum trebuie să se poarte un bărbat jignit), o așteptă să-și termine oful, apoi spuse:

„Minți! Ți-a fost frică de mine!... Știai că am să merg după tine până în gaură de șarpe...” sau cam așa ceva. O prinse de mână, să-i poată spune mai de aproape:

„Sunt cel mai mare dușman al tău! Știi asta, și-ai vrut să nu mă pierzi din ochi! Dar află că, până nu mă răzbun, nu scapi de mine!...”

Mai mult decât atât, Murran nu știa ce trebuie să facă și rămaseră să se privească de la jumătate de pas ținând u-se strâns de mână, ca niciodată până atunci... Mathilda își reveni prima și fu înclinată să creadă că ar fi fost vorba de un șantaj material, astfel că încercă, desfăcându-se din strânsoare, să-l îmbie cu vorba, apoi cu banii... Dar după expresia bărbatului, rămas neclintit în mijlocul camerei, printre toate mobilele acoperite cu modele de rochii neterminate, se dumiri că de la un om atât de rudimentar ar fi trebuit să se așteaptă la carne, sex, sânge... și se așeză lângă el pe un scaun, întrebându-l dacă are vreo propunere concretă. Luat pe nepregătite, Murran nu știu ce să-i răspundă (venise doar s-o amenințe, s-o sperie, urmând ca altădată să-și ducă la îndeplinire răzbunarea), se înfurie, nu-și mai găsi locul nici în picioare și nici alături de Mathilda pe scaun și începu să se învârtă prin cameră, să o umilească în fel și chip, fără să găsească cele câteva cuvinte prin care să spună ce vrea.

„La urma urmelor — zise dintr-odată — mă mir de ce nu te-am omorât de la bun început?!...”

Mathilda se relaxă, îl privi ca pe un copil cretin, apoi spuse:

„Ar fi fost cea mai proastă soluție... Mai întâi că nu apucaai să vezi lumea, apoi, că nu apucaai să mai vezi nici măcar Burna și, în al treilea rând, după câte știu, de femei nu ai prea dus lipsă aici... Iți mai las o săptămână, timp-de gândire, dar dacă nu găsești ceva civilizat, să știi că am să-i povestesc totul lui Ștefelea și... Te descurci!”

Murran porni direct spre metrou. Pentru a doua oară avea sentimentul că fusese târât prin curtea castelului Mathildei și biciuit pe o masă, sub ochii ei, apoi i se năzări că aude vocea bătrânului Bamffi: „Tu, prostule, nu vezi că ai ajuns circusantul slugilor?... Doamna se culcă cu tine ca și cum și-ar face treaba singură! Tu nu ești amantul ei, ci o... Atât. Ia-te și du-te undeva prin oraș, las-o pe doamna înconjurată de oameni bătrâni! Aceia îi lipsesc ei acum, până va da peste dragostea cea mare... Mai târziu, află de la mine, cei care se împreunează fără să se iubească ajung să nu-și dorească moartea, dar nici să se mai vadă și să știe unul de altul...” Se înfurie și mai mult când bara, care răspundea unui ochi (ticălos! își spuse), îi opri calea pentru că uitase să dea o fisă la intrare.

„Trebuia să o desfac în bucăți!” strigă pe peronul metroului și câțiva cetățeni îl priviră intrigati. În vagon, bătrânul Bamffi se întoarse din nou la urechea lui să-i mai spună: „Fiule, să știi că aceia care se răzbună numai atunci când au prea multă vreme fac din asta un circ și circul e pentru distracția lumii!” Murran nu conțeni cu înjurăturile până ajunse la ultima stație. Oamenii îl priveau, își dădeau cu părerea că ar fi așa sau pe dincolo și, până la urmă, râdeau.

O săptămână, cât primise răgazul pentru a găsi un mod civilizat de răzbunare, petrecuse niște nopți cumplite, în care, deși putea să jure că nu doarme și nu visează, i se apropia de pat fostul grăjdar al Mathildei, care-i striga: „Are dreptate și ea, ce răzbunare mai e și aia când vrei să-l vezi mort pe celălalt?... Ai fost chinuit, umilit, bătut pentru o vorbă pe care i-ai spus-o în pat? Da! Atunci trebuie să ajungi din nou în pat cu ea și după aceea s-o chinui, s-o umilești și s-o bați în fața lumii, așa cum te-am bătut eu pe tine!... Asta e adevărata răzbunare!...” Dar când Murran voia să-l întrebe cum anume să-și ducă treaba la îndeplinire, grăjdarul dispărea.

După vreo zece zile apără în magazinul de dame tocmai în clipa în care vânzătoarele se pregăteau să închidă. „Doamna e sus”, i-au spus, bărbatul a urcat și a găsit-o răscolind niște hârtii. Când a dat cu ochii de el, a tresărit (a sosit scadența, și-a spus), i-a zâmbit și i-a făcut semn să se așeze. L-a întrebat cum o mai duce, i-a ascultat răbdătoare răspunsul, apoi i-a arătat niște rochii *à la Mathilde*, care, spunea ea, vor fi o afacere grozavă pentru că fuseseră comandate de Ștefelea, care-i aranjase să prezinte „câteva modele originale” la un concurs radiodifuzat. II întrebă, la fel de avântată, dacă nu cunoaște o fetișcană cu un trup așa și așa, care i-ar putea servi drept manechin. Murran dădu din umeri și rămase mai departe strivit în scaunul în care era. (Venise cu alte gânduri, ei, și ce dacă venise? Nu întotdeauna se întâmplă cum vrem noi.) Ceea ce-l sâcâia mai mult era că victima lui nici nu-l lua în seamă, ba, mai mult, se învârtea în jurul ghilotinei și râdea, în vreme ce el, călăul, stătea sub eșafod și aștepta ca din

clipă în clipă să-i cadă ceva pe gât, pe cap, peste picioare. „Dacă aștepți puțin — continuă Mathilda — mă îmbrac cu un model de capot de casă, apoi am să-ți arăt cum îmi stau și câteva rochii de stradă. Sunt tare curioasă ce impresie îți vor face, mai cu seamă că tu știi foarte bine cum se umbla pe vremea noastră...” Apoi femeia trecu dincolo de un paravan. Fu de-ajuns ca rochia să zboare peste capătul de sus al paravanului, pentru ca Bamffi, bătrânul majordom, să vină iar la urechea lui și să-i strige: „Murran, la noi e o vorbă: Doamne, dacă vrei să mă ajuți, atunci ajută-mă acum, bată-te Dumnezeu!...” și Murran sări de la locul lui, cuprins de furii, dădu zigzagul de pânză și lemn la o parte și o avu în fața lui pe Mathilda acoperită numai cu un furou. O cuprinse în brațe și începu să o sărute, o frânse de spate și se lungiră peste covor.

O jumătate de oră mai târziu, Murran, în scaun, cu toate hainele desfăcute, își frământa mâinile, iar femeia îmbrăca din nou capotul *à la Mathilde*, să poată coborî până la ușa magazinului, să-l conducă pe impotent în stradă. „Pleacă, îi spuse, și n-ai decât, de azi înainte, să te gândești numai la moartea mea! Dar să nu mai vii aici decât cu toporul, cu ștreangul sau cu ce vrei să-ți faci treaba!...” Murran se tot îmbumbă până ajunse la colț, apoi, fără să mai întoarcă privirea, porni pleoștit spre primul local.

*

Sâmbătă seara, Mathilda își prezentă singura trei dintre modelele sale. Un scurt interviu îi fu luat lui Ștefelea, creatorului și omul reuși să se descurce de minune în noua sa postură. Ar fi dorit, desigur, ca într-o propoziție pregătitoare, spicherul să fi amintit ceva despre adevărata sa identitate, despre calitățile sale organizatorice și funcțiile pe care le avea în consiliul primăriei, dar, prevăzătoare, considerând că lansarea de modele este o afacere a sa personală și mai puțin un *hobby* al administratorului Pieței florilor („altfel, un nimeni dubios, venit de aiurea la noi în oraș”, se exprimase sunetistul), direcția emisiunii trecu sub tăcere celelalte aspecte ale vieții lui... Mathilda apăruse, deci, ca manechin și se bucurase, în această calitate, de o primire mult mai bună decât modelele pe care le prezentase... Despre rochiile „à la Mathilde” se auziră Voci, în chiar timpul spectacolului, spunând că ar fi prea în moda dinaintea războiului, că ar avea un aer închis, chiar sinistru, iar voaleta „e de-a dreptul caraghioasă. Nici ca rochii de seară nu sunt bune... Roșcata, în schimb, e bine...” „Face *strip-tease* la cabaretul din La Couronne...” informă cineva, și din nou i s-au adus elogiile femeii, singura care, prin prezența ei, reușise să evite un fiasco total. „Elemente mai stilizate. — spunea un specialist în modă, în vreme ce-l conducea pe Ștefelea spre ieșirea din local — s-au păstrat de pe vremea

«Titanicului» și în moda de acum, dar aceste ansambluri, mă iertați, nu sunt nici măcar atât de caraghioase încât să fie bune pentru un bal mascat. Zău, am sentimentul că ați adus câteva piese din garderoba Teatrului de operetă...”

Ștefelea suporta cu neferică seninătate orice i s-ar fi spus, pentru că nu se simțea legat prin nimic de afacerea aceea, iar damblaua' cu emisiunea radiodifuzată și-o făcuse. Oricum, era deja un om bine cunoscut, iar faptul că modelele erau idioate nu putea decât să-l bucure, pentru că astfel Mathilda se putea întoarce la mult mai rentabila, pentru el, muncă de la cabaret.

*

În sâmbăta aceea, Mathilda și-a adunat lucrurile într-un geamantan, a părăsit, nebăgată în seamă, localul și s-a încuiat o noapte, două, cât va fi avut nevoie pentru a-și reveni, în apartamentul de deasupra magazinului. Telefonul suna mereu, dar cum cei care o cunoșteau nu aveau habar că o pot găsi în dreptul unui număr de telefon, iar ceilalți știau că Mathilda nu pune mâna pe receptor după principiul sănătos: „Cum să vorbesc cu cineva pe care nu-l văd la față?” femeia îl privi ca pe un orologiu stricat, apoi uită de el. În după-amiaza zilei de luni sosi un achizitor de la unul dintre muzeele orașului care, contra unei sume buniș, voia să completeze colecțiile „belle-époque” cu rochiile pe care le văzuse. Mathilda i le-a dat fără să se târguie, apoi a cerut femeilor pe care le avea în subordine să închidă magazinul și să plece acasă. Și-a luat peste trupul gol capotul și s-a plimbat până noaptea târziu dintr-o cameră în alta, a coborât în magazin, apoi iar sus... În zorii celeilalte zile se trezi cu Ștefelea, proaspăt și parcă mai important decât până atunci. „Am contract ferm cu cabaretul! spuse încă de la intrare. Le-ai plăcut tuturor și se pare că, încă în săptămâna asta, vei intra și în posesia noului act de identitate! Vei fi cetățeană a orașului, vei fi cunoscută de câteva milioane de oameni, adulată, dorită... vei...” Mathilda nu dădu semne de bucurie și nici nu-i oferă un scaun, așa că Ștefelea, la fel de repede, îi mai spuse că o așteaptă la ora 7 în fața cabaretului, apoi plecă.

Magazinul de Dame „Demsenty” fu închis pentru un inventar inopinat dictat de ex-patroană, apoi Mathilda lăsă totul în seama uneia dintre vânzătoare și, sub pretext că vrea să-și ia un mic concediu, părăsi magazinul.

Matei adusese ultimele cărți la bibliotecă în dimineața în care apăruseră în piață niște străini cu teodolite și scări de măsurat. Karintis stătea în cadrul ușii cu brațele încrucișate și privea. Îl zări pe Matei, îi zâmbi și-l întrebă:

„Șeful tău, Ștefelea, are de gând să mute Piața florilor mai departe?! Vrea să facă o copie pe măsura marilor idei care tulbură mintea colonelului, sau guvernatorului?” Matei se gândi că singurul răspuns pe care i-l putea da era:

„Ștefelea nu este șeful meu!”

„Ei, lasă, continuă Karintis, pe același ton, peste doi ani, la câțiva kilometri de aici, se va ridica piața Mathilde, apoi peste cinci ani, mai departe, piața Saftiu, și tot așa, până la Ocean...”

Intrară, pentru că Matei făcu semn că ar dori să-și lase teancul de cărți din mână. Trecură pe lângă biroul lui Karintis și se opriră între rafturile înalte din depozit, să pună cărțile la locurile lor, după literele alfabetului... „A sosit, mi se pare, Mathilda, spuse Karintis, zâmbind, și fără să fie observat de celălalt, răsfoi cartea pe care o ținea în mână, ca și cum coperta n-ar fi fost de ajuns de clară pentru a-l lămuri asupra autorului. Sau întors Saftiu și au dispărut Beligarii, ca-n *comedia dell' arte*... Dacă toată povestea s-ar fi petrecut în zilele astea, nu în Piața florilor, ci în Burna voastră, de bună seamă că am fi fost duși cu toții la poliție, sau, mai știi? ne-ar fi lepădat de viață băieții cei bruni din străzile orașului... Puse cartea în raft, luă alta din teancul pe care-l ținea Matei în brațe, apoi alta, în grabă, iritat că nu se n-ai termina și că trebuie să umble brambura, de la A la D, apoi la M și B) Astăzi închidem prăvălia — spuse la un moment dat — facem și noi grevă... Luă ultimele trei cărți din mâna lui Matei și le vârî într-un raft mai liber, la litera K. Întâmplător, bibliotecarul observă și șopti: Kant, Kierkegaard, Kalidasa, Kafka, Kautsky, Keats, Karsavina, Keaton, Kelvin, Kepler, Kenko, Kipling, Klee, Kock, Kleist, Kornilov, Kotzebue, Krishna, Kreutzer, Kubilay, Kyd, Kun, Karintis... Karintis! repetă cu voce tare. Karintis!!” strigă spre rafturile depozitului și rămase cu mâinile atârinate neputincios, să aștepte întoarcerea ecoului, dar strigătul se vătui în carnea densă a hârtiilor și dispăru. Bibliotecarul își împlântă barba în piept, se răsuci pe călcâie și porni spre ieșire...” Astăzi suntem în grevă, domnule Matei, și când e grevă, nu se stă la birou și nu se stă nici acasă, ci se bea bere în semn de protest! Se bea bere până la capătul puterilor și se urinează!...”

Ieși în stradă, îl așteptă și pe celălalt, apoi încuie, puse barele de metal de-a curmezișul, încercă lacătele și porni, printre topometrii care-și continuau măsurătorile, urmat la câțiva pași de Matei, spre berăria de peste

drum. Căută o masă de colț, unde să nu fie stânjeniți de ceilalți, și comandă, încă de la început, treisprezece halbe de bere.

„... Treisprezece, se explică față de Matei, să fim siguri că ne merge prost toată săptămâna!...”

Până când sosiră halbele, Karintis își privi, pe sub sprâncene, palme uscate. Matei nu îndrăzni să-i spună nimic, îl vedea cătrănit, pricepea ceva, știa însă prea puțin pentru a putea vorbi... Ospătarul așeză cele treisprezece halbe în mijlocul mesei, făcu un gest care aducea cu urarea: poftă bună! apoi se retrase. Karintis luă o halbă, suflă cu năduf în ea și spuma berii i se puse pe barbă. Pufni într-un râs zgomotos, ștergându-se cu amândouă mâinile...

„Știi cine sunt eu? Sunt bărbierul căruia Quijote de la Mancha i-a luat lighenașul să-și facă tichie din ei...” Matei tăcea. „De ce nu râzi? continuă Karintis, ți-e teamă?... Și mie mi-e frică și lui și celui de afară... tuturor ne e frică, dar când o lume întreagă tremură de frică pentru că simte iminența unei tragedii, mie, individului izolat, ar trebui să nici nu-mi pese, pentru că teama aceea nu mai e o chestiune personală, ci a tuturor..., Noroc!...”

Băură până la capăt.

Cele treisprezece halbe, golite mai mult sau mai puțin, răsfirate peste întreaga masă, arătau ca un instrument de percuție, cum se pot întâlni în spectacolele de circ. Părea că mai mulți oameni grăbiți luaseră câte o înghițitură, două, trei, după cât fuseseră de setoși, apoi își lepădaseră halbele pe masa dintre Karintis și Matei. Localul era înțesat de oameni care beau la mese, în picioare ori treceau cu halbele pline spre stradă, să-și afle liniștea acolo, la mesele devenite libere pe terasă... „Pe domnul Ștefelea, sosi o informație, l-au ales în consiliul primăriei, este un om mare, am citit și în ziare despre el. De acum are puteri egale cu ale oricărui dintre primarii marilor cartiere ale orașului...” Matei își mai revenise din tulburare și ajunsese chiar să poată privi senin peste întreaga sală...

„Nimic nu e anormal, spuse Karintis, acuși ai să-l vezi sosind pe Ștefelea, pentru că nu se poate ridica ceva nou fără ca el să nu fie de față... Nu scapă Ștefelea ocazia de a le da cu propria lui mână locuitorilor un cadou...”

În ziua aceea, nemulțumit de agitația din piață, Saftiu nu ieșise să-și hrănească porumbeii... Puțin după ora prânzului, când știa că se adună pe acasă cei mai mulți dintre locatarii cvartalului, sosi Ștefelea, ca de obicei, în trăsură, luminat de albastrul senin al cerului. La completarea portretului său marțial, din ziua aceea adăugase și un frumos baston negru cu mâner aurit. Fu petrecut de privirile tuturor oamenilor care se aflau la ora aceea în piață sau pe la ferestre până în fața clădirii lui Saftiu, apoi mai departe,

când coborî și se îndreptă spre intrare ținându-și mânușile într-o mână și bastonul în alta. Trăsura rămase să-l aștepte în fața clădirii. Spectatorii nu-și reluară ocupațiile dinainte, ci rămaseră cu ochii pe clădirea aceea cu trei caturi, de parcă ar fi așteptat ca nu mult după intrarea colonelului-guvernator să se petreacă ceva neobișnuit, o explozie, înălțarea instantanee a unei case cu zece etaje sau, pur și simplu, înmuierea zidurilor și transformarea edificiului într-o plăcintă. Mare le-a fost mirarea când l-au zărit, din nou, pe Ștefelea apărând dezorientat pe trotuar, ridicându-și capul spre ferestrele apartamentului familiei Saftiu și strigând de două ori: „Mathilda!” Simțind că și așa se dezonorase îndeajuns, Colonelul renunță, se urcă din nou în trăsură, făcu un ocol complet al pieței pentru a fi lăsat în fața Cazinoului. Coborî, dar nu spre local, ci în partea opusă, spre obelisc, unde, sosiți în grabă, câțiva dintre oamenii care se învârtiseră de dimineață pe acolo primiră indicația de a se ridica o mică estradă, apoi se renunță la acel element penibil de Hyde Park și primiră misiunea ca peste un sfert de oră să adune toată lumea în piață, deoarece administratorul are de făcut o importantă comunicare. Pregătiți încă de la desfăcutul zilei pentru vestea cea nouă, locatorii Pieței florilor se strânseră în număr mare.

La 2 fix, Ștefelea ieși din Cazinou, urcă în trăsură și rămase în picioare, vehicolul coti scurt și, ca niciodată, urcă peste dalele de piatră până lângă obelisc. Ajunși acolo, birjarul opri, apoi scoase de sub scaunul său un portavoce pe care i-l înmâna printr-un gest respectuos lui Ștefelea. 'Acesta îl luă, își plimbă senin privirea peste lumea adunată și începu o povestioară blândă cu niște oameni nefericiți, dar hotărâți să-și împlinească cu orice preț idealurile, prilej cu care aminti și despre nenorocirile ce se abătuseră peste câțiva dintre ei și, în cele din urmă, despre marea bucurie pe care au avut-o însă câțiva, victorioșii. Din clanul Ștefelea nu era prezent nimeni. Karintis și Matei ascultau dinăuntru localului prin ușa lăsată deschisă. Mathilda, în dreptul ferestrei ei, după draperii, temându-se parcă să o ajungă soarele, comenta pentru sine: „Iar mi-i dat să aud cum guiță porcul, prin toate părțile lui dintr-o dată, despre sănătate și izbândă...” De undeva, poate de pe aceeași străduță de unde sosise, cu două ceasuri în urmă, trăsura lui Ștefelea, apăru Beligar. Era băut, cu hainele jechoase, ochii-i luceau absent, duși spre haosul alcoolului... I se păru dintr-o dată că aude și recunoaște vocea Colonelului și pe moment luă poziție de drepti... Se însenină și începu să-și îmbumbe haina, își curăță grăbit reverele și își făcu loc, printre oamenii din piață, spre trăsură.

„Să ne spui, strigă Beligar, să ne spui dacă începe războiul!...” Oamenii îi făcură semn să tacă.

„Așadar, se auzi vocea lui Ștefelea, astăzi începem o nouă lucrare în Piața florilor, menită să demonstreze, fără tăgadă, că micul nostru cartier

este aparținător întru totul orașului, că este legat de el prin-toate fibrele ființei sale. Astăzi începem aici construcția unei linii de tramvai!... Iată unde sunt acum chioșcurilor, vom pune stația, iar linia va face legătura cu cartierele de alături și va merge până în spatele primăriei... Suntem, deci, legați cu viața de viața orașului, trăim același timp civilizat cu el!....”

Urmară aplauze prelungi, o reacție spontană care avu darul să-l deruteze într-atât de mult pe Beligar, încât se trezi că-și lovește și el palmele una de alta. Abia după aceea își ridică privirea spre fereastra unde știa că locuiești Matei, apoi scoase un geamăt prelung, ca și cum ar fi vrut să strige pe cineva. Oamenii, cei câțiva de lângă el, îl priviră cu dispreț, dar Beligar nu sesiză decât că i se dă o mare atenție.. Când se dezmetici, descoperi că avea mâinile împreunate ca pentru rugăciune, îndreptate spre chipul binevoitor al lui Ștefelea. Pentru a și le desface, trebui să mai facă doi pași spre trăsura lui Ștefelea, în vreme ce acela ținea să adauge că nu mai au, ei, locatarii din cvartal, de făcut altceva decât să aștepte toate beneficiile civilizației, care „cu siguranță că au și pornit-o din centru spre noi... La revedere!” Sub privirile oamenilor, intrați în al doilea val de aplauze, Ștefelea puse aparatul portavoce pe bancheta trăsorii și coborî în întâmpinarea lui Beligar, își petrecu o mână pe după umărul, său și porniră împreună spre intrarea în local. Beligar recăzu din buimăceala dinainte și se trezi abia după ce ajunseseră să stea deja la masa din salonașul mov, unde erau puse patru rânduri de tacâmuri, se turna coniac și câțiva oaspătari[^] mișunau în jurul lor cu niște tăvi.

„Ce mai faci, dragă? spuse cu deferentă Ștefelea și, fără să aștepte un răspuns, făcu semn unuia dintre ospătari să se apropie. Mergi imediat cu biletele astea două la domnii Murran și Matei și-i inviți la sărbătoarea tramvaiului! Adresele le ai pe plic”, și se întoarse din nou spre Beligar, să-l întrebe dacă o duce mai bine decât înainte, dar pentru că omul răspunse pe un ton aproape dur că nici nu mai știe cum și din ce trăiește, se văzu nevoit să continue: „... bănuiesc că îți face zile negre directorul... O să-l punem la punct! O să ajungă să-și plângă de milă! În fine, sper ca, foarte curând, să-ți rezolv chestiunea cu intratul în oraș și-atunci îl dăm jos și te repunem în drepturile directoriale. Dar ce mai face Clody?”

Beligar avu un ușor tremur al mâinilor și, preocupat să și le ascundă cât mai bine, nu apucă să scoată nici un cuvânt,

„Atunci, să bem pentru tramvaiul care te va duce, cu siguranță, să-ți ridici actele de la primărie!” spuse Ștefelea.

Abia dacă puseră paharele golite pe masă, că își făcu apariția Murran, îmbrăcat ca toată ziua, și imediat în urma lui ospătarul care-l informă pe cel din capul mesei că Matei nu era acasă, dar că îi pusese biletul în ușă. Murran se așeză de cealaltă parte a Colonelului, fără să-i fi

întins mâna, spusese el ceva, ca un salut, la intrare și considerase că, și așa, făcuse prea mult. O vreme, nici nu-și ridică privirea spre cel de lângă el. Sensibil la tot ce intra în zona propriei persoane, Ștefelea înregistra gestul și-l puse pe seama lipsei de bun-simț a celuilalt, apoi îl adună peste alte ieșiri ale aceluia, pentru ca, odată, când aveau să se schimbe datele problemei, să ajungă el să-i ceară socoteală...

„Nu mai știu de trei luni nimic despre Clody, spuse Beligar, a plecat într-o noapte, nu știu cum, eram amândoi în casă, eu bolnav, ea în cealaltă cameră. Am ieșit să iau aer, și când m-am întors Clody era plecată. Am dormit la Matei în noaptea aceea, apoi tot el m-a ajutat să intru în apartament, mi-era teamă să nu fi făcut ceva tâmpit... dar a făcut ceva și mai tâmpit, a plecat și mi-a lăsat un bilet: «Nu o să ne mai vedem niciodată, Clody»...”

Ștefelea părea uimit de ceea ce-i era dat să audă. E drept că în ultimele trei luni nu trecuse decât o singură dată prin piață, iar atunci nu dăduse peste nici unul dintre oamenii lui, mă rog, din clan, după cum tot la fel de adevărat era că o întâlnise pe Clody, într-una din zile, ca din întâmplare. Era îmbrăcată aiurit și se învârtea prin preajma unei stații de metrou... își aminti episodul cu femeia: „A venit spre mine și s-a prins cu mâinile de reverele pardesiului meu. Era disperată și-mi cerea să-i dau ajutor, altfel riscă să o termine prost, sau, cel puțin, să ajungă o femeie de folosit sub podurile fluviului, dacă există vreun fluviu ce traversează marele oraș... Atunci i-am promis sau i-am propus ceva, apoi i-am dat o mare sumă de bani, dar Clody nu a vrut s-o primească... În fine, din ziua aceea nu am mai văzut-o.” Beligar se căina:

„Unde s-o mai caut?... Unde s-o mai caut?”

„În orice caz, își spuse Colonelul, nu prin bistrouri și nici pe la tejghele cârciumilor din docuri... Cine dracu v-a pus să porniți împreună? O călătorie, v-am spus din capul locului, se face pe cont propriu...” „Au să se rezolve toate, spuse cu voce tare, cine știe, la femei și chiar la bărbați, vine câte un moment de criză, când nu mai judecă... Dar le trece și se întorc la viața lor dinainte!”

Murran tăcea. Nu se atinsese de aperitive și nici de băutură, astfel că farfuria fu luată dinaintea lui și înlocuită cu cea pentru fripturi. Când se trecu la vin, tânărul ridică un pahar și închină, tam-nisam, pentru Clody. Beligar, toropit, pufni în plâns.

„Ești lipsit de tact — spuse Ștefelea spre Murran — puteai și dumneata să ai un suflet mai nobil. Uite-l cum suferă. Ești un cinic, o inimă de piață!”

Beligar sări, tam-nisam, în apărarea lui Murran, își șterse lacrimile, își suflă nasul, apoi înșiră o seamă de calități ale prietenului său cel mai

apropiat care-l scosese până atunci din toate belelele. Ștefelea făcu semn ospătarilor să părăsească sala și să revină mai târziu apoi, ca pentru sine, scrâșni: „Bețivi ordinari... așa ceva nu are să ajungă în oraș niciodată.” Se făcu liniște, Ștefelea privi spre cei doi pe rând, și când fu pe punctul de a relua calm discuția, printr-o explicație care se cerea dată, Beligar fu ajuns de un alt puseu isteric, se ridică în picioare și, cu fața spre cei din capul mesei, începu sa strige:

„Unde vrei să ajungi?! Trei oameni ai nenorocit până acum! Unde vrei să mai urci? Cei de la primărie ar trebui să știe tot adevărul despre tine, să te dea afară ca pe o lepră! Ne-ai distrus pe toți! Bestie! Cu mâna mea am să te omor! Nu mai vreau nici un oraș!” și prinse un pahar plin care-l deșertă peste fața lui Ștefelea, care pufni într-un râs zgomotos, se ridică în picioare și începu să se șteargă. Paralizat de reacția celuilalt, speriat de ceea ce făcuse, Beligar căzu în scaun cu mâinile împreunate. Murran se ridică: „Ar trebui să plec!” Porniră spre ieșire toți trei, în ușa, însă, Beligar se prinse de reverele hainei lui Ștefelea și-i strigă: Unde e Clody? Tu știi, tu te-ai culcat cu ea! Precis că te-ai culcat cu ea și-ai târât-o în piața aia spurcată să facă trotuarul pentru tine. Codoșule! Să nu mai calci prin Piața florilor!” și-l izbi cu amândoi pumnii peste față în prezența chelnerilor și a băiatului de la recepție, care, stârniți de ceartă, apăruseră ca din pereți să-l imobilizeze pe recalcitrant.

Ștefelea s-a șters, a zâmbit penibil, apoi a luat-o spre ieșire, nu mai înainte de a le ordona lucrătorilor de la local să-i dea drumul lui Beligar pentru că ei erau în relații foarte bune, dar, în ziua aceea, omul era băut, și, pentru a confirma cele spuse, când ajunse jos strigă:

„La revedere, Beligar! Pe mâine!...”

Murran părăsi Cazinoul în fugă, cam pe când Matei și Karintis ieșeau, sau numai se pregăteau să iasă din berărie. Oricum, amândoi îl văzuseră pe Ștefelea trecând ceva mai agitat ca de obicei. Matei se smulse de lângă bibliotecar și avu vreme să-l mai ajungă pe Colonel încă înainte de apucat să se urce în trăsură.

„Domnule Ștefelea, aș vrea să vorbim”, spuse Matei.

„Nu cred, răspunse celălalt, nu cred să mai avem despre ce...”

Omul se agăță de treptele trăsirii, Ștefelea nu-i dă importanță și îi strigă birjarului să se grăbească. Mers așa câțva, apoi Colonelul se întoarse spre Matei:

„Coboară, figurantule!... Mă faci de minunea lumii!”

Matei vru să se așeze pe banchetă.

„Oprește! strigă Ștefelea. Și imediat se ridică în picioare, să fie auzit de toți oamenii care se mai aflau în piață îndrăznești să mai stai lângă mine? te-ai culcat cu femeia domnului Beligar, încât biata de ea a trebuit să

fugă rușine... L-ai transformat pe bărbatul ei într-un alcoolic, nu-și mai dea seama, nefericitul, că tu erai craiul care-i spulberase casa! Ai făcut afaceri murdare cu alcool fabricat la negru și de pe urma lor a tras bietul Saftiu... Ai încercat să te dai și la nevastă-sa, o femeie de rang! Te-ai făcut figurant, să-ți poți dregi toate poftele cu balerinii... Nu te vezi cum arăți?! Împuți totul! Coboară imediat!” Și începu să-l lovească peste cap cu bastonul.

Matei avu o răbufnire și, dacă bastonul lui Ștefelea nu l-ar fi nimerit în moalele capului, i-ar fi sărit în gât. Trăsura porni spre aceeași străduță pe care sosise cu mai puțin de trei ceasuri în urmă. Matei, căzut în genunchi, încă buimac, fu înconjurat de oamenii stârniți de țipetele lui Ștefelea. Câțiva bătrânei scârbiți din principiu de tot ceea ce era mai tânăr, se apucară să-l scuipe, apoi, pentru că l-au văzut neputincios, au continuat să-l lovească peste umeri și cap cu bastoanele, strigând:

„Să-l scoatem în afara cartierului! Necuratul... e Necuratul!” și se puseră să-l târâie până la capătul străduței pe care dispăruse trăsura, cu gândul să-l lase undeva, pe o graniță, ce trebuie că va fie existat, dintre cartierul lor și marele oraș. Karintis asistase încremenit la întregul spectacol. O neputință, pe care și-o știuse dinainte, îl făcu să rămână blocat în fața violenței, și ar mai fi stat buimac, să vadă cum îl duc pe omul acela care-i era atât de apropiat, dacă nu s-ar fi vârat între bătauși Murran, cu o rangă în mână:

„Iese cu moarte de om! țipă Karintis, fără să-și dea seama, și porni în goană spre cei care începuseră să se bată în regulă. Beligar apăru în ușa Cazinoului, dădu cu ochii, printre altele, și de grupul care se bătea, își spuse că de bună seama, îl căsăpesc pe Ștefelea și se înapoie să bea o bere, în localul de jos. Karintis reuși să oprească bătaia agățându-se de hainele unui bătrânel scund, dar arțăgos ca un foxterier. Îl burduși în ușa farmaciei, apoi, cu bastonul aceluia în mână, scoase din luptă pe încă un bătrân congestionat și zborșit, astfel că Murran nu mai avu decât să-i împingă cu ranga pe ultimii trei de deasupra celui căzut. Se priviră o clipă ca și cum s-ar fi întrebat: „Victima nu e nazist?!” sau: „Victima nu e evreu?!” Apoi dădură din umeri scuzându-se doar prin mișcarea ochilor și dezamăgirea colțurilor gurii: „Noi credeam că facem politică! Toată lumea face astăzi politică și ne simțim încă în stare, la vârsta noastră, de așa ceva! Marii conducători ai popoarelor au fost întotdeauna niște străbunici!...”

Karintis reușise să-i înșiruie de-a lungul pereților și să-i țină la respect cu bastonul ridicat până ce-i văzu retrăgându-se pe rând spre casele lor. Murran îl ajuta pe Matei să se ridice și-l îmbia să urce în cămăruța lui. Karintis îi ajunse din urmă pe la etajul doi, nu mai urcase niciodată în mansarda lui Matei, dar atunci era încă prea agitat să se mai întrebe dacă făcea bine sau nu...

„Ai văzut cum ne priveau? spuse spre Murran. Niște câini neputincioși și răi. Te asigur — continuă după ce ajunseră în cameră — că în sufletul lor se răzbunau pe Ștefelea... E străin, îți spun, e venit dintr-un fost imperiu, cum se laudă, și după câtă istorie și geografie cunosc ei, sunt convinși că e neamț și pe aceia nu-i agreează încă din războiul din '918, și mai rău decât atât, îl văd îmbrăcat în haine de piele și-l cred agent nazist, iar pe voi toți, nimic altceva decât un cuib otrăvit, fixat de burta orașului acestuia de câteva milioane de oameni ca o mină magnetică pe burta unui vas... vă cred trimiși să racolați oameni, spioni, să vă petreceți pe sub cămașa națiunii ăsteia, să o sugrumați pe la spate... Asta cred ei, asta le spun ochii!... Ei au vreme, ascultă radioul, citesc ziarele și fac politică de mezanin. Pe noi nu ne vor ataca direct germanii, dar sabotându-ne, se asigură că nu le vom putea da ajutor țărișoarelor de pe continent! Asta le trece prin cap!...”

Murran și mai puțin decât Matei înțelegea rostul vorbelor bibliotecarului, dar îi dădu dreptate și-i făcu semn să plece împreună, să-l lase pe cel burdușit să se odihnească...

În piață, în afara lui Saftiu, picat de undeva pe banca, lui, nu mai era nimeni. Ferestrele Mathildei și ale lui Beligar erau luminate. În fața Cazinoului, care, de la o vreme, scotea mult mai mulți bani din comerțul cu bere, de dincolo de tufele de bucsus exalând un miros de hoit, se auzea gâlceava molcomă a pensionarilor localului... În apartamentul măcelarului plângea unul dintre copii. Beligar urcă spre camera lui Matei, apoi i se năzări că nu face bine și porni, din nou, spre local, dar ajunse în apartamentul său, unde mai fusese o dată, în ultima oră, pentru că lumina era aprinsă. Sus, se opri în dreptul ferestrei să privească spre pacea dreptunghiului aceluia de piatră, dar nu mai reuși să-și aducă aminte unde se afla și spuse: „Burna, apoi La Couronne...” și se prăvăli sub pervaz, mirosind ca un șobolan înecat în borhot... Ușa apartamentului rămase deschisă...

XVII

... La miezul nopții, Saftiu se afla încă pe aceeași bancă. Pe undeva pe aproape se mișca, neștiut de nimeni, gardianul, de parcă ar fi fost de două ori mai puțini răufăcători ca altădată... Printre cei care trecuseră pe lângă Saftiu, fără să-l fi luat în seamă, erau și chelnerii Cazinoului, unii dintre ei foști angajați ai lui, dar vremea era umedă și povestea vieții lui Saftiu prea bine cunoscută de către întregul cartier pentru a-i mai fi interesat măcar eroul... În alte seri, mai călduțe și uscate, când oamenii

aveau poftă de vorbă, îi auzise: „Asta e cel care și-a vândut Cazinoul unei slugi... apoi și-a vândut casa unei spurcate de care nici măcar nu s-a despărțit și nu-și mai are o odaie a lui în casa aceea, măcar banii să-i fi primit.” „Într-o zi, vorbește lumea, râde lumea, are să vină taică-su, de peste mare, cu un vapor pe care o să-l lege cu odgoane de merișorii sălbatici din mijlocul pieței. Pe puntea vasului o să stea de vorbă tată și fiu, bătrân cu bătrân... apoi cel mai bătrân dintre ei are să-i tragă o mamă de bătaie celuiilalt pentru prostia lui și pentru că n-a învățat nimic de la viață...”

Saftiu le ascultă vorbele, își aduse aminte de bătaia pe care o primise Matei de la bătrânul Pânzaru înainte de plecarea lor din Burna, nu se supăra, se simțea prea tocit pentru a mai avea putere să răspundă; dar le zâmbea, într-un anume fel, enigmatic, să-i pună pe gânduri pe cei mai atenți, pe cei mai sensibili, iar când prindea un moment de nedumerire pe fețele celor din jur, în vorbele lor, spunea: „Și, la urma urmelor, ce este anormal aici? În epoca modernă poți să aștepți unde vrei un vapor. Ar fi fost absurd să aștepți așa ceva pe vremea romanilor sau a grecilor, chiar dacă ai fi fost pe o insulă înconjurată de toate părțile cu porturi... Acum însă e perfect normal. Da, domnilor, aștept în Piața florilor un vapor! Dacă într-o bună dimineată are să vină, vaporul acela prin toate gazetele și prin toate cartierele, atunci am să trec pe la fiecare dintre voi să vă întreb cât dați să vă las zece minute pe punte...”

Era trecut de miezul nopții, și peste Piața florilor, prin mâzga groasă de deasupra, se auzeau țipetele cocorilor. Saftiu de ridică de pe bancă să audă mai bine încotro zboară, să-și repete: „Dacă merg spre nord, are să se încălzească...” închise ochii, dar nu-și simți vreo urmă de oboseală, i se păru doar că pereții clădirilor care închideau piața au devenit transparenti sau nu,... doar că prin ei se putea vedea întunericul de altădată, când acolo nu exista decât un câmp. Trecu un alt cârd de cocori, își spuse: „Are să ningă”, iar de la o fereastră auzi ca un ecou vocea Mathildei: „Are să ningă peste câteva zile. Prin douăzeci ale lunii. Hei, Saftiu, ai să te plângi atunci tuturor că iarăși s-au înțepenit mările și n-a mai putut să vină vaporul. E vreme de martiri, Saftiu, dar tu nu ești un erou. Toată viața te-ai visat strivit, străpuns, un fel de sfântul Sebastian te-ai visat și te-ai temut să adormi din pricina visului aceluia. N-ai fost născut nici erou, nici martir, ci laș și neputincios. Ce să-ți fac dacă în noaptea asta nu am somn nici eu? Tu nu te superi niciodată. Așa e?... Cine a fost tras în țepă cale de mai multe generații în familia ta?... Bine, dacă nu vrei să stăm de vorbă, am să mă culc... Să știi că are să ningă, merg cocorii de-a-ndoaselea...”

Deodată, în piață se auziseră copitele unui cal fugărit, un cal scăpat dintr-o herghelie, dintr-un grajd, din vreo curte. Un cal speriat cu o clipă

înainte de furtuna ce avea să vină... Un cal pornit prin mijlocul orașului de piatră lovindu-și potcoavele de dale cu sunetul unor saboți de pușcăriași cioplitori în sare. Bici... un țipăt de femeie... calul trecu peste piață spre un loc aiurea, unde, în ultima clipă, descoperi un obstacol, o altă spaimă... N-avea căpăstru, n-avea șa, era slobod, mai frumos decât oricare cal prin coama pe care o flutura. „Cesar!” se auzi o voce grea de băutură, o voce de femeie. Apoi un fluierat. Calul țâșni foarte aproape de Saftiu peste bănci. „Cesar!”, se auzi, din nou, vocea femeii. Răvășită, cu un bici în mână, cu pieptarul desfăcut și cămașa scoasă, holbată, cu părul fluturându-i coama, femeia-i striga lui Saftiu: „prinde-l!” La ferestre ar fi trebuit să apară oamenii, să vadă calul, să vadă femeia, să-l vadă pe cunoscutul lor, Saftiu... pereții însă erau de întuneric și capetele celor vii apăreau direct din nori pe toate cele patru laturi ale pieței... Se auzeau copitele calului îngrozit...

„Nu vă speriați! spunea Saftiu. În Piața florilor nu pot să existe decât cai de piatră... Ceea ce auziți voi sunt stropii de ploaie, răpăitul lor pe pânțelele întins al lui Copos dormind și vocea unui om, a unei femei de altădată, dar și aceea obosită. Nu mai există cai decât în salam și în piatră, ceilalți nu sunt decât niște copii după marii cai ai lumii, copii multiplicabile, dar fără nici o valoare... Nu vă temeți! Iar dacă vă temeți, închideți ochii și gândiți-vă că tot ceea ce simțiți s-a petrecut altădată și vă va fi cu mult mai ușor! ... Așa să faceți chiar dacă ar fi să muriți...”

Animalul trecu, din nou, prin apropierea lui Saftiu, dar omul nu se feri. Femeia, stăpâna calului, conteni cu țipetele și se trânti pe o bancă. Calul gonea în rotocoale tot mai largi peste peluzele verzi. Deodată, femeia s-a ridicat, a scos un țipăt, apoi, cât a pus calului căpăstrul, l-a tras mai aproape de monument, l-a priponit de bilele cu lanțuri, l-a apucat strâns de căpăstru și a început să-i învârtă biciușca de sârmă împletită prin nări. Calul sărea, se zbătea și fiecare mișcare îi rodea și mai adânc carnea și oasele. Spectatorii părăsiseră balcoanele norilor și noaptea redeveni la fel de pustie ca mai înainte. Mâna femeii se umpluse de sânge. Răsuflări grele, piei asudate mirosind a sânge cald, păr ud și năclăială... În cele din urmă, calul zvâcni, rupse hățul, o răsturnă pe femeie și țâșni spre ferestrele florăriei. O izbitură, apoi o altă fereastră se făcu țândări, calul trecu printre ghivecele cu begonii și mușcate fără să le atingă... se văzu ajuns în fața uneia dintre străduțele strâmte care ieșeau din țarcul pieței... Femeia porni pe urmele lui strigând. Ocoli florăria, se împiedică de gardul ce împrejmuia una dintre peluze, căzu, apoi se ridică și rămase nemișcată în mijlocul șoselei, să-și strige calul. O dâră de vărsătură roșie desena drumul animalului dispărut... Saftiu se îndepărtă de bancă pornind spre locul florăriei, să se încredințeze că avea ferestrele sparte și prin asta că tot ceea ce văzuse era adevărat și s-a

întâmplat atunci, în noaptea aceea și nu altădată, cu mulți ani înainte. Un alt cârd de cocori trecu pe deasupra norilor, sau imediat pe sub burta lor. „Are să ningă”, își spuse Saftiu, apoi își întoarse privirile spre casa Mathildei. Din întregul perete întunecat se vedea luminată clar numai fereastra ei, rămasă deschisă, care o cuprindea în rama dreptunghiulară ca pe o icoană... „Cred că a început războiul, spuse Saftiu spre femeie. Un alt război, de care n-ai habar... N-o să ne mai știe nimeni...”

XVIII

Matei se ridică din pat abia luni, vru să plece, dar găsi în ușa sa o scrisoare cu care se înapoie în cameră. Era un plic oficial ce avea imprimat un semn ciudat și inițialele F.A.A... Citi: „Sunteți convocat pentru data de 17 decembrie 194... la sediul F.A.A.;;” urmau strada, numărul cartierul și așa mai departe. O neașteptată bucurie îi umplu sufletul. Simpla invitație la o încorporare, căci despre ce altceva putea să fie vorba, îi dădea un sens, în fine, o ocupație de dai, Doamne, la nivelul tuturor oamenilor normali din oraș, din țară, din lume, chiar dacă în primele zile de front ar fi să se ducă dracului sau să rămână fără mâini sau picioare. A muri i se părea un lucru normal, iar a muri pentru o cauză dreaptă i se părea o adevărată șansă a destinului. Singura problemă care mai rămânea nelămurită era „cauza dreaptă”, dar se liniști la gândul că în prima zi de încorporare are să i se spună și lucrul acela.

Coborî în grabă până la Cazinou, îl caută pe Copos și-i ceru să pregătească o masă în salonul mov. Copos se codi, spuse că el nu știe de nici un clan al lui Ștefelea, ei numai de domnul „guvernator”, dar, până la urmă, făcu o jumătate de masa. Pentru orice eventualitate, îi trimise o femeiușcă plină de nuri, cu misiunea de a-l descoase despre evenimentele cele noi care interveniseră în viața lui, „Mă fac colonel— spuse Matei, îndată ce simți care era rostul femeii — colonel de aviație pe un bombardier greu... și în primul raid pe care am să-l fac, am să vin deasupra Pieței florilor — să-i spui asta lui Copos, auzi? — și-am să arunc toată încărcătura de bombe pe care o să o am aici, să nu mai rămână nici zece cărămizi lipite una de alta... Am să-îni trimit soldații să pună afișe, astfel ca, în ziua bombardamentului, toată lumea să fie evacuată. Pe mine mă interesează să distrug numai Piața florilor, pricepi? nu pricepi, ești o proastă, du-te și spune-i lui Copos să-mi trimită o femeie mai deșteaptă, să-i pot încredința toate secretele pe care le am, numele tuturor dușmanilor mei pe care vreau să mă răzbun... O femeie căreia să-i pot explica până la ultimul cuvânt tot ce am de gând să fac, și să-i mai spun că în ziua aceea

Copos va fi victima ultimei mârșăvii a guvernatorului său care nu-l va lăsa să plece, și îl va invita aici, în salonul mov, să sărbătorească împreună scufundarea plutei... Așa să-i spui, a plutei!...”

XIX

Un teren de tenis în plină curte a unei garnizoane este ca și cum surorile de la reanimare și-ar face serviciul în costume, de baie, doar pentru ca ultima imagine a vieții celor iremediabil întinși în paturi, printre tuburi și borcane cu glucoza, fructoză, ser, sânge și oxigen, să fie una agreabilă. Cu toate acestea, în chiar mijlocul curții principale a F.A.A., se aflau șase terenuri de tenis înconjurate de garduri înalte din plasă de sârmă, iar faptul că pe două dintre terenuri existau și plasele întinse arăta că, deși era o oră de dimineață, ofițerii F.A.A. aveau toată încrederea în victorie și chiar în supraviețuire. Era o dimineață rece de decembrie, care ar fi trebuit să fie încărcată de zăpezi dacă prima, grijă a edililor și a F.A.A., unde mâna de lucru era gratuită, nu ar fi fost aceea de a șterge orice urmă de alb. Lupta cu dușmanul circulației rutiere se dăduse cu mașini speciale și în mare grabă, timp de o zi și o noapte, astfel că în dimineața aceea orașul arăta ca o față proaspăt rasă de bărbat hotărât să creadă că e bine dispus. Anotimpurile orașului se reduceră la: ud, uscat, rece, cald.

Matei ajunsese în zori la poarta F.A.A., de fapt la adresa indicată pe plic, pentru ca din stradă, unde nu exista vreo firmă, ci doar o gheretă zidită în gardul înalt de beton, cum aii mai toate ambasaderele care folosesc clădirile existente, aveai convingerea că nu poate să fie altceva decât o sucursală a depozitelor Băncii Naționale, păzită strașnic pentru valorile ce se aflau înăuntru. La poartă arăta santinelei plicul și i se permise să intre în gheretă. De acolo urmă să fie luat de doi soldați și dus într-o aripă a clădirii principale, o severă vilă cu mai multe etaje, ferestre înalte și cărămidă galbenă exterioară. Nu arăta a bunker, dar nici nu reușea să-ți umple sufletul de sănătate și libertate când stăteai în fața ei. Fu condus pe lângă terenurile de tenis despre care nu și-a putut imagina că ar fi altceva decât niște îngrădiri pentru mici spectacole cu animale exotice date în folosul soldaților, apoi coborî câteva trepte, în corpul clădirii, până la demisol. „Îți lași hainele, faci o baie să te cureți de mirosurile lor și îmbraci hainele astea! Ești un alt om!” ar fi trebuit să i se spună și până la urmă chiar auzi ordinul, dar acesta avu un efect mai degrabă tonic decât inhibant. După acel oficiu, ce reprezenta, în fapt, trecerea autoritară în folosul F.A.A., fu dus într-un birou pentru a i se lua datele și a fi repartizat. Singurul lucru ciudat rămânea faptul că acea încorporare nu se mai aflau și alți oameni. Matei

se așteptase să dea peste o curte plină cu tineri și bătrâni, fumând și spunându-și bancuri porcoase în semn de adio după ceea ce lăsaseră dincolo de poarta garnizoanei, se așteptase să vadă plutoane mărșăluind ostentativ prin curte și gradați întrecându-se pe ei înșiși în datul ordinelor, pentru a-i acomoda cu noua viață pe cei ce stăteau încă în două luntrii, în dreptul porții, ca niște rufe proaspăt spălate, jilave, care așteaptă să treacă pe sub fierul de călcat, apoi credea că vor fi duși în rând la deparazitare, tunși chilug, injectați cu te miri ce anti... și regrupați în coloane de marș, după ce vor fi căutat trei ceasuri să nimerească măcar bocancii potriviți și o bonetă care să nu le cadă din prima clipă peste ochi. Hainele pe care le primise i se potriveau, iar în loc de bocanci, fu încălțat cu niște cizme scurte, cu interiorul moale. Se așteptase apoi ca măcar ofițerul care-i înregistrase să comenteze ceea ce afla, nimic nu părea, însă, neobișnuit, după cum nici dosarul său nu purta pe copertă vreun nume, ci un indicativ format din trei cifre și două litere, ca orice număr de înmatriculare a autovehiculelor din orice parte a lumii. Fu prezentat unui alt ofițer dintr-o altă cameră, edificat și el într-un totu asupra recrutului, care ținu să-l informeze că, din ziua aceea mai departe, este pus în slujba generațiilor viitoare. Mai departe, se aștepta, nu avea de unde să știe ordinea exactă a operațiilor de încorporare, să fie dus la un control medical, dar, în loc de orice altceva, i se spuse: „Bănuim că ești sănătos!” La o asemenea presupunere se dă din cap numai și numai pentru a te vedea scăpat de sentimentul penibil de animal purtat gol prin fața unei comisii în uniformă, măsurat, cântărit, aplecat, ridicat, pus să spui „A, 333”, să tușești, să te holbezi, să recunoști sau nu că în copilărie mâneai pe furiș bucăți de ziar și mortar de pe ziduri, pentru ca în cele din urmă concluzia să fie aceeași: „E tun!” Matei consimți că nu are nici pe dracu și fu lăsat să se odihnească sau să aștepte. Într-o cameră unde se putea fuma, o încăpere luminoasă, cu j plante exotice și perdele transparente la ferestre, unde îi fu adus și un mic dejun. După exact o oră se afla în fața celui de al treilea ofițer. Nu se făcea nici de data asta apel la dorința lui Matei de a deveni erou, nici la voința și răbdarea sa, nu-i fu dat să audă propoziții despre marea importanță a apărării în condițiile *x* sau *y* și nici nu i se puseseră întrebări asupra vieții sale particulare de până atunci, cil toate că omului începuse să i se delimiteze foarte clar viața între ceea ce a fost și ceea ce va deveni, sub flamurile F.A.A.

„De acum înainte, o să luați parte la un experiment despre care nu vă spun deocamdată nimic, deși nu mă tem j că veți vorbi cuiva despre asta, înainte de toate, că vă va fi greu să luați legătura cu cineva.... Oricum, sperăm să venim în-întâmpinarea generațiilor viitoare...”

Matei rămase descumpănit, fusese plimbat prin fața a trei ofițeri cu grade din ce în ce mai înalte, fără să i se spună mai mult decât știe, că de a doua zi avea să-și schimbe modul de viață. Mai departe nu trebui să se gândească ce se petrece cu el, pentru că totul era în folosul oamenilor, chiar dacă în folosul acelora de mâine, deci masa, casa și somnul le avea asigurate. Citise prin cărți (și constată că realitatea corespundea noilor obiceiuri) că după preparativele generale urmează transportul și încartiruirea în laborator. O mașină militară îi aștepta în curte.

După un ocol al orașului făcut în mai bine de două ore, se înscriseră pe o șosea cu circulație redusă, un soi de culoar uscat printre nămeții de zăpadă care nu permiteau să se vadă peisajul din jur. „Poate — își spuse Matei — de .abia acum mă apropii de Terralba, ar fi trebuit să-l invit la această călătorie și pe Ștefelea, de ce tocmai el să lipsească marelui experiment? Sau poate că voi ajunge în micul meu oraș, să fiu silit să-mi continui viața acolo, de unde am lăsat-o! Cu toate că asta ar fi cel mai normal să se întâmple... să ajung acasă, în piața centrală, sau, mă rog, la cazărmi, pentru că tot nu mi-am. făcut armata, să bată un Ștefelea furios toate dealurile cu mine, să mă pună în fiecare zi să-mi sap un lăcaș de tragere, dimineața în picioare, la prânz din genunchi, iar seara culcat, să mă pună să sap o galerie pe sub oraș, pe unde să se plimbe Clody, Beligar, Mathilda, Ștefelea și Murran cu bicicletele, în semn de mare civilizație și suprapopulație, să mă pună să mut linia de cale ferată prin centru și să trag cabluri peste cabluri, să poată circula tramvaie, să mă pună să zidesc turnuri și să montez prin tot orașul telefoane publice, câte unul pentru fiecare locuitor născut sau încă nu, să-nvăț cum se sudează barele unui pod supradimensionat peste Galbina, să canalizez râul, să pun un teleferic cu cabine mari din centru până-n vârful munților, pe deasupra Ciulpăului pentru agrementare... În fine, să ridic singur Terralba din pământul micului nostru oraș... iar după ce o termin, să mă întorc în Piața florilor, în mansarda mea în chip de pensionar...”

Spre seară ajunse în apropierea unei pădurici dese și nu mult după aceea, printre copacii desfrunziți, pe un drumeag strâmt până în dreptul unei bariere, dincolo de care se zărea un luminiș. Coborî însoțit de un gradat, depăși bariera și intra într-un fel de bunker turtit; din ușă putu să vadă lu minișul și, undeva, spre linia orizontului, oceanul de nori. „Acesta va fi serviciul dumneavoastră militar, îl informă gradatul, trebuie să vă dezbrăcați la piele, în sala aceea, apoi să treceți dincolo și să urmăriți ordinele ce le veți primi prin difuzor...”

Noaptea de Anul nou trecu lungă și apăsătoare ca și celelalte nopți de iarnă, clădirile construite în ultimii ani în jurul Pieței florilor, modele de provincie cu spații largi, grădini, spaliere de viță-de-vie, ajunseseră până la câțiva zeci de metri de ruinele casei părăsite. Nu voise nimeni să se atingă de ea sau o uitaseră acolo independentă de viața orașului. Văzută din dreptul casei părăsite, suburbia, care avea la mijloc clădirile baroce ale Pieței florilor, cu câte trei caturi, arăta ca un mic orășel lipit de burta celuilalt, un soi de *remoră* vorace și leneșă plimbată dintr-o parte în alta a oceanului de un rechin, hrănindu-se din resturile bogatelor lui festinuri. Nici unul dintre locatarii aceluia cartier nu-și amintea să fi văzut umblând vreo ființă prin preajma ruinelor, decât poate spre primăvară, când hăituiau câinii prinși de călduri...

În noaptea lungă și banală a aceluia an nou, licărise un chibrit sau o lumânare pe undeva prin pânțele casei, dar atunci nu umbla nimeni pe afară, iar cei adunați în jurul meselor pline nu-și spuneau că trebuie să stea la ferestre să vadă cum sosește din cer sau de te miri unde „noul născut”, cu o banderolă în jurul burții, pe care, în loc de nume, să-i fie trecut o cifră, ca la pușcăriași: 19... cum se numea efemerul sosit, în fața unuia din îngerii trândavi pe care-i așezase Murillo la baza tabloului său cu înălțarea... În Piața florilor pocniseră, în cinstea lui, niște petarde aduse special de Copos pentru dispunerea musafirilor săi veniți din oraș, din Marele Oraș, să-și petreacă sărbătoarea Revelionului *à l'Empire*. Porumbeii au zburat noaptea, ca niciodată pe deasupra întregului cartier și abia spre dimineață și-au aflat iar locurile de pe cornișa bibliotecii. În cealaltă zi, Saftiu avea să facă eforturi mari pentru a-i îmbia să mai coboare de acolo, ca și-n anul vechi, să mai umple piațeta cu mersul lor mărunț și pașnic. Acea avea să fie adevărata sărbătoare a lui Saftiu, pentru că, în rest, nu cunoștea nici un fel de eveniment, iar de Revelion avea să doarmă în cămăruța lui de la parterul clădirii ce fusese cândva a lui, ca în oricare dintre nopțile bune în care avea pentru ce să doarmă. Cu două etaje mai sus, Mathilda se isca, pe la miezul nopții, furioasă pe nebunii lui Ștefelea (pentru că numai ei puteau să facă așa ceva), care se împușcaseră cu brandurile unii pe alții în piață. Clody dormise într-o hrubă încărcată cu draperii îri brațele unui ins înțepenit de rom ca un atlant, fără să mai fi apucat să o aibă ca pe orice femeie trecută de prânzul vieții. Murran petrecuse în vis, indiferent înde se afla, restanța unei nunți dintr-o viață minunată pe care nu mai apucase să o ducă. Despre Beligar nu se putea spune că și-ar fi dorit ca anii să mai înainteze în același fel, ci, mai degrabă, să o fi luat câținel înapoi, câtva, oricât de mult, de unde să pornească pe un alt făgaș... Gily avu o noapte obișnuită de cabaret, doar cu mai mulți bărbați obraznici care doreau, în pauza dintre două reprize de

dans, să o posede în cabina ei, direct pe măsuța cu farduri. Separeul lui Ștefelea avea draperiile lăsate, ca întotdeauna, fără să știe dacă ascunde pe cineva...

Cu trei zile înainte de Anul nou, ziarele de seară, de fapt unul singur, care se ocupa de viața particulară a figurilor mai importante, anunța, imediat lângă rubrica de umor, unde, pe o coloană întreagă, un moș — Anul vechi — și-un puști — Anul nou — încercau în mai multe ipostaze trăsnite să-și predea omenirea, imaginată ca o bilă de bowling, apăru o mărunță informație, scrisă în doi peri, despre un anume colonel în retragere care și-ar vinde „o prăvălie de dame, două trăsură, șase prieteni, o piață cu porumbei și obelisc...” iar în finalul știrii era dat și numărul de telefon la care putea să fie găsit. Un număr aiurea, ce se nimerise a fi al unuia dintre oamenii din oraș, străin de numele lui Ștefelea, dar care, după insistentele telefoane primite în ultimele zile, se hotărî să-l găsească și să termine, indiferent cine era, cu respectivul colonel. Ideea „micii publicități” de Anul nou îi venise unuia dintre reporterii ziarului, care aflat mereu pe urmele marilor afaceri, dăduse peste numele administratorului Pieței florilor în câteva margini de escrocherie și se hotărâse ca, printre altele, să-și ajute colegii de la rubrica de umor.

*

Oricum, luminița ce se aprinsese pentru o clipă în interiorul casei părăsite era a unui chibrit din mâna lui Ștefelea...

*

Măruntul administrator al unei piețe-fantomă nu era omul care să merite un subsol de ziar, după cum ceea ce s-a întâmplat în ultimele trei zile ale anului ce tocmai se muncea să treacă nu fusese planificat să se petreacă atât de brusc, ci, oarecum pe nesimțite, pe parcursul unei jumătăți de an sau chiar mai mult. Desigur că nu era o mândrie pentru funcționarii din consiliul primăriei să știe că printre ei se află un individ cu un trecut neclar, dacă nu chiar dubios, dar pentru că Piața florilor, incontestabil, că exista și fusese necesară, atunci, la început, pentru asigurarea platformei electorale a primarului și, odată cu el, a principalilor săi colaboratori, și cum, începuse războiul și oamenii deveniseră mult mai neîncrezători față de venetici, Ștefelea urma să se dispenseze, pe rând, de unele favoruri, apoi de anumite drepturi, pentru ca, după un timp, să fie trimis pe dominionul său din Piața florilor, ca simplu locatar. Despre câteva dintre matrapazlăcurile lui Ștefelea se știa, dar se considera că, „după temperamentul său provincial”, își va tăia singur craca de sub fund, chiar înainte de a i se pune în cârcă unele relații cu naziștii, soluție cât se poate

de pedantă și onorabilă. Nu fuseseră angajați oameni care să-i cerceteze viața și hârtiile, nici detectivi particulari sau de stat care să ia declarații de la oamenii săi, ci se mizase pe o răbufnire din partea „clanului”. Se știa și se vorbea că și-ar teroriza în primul rând oamenii lui și, într-o oarecare măsură, și pe alții, ca un fel de semnal de alarmă pentru cazul în care Ștefelea ar fi încercat mai hotărât să înainteze în scara ierarhică. „Altfel e bine — conchidea de fiecare dată primarul — pentru că e ordine și nu umblă indivizii aceia brambura prin orașul nostru!”

*

Ștefelea aprinsese un chibîț în noaptea de Anul nou numai și numai pentru a se asigura că nu se așează într-o băltoacă, pentru că se simțea obosit și, cum știa, pasa părăsită avea în mijlocul camerei principale, singura cu toți pereții întregi, o adâncitură unde se strângea apa venită prin acoperiș.

*

Casa unde se primiseră treizeci de apeluri telefonice într-o singură dimineață dinaintea Anului nou era a unui om, prin naștere, lipsit de umor, dar cu multă răbdare. Primul său gând, după ce a scos aparatul din priză, a fost să dea de urma imbecilului care se folosea de numărul telefonului său pentru a face o asemenea glumă sinistă, iar imbecilul, după socotelile sale, nu era un gazetăraș oarecare, pus pe șotii, ci însuși proprietarul magazinului de dame. Cartea de telefon deveni inutilizabilă pentru că existau peste trei mii de asemenea magazine așa încât rămânea să mai afle cine posedă trăsură în oraș, căci restul poveștii, cu „șase prieteni”, i se păru o vorbă de bețiv. Pentru descoperirea celor două trăsură fuseseră trimiși, în mai puțin de ora, opt oameni spre toate agențiile de sport, turism, taxiuri, teatre, studiouri cinematografice, și de radio. „Există două trăsură active într-un cartier mărginaș care se află în proprietatea unei femei, Mathilda Saftiu, din Piața florilor, dar îl servesc numai pe un oarecare colonel Ștefelea!” fu prima informație completă obținută după o zi de trudă. Omul lipsit de umor îi trimise imediat pe slujitorii săi să afle cine e și cu ce se ocupă... La 3 dimineața se știa că e funcționar municipal, și omul lipsit de umor îi dădu un telefon primarului, care, luat din somnul său particular, promise că în cel mai scurt timp toate se vor rezolva cum nu se poate mai bine. Între 3 și 5 dimineața, o bună parte din convorbirile telefonice din oraș aveau în centrul lor numele lui Ștefelea, deși se dovedise că existau foarte puține date concrete privitoare la viața și activitatea colonelului-administrator. În câteva ore trebuiau luate toate de la capăt, din urmă cu câțiva ani, de când dăduse peste ei și fostul director al Bibliotecii Academiei. În ușa

apartamentului său, pe marginea patului acestuia, una din puținele mobile ce le avea, trimișii omului lipsit de umor aflaseră doar ceea ce știa deja: că locuiseră șapte persoane, între care și Ștefelea, în podul bibliotecii, că fuseseră evacuați, că trăiseră de atunci din vânzarea unei întregi colecții de bijuterii autentice a unei doamne roșcate... Cine era femeia? Ce relații existau între ea și așa-numitul colonel?... ar fi fost pasul următor, dar până la prânz, nu se mai află nimic în plus. Vizita la Mathilda se termină printr-un fiasco total, pentru că femeia, deși părea să știe multe, se arătase cumplit de refractară la auzul numelui de Ștefelea. Un singur amănunt nu părea de lepădat: încă de pe când locuiau în podul Bibliotecii Academiei, ex-colonelul, pentru că este un nenorocit de căpitan de husari reformați încă înainte de celălalt război... se izolase de grup și-și petrecea zilele aiurea, singur, apoi apărea, spre seară, cu buzunarele doldora de mărunțiș, de” parcă ar fi jucat arșice... După plecarea de la Mathilda, de-i venise clar că unicul om ce mai putea să aducă lumină în cazul acela, era doar Ștefelea, dar el trebuia să afle ultimul, atunci când nu se mai putea face nimic. Ce vindea?... Se știa că era lefter, sau, cel puțin, avea bani doar pentru un dejun. Spre muncă nu dăduse semne că ar fi fost pornit. Cu siguranță că vindea ceva interzis, ce își doreau alți oameni, și, ca atare, plăteau cu bani mulți!... Și astfel, în vreme ce Ștefelea primea urările de bine pentru noul an din partea primarului și a consilierilor săi, o serie de oameni mișunau prin localurile de mâna a zecea să afle dacă și un om așa și așa, zis Colonelul, făcea sau nu trafic cu ceva... Numai că omul acela, zis Colonelul, erau de fapt câteva sute de inși vârați în afaceri complicate, pentru care ar fi fost nevoie de un an de cercetări... I se luă o declarație și dansatoarei de cabaret...

În seara zilei de ajun, când Ștefelea, îmbrăcat într-un costum de cea mai bună calitate, se pregătea să coboare din apartamentul său, a lui Demsenty, unde se mutase după o ceartă cu dansatoarea, fu întâmpinat de o cunoștință căreia nici nu vru să-i răspundă la salut, astfel că omul, pentru a se asigura de ascultare, pronunță numele intendentului bibliotecii și faptul că la ora aceea dădea cel de al șaptelea interviu unor țipi care se interesează de viața lui. Ștefelea s-a păstrat calm, i-a dat omului o bancnotă, să-i fie de noroc în noul an, l-a așteptat să se îndepărteze, apoi s-a întors în apartament, a scormonit după toți banii pe care-i avea, a umplut o geantă cu ei și, după ce a tras în grabă o haină groasă peste costum, a plecat spre capătul orașului, spre o casă părăsită, unde, după câte știa, le era peste mână tuturor cetățenilor orașului să-l caute pentru o pricină care le scăpase. Aprinse, deci, la miezul nopții un chibrit, așa cum alții aruncau petarde și jerbe de stelute, și își găsi locul uscat unde putea să doarmă până la ziuă. Se întâmplă că în noaptea aceea să bată un vânt cald. Ștefelea ațipi repede,

ostenit și speriat peste puteri, când auzi cum ușa casei dărăpănate se dă la o parte, ușa aceea sau o alta, aflată undeva în prelungirea trupului său, și în încăperea intră un om, se apropie de el, calcă, din nebagare de seamă, în băltoaca din mijloc, înjură pe cel care i-o scosese în cale, apoi se opri în fața sa.

„Domnu’ Ștefelea, spuse omul în șoaptă, domnu’ Ștefelea, sunt eu, Archineu, servitorul dumneavoastră din oraș... Am venit să vă spun că nu mai aveți la ce să vă întoarceți acasă. E prea târziu. Doamna Eleanor a murit acu-s câțiva ani. Douăzeci de ani a ținut doliu după dumneavoastră. Eu i-am spus unde sunteți, dar nu a vrut să mă creadă. Vorbea mereu de câmpul de bătaie unde în fruntea unei grupe de cercetași... Eu știu mai bine ce este aia... Se așează lângă Colonel. Am venit să vă spun mai multe despre mine. Să iertați, dar despre doamna Eleanor n-aș avea ce, pentru că n-a ieșit din casă și n-a vrut să creadă pe nimeni că ar putea să se petreacă un război și în lipsa dumneavoastră, a colonelului ei, că așa zicea, să iertați... Eu aveam nouăsprezece ani când ați plecat din orașel și am fost numai bun să fac amândouă războaiele mondiale, să știți că două ați scăpat... Nu știu dacă mă mai țineți minte, eram băiatul care vă curăța iapa albă, că ați avut și așa ceva... Mai multe țin minte din al doilea război, că e mai aproape...

*

... m-au dus din nou pe front. Nu erați acasă și cineva din familie trebuia să fie prezent în tranșee... Iapa, după ce ați plecat, și-a tras o copită în plămân și a murit... Ei, războiul abia a început, ne-au prins și ne-au scos din tranșee și ne-au dus să curățăm locul unde fusese bătălia, una dintre ele, de toată fierăria ruptă, de bombele căzute... Nu știu cum v-ați fi descurcat... Eram puși pe echipe să căutăm dinamita care nu pușcase la poduri și obuzele de pe câmp, să poată intra cu plugurile, să se facă agricultură... Ne-au mutat dintr-un loc în altul, să curățăm după luptă cât ce neam terminat treaba, pe cei care am mai rămas în viață ne-au dus în lagăr. În prima săptămână au fugit vreo zece, tot câte doi și numai noaptea. Am fugit și eu cu un prieten al meu. Ne-a fost ușor să fugim pentru că locul nu era păzit. Am mers cât am mers, apoi ne-am oprit într-o jiră de paie până la desfăcutul zilei. Abia atunci am pornit mai departe... Aveam de trecut un râu mare, dar n-am mai apucat, pentru că ne-au prins. Noroc că nu le păsa de unde am fugit, ne-au prins și ne-au dus la alt lagăr de unde fugiseră alții. Noi trebuia să completăm numărul... Dacă așa merg lucrurile, mi-am zis, vom putea noi să fugim și de aici. N-am stat mult, vreo patru, cinci zile, până n-au apucat să se obișnuiască santinelele cu mutrele noastre... Într-o noapte, am fugit din nou și am reușit să ajungem până la marginea unui sat. Am zărit, spre ziuă, câteva patrulare care umblau în căutarea unor fugari, să-i

ducă în lagăr să completeze locul, sau, dacă i-ar fi recunoscut că-s din lagărul lor, să-i împuște, apoi să-i șteargă de pe listă... Pe vremea aceea, ce nu aveam noi nume, dar ce ne luptam să ni le și uităm, să ne știm cât mai șterși de pe fața pământului... să nu ne poată dibui nimeni că suntem de aici sau din altă parte... Am fugit din nou și nu ne-au mai prins. Am ajuns la un fluviu mare. Nici eu și nici prietenul meu nu știam înota. Stăteam pitiți după tufe și, când credeam că suntem în siguranță, înaintam spre sud. Ne spusese cineva că sunt poduri sau, în orice caz, fuseseră, dar dacă mai erau întregi nu se putea trece din pricina soldaților care le păzeau strașnic... Spre sud, ne-a spus cineva, trebuie să întâlniți un bătrân ori pe careva să vă treacă dincolo. Am ajuns într-un sat, am-aflat, în prima casă, de un om care trecea cu o barcă pe cine ar fi vrut dincolo. L-am găsit ușor și i-am zis că eram fugiți... Ne-a trecut fluviul, iar noi am vrut să-i pupăm mâinile, că nu aveam bănuțul... A zis: «Sunteți în altă viață acu! Cum de ați trecut prin linia frontului?»... «Care front?» Nu ne-a mai răspuns. Pe celălalt mal ne-am îmbrățișat și ne-am sărutat și omul s-a uitat la noi dintre tufe, apoi ne-a strigat să nu mai facem așa ceva. Nu știam ce vrea să zică, dar l-am ascultat.

În șase zile am ajuns acasă la prietenul meu. Până acolo, ne-au ajutat sătenii, că puteam să umblăm iarăși printre oamenii vii... numai acte nu ne-au dat... Acasă la prietenul meu i-am găsit pe frații lui mai mici, plânși și speriați pentru că în urmă cu câteva zile i-ar fi trecut fluviul spre cealaltă parte a lumii pe părinții lor și pe alții și că de pe urma lor n-a mai rămas decât o groapă în capătul satului, unde fusese casa unui prisăcar... A trebuit să vină un vecin să povestească ce s-a petrecut și după aceea să ne ducă la locul unde fusese casa și să ne spună: aici au fost vârați cu toții, în casa prisăcarului, au pus dinamită de jur împrejur și i-au trimis de pe pământ, ci numai groapa asta ce a mai rămas după ei!... Nu se poate, a spus prietenul meu, ba se poate, i-a răspuns vecinul și l-a sfătuit să plece și el dacă nu vrea să-i pună și lui și mie, totodată, o bombă sub fund, să ne trimită altundeva... I-a zis că nu e chiar așa de rău acolo și că noi de acolo venim, așa că omul s-a dat de ceasul morții, și-a holbat ochii spre noi, apoi a luat-o la fugă spre sat... Ce era să facem? Am plecat spre păduri, apoi ne-a tăiat foamea, și dacă ne era foame, am zis că suntem în viață, și dacă suntem în viață, trebuie să intrăm iar între oameni... O joacă a soartei a făcut să mă întorc pe ocolite tot la familia dumneavoastră, la doamna Eleanor, că pe ea o mai știam ceva neam cu mine... măcar după stăpânire. Câți copii nu-s slugi la părinții lor? Bani de tren nu aveam și am buzunărit un mort care zăcea la marginea drumului. Am găsit la el niște bani, i-am mulțumit, i-am cerut iertare, mi s-a părut că dă din umeri, ca și cum nici nu i-ar păsa că l-am furat, așa că m-am întors și am căutat împreună cu prietenul meu o bucată

de fier să-i sap o groapă... Ce prostie, mi-am zis, să nu poți fugi din pricina unui mort, să-ți fie teamă să-l îngropi pentru că vine cineva și te vede și nu zice nimic, dar crede că tu i-ai pus capăt zilelor... Nici nu știam pe cine așez sub pământ și, până la urmă, n-am mai săpat groapa. E drept că nici eu nu aveam nume și nici prietenul meu, dar măcar eram vii. I-am zis: «Fie-ți țărâna ușoară!» numai cât să nu se supere pe noi și am plecat.

Am ajuns într-o gară. Bani aveam, m-am dat în față, m-am dus la caserie și am luat două bilete până în orașul dumneavoastră, vreau să zic al doamnei Eleanor. Biletele alea erau singurul nostru act de identitate și cred că ne-am fi dat și viața pentru ele... Dacă poate să fie goliciunea mai mare pentru sufletul unui om, apoi ca aceea să nu ai tu un act prin care să axați cuiva cine ești, nu se poate. Făloși de hârtiile ce le aveam, ne-am urcat în tren și am căutat să fim ca oamenii, nu ca fugarii. Nu plecase încă trenul, când, prin înghesuiala ce era, s-a strecurat spre noi un ins, prietenul meu zicea că e cel pe care-l lepădaserăm de bani, mie nu-mi venea să cred, pentru că omul era îmbrăcat în uniformă. Ne-a cerut actele, ne-am făcut că nu-l înțelegem și i-am arătat biletele, a râs, apoi ne-a făcut semn să coborâm. Am zis: «Asta e pedeapsa pentru că am prădat un mort! Doamne, iartă-ne!» și m-am gândit la dumneavoastră, să iertați, și-am zis, domnul colonel e mort și de acolo de unde e ne poate pune o vorbă bună... Am fost duși ca niște hoți cu pistolul la spate. Nu ne mai păsa. Nu se uita nimeni la noi, că prea văzuseră cu toții multe și prea era la îndemâna oricui să vadă încă un mort, un prizonier, un bătut, un olog... Când am ajuns în holul gării, ne-a strigat să stăm și ne-am oprit. L-am văzut că merge la casă, că-i spune ceva omului aceluia, l-am văzut, apoi, pe casier că ia înapoi biletele... Ne lăsase fără pază, am fi putut fugi, dar n-am făcut-o din pricina biletelor acelora pentru care am fi fost în stare să facem orice, că alta identitate nu aveam. Omul s-a întors de la casierie numărând banii pe care-i dădusem noi pe bilete. Stăteam înțepeniți în mijlocul sălii și ne uitam la el. Ne-a întins banii, a râs, apoi ne-a făcut semn să urcăm în tren. Am fugit în urma lui ca după sergentul nostru. Sus, a venit lângă noi. L-am întrebat cât trebuie să-i dăm? A dat din umeri, a luat apoi două hârtii, pentru fiecare câte una, și ne-a făcut semn că eram în regulă. Apoi nu l-am mai văzut... Mai pe vagoane, mai pe dedesubtul lor, ca șobolanii stârniți de mirosul gazului rău, am ajuns în orașelul dumneavoastră, și încă din prima zi m-am prezentat la doamna Eleanor, care era, ca întotdeauna, acasă. Mi-a zis: «Clar ai scăpat... bine că ești teafăr. Pe Ștefelea al meu nu l-ai văzut?...» Ce era să-i spun? «Ba da, doamnă, și s-a bătut crunt, numai că dânsul mai întârzie. Mi-a zis: „Mai am vreo două bătălii de câștigat” și, uitați, mi-a dat banii aceștia să vi-i dau!...» După aceea am lucrat la un gater în capătul satului Zorinți, apoi am primit niște acte în care mă chema altfel decât înainte, dar n-am făcut nazuri,

pentru că mi-am zis că e mai bine să se știe că Archineu e mort, și l-am lăsat așa, mort și ceva mai bătrân decât mine... cel nou. Apoi am lucrat la uleiuri și, ca să zic așa, viața din războiul ăsta n-a făcut altceva decât să o repete pe cea din primul război, că eu eram un om simplu și slugă, iar singurul neam pe care l-am avut a fost doamna Eleanor, a trebuit să mă îngrijesc de ea și ea să se îngrijească de mine, că alt bărbat nu mai era în curte...”

Omul se apropie de fața lui Ștefelea, care spuse prin somn, sau numai dincolo de ochii închiși: „Am simțit eu bine ceva...” Apoi Archineu continuă:

„...În primul război a fost mai rău, că în Seuca, mai țineți minte că eu eram din Seuca... ei, acasă pe mama și pe soră-mea le-or avut soldații imperiali în curte peste pietre. Șase inși la rând. Din asta, sora mea a înnebunit, iar pe maica or luat-o cu ei și n-am mai văzut-o. Eu am fost luat în război în ziua în care a venit unul și a zis că are să fie luptă mare lângă satul nostru... Noaptea ne-am grăbit să trecem linia... Vreau să vă spun că pe vremea aceea se lupta prost și parcă nu era atâta amar de fierărie ca în al doilea. Ne-am grăbit doar pentru că n-a mai fost așa de ușor, că au pus puștile într-o strungă unde știau că e trecerea și au făcut un munte de hoituri, ca la ciumă, iar dacă am mai scăpat câte unul, că eu cred, încă mai cred și în ziua de azi că am scăpat, apoi acela n-a fost lovit de gloanțe numai din pavăza trupurilor celor morți. Tata și doi frați ai meu s-au împleticit printre niște tufe și am apucat să-i văd împrăștiindu-se pe cer. Eu, fricosul, o luasem mai la vale cu câțiva zeci de metri. M-am pitit după morți, cap lângă cap cu unchiul Toader, că mi-era cunoscut, și unchiul nu mai clipea, stătea ca o felie de salam între două de pâine și-i băltea limba în sânge... Când au început să țiuie gloanțele, am zis: «Nene Toadere, ajută-mă!» și de neam ce-mi era, m-a ajutat cu moartea lui să mă țin în viață, că lui nu-i mai puteau face rău încă cincizeci de gloanțe. După o răpăială i-a zburat un ochi și mi-a fost frică de el, nu-l mai văzusem așa și a trebuit să fug. Odată cu mine au mai țâșnit încă vreo doi, dar au pierit. Pe mine nu m-a zgâriat nici cât o unghie... Așa am scăpat și am ajuns acasă la mine, să o găsesc pe soru-mea într-o baltă de sânge, dar să nu mai am cu cine să vorbesc... După război, că nu-mi mai aduc bine aminte și mereu încurc bătăliile din primul cu cele din al doilea, am venit acasă la dumneavoastră și am găsit-o pe doamna Eleanor singură și m-a întrebat dacă v-am întâlnit și i-am spus că erați pe o iapă albă și făceați șiruri de morți printre dușmani, dar că nu puteți veni prea repede acasă pentru că mai aveți de dus un război, de parcă am avut gura spurcată... Când n-am văzut numai cu doamna și fără dumneavoastră și când am văzut-o cum vă plânge, am zis: «Vreau o pușcă! Vreau o uniformă!» și m-am dus la pădurari...

Pe urmă s-a întâmplat să trimită doamna Eleanor după mine, că nu mai avea cu ce să o ducă, așa că m-am întors la casa dumneavoastră. Dar doamnei Eleanor nu-i trebuia nici pușca și nici uniforma mea, ci bani, cât mai mulți bani, cu care să-și crească băiatul... știți că aveți un băiat, doar era mărișor când ați plecat., N-a crescut el prea repede. Așa am ajuns să-mi cumpăr cai și căruță și să mă apuc de căraușit... Vară, iarnă, am cărat băutură și alimente dintr-o parte în alta a orașelului, apoi prin satele de către munte, petrol și mărfuri. Am deprins băutul... Într-o zi am dat peste iapa albă care se prăpădise de plămân după plecarea dumneavoastră și am cumpărat-o... Tare s-a mai supărat doamna Eleanor pe mine... Dar am cumpărat-o pe caii mei cei buni, așa că i-a trecut supărarea după ce i-am dat jumătate din diferență, că mai trebuia să am și bani de băut. Stăteam noaptea la cazanul cu țiucă, iar a doua zi, pe când să cobor spre oraș, mă prăvălea oboseala. Adormeam, mă trezeam... singurul meu gând era iapa albă, căreia îi legasem o panglică verde peste coadă, să știu că nu sunt în somn și să nu pic dracului de pe capră... Odată am rătăcit, că pornisem căruța pe când iapa era cu fața spre munte, am dormit și am ajuns în celălalt sat pe jumătate degerat. M-au dus într-o casă, m-au dezghețat cu apă caldă, și pana la doamna Eleanor am mai făcut încă trei zile. Eu încă nu apucasem să mă trezesc. I-am spus că nu ar fi fost păcatul să fi fost mort... Atunci, doamna mi-a vorbit, să iertați, ca orice muiere: «Pe mine ce mă doare dacă putea să fii mort? Acu ești viu și uite ce faci! Nu-i de ajuns că râde orașul din pricina lui Ștefelea că m-a părăsit?...» Am mai pățit o dată pocinogul, dar s-a răsturnat căruța cu mine atunci. Aia a fost ultima. Când am ajuns în curtea doamnei Eleanor și m-a văzut cât eram de rupt și murdar, a zis: «Archineu, mâine vinzi iapa albă, vinzi căruța și ai să faci ceea ce ai făcut înainte de a pleca în război!» I-am zis: «Dar eu nu vreau bani!» A zis: «Am să te plătesc eu cu cât ai avut la pădurari, iar din banii aceia ai să mă ții pe mine!» N-am priceput decât că banii pe care-i câștigasem odată aveam să-i mai câștig o dată, pentru că doamna Eleanor îi pusese deoparte...

E drept că mare lucru nu aveam de făcut... Doamna Eleanor a îmbătrânit repede, până a început al doilea război am mai scos-o cumva cu banii vânzând una, alta din grădina de zarzavaturi. Găinile creșteau singure... Nu era chiar rău...

Să iertați că v-am spus toate astea despre mine și despre ce am făcut în locul dumneavoastră prin două războaie mondiale, dar simt că trebuie să plec undeva și nu aveam cum până nu-i spun povestea asta cuiva apropiat. În orașelul dumneavoastră nu mai am pe nimeni și-atunci am venit aici.” Omul se ridică, trecu fără să mai calce în baltă, ieși trântind ușa în urma lui, cât să-l facă pe Ștefelea să tresară și să vrea să se așeze pe altă parte, spre alte gânduri...

III

EFFECTUL CĂLĂTORIEI ASUPRA INIȚIAȚILOR

CONVALESCENȚA

14

Ieri după-amiază, Ulrich mi-a adus un exemplar dintr-o carte. Mi l-a lăsat, de fapt, pe noptieră, el sau altcineva, pe când dormeam. Am pipăit cartea, i-am citit de câteva ori titlul întreg și, evident, autorul: Mathias Pantzer, am răsfoit-o, cam pe unde simțeam că se aflau părțile mai atrăgătoare, în fine, am citit prețul. La urma urmelor, între Mathias Pantzer și mine era tot atâta legătură cât între ceea ce-i scrisesem lui Ulrich și „banda lui Ștefelea din Burna”... După vreo oră, am vrut să o arunc în noptieră, dar, spre surpriza mea, acolo se aflau două sticle de „Cordon Rouge”, niște fursecuri într-o farfurioară și câteva aperitive pe o tăviță din carton. În raftul de dedesubt am dat chiar de un pahar de cristal cu picior lung, ca acelea din care se bea la recepții șampania. Era, deci, un fel de sărbătoare pe care trebuia să mi-o petrec în singurătate, dar cu mari speranțe și multă mulțumire. După ce am desfăcut prima sticlă și-am început să mă înfrupt din aperitivele pe care le promisem, cartea mi-a devenit mult mai apropiată, ba, până la urmă, mi-am vârât-o în sân, ca prin contactul fizic cu cartonul copertilor ei să-mi alung senzația de singurătate care mă copleșea. Îmi plimbam ochii prin încăpere ca un copil care a primit un dar și se așteaptă ca în umbra fiecărui obiect ori în vreun cotlon mai ascuns să se afle, în continuare, alte și alte daruri, alte surprize, mai mari, mai sclipitoare, mai neașteptate, fără să mă gândesc dacă le merit sau nu, sau dacă binefăcătorul meu e un nabab sau un scoțian cu buzunarele cusute. Băutura îți lasă acea mare nefericire de a te simți iarăși copil ca nimic altceva pe pământ...

A doua zi era (mereu se întâmplă, până la o vreme, ca ziua de ieri să fi fost ieri, iar cea de azi să fi fost mai demult...) duminică. M-am trezit de cu ziuă și primul gând a fost să ies în piață, să o cutreier, să constat care era stadiul lucrărilor liniei de tramvai, deși cred că l-am auzit circulând de vreo săptămână, să văd porumbeii, peluzele, florăria, să trec, ca din întâmplare, pe la apartamentele locuite, înainte de plecarea mea în „războiul” F.A.A.-

ului, de către cei șase, cinci, patru burneni și să le spun, dacă i-aș fi întâlnit, că a apărut o carte despre imigranți... ca până la urmă să le-o arăt, pe rând, și să-i îndemn să o citească. Am coborât în piața pustie, am colindat-o cu un simțământ straniu dintr-o parte în alta, până ce m-am hotărât să intru în clădirea în care știam că locuiește Beligar. Pe poartă, însă, am văzut un anunț: „SE INTERZICE FOLOSIREA SAU PĂSTRAREA APARATELOR DE RADIO!” semnat: ADMINISTRAȚIA. Am zâmbit. Tocmai mie, nouă, celor veniți din Burna și rămași la ceea ce știam în ceasul plecării, ni se pun pe ușă anunțuri din astea? Nouă, care habar nu avem de foloasele radioului și pentru care acesta nu e altceva decât o sculă ca oricare alta, mult mai nevinovată decât un ciocan?!... M-am reîntors în piață, am dat ocol pustietății de piatră să mă conving că nu era o glumă de april și am putut vedea alte cinci afișe asemănătoare, între care unul pus chiar la intrarea clădirii în care locuiam. Dacă aș fi știut unde pot să-l găsesc pe Ulrich, l-aș fi căutat. Cred că în momentele acelea aș fi dorit să-l întâlnesc și pe Ștefelea și să mă pun sub protecția lui, chiar dacă m-aș fi umilit îngrozitor cerându-i să mă apere... Și, la urma urmelor, ele cine? de niște pensionari puși pe șotii și dornici să se joace de-a hoții și vardiștii?... M-am așezat pe banca din mijlocul pieței, de lângă fosta florărie, transformată în stație de tramvai. Țipenie de om, câțiva porumbei în jurul havuzului și atât, la ora care... de fapt eu nu ies niciodată duminica la ora asta în piață... și . totuși s-a petrecut ceva în oraș, aici, poate în lume, dracu mai știe unde... Dar de ce să nu mai aibă oamenii voie să asculte radiourile? Hm, care radiouri? Să-ți fie frică de moarte din senin! Am urcat la mansardă, am sorbit ultimele înghițituri din prima sticlă de șampanie și am deschis-o pe a doua...

După-amiază am coborât din nou. Pustiu. De bună seamă — mi-am zis — oamenii și-au luat masa de prânz și dormitează acum în fața radiourilor fără să știe că la ora asta, aici, a avea așa ceva este împotriva legii și că vorbind doar despre asta poți să ajungi suspect, pândit, ascultat pe la uși, prin pereții camerelor, pe sub ferestre...

„Oameni buni — am strigat spre toate caturile pieței — cine are un aparat de radio în casă, să aibă pregătite și hârtiile cu amprente și cele două fotografii, față și profil!”

Dincolo de ușa hotelului am simțit mișcându-se silueta portarului. M-am apropiat și, fără să mai aștept să-mi deschidă, l-am întrebat:

„Cum îți merge radioul?!” omul a deschis ușa, mi s-a uitat în frunte, s-a făcut o clipă orb, surd, mut, apoi a îngăimat:

„Domnule, nu mai avem nici un pat liber!” și m-a împins spre stradă.

„Te știi, i-am strigat, te știi, după galbenul pe care-l ai pe față, am ghicit că ești un bun profesionist! Știu și ce anume marcă de radio

ascunzi!” Mi-am ascultat ecoul vocii întorcându-se peste acoperișuri, ca și cum deasupra n-ar fi fost cerul liber, ci spirala unei cochilii de nautilus, am revenit în mijlocul pieței gândindu-mă cât de absurd putea să fie ordinul acela, de parcă fiecare aparat de radio ar fi un post de telegraf legat direct cu dușmanul. Și ce să-i fi spus eu dușmanului? Cărui dușman? Dușmanul meu sunt eu, și cu mine nu mai am ce să comunic! și ce să-mi spun? Că Marea Mediterană se varsă sau nu în Ocean? Posibil... Sau pensionarii aceștia, Karintis, Beligar... poți să-i picuri cu plumb topit, literă cu literă, și tot n-ar fi capabili să comunice cuiva coordonatele Pieței florilor... Cred că cel mai periculos aparat de radio, la ora aceasta, este unul cu galena, care, după doi pumni, nu arată mai bine decât o săpunieră sau solniță...

M-am oprit dintr-o dată de teama ecoului gândurilor care s-ar fi putut înșuruba spre cer, amplificate în acea ureche a lui Eratostene care devenise Piața florilor într-o singură noapte. Am dat ocol cu ochii peste toate ferestrele închise, cu jaluzelele lăsate, în spatele cărora, de bună seamă, fiecare asculta o muzică, niște vorbe, un fel de nimic, la urma urmelor, o iluzie care nu avea proprietatea de a putea fi pipăită, gustată, văzută... Case vechi, cu mai multe caturi. Jaluzele trase, pace, pustiu... Pustiul de duminică după-amiaza, de la 3 la 5, când se lenevește. O fâșie lată cât toată zona temperată și lungă cât trei fuse orare trece odată cu fiecare duminică după-amiaza, de la răsărit la apus, de

jur împrejurul pământului, până se stinge, undeva, în mijlocul Pacificului, de unde a pornit... Fâșia de lene ajunsese deasupra pieței acesteia sau poate că în ziua aceea zăbovise mai mult... Prin aer umblă la ora asta vești, mi-am spus, cuvinte și muzici pe care complicatul meu cap nu le poate dibui. Îmi mai lipsesc o antenă, câteva lămpi, o ciplică de motociclist, care să le țină la un loc, ca eu să nu fac altceva decât să caut la un buton muzica și vocea care-mi plac... Undele hertziene, din păcate, nu sunt niște albine purtătoare de informații, după cum capul meu nu e un stup în care să intre albină după albină, undă după undă, să adune mierea lumii...

Indiferent câte mi-aș fi spus, n-aș fi putut scăpa de spaima care-mi paralizase ființa, aducându-mă în imposibilitatea de a mă mai întoarce în mansarda mea. Îmi venea să țip, să mă tăvălesc peste dale, printre liniile de tramvai, să sparg un geam, să strig ceva interzis — dar nici măcar atâta nu știam: ce altceva era interzis — să atrag în vreun fel atenția gardienilor asupra mea, să nu mai fiu singur. Era de presupus că într-o asemenea pustietate opresivă trebuia să fie plin de agenți... Să vină, să mă prindă, să-mi strige ceva oribil și cu totul fals, dar să-mi strige ceva, să mă lovească, să leșin, să mă trezesc și să leșin din nou, dar să știu că în trezirea aceea de o clipă voi vedea o stradă înțesată de lume, I să văd oameni, la ferestre, să

aud glasuri țipând de o bucurie cinică... Nimic din toate acestea. Până și vântul devenise o întâmplare...

Am început să lovesc cu coperțile tari ale cărții în lemnul băncii: toc, toc, toc... Ecourile caselor, prima spirală se sidef: toc, toc, toc... ca o bătaie la fiecare fereastră, la j fiecare etaj. M-am luminat la gândul că ecourile acelea se propagau prin melcii scărilor interioare și loveau ușor: toc, toc, toc... În fiecare ușă de apartament, la fiecare familie, sec, să-i facă temători, să-i adune pe unii în alții, de frică, să creadă, toți bărbații din Piața florilor să creadă în aceeași clipă că la ușa fiecăruia dintre ei se află un om, doi, cinci, o sută... O lume de oameni care bat ușor: toc, toc, toc... și așteaptă să li se deschidă, pentru ca, mai apoi, să se resfire prin toate ungherele camerelor, prin veceu și bucătărie, prin cămară și balcoane repetând sec: „Unde ai ascuns aparatul?...”

Fără să-mi dau seama, am ajuns la colțul străzii care m-ar fi putut scoate direct în oraș, dar n-am avut puterea să mă îndepărtez de piață și am cotit la stânga, apoi din nou la stânga, într-o spirală ce se închidea în dreptul băncii pe care nu demult o părăsiserăm... La ora 5 — mi-am zis — trebuiau să iasă la vedere câteva servitoare sau doamne mai oacheșe cărora nu li se încurca rușinea printre fuste dacă se plimbau, trăiau și petreceau în văzu lumii cu soldați, caporali, sergenți și sergenți majori, la 5 fix, cum e scris în codul servitoarelor... după orarul bărbaților în haină și bocanci care se purtaseră bine în săptămâna trecută, loviseră țintele în inimă, curățiseră armele și baionetele de rugină, dormiseră numai în timpul orelor de somn, și așa mai departe, căci numai aceia erau eliberați din cazărmile lor pentru câteva ceasuri, să „facă de voie”, adică să vadă un film, să bea o bere, două, în poziție de drepți, la cârciumile de margine, să se întâlnească prin parcuri și străzi, nu prea lăaturalnic, cu femeii, fie ele cine, numai femeii să fie... În Piața florilor nu aveau voie decât de la subofițeri în sus, după un edict dat de Ștefelea cu ani în urmă... Piața era înconjurată de ferestre cu spectatori, bănci erau... gladiatorii și leii trebuiau să apară... Restaurantul deschidea la 7, iar noaptea, în noaptea de duminică spre luni, nu mai exagerat decât în cea de sâmbătă spre duminică, trebuia să se petreacă marele spectacol. Certuri...

Era trecut de 5 și jumătate seara și nu se simțea nici o mișcare. Am început să cred că sunt pedepsit de soartă să asist la ultima frântură din viața unui oraș (Pompei, Herculenum) și să rămân să-i păzesc ruinele fără să am voie să povestesc cuiva ceea ce am văzut. Mut, Orb, Surd... Ca să atrag atenția cuiva, am început să vorbesc tare:

„La noapte, piața noastră va fi un circ... Până atunci e lagăr, sau nici atât... la noapte, însă va fi un Colosseum” în care gladiatorii, sclavii pedepsiți stau la ferestrele spectacolului, iar jos, regii și curtezanele și marii

generali, prin ei și nu prin măștile de teatru, se trag în țeapă!... Momente unice în istorie!...”

Nautilusul cerului îmi sorbea cuvintele fără vreun ecou, apoi soarele se mută cu două degete mai la dreapta, să arate de 6 fix. Nici servitoarele nu-și părăsiseră stăpânii, nici oștenii nu se îndepărtaseră de căpitanii lor, semn că lumea stătea în așteptare. Cei cu urechea în radio, mi-am zis, au aflat deja ceea ce vrea să se întâmple. Lumea stă cabrată peste radiouri și așteaptă o clipă de la care, mai departe, să știe că are să piardă sau să câștige, ori poate că are să piară într-o nebunie, apoi să renască.

M-am apropiat de un alt afiș să-l recitesc, samă conving că nu sunt pus să trăiesc viețile altor oameni pe care i-am părăsit. Am chuiat ca un dement. Textul era același peste tot. Mă simțeam un nebun roș-negru care joacă în fața unui rege de bronz. Am început să strig:

„Vin lupii! Vin lupii!” doar pentru că numele altui dușman comun oamenilor nu-mi putea trece prin cap... Dar până și vântul se lăsase sorbit de spirala nautilusului. M-am așezat, din nou, pe bancă, șoptindu-mi: „Nu sunt mort! cu toate că nimic nu mișcă, eu nu sunt mort!... Atâta doar că micul meu spectacol nu are nimic comun cu spectacolul lumii...”

„Heeei!” am mai gemut o dată pe urma unui polițai imaginar.

Se întâmplase ceva; prin aerul stătut de deasupra pieței umblau vești de care nu aveam habar... Ceilalți, cu toții, aflaseră poate un fapt, care-i privea deopotrivă, un fapt straniu și foarte grav... M-am gândit că trebuia să fie 7 și că la ora aceea ar fi fost normal să se aprindă luminile la restaurant, ar fi trebuit să se miște înăuntru lui cei câțiva ospătari de serviciu care așezau masele și florile și solnițele... dar poate că și ei ascultau... Am trecut prin apropierea intrării și teama mi se domoli, ba mi se năzări că aud, undeva sus, într-o cameră de hotel, o voce de cutie și m-am oprit să ascult, să descifrez și eu marele mister al acelei după-amieze de duminică. N-am priceput nimic.

Dintr-odată, ferestrele hotelului s-au 'dat la o parte, cameră de cameră, și până să apuc să zăresc vreuna dintre figurile oamenilor, au început să zboare, spre locul unde mă aflam, aparate de radio mari și mici, căști de bachelită cât bombonierele, zeci, unul după altul, spre mijlocul pieței, în jurul meu... Apoi ferestrele s-au trântit la loc. M-am văzut, într-o clipă, proprietarul unui magazin de obiecte interzise cu care mi-aș fi putut face o ușurică avere... Priveam uluit spre toate aparatele zdrobite de caldarâm, încercând să-mi spun că trebuie să-mi fie frică, să mă conving că trebuie să fug de acolo, să uit tot ceea ce am văzut... Lângă mine, la un pas, un aparat cu galena, căzut în poziție „de lucru”, continua să bombăne ci o voce gravă ultimele știri. Mi se părea că citesc o bandă telegrafică. M-am

apropiat, l-am luat în mână și l-am privit, cretin, ca și cum l-aș fi avut în față pe spicherul care vorbea.

N-am apucat să simt când s-au apropiat de mine niște inși. I-am descoperit fără să mă mai mir de nimic și le-am arătat aparatul, ca un copil care încearcă să se apere de un dușman al lui printr-o jucărică. „Ce se petrece?” am zis, dar nu mi-au răspuns. Unul dintre cei veniți și-a privit ceasul, doar cât să știe că face un gest, apoi a rămas nemișcat, ca și ceilalți, la o jumătate de metru de mine. „Ce se petrece?” am întrebat, din nou.

Nu m-au lovit, sau n-am simțit eu să fi fost lovit. M-au luat pe sus și m-au dus pe una dintre străduțe spre o mașină, în vreme ce eu le vorbeam: „domnilor, eu știu că numai într-un spital sau într-o închisoare oamenii își pierd identitatea!... Eu nu am să apuc să trec colțul cu voi pentru că nu am o identitate convenabilă...” N-au zis nimic. M-au vârat în mașină, de unde am avut puterea să-mi mai întorc privirea spre micul magazin de radiouri strivite, din fața Cazinoului.

15

VINE ȘI O ZI A JUDECĂȚII. Între una și alta, pentru mine a fost o noapte lungă în care n-am apucat decât să pipăi locul și să mă dumiresc că sunt înăuntrul unui cub. Atât. Un experiment — îmi repetam mereu — un nou experiment în mai puțin de trei ani. Războiul probabil că nu se terminase, de vreme ce, iată, oamenii se mai tem încă de oameni și de tot ceea ce au inventat ei înșiși... Timpul, ca și în cealaltă „călătorie”, a rămas undeva în dreptul luminii diurne, alături de toate spaimile unui om care se știe nevinovat. Purtam în ochi, fie că-i aveam închiși, fie că nu, imaginea unei camere înzorite de spital, albă. Toate se petrecuseră atât de repede, încât mi se părea că nu mai apucasem să-mi adun toate rufele amintirilor, nici măcar din fugă, într-o bocceluță mărunță... Trăiam pentru a doua oară senzația spălării trecutului, a trecerii într-o altă lume, pur, limpede, ca un nou-născut. Uneori reușeam să mă imaginez în mijlocul unei păduri năpădite de verdeață, mustind de pâraie ascunse sub ierburi și ranunculacee, printre copaci înalți, stejari și ulmi și arțari și mesteceni scăldați într-o lumină difuză, egală. Senzația era atât de puternică, încât, după o vreme, începeam să respir greu, ca un muribund. Apoi imaginea dispărea la fel de neașteptat cum apăruse. Mi se părea ciudat că de fiecare dată când întunericul în care zăceam lăsa loc unei imagini iluminate alb și albastru sau verde nu se auzea nici o mișcare, nu apărea nici o ființă. O singură dată mi se năzărise că mă aflu pe suprafața unui ocean unduit de valuri, fără să fiu pe nici o barcă, pe vreo plută, ci stând așa, jumătate în apă, jumătate afară, ca un submersibil proaspăt ieșit din adâncuri. Atunci

doar mi s-a întâmplat să aud printre talazurile apelor nesfârșite un dialog stupid între mine și un oarecare ins căruia i-am zis Ulrich, cât să aibă un nume. (încerc să mi-o reamintesc:)

Străinul: Ai o imaginație morbidă, Matei, de ce nu te-ai făcut pictor? Cu cinci veacuri în urmă ai fi putut să-l concurezi pe Hieronymus Bosch. Așa nu-ți mai rămâne decât să te sacrifici în locul femeii măcelarului...

Matei: Am fost un erou! *Străinul:* Un ucigaș...

Matei: Un erou care și-a lăsat o jumătate de trup pentru o țară!

Străinul: Un mercenar odios bun pentru carne, atât...

Matei: Am fost decorat!

Străinul: Se poate. Toți ne decorăm pereții pentru a ni-i apropia mai mult, pentru a le știrbi ceva din răceala pe care nu le-o putem suporta...

Matei: M-am sacrificat pentru generațiile viitoare!

Străinul: Fleacuri! Ai fost un obiect, o rachetă, o bombă, un cartuș dum-dum, nimic mai mult... Și-apoi întreabă pe oricine cum arată un erou, și-are să-ți spună: blond, înalt, cu spatele lat și picioare zdravene, cu ochi albaștri și o cicatrice discretă pe față, cu privire ageră, mișcări rapide și un zâmbet trufaș în colțul gurii... Eroii sunt oameni întregi, Matei, cei mai întregi oameni, altminteri n-ar mai crede nimeni în ei...

Matei: Și tot sacrificiul meu?

Străinul: Ce sacrificiu? O întâmplare fericită a făcut ca în loc să dispari cu totul, așa cum fusese plănuț, să rămâi schilod pe viață, un caz dintr-o mie, dintr-un milion. O excepție, dincolo de care, pentru toți oamenii de pe pământ, ești mort... Un cobai nu a fost și nu va fi niciodată un erou, chiar dacă dispune de o sănătate anormală și rezistă tuturor testărilor... Acum, însă, ai putea să faci și o faptă bună, omenească. Oricum, nu-ți mai rămâne altceva decât să inventezi. Și cine are nevoie de poveștile aiurea ale unui cobai tăiat de pe listă încă din momentul în care a intrat în experiență? Ai putea să mai exiști doar dacă ți-ai împrumuta o altă identitate, dar asta nu mai e posibil decât luând asupra ta faptele femeii măcelarului...

Matei: Să fiu ucigaș?...

Străinul: Unul viu, unul cu o identitate precisă, care să poată fi pedepsit. Și-apoi gândește-te că femeia aceea are de crescut trei copii. Este, totuși, o femeie din; orașul nostru, din neamul nostru. Că s-a mutat în cartierul acela nenorocit... asta e din pricina lipsei de bani, dar față de tine, ea este un om. Are o identitate.

Matei: Să-mi asum o crimă doar pentru a avea un nume?

Străinul: Prostii de domnișoară bătrână! Adu-ți aminte ce ai făcut în timpul experimentului... Ai ucis, nu? Ai distrus case cu oameni înăuntru.

Matei: Mi-am făcut datoria! Eram în război! Luptam pentru o cauză!

Străinul: Nu spune?! Pentru o cauză... Ești măreț! Habar n-aveai ce faci! Ești un monstru, o târătură cu aripi și gheare de vultur...

Matei: Toți arată la fel în război, chiar și cei care se apără, și civilii care se ascund pe sub dărâmături, prin adăposturi, prin gropi...

Străinul: Vei spune că și aceia care conduc războaiele!

Matei: Pot spune orice, chiar și adevărul, de vreme ce nu exist...

Străinul: Corect! Ai înțeles exact cine ești, nu-ți mai rămâne decât să accepți propunerea mea...)

Să fi fost o amintire? Nu știu. Acum este, iată, o mică insuliță din trecutul apropiat, un pas, primul, dintr-o existență dusă în întuneric înainte de o nouă renaștere. Un motiv, doar, din dreptul căruia mă pot întreba: Nu sunt lăsat, oare, prea liber?... Ce să întreb altceva pe o insulă, în neant?..."

Apoi veni și Ziua judecății.

*

O sală de tribunal pustie, Jurații, în robe negre, mișcându-și capetele dintr-o parte în alta odată cu niște hârtii: probe, declarații... dosarul meu.

Acuzarea: un om înalt, cu trăsături severe, la vreo 45 de ani. Purta niște ochelari cu ramă groasă, de baga, călăriți pe nasul coroiat care-i cobora mult deasupra gurii.

Apărarea: nu exista, cum nu era nici public. Apoi: grefierul, un singur polițist care stătea la câțiva pași în spatele meu.

Judecătorul: un om în vârstă, desigur mare amator de dulciuri și alcool, puhav, cu fața scursă în câteva straturi de osânză, care-i descopereau deasupra cearcănelor griul ochilor.

Asistam pentru prima dată la un proces. La acela al lui Saftiu nu fuseserăm admiși în sală nici unul din „clan”. Nu mai știam exact ce fapte anume trăisem, dar simțeam că sufletul mi-e încărcat cu sumedenie de evenimente care puteau să adune la un loc o viață de om. Aș fi vrut să fac abstracție de locul în care mă aflu, să nu ascult ceea ce urma să se vorbească, să nu încerc să mă apăr, ci să asist, pur și simplu, ca și cum m-aș fi aflat pe băncile publicului. Mă gândeam că întreg procesul se va desfășura după o procedură simplă și, în mai puțin de o oră, aveam să aflu verdictul, nu al meu, ci al celui alt, adică al noului om, înlocuitor de criminal, cel pus să se sacrifice pentru o femelă cu pui. La urma urmelor, nimic mai normal, nimic mai uman...

Procurorul începu să se plimbe între boxa mea și juriu gesticulând, făcând spume la gură, amenințând. Nu apucasem să aflu nici măcar cum mă numesc din nou, și soarta cărui ins apucasem să o trăiesc. La ce bun să fi auzit alte și alte argumente și probe împotriva mea?... A trebuit să ies din starea în care eram în clipa în care acuzatorul meu s-a oprit la doi pași de

boxă, și-a fixat cu un deget ochelarii și m-a întrebat, privindu-mă ca un medic psihiatru:

— Ce ai făcut în dimineața zilei de 27 noiembrie 1914?

— Am urcat în trăsură alături de domnii Saftiu și Ștefelea și am plecat spre munte... iar de acolo, mai departe...

— Lasă asta! Dar în dimineața zilei de 27 noiembrie 1915?

— Hălăduiam pe străzile din apropierea portului B., unde sosiserăm de câteva luni și căutam de lucru (mi-am pus mâinile pe lemnul boxei. Eram la fel de liniștit ca un dascăl de școală care în ultima oră din săptămână vorbește elevilor despre Columb)...

— ... În 27 noiembrie 1917?

— Eram pe șantier în munți, la construirea unei căi ferate ce trebuia să mărească traficul între estul și vestul continentului... Lucram tocmai la un tunel...

— Lasă asta! În 27 noiembrie 1920?...

— Prin martie, terminaserăm ultimul tronson și părăsiserăm șantierul, așa că prin noiembrie ajunseserăm în Marele Oraș și începuserăm să ne căutăm un loc...

— Mai scurt! Mai exact! Și vorbește numai în numele tău!... Spune unde erai în dimineața zilei de 27 noiembrie 1928?...

— Într-o casă părăsită. Prin august fusese nunta lui Saftiu cu Mathilda și reîncepuserăm presiunile asupra primăriei să ne accepte în oraș...

— Vorbește numai în numele tău! Am spus! În 27 noiembrie 1930?

— Construiam Piața florilor!

— În 27 noiembrie '33?

— Lucram ca recepționar la hotelul Cazinou din Piața flo...

— În 27 noiembrie '34?

— Eram dat afară, după procesul lui Saftiu, și făceam pe figurantul la teatrul de operetă...

— Câți ani aveai?!

— Vreo treizeci și șapte...

— În 27 noiembrie '37?

— Când și-a părăsit Mathilda Casa de Mode „Empire”?... Hm, eram, șomer...

— În 27 noiembrie '40?

— Am fost încorporat de F.A.A De fapt, greșesc, pentru că abia pe 17 decembrie urma să mă prezint acolo...

— Minți! N-ai fost încorporat de nici o F.A.A.! În 27 noiembrie 1940, când aveai 42 de ani, ai fost văzut pentru ultima dată cu Ștefelea! Omul își descreți fruntea, se întoarse cu fața către juriu și porni agale spre

locul unde se afla judecătorul, vorbind rar, plin de emfază: „Așadar, domnilor, acest individ odios, care lasă impresia unui om cu totul ieșit din comun prin memoria de care a dat dovadă, nu e altceva decât un ucigaș capabil să-și construiască cu o meticulozitate diabolică și sânge rece o crimă, un genocid, o biografie oarecare, mai anonimă sau mai celebră, după cum simte nevoia. Declarațiile date în scris, cum și autobiografia aceea colorată și confuză, de câteva sute de pagini, pledează acum împotriva autorului lor, împotriva acestui individ pentru care orice pedeapsă cuprinsă în codul penal mi se pare prea mică. E monstruos să pui în circulație o asemenea autobiografie în speranța că îți va lua cineva apărarea în fața judecății! Este de cea mai joasă abjecție gestul acestui individ care-și acoperă crimele încercând să înduioșeze inimile slabe cu o autobiografie plină de minciuni, unde administrația noastră este pusă într-o lumină falsă!... Dar nu pentru asta îl judecăm aici și acum... Le amintesc toate acestea doar pentru a vă pune în lumină adevăratul chip al unui individ ieșit din comun prin ticăloșia sa, un individ care se crede, la fel de senin cum vorbește, că e nevinovat, că n-a ucis, că n-a ultragiat administrația și că e un erou... pentru că e așa cum arată! Hm, zice dânsul, de pe urma războiului... Tot ce se poate. Dar și în aceste condiții nu i-a fost greu să ucidă pe măcelarul Kuhn Wilhelm, pe când acesta era în stare de ebrietate, lăsând pe drumuri o femeie cu trei copii. Aceasta e doar ultima dintre crimele săvârșite de inculpat, celelalte fiind ușor detectabile în declarațiile celor din Piața florilor... Am căutat martorii, i-am descoperit pe cei rămași în viață și i-am chemat aici, să spună adevărul cel mai adevărat, pentru că, lucru straniu, oamenii de care vorbește dânsul au existat în realitate, au plecat, înainte de primul război, dintr-un imperiu de pe continent, pe când aveau (aici se opri, își scoase din buzunar un carnețel și citi) așa: Mathilda von Lowe, 26 de ani, Ștefelea, 42, Beligar, 35, soția lui, 30, Saftiu, 38, iar o nenorocită de slugă cu nume italian, 30. Pe câțiva dintre ei i-am chemat aici să depună mărturie, cum am mai spus, și, evident, pe nefericita văduvă a măcelarului, care, însă, în halul în care arată după pierderea soțului, am considerat că ar fi inuman să o pun față cu ucigașul... În fine, ni se vor dezvălui crime făcute cu câțiva ani mai înainte, urmând ca singuri să decideți dacă și pentru aceasta, ultima, mai e necesar să o aducem pe martoră...

Judecătorul își ridică sprâncenele punându-și în mișcare toate cele trei rânduri de osânză ale feței, ceea ce-i dădu o expresie mai degrabă tâmpă decât mirată. Bătu cu, ciocănelul în masă, cât să se știe că vrea să spună ceva, apoi zise:

—N-am citit dosarele alea de care zici, adică autobiografia aia, pentru că de la o vreme nu mai citesc, să fiu sincer, nici măcar literatură

polițistă... (Procurorul scoase un exemplar de sub faldurile robei și i-l întinse judecătorului, care citi la întâmplare un pasaj, strâmbă din nas, apoi făcu semn procurorului să se apropie, să-i spună, suficient de tare, cât să audă cu toții.) Să nu le dăm apă la moară gazetărașilor. Atunci totul va fi pierdut...

Tocmai de aceea — spuse procurorul depărtându-se de masa juriului — am convocat pe propriii săi prieteni pentru a infirma ei tot ceea ce scrie aici, pentru a demonstra că sunt minciunile unui om perfect normal, ale unui ucigaș de mâna căruia au dispărut câțiva dintre ei. Este singurul argument viabil pentru alămuri povestea cu „experimentul” F.A.A., pentru a demonstra că e o poveste de-a individului acestuia, menită să-i acopere perioada în care a lipsit din oraș, adică din 17 decembrie 1940, ceva înainte de dispariția lui Ștefelea, și până în martie, anul trecut, când a reapărut în piață ca olog, pentru a ne determina să-l credem. Ei bine, domnilor, F.A.A.-ul nu cunoaște nici un ins cu numele Matei Pantzer care să fi făcut parte din cadrul forțelor sale (întinse o hârtie celui mai apropiat dintre jurați). Iată și răspunsul oficial primit din partea respectivului for.

Judecătorul citi hârtiuța, silabisind fiecare cuvânt. Bătu cu ciocănelul în masă, puse hârtia și ochelarii lângă dosarul pe care-l avea în față.

— Să intre martorii! zise.

Ușa din spatele amfiteatrului cu bănci pentru public fu dată în lături și, după puțină vreme, apăru în cadrul ei un bătrânel de vreo 70 de ani, obosit, chel, abia mișcându-și picioarele. Saftiu. Mă descoperi într-un târziu în boxă. Îmi zâmbi aproape cald, nu ne văzusem de mai bine de cinci ani, de prin vremea când mai apărea în Piața florilor cu o pungă în mână să hrănească porumbeii din jurul monumentului Custozza. Coborî treptele încet, cercetând cu grijă locul unde avea să pună piciorul. După ce depuse jurământul, se întoarse cu fața spre mine și schiță un gest discret cu mâna, un fel de: „Cum de-ai ajuns acolo? Ce să-i faci, Matei? Așa e lumea! Nu suntem acasă la noi, să ne putem ajuta cu prietenii și neamurile. Eu... cum să vezi.... ceilalți... Nu te supăra de ceea ce am să spun.

Mi-e groază de bătaie, zău, aș înnebuni dacă peste durerile pe care le am de la sciatica asta blestemată m-ar mai și atinge cineva...” Procurorul observă gestul și începu să-i pună o serie de întrebări menite să dezvăluie dacă tot ceea ce-i scrisesem eu nenorocitului ăluia de Urlich era adevărat sau nu. Saftiu răspundea sec, prin nu și da, ca un mecanism, până când judecătorul se înfurie și-i strigă:

— Dar, povestește, domnule, ceva ca lumea! Spune, bunăoară, când l-ai văzut ultima dată pe Ștefelea?!

Saftiu își întoarse privirea spre boxă, vrând parcă să-mi ceară consimțământul. Am schițat o ușoară mișcare de aprobare cu capul.

Martorul se întoarse spre procuror, își” șterse fruntea, ceru voie să se așeze pe scaun, apoi zise:

— Din câte știu, Ștefelea e mort. Acu-s cinci ani, când au ocupat nemții, cum citisem prin ziare, toată Europa, îl mai vedeam sosind, din când în când, în Piața florilor cu trăsura. Oprea în fața clădirii în care stătea Mathilda, fosta mea nevastă... de fapt, nevastă-mea, pentru că n-am avut răgazul să ne despărțim în regulă unul de altul... Eu hrăneam porumbeii, ca în fiecare dimineată, și porumbeii aceia mă acopereau, unii mi se lăsau pe pălărie, alții pe umeri, pe brațe, alții se roteau de jur împrejurul meu, așa încât cu greu aș fi putut recunoaște pe cineva. Mi se spunea „porumbarul”...

Procurorul se apropie nemulțumit de judecător și-i șopti ceva. Omul puhav făcu un gest de lehamite cu mâna, apoi zise tare:

— Lasă-l, domnule procuror! Așa sunt toți cei din Europa. Literatură, artă... niște tâmpenii prin care au impresia că devin nemuritori. Te-aș întreba: nemuritori pentru cine? Că noi nu-i citim... Pentru ei, pentru niște mortăciuni? Trebuie să-i luăm ca atare, altfel ar însemna să le negăm existența încă înainte de a fi dispărut...

Pufniră cu toții în răs, iar procurorul se îndepărtă hohotind de masa juriului.

— Continuă! zise spre Saftiu, citind pe fața lui o nedumerire soră cu idioțenia.

Martorul se ridică în picioare și zise, nesigur:

— Karintis își ducea pașii de-a lungul zidurilor caselor, în fiecare dimineată la fel...

— Era vorba de Ștefelea, îl întrerupse procurorul, nu de concetățeanul nostru, Karintis, fost director al Bibliotecii Academiei.

— Mai multe nu știu despre Ștefelea! zise Saftiu, adunându-și umerii.

— Când te-am întrebat, în timpul anchetei, interveni sever procurorul, dacă știi ceva despre dispariția lui Ștefelea, ai zis că ești în posesia a zeci de documente....

— Acum mi-ați cerut să vă spun adevărul!

— E dement! tună procurorul spre masa juriului. Trebuie să-l scot afară...

— Lasă-l să vorbească, spuse domol judecătorul, povestește, domnule, că, oricum, e interesant...

— ... În fiecare dimineată, la fel — continuă Saftiu, stins — cu umbra ridicată pe pereți. Când da cu ochii de umbra aceea, îl furnica prin palme, iar dacă închidea ochii, i se arătau patru lumânări, pentru fiecare colț câte una...

— E absurd! strigă procurorul. E nefiresc ca acum, când toată lumea s-a obișnuit să vorbească exact, concret, practic, să citească zilnic lucruri reale despre oameni reali, să se frământa mereu cu problemele vieții... Noi, într-un proces de omucidere, să acceptăm prezența unui martor paranoic, care vrea să ne distragă atenția de la adevăr. Adică tocmai aici, unde faptele trebuie să vorbească, noi să ascultă, însăilările unui senil...

— Păi dacă pretutindeni dăm numai de fapte care vorbesc singure, interveni judecătorul, vreau să zic în presă, la radio, la cinematograful, la seratele de sâmbătă, de sărbători la biserică, pe stradă, acasă, în metrou, de ce să nu ne putem permite ca măcar aici, într-o sală de tribunal cu ușile închise, fără alți martori, să ne mai relaxăm puțin ascultând și altceva, adică o povestioară a unui om ceva mai colorat la suflet și la vorbă decât noi, concreții, realiști, practici!... Zii, domnule Saftiu!

— Dar este vorba de omucidere! se îndârji procurorul.

— Pfui, ce genocid se petrece la ora asta fără să fie tras nimeni la răspundere!...

— Domnule judecător, vă rog să...

— Taci, și stai în banca ta! Eu nu citesc din principiu decât ziarele, necum să mai caut niște vinovații printre fluturașii care trec prin capul unui om. Dacă mi se povestește, însă, e altceva... Zi, domnule Saftiu!

Între timp, martorul se așezase pe scaun și închisese ochii. Părea să fi adormit. Când își auzi numele, se ridică neașteptat de repede și continuă:

— Karintis a îmbătrânit în câteva luni, după dispariția lui Ștefelea, mai mult decât în toți anii petrecuți în fruntea Bibliotecii Academiei. Femei nu, politică nu — bibliotecarul se apucase de o treabă fără riscuri — economiile... Viața și-o ducea în același ritm monoton, ca mai înainte, adică după ce venise în Piața florilor... Intr-o bună zi, el mi-a relatat asta, acu-s vreo cinci ani, i se arătaseră printre fișele de pe masă niște oameni tuciuiri, cât un deget de mari, care voiau să-l prindă, să-i apuce mâinile și picioarele,

să-l buzunărească, apoi să-i prade casa și nenorocita aia de bibliotecă... Cu tuciuirii aceia avea să se războiască? nopți la rând, până când ajunse să doarmă printre rafturi, în bibliotecă. .. Dar, după o vreme, i se arătară și acolo... Povestea că, noaptea, se ridica în șezut, în mijlocul patului, căuta cu mâna după întrerupător, făcea lumină, își vedea umbra și nu mai era atât de singur. Atunci cobora și căuta sub șervete, sub unul roz cu verde, pe care încă nu apucase să-l folosească, să-și afle banii, să-i vadă și să-i pună la loc, să se urce apoi în pat și de acolo să audă, cu urechile desfundate de trezire, să audă cum picură baia... „și nu apă, ci bani, zicea, monedă cu monedă, în gaura aceea de la mijlocul chiuvetei, în gol... și golul e singurătate perfidă și săracă... o gaură perfect rotundă și setoasă prin care sunt în stare să curgă

oceane de apă... Oceane! Ce le trebuie oamenilor oceane, când ei au o bucată de pământ pe care-și fac o casă și în casa aia trăiesc?... Oceanele sunt anomalii inventate de niște demenți risipitori!...”

— Domnule judecător, zise procurorul cu calm, e inutil să mai ascultăm bârfele acestui...

— Ce bârfe, domnule? Și eu am avut, uneori, impresia că oceanele sunt o inutilă risipă de energie în folosul nimănui...

— Dar aici este vorba despre un cetățean de-al nostru! care e terfelit...

— Și dumneata gândești la fel! Banii sunt singura noastră identitate, restul nu e decât un apartament aflat în mijlocul unei cruci de vecini: doi pe lături, unul sus și altuia jos!... Familia? Hă, hă... când doi boi trag la același plug, n-au cum să se împungă, decât la sfârșit, după ce ogorul fost arat și-s liberi... N-ai văzut aici atâtea divorțuri pornite de abia după ce partenerii reușiră să-și încropească ceva împreună?

— Mă rog...

— Continuă, domnule Saftiu.

— După ce mai pipăia o dată banii, Karintis se urca în pat, adormea cu lumina aprinsă, dar tot nu avea liniște, pentru că abia închidea ochii și i se năzărea că Soarele e la apus și umbra lui se lățește peste un pustiu întins de la marginea orașului... își zicea: „Cum, eu, un om atât de mic, să risipesc o asemenea umbră... Falstaff, sărmanul, uitatul, nenorocitul, trădatul Falstaff... veselul și risipitorul Falstaff...”

— Oameni de felul acesta ar trebui împușcați! Țipă procurorul.

— Așa zicea și Karintis, șopti uimit Saftiu.

— La cine vă referiți? se vârî în discuție judecătorul.

— La Falstaff, continuă martorul, Karintis zicea: „împușcați-i, strangulați-i, înecați-i în ocean, să se sature de nemărginire!”

— Pe cine, domnule? spuse procurorul contrariat.

— Pe risipitori, zise Saftiu. Când vedea oamenii trecând spre bibliotecă, le striga: „Sunteți rămași în vârsta copilăriei! Vă înmulțiți fără cumpăt, apoi vă tăvăliți în mocirla distracțiilor pe banii muncii și vă umpleți casele cu toate porcăriile alea electrice care consumă bani. Voi sunteți tuciurii care-mi vreți banii, să vă puteți lăfăi trei zile pe malul mării!...” dar nimeni nu-l asculta.

— Și ce avem noi cu impotentul ăla?! zise procurorul.

— Impotența este o chestiune de psihologie, îl lămurii judecătorul, oceanul e o chestiune de psihologie, bradul e o chestiune de psihologie... până și umbra mea e o chestiune de psihologie... și dacă adunăm la un loc toate clipele pe care ni le pierdem, zilnic, numai cu chestiuni de psihologie, nu mai rămânem decât cu rumegușul!

— Dar de ce trebuie să lăsăm ceva după noi? Spuse procurorul. Dacă toți am lăsa câte ceva, am înnebuni și i-am înnebuni și pe cei de după noi... În fine, am impresia că ne abatem cu totul de la linia procesului, că dezbatem ceea ce ar trebui să discutăm la un restaurant...

— Chestiunea e tot de psihologie, pentru că, uite, mie, acum, îmi pică bine să o discut!

— Mă rog!

— Continuă, dragă!

— Karintis a îmbătrânit în ultimele luni, cât n-aș fi crezut. Vă mirați de ce vorbesc de el și nu de Ștefelea? Pentru că fără Karintis n-ar fi existat nici primarul Pieței florilor, nici ex-colonelul ce ne-a purtat aiurea pe cei șapte din Burna în căutarea Terralbei.

— Ce-i aia?

— Un fel de invenție urbanistică unde o să locuiască nepoții noștri... În fine, n-am fi existat nici noi!

— Fiți mai explicit!

Era o după-amiază de toamnă, când fostul director al Bibliotecii Academiei ieșise pe treptele edificiului și dăduse cu ochii de noi, amărâți, flămânzi, nu puteam zice jerpeliți, dar, oricum, îmbrăcați în niște haine din altă epocă, de pe alt continent, dintr-o altă lume, ce-i aducea lui aminte despre filmele cu ocuparea vestului și de cărțile despre Europa și luptele ce de dădeau mereu între cele două, trei imperii. Cred că l-a distrat ideea să ne cunoască, pentru că ne-a abordat fără prea multe salamalecumuri...

— Ce-i aia?

— ...o prăjitură turcească, sau, în vorba de toată ziua un fel de dialoguri amabile, complicate pentru a da celorlalți iluzia că ești de partea lor.

— Un fel de stratagemă? Voi, în Orient mâncați așa ceva?

— Dacă stai acolo te obișnuiești cu felurile de mâncare. N-ai ce face...

— Continuați, făcu judecătorul, încântat de Saftiu până peste poate. Nu-i așa domnule procuror că am procedat corect și, cum să spun, pe măsura legilor noastre. Și-apoi nu te poți plânge că europenii ăștia care trăiesc mai mult în trecut decât acum, nu-ți îmbogățesc cultura generală. Continuați...

— Karintis, probabil grec și el la origine, ne-a invitat la un restaurant, unde am avut vreme să-i povestim cum am ajuns până la marginea orașului, apoi în piața aceea, pe care am botezat-o „La Couronne” și cum, după ce am ajuns în mijlocul mulțimii, ne-am rătăcit... Mathilda s-a dat mare cu bijuteriile ei. Karintis a râs și neavând prea mulți bani, ne-a propus să adăstăm pentru câteva nopți în podul Bibliotecii Academiei, cu

interdicția de a ne face prea mult cunoscută prezența, pentru că intendentul lui e un tip dur — căruia i-am spus Hildebrandt —, cheamă poliția, vom fi evacuați sau mai rău chiar, închiși. Trăiam cu apă și hoth-dog-uri aduse de Ștefelea, rămas încă un fel de șef al grupului și leneveam sau răsfoiam cărți prin pod și ne puneam la punct cu americana englezească. Asta a durat vreo două săptămâni, când Karintis urca zilnic la noi, ferindu-se la rândul-i de namila de intendent. Conviețuiam cu porumbeii în bună pace, le învățasem obiceiurile și când nu pierdeam ore întregi la ferestrele ce dădeau spre piață, făceam planuri despre un cartier „La couronne” pe care să-l ridicăm undeva într-o suburbie a orașului, unde să reînviem viața din Europa, ce mai? din Burna. În visele noastre limitate cartierul acela urma să fie o copie a pieței din fața Bibliotecii Academiei. Bani mai aveam și apoi mai era și baroneasa von Lowe, Mathilda, care ar fi putut” cumpăra cu aurul și bijuteriile ei jumătate din ce vedeam în fața ochilor. Statul în podul bibliotecii nu era tocmai o trăsnaie, pentru că nu voiam să irosim agoniseala și-apoi Karintis ne promisese că în cel mult două săptămâni vom avea cărți de identitate și vom fi la fel cu oricare cetățean al orașului. Cât am stat în podul bibliotecii, Ștefelea era un om ca toți ceilalți. Mai făcea câte o escapadă prin piață de unde se întoarcea întotdeauna cu bani. Mărunțiș, dar s-a adunat și-l puneam pe grămada cu agoniseala noastră. Deși nu le-am avut niciodată cu socotelile, mi-e mi-a revenit obligația de a mă ocupa cu averea grupului. Chiar și a Mathildei, mai puțin aurul și bijuteriile, începuserăm să ne obișnuim cu viața în pod, cu porumbeii, dar cărțile de identitate continuau să nu apară. Se vede treaba că un director de Bibliotecă a Academiei nu era un om prea important în orașul dumneavoastră... În fine, Murran și Matei, abia trecuți de adolescență, nu s-au putut răbda să nu coboare și ei printre oameni. Primul, din câte am înțeles, mânat de curiozitatea de a afla de unde aduce Ștefelea atât amar de mărunțiș: spre mirarea tuturor am aflat că așa-zisul nostru colonel era un funambul.. Mergea pe sârmă în diferite parcuri, lumea se distra și-i zvârlea într-o șapcă mărunțiș. Cum s-ar zice avea o ocupație. De talentul ăsta nu știusem nimic... Ba ne vorbise cândva că ar fi fost fiul unui celebru Alexander, umblător pe sârmă și prin orașelul nostru... Murran n-avea talente, nici muzicale, nici de altele, așa, că nu se însoți cu Ștefelea și se feri să fie descoperit de acesta prin mulțimea de gură-cască. Dibuisse însă locul unde-și pitise cablul încă de la început: în demisolul bibliotecii. Intendentul devenise parcă mai atent la tot ceea ce se întâmpla, și orice gest necugetat ne putea pune pe drumuri. N-ar fi fost grav, dar ne despărțea de Karintis. Omul nostru. În a treia săptămână, dezamăgiți de promisiunile rămase fără rezultat, n-am mai putut răbda închisoarea și am riscat ba unul, ba altul să coborâm printre oameni. Mathilda zicea c-o să-și amaneze bijuteriile să

poată dormi la un hotel, să mănânce la un restaurant și pe urmă, fie ce-o fi! Intendentul, Hildebrandt, ne-a dat de urmă, și cum nu știa de înțelegerea noastră cu Karintis, a chemat poliția. Am fost duși la secție, apoi (după ce ne-a scos de-acolo tot Karintis, care ajunsese să afle) cu o dubită în afara orașului. Acolo am dat de o casă părăsită unde ne-am aciuat ca vai de noi. Doar Ștefelea continua să-și practice meseria mai departe prin parcuri, ba mai mult, umblând slobod pe străzi a urcat și la Karintis să-i povestească de situația în care eram. A venit într-o zi la casa părăsită, adus de Ștefelea, ne-a sfătuit, ne-am ghiftuit cu toate câte le adusese, apoi a plecat cum a venit. N-avea minte practică. Mathilda, bogată cum se știe, a ieșit din rândul necăjiților, care ne asumaserăm umili soarta aceea. Se iscase baroneasa din ea. În fruntea unei, să-i zicem delegații, din care făcea parte și Ștefelea, care mai cunoștea orașul, ne-am oprit la primăria din centru. Unde e primăria acolo e centrul, așa știam noi. Ne-au purtat pe la secretari, adjuncți, funcționari, vicepreședinți, până ce Mathilda a făcut o criză de nervi că-l vrea pe primar și ne-am văzut vârați înghesuit într-o dubă și duși înapoi la casa părăsită. Ștefelea s-a remontat cu spectacolele lui. O săptămână ne-am plâns de mila crezând că totul e pierdut, în cealaltă, ne-a vizitat Karintis din nou, cu o soluție' ce părea deșteaptă. Cum locul unde stăteam era un teren viran, am fi putut construi un cartier de locuințe acolo și asta ar fi putut să fie pe placul municipalității care, una, asigura mai multe case pentru amarul de venetici din toată lumea ce trăiau mai rău ca noi și a doua, că n-ar fi cheltuit nimic pentru asta. Trebuia însă ca să ieșim cu toții în fața mulțimii, în vreun fel. Nu cu demonstrații și alte prostii cu care era obișnuită lumea, ci cu ceva original. Și ideea îi veni Mathildei: facem o nuntă. „Mă căsătoresc cu Saftiu”, adică cu mine, pentru că aveam cea mai sigură meserie, aceea de doctor. Nunta trebuia să se țină în piața „La Couronne” „... și să mai zică ceva vreun funcționar de la primărie că nu ne-am legat viața de orașul lor!” încheiase femeia. Karintis ne propusese că va face tot ce-i va sta în putință ca spectacolul să fie măreț. Că va vorbi cu prelatul să officieze căsătoria chiar dacă eu eram ortodox iar Mathilda catolică, la bapțiști nu mai contează, și nici la reformați, și fără să avem acte de identitate în calitate de cetățeni ai orașului, în fine, că va pune pe roate totul în așa fel ca să apărem și pe paginile unor reviste și ziare de mare tiraj. Să afle lumea și să treacă de partea noastră.

— Să fie o opinie de masă... Dar Ștefelea?

— El știa să tragă foloase din orice. Mathilda arăta dumnezeiește. Nici nu-mi venea să cred că-mi va fi soție. Ex-colonelul se retrase în planul al doilea, printre ceilalți și asista la ceea ce urma să se întâmple. Nu puteam fi gelos pe el. Se fixase o zi, cu aprobări aduse de Karintis, când urma să aibă loc căsătoria. Blițuri, interviuri, la care am spus ce mi-a trecut prin

cap. Mathilda în rochie de mireasă, eu în frac, luate de la un magazin ce împrumuta astfel de hăineturi și pentru înmormântări. Lume peste lume. Karintis a privit spectacolul de la ferestrele bibliotecii de la etajul doi. Alai mare spre primărie. Cocarde, felicitări, mici cadouri. Doar că la primărie ne-a făcut actele ca unor străini care au ținut cu tot dinadinsul să se căsătorească în orașul acela. Eram venetici. Pleoștiți de hotărârea primarului, ne-am spălat necazul într-un restaurant de cartier și am dormit într-un hotel toți laolaltă într-o cameră. Mathilda se dădea de ceasul morții că directorul bibliotecii ne încurca doar, că nu e bun de nimic, și că noi, toți, suntem niște idioți pentru că n-am vorbit cu gazetarii despre noul cartier pe care vrem să-l ridicăm într-o suburbie. După opinia ei nunta fusese o tâmpenie, și ca atare ea nu se simțea obligată față de mine. În mintea ei a fi medic ar fi fost ceva profitabil, dar asta numai într-un oraș unde nu mai erau alte opt milioane de concurenți. Karintis nu știa nimic. Văzuse nunta, alaiul, cred că se luase după noi până am intrat la primărie și credea că totul era acum în ordine. Am stat încă o noapte la primărie până ce gardianul, lăsat de oficialități să ne urmărească fiecare mișcare, ne-a pus în vedere să ne luăm calabalâcul și să plecăm din oraș. Am sărit la el. Efectul: a sosit poliția, și am fost duși la o altă secție, telefoane la primărie și, pentru a vedea mărinimia celui din vârful ei, care cetise ziarele cu pozele noastre, ne oferi casa părăsită în locul a câțiva ani buni de pușcărie pentru ultragiu adus unui gardian. Din toată afacerea eu m-am ales căsătorit cu Mathilda. Eram cumplit de deprimați. Karintis ne pierduse urma o bucată de vreme. Mathilda îl blestema zilnic pentru trăgăneala aceea a jocului căruia ea îi găsisese singură soluția. Ștefelea își scoase capul. O luă de braț, de parcă el i-ar fi fost bărbat și porniră senini la primărie să-i propună direct celui mai important personaj de acolo construirea pe banii noștri a unui cartier întreg. Eu n-aș fi fost capabil de o asemenea aventură. S-au certat, i-au scos afară, au intrat pe fereastră și până la urmă au reușit. Banii fac totul. Numai noi mai credeam și în altceva.

— În ce? zise procurorul, furat și el de povestea lui Saftiu.

— În ceva mai vechi, mai omenesc...

— Continuați — făcu nerăbdător judecătorul.

— Păi, am început construirea Pieței florilor, dar fără ca Ștefelea, Mathilda sau eu să fi primit dreptul de cetățeni ai orașului. Că țiganii. O Burnă cu masca pieței „La Couronne” lipită de marele oraș. Au intrat primi locatari, au primit statutul de cetățeni. Ne-am mutat și noi în câte un apartament, dar nu l-am primit. Primarul se încăpățâna. Ani buni am trudit iar ca salahorii pe lângă macaralele și mașinăriile trimise de municipalitate. Am uitat de Karintis. Până-ntr-o zi când ne-am trezit cu el ca director al unei biblioteci din Piața florilor. Se aflase de rolul jucat în sosirea noastră

în oraș și fusese transferat acolo. De-atunci ne ducem viața împreună. Ștefelea a ajuns un fel de șef al locului, un funcționar municipal, s-a încurcat cu nevastă-mea, apoi într-un an, în noaptea de revelion a dispărut. Mathilda nu-l plânge pentru că nu-i stă în caracter să jalească pe cineva. Eu îmi duc viața dând firimituri porumbeilor din piață și mai oblojesc necăjiții care n-au bani de doctori. El (arată spre boxa unde eram) zace toată ziua pe o scândură în fața bibliotecii. Nici nu știu de ce e pus în lanțuri. Ce crimă putea să facă un olog?

— Ajunge!... făcu procurorul, e o crimă mult mai mare decât îți imaginezi dumneata, e o crimă de care n-ai să poți să dormi liniștit luni în șir! Vă mulțumesc domnule Saftiu.

— Și eu — spuse judecătorul, ne-ați fost de mare ajutor... La revedere!...

Saftiu ieși fără să-și mai întoarcă privirea spre mine. Procurorul se afla, din nou, la urechea judecătorului să-i șoptească ceva. Acesta asculta pasiv, apoi zise:

— Se insistă pentru amânarea procesului... Nu! (bătu cu ciocănelul în masă) Să intre celălalt martor!

Procurorul cedă și se întoarse spre ușă, să aștepte sosirea noului martor. După o lungă pauză, apărură un bătrân spre 80 de ani, depuse jurământul și abia după aceea fu întrebat cum se numește.

— Karintis, spuse acesta, fost director al Bibliotecii Academiei, fost director al bibliotecii din Piața florilor...

Judecătorul făcu ochii mari.

— N-am înțeles bine? zise.

Procurorul trecu repede peste situația creată și zise:

— Când l-ați văzut ultima dată pe Ștefelea?

În decembrie după Crăciun, acu-s cinci ani, adică în '40, în piața aia nenorocită ridicată de coloniști. Sosise, ca niciodată, pe jos, vreau să spun că întotdeauna venea într-o trăsură, și încercase să intre la fosta lui amantă, Mathilda, apoi se strecurase în clădirea Cazinoului, iar de acolo urcase la Matei... mai departe nu l-am mai văzut, pentru că veniseră niște bătrâni să le dau cărți...

— În perioada aceea Matei se afla în oraș?

— Nu cred. Știu. că primise o hârtie prin care i se comunica că pe data de 17 va fi încorporat, sau cam așa ceva...

— Ați citit personal hârtia?

— Nu. Matei mi-a vorbit despre ea, apoi a dispărut...

— Ne-ați spus că i-ați văzut împreună ultima oară, înainte ca Ștefelea să fi sosit la Mathilda... Neconcludent. Cine a mai dispărut, între timp, din piață? Mă refer, evident, la cei din grupul administratorului...

— Mathilda, spuse Karintis, nevasta lui Saftiu și amanta Colonelului...

— Inculpatul a apărut în piață înainte sau după uciderea proprietăresei Cazinoului?

Karintis își întoarse abia atunci privirea spre mine, arătă cu degetul în semn de „ăsta?”, procurorul dădu din cap.

— Dar cine e dânsul? zise bibliotecarul.

— Matei Pantzer!

— Hm, făcu Karintis, seamănă teribil cu cerșetorul acela care a apărut prin ianuarie sub poarta bibliotecii, sau prin martie trecut. El e, ce mai!

— Adică cine? făcu procurorul.

— Cerșetorul...

— Deci nu e numitul Matei Pantzer?!...

— Seamănă puțin și cu acela, dar nu cred că e el...

— Domnule Karintis, e foarte important să aflăm dacă acest individ este sau nu este una și aceeași persoană cu Matei Pantzer!

— Nu pot să mă pronunț... Oricum, pe celălalt nu-l pot crede capabil de crimă, dar pe acesta...

— Bine, dar martorul dinaintea dumneavoastră l-a recunoscut, spuse unul dintre jurați.

— Se poate, bombăni bibliotecarul, am făcut eu și confuzii mai mari. Bunăoară, într-o zi, așa e la vârsta mea, urmărind la radio știrile despre războiul din Africa, m-am înfuriat și am dat un telefon Ambasadei engleze să le spun: „De ce nu dizolvați trupele prinse în războiul cu burii, ca să le folosiți împotriva lui Rommel?” Mi-au zis: „În ce an sunteți?” A trebuit să închid telefonul...

Judecătorul făcu semn procurorului că depoziția nu e concludentă, dar acesta insistă:

— Când a dispărut Mathilda?

— Mathilda?... mormăi Karintis, luat prea prin surprindere. De fapt, nici nu știu dacă a dispărut din cartier sau stă încuiată și privește lumea de la fereastra ei...

— Când ați văzut-o ultima oară?

— N-am mai văzut-o de mult, dar am auzit de pe la niște amici felurite povești despre ea... Știam, bunăoară, că femeia privea zile întregi spre frontonul bibliotecii de peste drum, cu cei doi atlanți căre-i susțin arcada, între care stau înșiruiți, pe cornișă, porumbeii. Acolo, la fereastră, adormea, se trezea, deschidea fereastra și bombănea în auzul cui trecea pe dedesubt: „... că vremea grea se așterne în geană ca o bătrânețe... că ar fi trebuit să-mi refac viața, să-l dau dracului pe porumbarul ăla și să fi

divorțat de el... că așa cum e, dorm, mă trezesc și tot pe el îl aștept să vină și să dea firimituri la păsările cerului...” Acolo ațipea, acolo se trezea speriată și zicea: „Ce știți voi cine sunt eu? Când o să aflați, are să fie prea târziu...” Asta a fost, domnule judecător, domnule procuror, domnilor jurați, ultima veste despre Mathilda și s-a petrecut prin februarie, anul trecut, adică mai înainte cu o lună de a apărea în piață acest individ...

— Interesant! spuse judecătorul ridicându-și barba de pe brațe, cum stătuse tot timpul cât îl ascultase pe Karintis. Numai un lucru nu e lămurit. De ce susții că „veneticii” din Piața florilor nu merită nici doi bani de atenție?

— N-am spus asta, dar așa e, zise Karintis răspicat, ridicându-se în picioare. Și susțin acest lucru pentru că nu sunt un trădător și nu pot simpatiza cu nici un străin venit de aiurea!...

Procurorul își muta, dezorientat, ochii de pe unul pe celălalt. Ieșisem din competiție și fusesem uitat în boxa mea, ca orice atlant decorativ pus să susțină tavanul.

— Dar, cu toate acestea, insistă judecătorul, povestiți cu aceeași poftă ca și ei, ba aș putea spune că simțiți o adevărată atracție pentru felul lor colorat de a fi și de a se purta...

— Balcanic, spuse procurorul.

— Poftim, balcanic, reluă judecătorul, oricum, european, vetust, în pragul imaginarului... Deci, într-un fel cu totul deosebit de noi, de oamenii între care v-ați născut și ați trăit, ființe îndeobște grăbite, economicoase în felul de a gândi și vorbi, cu toate picioarele pe pământ, dispuși să nu râdă și să nu plângă dacă interesele personale nu cer așa ceva, chiar împotriva faptului de viață: o moarte a cuiva apropiat, o mare pierdere în afaceri, un divorț...

— E fals ce spuneți! țipă isteric bibliotecarul, pornind furios spre ieșire. E fals! Fals!... Am să mă adresez Curții Supreme pentru ultragiul adus martorului! E fals!...

... se mai auzi o dată și ieși. După ce se așternu liniștea, judecătorul bătu în masă și zise:

— Domnule procuror. Nu înțeleg ce urmărești să-mi demonstrezi cu acești martori? Ce anume vrei să scoți la lumină? Că suntem niște mecanisme oarbe ale unei societăți orgolioase, capabile să-și satisfacă toate mofturile în schimbul sufletului cu care ne-am născut?... Al nevoilor reale de comunicare între oameni? Ai putea să fii adus chiar dumneata,, pentru această subtilă înscenare, în fața Tribunalului Suprem... Domnilor, continuă judecătorul, până când vom avea niște martori ca lumea, capabili să facă lumină în acest caz” dificil, propun amânarea procesului...

—Următorul! dictă judecătorul. Procurorul se lăsase prins de aventurile relatate de martori. își făcea de lucru cu un stilou Parker negru, meditând asupra celor auzite. Soarta mea, a celui din boxa, n-avea evident nici o legătură cu dispoziția lui de moment.

Apăru Murran. Mă privi din ușă cu o milă de care mi se făcu rușine. El, știu, ar fi vrut doar să mă compătimizească, dar nu-i ieșise. Fu chiar pe punctul de a spune: „Dar ce caută Maatei acolo?” Se trecu repede la depunerea jurământului, recunoașterea declarațiilor date etc. Mai vârstnic cu vreo câțiva ani ca mine, zdravăn ca orice om deprins cu munca fizică, direct, cât ce ajunsese pe scaunul martorilor deveni dur.

—Îl cunoști pe inculpat?

—Da, dar nu văd de ce e acolo?

—Asta este treaba noastră. Ce știi despre Ștefelea Alexander?

—Că a dispărut. Dar dacă nu i s-ar fi întâmplat ceva natural lui și Mathildei von... Saftiu le-aș fi crăpat capul și aș fi stat mândru în fața instanței pentru că știu că am făcut un act de dreptate. Ăla? și arată spre mine, îmbrăcându-mă într-o nefirească milă până când m-am simțit umilit.

—Dar de nevasta măcelarului? continuă judecătorul pe același ton de palavragiu pus pe taclale.

Îi făcea de mâncare uneori și zilnic, după ce s-a întors schilod din război sau de unde o fi fost trimis și în afară de mine, de o târfă Beti, pe care eu i-am adus-o, care s-a mutat într-un demisol, în cartierul danelor și a născut un băiat și de un oarecare ins, la care Matei i-a zis Ulrich, pentru că aducea cu un neamț, și-l tot spiona și-l punea să dea declarații despre clanul lui Ștefelea și despre ex-colonel, așa cum faceți acum voi, sub amenințarea cu pedeapsa capitală, n-a mai urcat nimeni în mansarda lui — Dar femeia aceea, nevasta măcelarului, ce fel de om era?

— O muiere blândă, căsătorită cu un bărbat bețiv și brutal. Cine știe ce-i va fi făcut și simplu, fără prea multă filosofie, i-a fi dat cu o sticlă în cap, și iac-așa s-a nimerit să-l omoare... Dar ce are asta cu Matei?

—Are, că au pus la cale crima împreună. Punctă procurorul.

—Pe dracu! Niciunul dintre ei nu sunt capabili de așa ceva. Și-apoi ce legătură are crima femeii măcelarului cu dispariția lui Ștefelea și cu Mathilda von nu știu cum?

—Deci, trei crime! sări procurorul spre judecător. Un genocid!

—Un, două, trei tot aia e... Avem împričinatul. Trebuie să lămurim doar de câte se face vinovat și cum s-au petrecut lucrurile... Frust, cum era, Murran își îndreptă iar privirea spre mine și se răsuci de jumătate, să fie mai convingător.

—Tu ai ucis?

—Din nefericire da. I-am răspuns, și dacă accept să-mi iau povara crimelor de care vorbesc domnii aceștia este doar pentru a plăti ce am făcut în război, ascuns în carlinga unui bombardier. Măcelarul, Ștefelea, Mathilda sau Ulrich, de care tot cam de vreo patru luni nu mai știe nimeni sunt, la urma urmelor niște oameni obișnuiți, copiii celor pe care i-am căsăpit doar prin apăsarea unui buton roșu. Tu ai scăpat de păcatul de a avea inamici despre care nu știai decât că sunt undeva jos și trebuie nimiciți. Așa era ordinul. Și l-am executat.

—Faci pe martirul, ca și altă dată. Un soldat în război trebuie să ucidă pentru a nu fi ucis.

—Eu sunt judecat Acum pentru o parte din victime. Judecătorul bătu cu ciocănelul în masă:

—Deviați de la subiect. Cei trei dispăruți, mă rog patru, cu numitul Ulrich, de care abia acum aud, sunt concetățenii noștri, pe câtă vreme războiul, inamicul...

—Dar nu sunt tot același fel de oameni — se avântă Murran — și ce dacă erau altă nație? E mai importantă aceea decât condiția de om?

—Domnule martor — îl opri procurorul, îți readuc aminte că aici e un proces penal cu un car de crime al căror vinovat trebuie să-l dovedim în persoana lui Matei Pantzer!

—De ce tocmai în el? Eu aveam de o mie de ori mai multe motive să o termin pe madam Mathilda, să-l strivesc pe porcul ăla de Ștefelea. Cu nevasta măcelarului n-am prea dat ochi decât rar și cu Ulrich la fel. Se prinde cu mâinile lui butucănoase de marginea boxei de martor. Dacă aș avea bani i-aș plăti cautiunea, sau mai simplu, l-aș lăsa să se întoarcă în mansarda lui, să se liniștească, să-i iasă din cap că e vinovat, că de la Cain și Abel oamenii se totucid, și abia la urmă, pe îndelete i-aș trimite pe cap câte un om, un fel de alt Ulrich, să-l descoase ce și cum s-a întâmplat. E o coincidență că Ștefelea și Mathilda n-au mai dat prin Piața florilor de câțiva ani. Iar cât privește femeia măcelarului... ăla putea să fi murit înecat în spurcăciunile din el. Beat cum era în fiecare seară. De ce complicați lucrurile, doar pentru a avea dreptate? Cine vă pune o stea în piept în plus că l-ați găsit de fraier pe Matei? E o victimă. Va fi victima voastră, dar voi veți crede că faceți dreptate și-i dați înainte! (îmi plimbam ochii pe pereți. Era oricum reconfortant să auzi din gura altcuiva o pledoarie, pentru tine, mai bine legată logic decât un act de apărare. Cum eu fusesem scutit de apărător, Murran îi luase locul. Într-un colț, în dreapta, tocmai deasupra completului de judecată, un păianjen își desfășura pânza, semn că toate merg înainte, că lumea nu stă în oameni și că viitorul ei va fi iarăși unul simplu, format din pești, insecte și plante). Cer eliberarea inculpatului!

trăzni Murran în apogeul pledoariei pentru salvarea mea.

—Dumneata nu poți cere nimic! Pentru că nu ești avocatul apărării, ci un pârlit de martor, care ne-a adus la cunoștință alte două dispariții-crimă a numitei Mathilda von... cumva și un oarecare Ulrich. Și te rog să te stăpânești înainte de a te evacua! se răsti judecătorul mai mult stârnit de nervozitatea procurorului. Dacă mai ai ceva de adăugat. Bunăoară amănuntul esențial: l-ai văzut pe numitul Matei Pantzer după ce a ucis măcelarul?

—Drept să vă spun nu... Urcam la el o dată, de două ori pe săptămână să-i duc țigări, să mai bem câte ceva, dar n-am mai fost pe acolo de luni de zile și ultima oară pe noptieră erau hainele unei muieri, probabil ale femeii măcelarului, care dormise acolo... Făcu un efort să-și aducă aminte toate detaliile, apoi se luminează: E clar, e limpede domnilor, femeia și-a ucis bărbatul prin imprudență și, speriată cum era, s-a refugiat în patul ologului de la mansardă. Ori în cazul când i-ar fi spus ce a făcut, el nu poate fi împricinat decât de tăinuire de crimă, nici măcar de complicitate. L-ați pus în lanțuri pentru că e mai comod să sacrifici un străin decât pe proprii tăi concetățeni...

—Cine face rechizitoriul și cui?! interveni calm judecătorul. Dar ceilalți trei: Ștefelea, Mathilda și Ulrich, de care tot dumneata ai vorbit. Unde sunt?

—Au părăsit orașul. Și dacă pleci dintr-un loc nu se cheamă că s-a petrecut o crimă și cu atât mai puțin că e un om vinovat de dispariția lor. Aveți cadavrele? Aveți urmele amprentelor lui Matei sau presupuneți? Procurorul, în culmea iritării îi șopti ceva judecătorului. Se sfătuiră la masa juraților, în timp ce pe mine mă luă un fior cald, dacă există așa ceva. N-aș fi știut să le spun pe toate direct, așa cum erau. Îmi veni să intervin, să recunosc crima de tăinuire, pentru că dintre toate era singura adevărată.

—Și de ce zici dumneata — interveni judecătorul — că i-ai fi ucis cu mâinile dumitale pe Ștefelea și pe femeia aia? Din răzbunare?

—Oho, câtă ură am în suflet și acum pentru ei! Dar așa, c-au dispărut, se cheamă că au scăpat, au avut momentul conștiinței adevărate și s-au retras undeva, să nu mai știe nimeni de ei. Or asta nu e crimă.

—Și numitul Matei, ar fi avut motivele lui să-i facă să dispară. Oceanul e aproape. Incendii se produc zilnic. Mașinile de pe stradă ucid.

—În toate trei cazurile s-ar fi găsit cadavrele. Or după câte știți, în afară de cel al măcelarului, cu țeasta spartă de o sticlă... și cum să ajungă un olog la nivelul capului unui zdrahon?...

—Aruncând-o! Murran începu să râdă.

—Eu zic una, pe-a dreaptă și voi vreți să-l scoateți vinovat pe Matei. Atunci n-are nici un rost să-mi răcesc gura! Se ridica din boxa martorilor și

veni direct spre mine, înainte cu judecătorul sau procurorul să fi putut interveni. O să scapi tu de aici. N-au dovezi, iar dacă le explici logic ce se putea întâmpla... Fac pe tâmpiții. Primul își reveni procurorul care-l luă de după umeri și-l împinse la loc în scaunul martorilor.

—Nu mai am nimic de spus — se împotrivi Murran — și între declarațiile date în scris și ceea ce am spus nu e nici o fărâmbă de minciuna. Judecătorul își făcu de lucru cu ciocănelul, și bătu cu el în masă: nu știa sigur cum trebuie să procedeze mai departe. Încearcă să-l iste, să-l asmuță împotriva inculpatului și-i arată cartea scrisă de Matei și semnată de el.

— Ai citit asta?

—Nu.

—Știi ce scrie despre dumneata aici?

—Nu-mi pasă. Eu știu cine sunt, și mai știu că omul ăsta pe care vreți să-l scoateți musai vinovat nu poate fii de două feluri. Atât am avut de spus! Domnul cu mila! Și porni spre ieșire. Procurorul vru să-l oprească, dar rămase cu brațul atârnat în aer. Pe neașteptate, în capătul de sus al scărilor amfiteatrului se întoarse și zise: Matei nu minte, așa că știu cartea aia pe dinafară. Citiți-o și voi!

—Poftiți în banca martorilor. E foarte important, insista judecătorul.

—Dacă ați citit-o, de ce să v-o povestesc? E cu siguranță viața noastră a celor șapte porniți din Burna, un oraș de provincie pe care-l bag în mă-sa că n-a auzit ni meni de el, undeva într-un imperiu, ce nu mai există nici el, să ajungă în ținutul fericirii, aici, peste ocean... Nu scrie asta?... Cei din juriu și procurorul schimbă fețe-fețe. Se auziră murmure. Ei bine cartea asta, proastă, bună, cum e n-ar fi apărut dacă nu l-ar fi silit un detectiv particular, polițist, oricum, un agent. Ulrich ăla de care ziceam că urca seară de seară la el în mansardă și-i aducea hârtie și toc și cerneală. Și scrie! îi spunea. A scris-o să-și treacă timpul mai ușor, să-și mai aibă și el un rost, în afară de acela că lua o pensie de la F.A.A. Cui îi trebuiau mărturii despre niște oameni oarecare? Fie unuia dintre ei, fie, mai puțin probabil administrației orașului. De ce? Simplu, să rămână în nemurire o aventură ca atâtea altele, milioane, despre care uită toți înainte încă să le știm deznodământul. De aia nu vreau să o citesc și să-mi amintesc despre viața trecută. Muncesc la fabrică, o duc cum pot și mai mult nu știu decât că totul se petrece acum sau eventual mâine. E o porcărie să-i aduceți ca act de acuzare și cărțulia aia! Ce putea să știe el despre Mathilda von Lowe al cărei argat am fost eu? Ce putea să știe despre neamurile lui Ștefelea și încurcăturile din familia lui? Ori, unde nu-știi, inventezi, că se brodează mai bine. Vă faceți un mare păcat, nici primul, nici ultimul, că așa vă e meseria, dar omul ăsta are numai moacă de victimă și de martir, dar asta e prea puțin pentru a-l trimite pe scaunul electric.

—Nu crezi că ți-ai depășit limitele domnule! se răsti procurorul.

—N-am eu treabă cu voi! Știu ce se întâmplă de obicei și cum întotdeauna cad de fleți cei născuți să fie victime. Eu sunt un om practic. Vreau probe, nu declarații. Au dispărut trei oameni, iar pe al patrulea l-ați găsit într-un maldăr de mădule, cu capul spart. Victima bătută și umilită cu toate alea își pierde firea și se apără cu ce are la îndemână, o sticlă... Ei să nu-mi spuneți mie că lui Matei voia măcelarul să-i facă figura cu mădulele alea!

—Dar de unde ști așa de bine? interveni judecătorul.

—Tot cartierul vorbește... Eram mulțumit de curajul și de logica lui Murran. Nu-i povestisem nimic despre femeia măcelarului și nici nu avusesem când pentru că nu mai trecuse pe la mine. Avea dreptate când zicea că mă complac în postura de victimă-vinovat-martir pentru cele întâmplate în timpul bombardamentelor din Europa. Că eram, în fond un laș, care punea pistolul în mâna altcuiva, și-și lua astfel viața, sătul de umilințele trecute și de cele ce oricum urmau. Procurorul bătea darabana pe marginea mesei, lăsate libere, destinată apărătorului din oficiu. Jurații comentau cu voce tare, în timp ce judecătorul cerea liniște. În cele din urmă vorbi:

—Dacă așa crezi că s-au petrecut lucrurile, de ce nu ai trecut toate astea și în declarații?

—N-am darul scrisului, dar acuma m-a apucat furia pe toată lumea asta!

—Mai ai ceva de adăugat?

—C-aș vrea să pun pe hârtie și ceea ce am spus acum. Că tot vă plac declarațiile. Murran, omul cel mai puțin luat în seamă, veșnic slugă, fusese singurul capabil să spună adevărul. Un adevăr în care puțin îmi mai păsa și credeam și eu din ce în ce mai puțin. N-aveam viitor, trăiam un prezent mizer, iar amintirile nu mă aveau printre eroii lor, ci doar ca biet pârtaș la ele, un fel de apendice fără de care se putea trăi foarte bine. Mă apăsa doar episodul F.A.A. trăisem un experiment dincolo de voința mea, de credința mea și binele dispăruse. Iar răul? De el nu mai voiam să aud. Murran încercase să mă salveze cu argumentele cele mai adevărate și simple, în clipa în care nu mai doream asta. Trăisem puțin, dar greu. Și-n altă parte nu-mi puteam duce gândul. Murran m-ar fi văzut în simplitatea lui normală, căsătorit cu o femeie, căreia i-aș fi făcut niște plozi. Eu într-o tricicletă sau cu picioare de olog, trăind modest și aducându-mi aminte mereu de blândețea sufletului, ce anume mă făcuse să fiu umilit, într-o nespusă dragoste față de odraslele mele, de o nevastă ce se sacrificase pentru a fi alături de un om beteag. Așa gândea un om normal. Eu nu mai eram probabil normal. Lui Murran nu i se permise să scrie, promițându-i-se că

grefierul consemnase depoziția lui. Era un unghi mai apropiat de felul de a gândi al jurilor și poate de aceea voia să-l aibă sub semnătură. În liniștea ce se așternuse în sală auzeam și șoaptele juraților, scârțâitul mesei la care semna Murran și zgomotul metalic al cătușelor mele. Mi-aș fi dorit să fi dispărut dintr-o dată cu totul și nu după un târăgănat proces ce mă afunda în umilință. Așezați un olog într-o piață publică și puneți-i în vină orice! Veți vedea cum lumea asmuțită s-ar zvârli spre el și l-ar linșa. Și încă ar fi o moarte rapidă. Dar așa, cu săptămâni de amânări între înfățișări e un calvar. Sunt vinovat de omucidere, ca toți cei ce participaseră la un război, dar pentru asta nu mi se aduce, vorba lui Murran, nici o vină, nici o probă. Celui învins îi dispar conturile lucrurilor reale și simte că se face un act de dreptate atunci când el e pedepsit și pentru altceva decât ceea ce a fost.

—Asta e tot! zise Murran ridicând cele câteva hârtii către judecător.

—Semnează și pune data... Mulțumim. Ședința se încheie aici. Mai avem de audiat câțiva martori. Ajuns din nou în ușa de la ieșire, Murran îmi aruncă o privire cruntă, ca unui nimic de om, gata să se sinucidă sau să se lase în jocul soartei, fără să-și facă dreptate, să se știe limpezit în fața lui și abia am așteptat să se ridice gardianul. Am trecut cu greu momentul. Am auzit: Hai!

17

Depoziția lui Beligar fusese dată abia în cea de a doua săptămână, într-o joi. Sala era la fel de goală ca și prima dată. Juriul, procurorul, judecătorul își reluară locurile. Ciudat că, atunci când a fost introdus Beligar, nici el nu dădea semne să recunoască în ologul de sub poarta bibliotecii pe Matei Pânzaru, deși, odată ajuns în dreptul boxei în care mă aflam, și-a lăsat privirea în jos.

În ziua aceea procurorul părea mult mai domolit ca prima dată și, ca atare, pusese chestiunea morții lui Ștefelea mai nuanțat, pornind de la relațiile pe care le-ar fi avut ex-colonelul cu cei din grupul său. Cu toate acestea, înainte de a fi introdus martorul, îi spuse judecătorului:

—În urmă cu o săptămână m-ați acuzat de o înscenare. Aș putea să pun și eu sub semn de îndoială competența juriului, de vreme ce tergiversează luarea unei hotărâri într-un caz cât se poate de clar.

—Orice victimă, interveni judecătorul, calm, lipsită de apărare, poate fi folosită c înlocuitor de criminal și pedepsită exemplar atunci când fie poliția a fost bleagă și n-a apucat să dea de urma adevărului făptaș, fie e imperios necesar să dispară unicul martor, victima supraviețuitoare... Dar mai bine pentru toți e să lăsăm asta deoparte... Să intre martorul!

Beligar arăta mult mai tras la față decât îl găsisem după ce m-am reîntors în Piața florilor. Stătea tot timpul cu privirea în pământ, răspundea la întrebări cu întârziere, cu toate că nu lăsa impresia să cumpănească prea mult asupra celor ce spunea. Părea că după cinci, șase ani, câți vor fi de când îl lăsase Clody, se pusese zdravăn pe băut. La proces venise treaz, ori poate că luase un mic „cui” înainte, să-i mai domolească tremurii mâinilor, dar fața i se crispa, când și când, spasmodic, cât să-și acopere ticul, își trecea mâna prin păr, dar imediat devenea dezlânat, tușea, se oprea și continua după o pauză. Președintele îl întrebase la început dacă avea cunoștință de ceea ce s-a scris despre ei, despre el. Martorul dădu din cap fără convingere. Procurorul sesiza faptul și interveni:

—Nu ne este prea clar ce s-a întâmplat între ianuarie 1915 și noiembrie 1926–’27, când se pare că ați ajuns la marginea orașului nostru. Ar fi vorba de unsprezece, doisprezece ani despre care nimeni nu știe nimic... Aș vrea să vă amintiți și când anume s-a simțit că relațiile dintre cei din grup și Ștefelea au început să se răcească și cu cine a avut primele conflicte?

Beligar ceru un pahar cu apă, cum și permisiunea de a vorbi șezând, deși nimeni nu-i spusese că trebuie să stea în picioare. Făcu o pauză lungă, în care-și frământă mâinile, icnind, domolindu-și spasmele feței, apoi:

—Prin martie, era în 1926, ajunseserăm cu terasamentele pe celălalt versant al munților. Compania la care lucram era în pragul falimentului din pricina altor companii, a liniilor aeriene și a celor rutiere care începuseră, nesigur, dar cu mari șanse, să concureze... Într-una din zile, Mathilda, care risipise în toți anii aceia mai nimica din bijuteriile și aurul adus de ea, pricepuse prima că întârzierea plății salariilor și ritmul tot mai aiurea în care soseau alimentele erau semnele unui sfârșit iminent... Eu aveam vreo patruzeci și șase de ani, Mathilda patruzeci, iar Ștefelea vreo cincizeci și patru... Într-o seară, ne-a zis că ea are de gând să plece, că nu mai suportă viața aceea de câine... și așa mai departe. Ștefelea, care știa de bijuteriile femeii, se văzu dintr-o dată lipsit de siguranța zilei următoare, toc mai atunci când, spunea el, „ne aflăm cel mai aproape de intrarea noastră triumfală în Terralba. Până aici a fost purgatoriul și, dacă pe acesta l-ați suportat, cum să ne risipim tocmai acum?...” Ne vorbise tuturor, ca în felul acela să o convingă și pe baroneasă că nu mai poate de înapoi... În noaptea următoare s-au auzit niște împușcături nu era prima dată și nici ultima. Ne obișnuiserăm ca la trei-patru zile să dispară cu totul câte unul dintre lucrători... Dar asta, mai cu seamă, când apucau să bea și-i lăsau nervii... N-am aprins, deci, lumina, iar după ce împușcăturile au conținut, ne-am întors pe cealaltă ureche și am adormit la loc. Abia la ziuă am descoperit că din cabană lipseau Mathilda, Ștefelea și Matei, cel mai tânăr din grup, care, pe

vremea aia, avea vreo treizeci de ani. A ieșit la muncă fără să-i fi văzut. N-au apărut decât peste două zile, plini de praf și rupți de oboseală. Matei se ținea de umăr. Când și-a luat palma, am putut vedea cu toții că era rănit. Un glonte îi trecuse pe sub claviculă și-i ieșise undeva aproape de gât...

—Se poate verifica locul cicatricei? sose procurorul.

—Se poate, zise Beligar stins. I-ar fi trebuit un păhăruț de *whisky*, dar cine să-i dea acolo, într-o sală de tribunal, așa ceva? Ștefelea ne-a strâns în jurul lui și, fără să-i pese de omul care pierdea sânge, a început să ne spună cum că în urmă cu două nopți, Matei ar fi ieșit pe furiș cu arma și șaua Mathildei, aceea în care-și avea toate bijuteriile... cu gândul clar de a fugi. Femeia se trezise și îl trezise, și pe el, pe Ștefelea, apoi ieșiseră amândoi pe urmele hoțului...

—Minciună! am strigat. Minciună! am repetat până când gheara de vultur a gardianului mi s-a înfipt în umăr.

—... minciună, a continuat Beligar, așa am crezut și noi, dar erau de față Mathilda și Matei, și nici unul n-a zis nimic... Abia peste ani am aflat de la nevastă-mea, Clody, adevărul... Unul foarte adevărat, pentru că femeia îl auzise direct din gura Mathildei. Matei ieșise, stârnit de ciondăneala din grajd, neștiind cine umblă la cai. Nu apucase să vadă decât cum doi călăreți se îndepărtau în goană spre păduri. Atunci, băiatul a vrut să ne trezească pe toți. De teamă că le va pierde urma, și-a luat pușca și a pornit după ei, cu un alt cal. N-a aprins lumina și n-a apucat să vadă cine lipsea dinăuntru... Primul foc de armă l-a tras el, în aer, apoi Ștefelea... Femeia, care până aici ar fi fost capabilă de orice, numai să se vadă scăpată de noi și mai cu seamă de Ștefelea s-a oprit și a țipat... Ceea ce n-am mai auzit noi, din cabană, au fost restul focurilor, trase prin pădure, pe una dintre viroagele muntelui, departe de orice picior de om... Abia după ce s-a făcut lumină și-au putut da seama cine sunt urmăritii și cine e urmăritorul. Atunci, Matei a făcut imprudența să le strige numele și să iasă din ascunzătoare, spunându-le, totodată, că s-a speriat și că-i pare rău de ceea ce s-a întâmplat... Bănuia că era o simplă ieșire de amor dintre Mathilda și Ștefelea, pe care el reușise să le-o strice. Ștefelea i-a țintit capul și a tras. Mathilda se afla în spatele lui cu dârlogii cailor în mână... A apucat să strige: „Nu!” taman când Ștefelea apăsase pe trăgaci... După aceea s-a apropiat de rănit și a încercat să-l oblojească. Se pare că Matei leșinase. Ștefelea bombănea că e un idiot, că de ce s-a luat după ei, că n-ar fi crezut în ceea ce strigase Matei, că fusese în legitimă apărare și că, în fine, n-ar avea nici o importanță, pentru că glonțul i-ar fi atins tânărului plămânul și că, în condițiile de insalubritate de acolo, ar mai fi putut să o ducă două zile... așa că, zise, cel mai bun lucru ar fi să-l împuște definitiv, să-l scape de chinuri... Mathilda s-a opus. O zi și o noapte au stat departe de cabane și

de oameni, certându-se și amenințându-se unul pe altul deasupra tânărului care începuse să aibă febră mare și aiura... În cele din urmă, ca toate să se termine omeneste, au hotărât să ne povestească nouă, celor din grup, varianta spusă de Ștefelea, ca să-l știe salvat de ura lui și pe Matei... După incidentul acela, nimeni nu mai avea ochi pentru ex-colonel... Matei acceptase, cred, să fie umilit, numai pentru a scăpa cu viață... sau Dumnezeu mai știe de ce? Oricum, prin aprilie, după ce am mai răbdut câteva săptămâni, în speranța că ne vom primi simbria pe ultimele luni, am părăsit locul și-am continuat să mergem spre vest.

Judecătorul asculta cu ochii holbați, de parcă n-ar fi vrut să-i scape o vorbuliță de-a martorului, așa că, în clipa în care Beligar făcu o pauză mai mare, se precipită:

—Și mai departe?!

—Mathilda se tot învârtea pe lângă beteag și oblojea cu vorbele, asigurându-l că dacă vom sosi într-un oraș, cât de cât mai acătării, el nu va avea nevoie să se lupte pentru viață, că ea va face tot ce-i va sta în putință să nu o ducă greu... Fără să știm, dar simțind că altul era adevărul, am început să-l iubim cu toții... și asta mai cu seamă după ce, în vreo trei rânduri, ieșiseră la pândă, cu armele încărcate, numai Ștefelea și cu Matei, fără să-i zică tânărului ceva, fără să se teamă că dușmanul lui de moarte e lângă el, fără să arate că ar vrea să se răzbune... Abia spre iarnă, în celălalt an, după ce am ajuns în orașul ăsta și-am descoperit piața La Couronne... abia atunci când ne-am văzut printre mii și zeci de mii de alți oameni, relațiile dintre noi și-au mai risipit din negreală...

—Domnule Beligar, interveni procurorul, aduci, deci, un argument ideii că, peste ani, acest Matei s-ar fi putut răzbuna pe numitul Ștefelea...

—N-am spus asta și nu cred să fie posibil... Făcu o pauză în care asudă cu totul, încercând să găsească o motivare, cât de cât, logică a ceea ce voia să zică. Vedeți dumneavoastră, deși sunteți un fel de nepoți ai Europei, nu credeți decât în corsicani, în sicilienii, în muntenegrenii și-n mai știu eu ce stirpe din balta Mediteranei, gata să se facă chisăliță unii pe alții, doar pentru că între familia lui și familia vecinului a fost un mort... poate că așa ați fi făcut dumneavoastră, să iertați că spun, dar am ajuns să vă cunosc... Numai că nenorociții mei de burneni gândesc și simt altfel. Și să știți, oricât ați fi de puternic, de puternici, mă rog, există încă multe milioane de oameni care gândesc altfel și simt altfel... Nu spun, s-ar fi putut și asta, ca peste cincisprezece ani, după câte i-a mai făcut și ne-a mai făcut Ștefelea, în continuare, omul să se fi răzbunat... dar nu era în caracterul lui...

—Este sau nu este omul din boxă una și aceeași persoană cu Matei Pantzer?! bubui vocea procurorului.

—Nu intimidă martorul! strigă judecătorul.

Beligar își ridică privirea spre mine. Nu părea să-și ceară iertare că nu poate spune adevărul până la capăt, dar cred că, dacă și-ar fi văzut figura într-o oglindă, nu și-ar fi recunoscut-o.

—Nu știi! șopti.

—Va să zică, continuă procurorul pe același ton strident, înclinați să credeți că nu ar fi!

—Un moment! interveni judecătorul. Gardian, scoate-i cămașa!

Gardianul execută ordinul mecanic, despuindu-mă până la brâu. Beligar, procurorul și judecătorul însuși se apropiară de boxă. Martorul întinse o mână tremurândă spre cicatricea de sub clavicula stângă.

—El e! șopti și porni hohotind, într-un acces nervos spre scaunul său.

Procurorul dădu ocol boxei pentru a verifica și cea de a doua cicatrice, de lângă gât, rămasă pe locul unde ieșise glonțul.

—Cum e? întrebă judecătorul.

—Este! spuse procurorul, reluându-și locul din mijlocul sălii. Am stabilit un prim lucru, continuă, anume că individul din boxă e una și aceeași persoană cu Matei Pantzer! Avem deci argumentul suficient pentru a-l pune sub acuzare de crimă, ca răzbunare.

—Nu înțeleg! spuse judecătorul. De ce să reluăm o presupusă crimă petrecută cu ani în urmă, când obiectivul nostru este să aflăm cine l-a ucis pe măcelarul din Piața florilor, pe concetățeanul nostru, lăsând pe drumuri trei copii orfani?...

—Cine a furat, va mai fura! vorbi oracular procurorul. Cine a ucis va mai ucide!

Beligar se adunase ghem, de parcă l-ar fi măcinat cele mai cumplite dureri de stomac.

—Poate pleca! zise judecătorul. Să intre celălalt martor!...

Beligar părăsi sala cocârjat. Puțin după ce dispăru dincolo de ușă, în capătul de sus al scărilor amfiteatrului apăru Clody. Nu o mai văzusem de ani și ani de zile și mi se părea ciudat că, deși știam că trebuie să aibă la vreo 60 de ani, se ținea deosebit de bine și, la o primă ochire, nu i-ai mai fi dat mai mult de 45-50. Mă privise mai mult din curiozitate decât cu vreo urmă de compasiune. îmi aruncase chiar un: „Servus Matei!” când trecu prin fața boxei, apoi își luă locul pe scaun, depuse jurământul și așteptă să i se pună întrebări. Procurorul se opri la faptele care ar fi putut determina ca neînțelegerile dintre mine și Ștefelea să fi degenerat într-o răzbunare. Mă simțeam mulțumit, într-un fel, pentru că procurorul recunoștea drept reale toate faptele relatate de Beligar. Ba o lăsă să povestească singură, din nou, episodul cu cicatricea în varianta lui reală. În cele din urmă, procurorul relua seria întrebărilor:

—Spuneți, doamnă, ce s-a petrecut după ce ați sosit în portul B.!

—Pe strada Cetății, căreia unii îi spuneau „La Vile”, din Burna — începu Clody, după ce îmi aruncă o privire compătimitoare și cumpăni câțva asupra felului în care ar fi fost cel mai nimerit să vorbească — aveam o casă cu mai multe camere, primită în dar pe la 1906 de la un demnitar. Din beneficiile pe care le aveam de pe urma lucrărilor soțului meu și dintr-o dotă de la părinți, am reușit să ne transformăm interiorul vilișoarei noastre într-un adevărat palat, cu sală de oaspeți și scară interioară, cu mobilier sculptat și argintărie și porțelanuri ce ne-au pus în rândul celor dintâi oameni din Burna, la ora când se purtau primele mașini, biciclete și patefoane. Oamenii se vizitau des, pe atunci, se iubeau și se urau cu pasiune, ascultau muzică de pian și de fanfară cu aceleași urechi, ieșeau la vânătoare sau în curte călătorii cu trăsurile, se plângea din nimic și se râdea în hohote numai să-ți fi privit degetul inelar; se recitau cu înflăcărare versuri din Byron, Lenau, Shelley, Heine, Lermontov, Alecsandri... Salonul, în care primeam sâmbătă de sâmbătă oaspeții, era făcut după gusturile mele și proiectele lui Iv; o sală de șaptezeci și șase de metri pătrați, cu un șemineu în gura căruia intrau butuci de un stângen; mobilierul era finisat cu mare grijă, iar porțelanurile și cristalele prindeau să sune odată cu vocile noastre în ritmul unui Petroff nou-nouț. Peste săptămână țineam încuiată doar poarta de la stradă, pentru ca sâmbăta să o încuiem pe cea de la intrarea în casă, era un fel de joacă de a noastră să-i determinăm pe musafirii noștri să sune, să aștepte pentru a fi primiți de noi, așa cum era la marile curți... Veneau mereu aceiași, Dimitrie Saftiu, un medic cu mare trecere în ținut, Mathilda von Lowe, descendentă de neam, încărcată cu alte averi de pe urma unei căsătorii de un an cu bătrânul Lowe, Ștefelea, un fost căpitan în armata imperială, ajuns funcționar de primărie... mai venea uneori și Macros, un grof al ținutului... Seratele începeau prin mici aperitive servite odată cu țuica, în chiar momentul sosirii oaspeților, când o cutie muzicală cu plăci perforate umplea încăperile cu clinchetul valsurilor, polcilor, mazurcilor și marșurilor... și toți credeam că asta trebuia să fie copia Raiului, adusă pe pământ... Până spre miezul nopții se cânta, se dansa, se bea și se mânca, iar după aceea Iv recita, iar eu dădeam concerte de pian. Aproape de fiecare dată începeam cu *Preludiile* de Liszt, apoi Chopin și Schubert... În ultima vreme, vreau să zic, înainte de a pleca, primisem știmatele de la *Peer Gynt* de Grieg și interpretam, acompaniată de corul mut al tuturor invitaților, aria mamei și dansul piticilor... erau momente de înaltă revelație spirituală. De Crăciun cântam colinde, iar de zilele de naștere ale oaspeților, pentru că, de regulă, se țineau la noi, cântam imnuri și lungi arii din operele lui Verdi și Donizetti... Astea toate până într-o zi, în anul în care am sărbătorit zece ani de la căsătorie, sau nu, parcă

cincisprezece, în fine, toate până în sâmbăta aceea au decurs după tipicul obișnuit, cu cârnat afumat și șuncă fiartă, cu țuică și *Kaiserfleisch* înăbușit la cuptor, cu hrean în smântână, salată de zeler și vin negru adus din pivnițele Mathildei von Lowe. Pentru serbarea aceea aveam pregătite știmbele *Recviemului german* al lui Johannes Brahms, când, pe la miezul nopții, unul din invitați a întrebat: „Dimineată unde plecăm?” Nu ne-am mirat, pentru că, în fiecare duminică dimineată, plecam spre munte sau însoțeam bărbații din mica noastră societate la vânătoare de mistreți și iepuri. „Vrei să întrebi, desigur, a spus Saftiu, spre munte sau spre mare?” și ne-a lăsat pe toți înmărmuriți, iar Beligar al meu a scăpat chiar furculița din mână, pentru că muntele era lângă noi, dar marea... „Este una, a continuat Saftiu cu aceeași vioiciune, la întâlnirea imperiilor rus cu cel turc, care, fie vorba între noi, nu prea mai există, dar... mai e o mare sus, dincolo de imperiul german, și, la sud, una lângă Italia, până la care ajunge și ținutul habsburg. Alegeți!” Noi parcă intraserăm în pereți de teamă că va trebui să ne trăim ultimii ani de viață în numai câteva clipe. „Spre mare, în jos!” a strigat din capul mesei Ștefelea la fel de nepăsător ca și celălalt, de parcă ar fi fost înțeleși să ne joace o farsă, dar i-am crezut și i-am ascultat și, până la ziuă, când au venit trăsurile comandate de sâmbătă, au fugit cu toții pe la casele lor să-și strângă ceva lucruri; nu multe, în grabă, ca din fața puhoaielor când se rup zăgazurile la munte. Am placat spre mare cu două trăsuri și, vreme de o săptămână, n-am apucat să vedem decât dealuri, munți și văi, oameni mirați, tot mai mirați de fețele noastre uscate și prăfuite, apoi am ajuns la mare, ruși de oboseală, cu cearcăne la ochi și gurile crăpate se sete și vânt. Trebuise să cumpărăm și birjele și caii și birjarii, pentru că n-au mai vrut să se întoarcă în Burna de groaza drumului pe care-l aveau de făcut înapoi, norocul lor, norocul nostru că erau doi oameni tineri și rezistenți, și astfel ne-am imbarcat șapte oameni, cu birjari și cu birje cu tot, pe o corabie cu fum, iar trei săptămâni, cât a durat drumul peste pustiul apei, am fost clătinați și în străfundul sufletului nostru, iar dincolo, după încă o săptămână, mai mergeam împleticindu-ne. Pe celălalt țărm lumea era cu susul în jos, iute, pusă pe treabă, necruțătoare și ne întrebam, fiecare pentru el, dacă așa ceva ne lipsise în vilișoara noastră din Burna, dar nu îndrăzneam să spunem nimic pentru că nu găsisem nici un loc unde să ne facem bine veniți. Eram mereu întrebați: „din ce trăiți? unde munciți? ce ocupație aveți?” Le arătam banii cu care trecuserăm marea și ne spuneau: „Nu au valoare”. Le arătam bijuteriile și aurul cărat cu noi în mare taină, ziceau: „E cam puțin pentru un capăt de viață, dar caii vă mai trebuie?” Nu i-am vândut... A urmat aproape un an de chin. Ne mutam dintr-o parte în alta fără să putem prinde rădăcini, până când a dat peste noi un antreprenor de la căile ferate. „Vreți bani? a zis. Urcați-vă în trenul ăla

și vă spun eu când să vă dați jos...” Altă săptămână de hurducăială; când am coborât ne-am trezit într-un pustiu pietros de sub munți, cam cât ar face la un loc tot ținutul Burnei. Acolo, însă, nu era nici măcar o casă. Ne aștepta munca de salahor la construcția de căi ferate. Ne-am codit, am vrut să părăsim șleahța aceea de nenorociți nespălați și brutali care au scos un răget de vite când au dat cu ochii de Mathilda și de mine, dar începusem nebunia și Ștefelea ne lămurea că trebuie să o ducem până la capăt. Apoi, pentru că Ștefelea fusese cel dintâi care se oferise să plece la muncă, l-au pus șef și prin asta s-au asigurat că vom rămâne cu toții. Și am rămas, eu bucătăreasă, Mathilda soră de caritate, Saftiu, când doctor, când *boss* peste cărăuși, alături de Beligar, iar ceilalți doi, șefi de lucru peste grupele de săpători... Ani de zile am dus-o așa, înaintând, metru cu metru, peste și prin munte, până ce am ieșit în capătul celălalt, la o altă mare... Ani

de zile, cât un război, de parcă, prin plecarea noastră, toate puhoaiile sfârșitului de lume s-ar fi pornit din munții de deasupra Jirei să radă de pe fața pământului Burna și ne-o pună înaintea ochilor, la mii de kilometri depărtare, ca o vatră năpădită de mâl, în care buștenii petrecuți prin zidurile fostelor case apucaseră să înfrunzească... Pe un platou consolidat cu pietre și bușteni se aflau orânduite corturile ca o așezare de războinici, și așa ceva trebuie că va fi fost de vreme de, după înserare, se dădea stingerea cu o mare exactitate și oamenii trebuiau să se aciuze pe la corturile lor și să nu mai calce pe afară decât într-un loc strâmt unde își aveau privata. Peste noapte, câini erau scoși din așezare și puși pe cele patru laturi, lângă santinele, să apere, să anunțe vreo schimbare. Pe ulițele egale dintre corturi băntuia vântul, cu frunze toamna, cu nămeți iarna, cil ploii primăvara, atâtea se schimba în viața noastră. Cortul colonelului Ștefelea (pentru că și-a zis că e „colonel” când l-au pus peste întregul sat de „războinici”, iar noi, cei ce-l cunoșteam, a trebuit să-i certificăm spusele în fața celor ce veneau cu trenul până la capătul de linie să ne aducă bani și alimente) era așezat peste drum de cel care ținea de primăria în sat și în diagonală față de garnizoana santinelor, șaptezeci și două, atâtea ținuse, pentru că: „Fără pază, spunea Colonelul, suntem dați nenorocirilor! Câte treizeci și șase dormeau, jucau cărți ori dădeau târcoale corturilor pe unde se mai aflau femei, pentru că, după ce sosiserăm noi, Mathilda și cu mine, au descoperit și alții că nu era greu de trăit și cu femeile alături și și-au adus, te miri de unde și prin ce mijloace, câteva... „E vreme specială!” spuneau tinerii aceia puși să păzească, când ajungeau să fie alungați și acoperiți cu sudalme de femeile cărora voiau să le facă rușinea. La început, Colonelul recrutase pe o parte dintre ei din satul de acolo, iar cei mai bătrâni s-au supărat și au spus: „Tocmai pe ei nu-i duci la muncă?! Pe trântorii grași, pe taurii aceștia de prăsilă îi îmbuibii?!” „E vreme specială!” a spus Colonelul și nu a mai cântit

nimeni, apoi băieții au uitat de vechile lor prietenii și nemșaguri, iar frații au fost puși în gărzi diferite, să nu ne întâlnească deodată nici în somn și nici treji... Animale, pentru că, după femei, au început să apară și oile și porcii, să fie mâncare îndestulătoare oricând, erau îngrijite de cei mai nătângi, undeva într-o coamă de pădure. În zori, Colonelul făcea primul careu și anunța ce anume trebuia să fie înfăptuit în ziua aceea, apoi distribuia lopețile, târnăcoapele, tărgile și roabele cu care, oamenii, în rânduri strânse, porneau, pluton după pluton, spre una dintre carierele săpate pe o parte și alta a văii. Misiunea, într-o vreme, era mereu aceeași: să se rupă roca, să fie încărcată în roabe și tărgi și mutată spre capătul văii pe unde trebuia trasă linia de cale ferată. Munca se ducea în mai multe locuri deodată, pereții trebuiau consolidați cu piatră, iar cele două maluri urmau să fie unite, prin câteva poduri. „Opt ani, spunea Colonelul, opt ani ar fi de ajuns pentru o astfel de întreprindere, apoi veți pleca bogați într-un mare oraș unde „să vă puteți duce viața în tihnă și mulțumire! Opt ani, numai atât!” Seara se ținea cel de-al treilea careu, apelul, predarea lopeților, târnăcoapelor, tărgilor și roabelor... urma o oră de repaus, când se putea merge la oricare dintre corturi să plângă, să-și tămăduiască rănilor ori să-și scoată dinții... Dinafară nu veneau vizitatori decât rar și mai întotdeauna păreau cu mult mai necăjiți decât cei din sat. Colonelul nu părăsea perimetrul așezării, iar când nu-l vedea nimeni, peste zi, hălăduia pe ulițele satului și intra ba înăuntrul unui cort, ba în altul, să afle ce se mai pune la cale, să inspecteze... Animalele erau scoase la lucru numai de către aceiași oameni, anume aleși să nu aibă nici prieteni prea apropiați și nici neamuri; ei duceau carele înșiruite între carieră și locul unde se ridica un terasament... Cei care mai veneau în sat trebuiau să-l părăsească la apusul-soarelui, când erau însoțiți de santinele până la un kilometru depărtare... Am trăit să văd cum se omoară oamenii lângă mine pentru o cutie de conservă sau pentru o halcă de carne, să mă știu că fug de groaza a șapte bărbați beți și mă ascund în vizuina unui urs numai să fiu scăpată... Ani de zile am trăit să-i văd, pe fiecare dintre cei șase cu care plecasem și-am văzut urcând și coborând scara animalelor, când pești, când lipitori, când hiene, iar pe șeful grupului, să-l văd urât de toți și să-i doresc și eu moartea... am văzut latrine ciuruite de gloanțe, apoi surpate și acoperite cu bolovani, să nu se mai știe cine era mortul dinăuntru, l-am văzut pe Beligar chelind și buchisind, chior, scrisori pentru analfabeții lui, l-am rugat să nu-i mai învețe carte, că din asta-i va veni sfârșitul, nu m-a ascultat, și-am apucat și vremea când, fără bani, fără vreo slujbă, l-au pus în cătușe oamenii legii pentru o turnătorie spurcată a lui Ștefelea... cum aveam să-l văd mai târziu pe Titi, doctorul... Ani de zile dați de pomană silniciei, fără să știi unde ești, pentru cine și de ce trebuie să te chinui... „Totul are să fie

bine!” repeta Ștefelea în fiecare zi, până ce am ajuns să-i știm vorbele pe dinafară și ora la care ni le spunea și să-i ghicim, după cum își ținea gura, dacă ziua pe care o începusem era bună sau mai grea decât toate celelalte... Și-apoi turnătoriile... Știa tot, afla orice cârcotire, dar nu se răzbuna imediat, ci numai după o vreme, când simțea el că omul pe care trebuie să-l pedepsească o duce mai bine... și ajungeam să ne oprim te miri în ce spurcăciune de așezare, să lăsăm câte un ocnaș gata judecat... De teama lui, a slăbiciunii din ceilalți, aproape că nu mai vorbeam între noi... Nu poți să știi câtă ură neputincioasă este în stare să adune sufletul de om... „La capătul drumului, spunea Ștefelea, o să ttăm peste un oraș! Până acolo e mai greu, numai până acolo...” „Dar dacă îi u va fi nici un oraș?” întrebau uneori oamenii. „Atunci o să-l ridicăm noi! Un oraș inexpugnabil și total!” răspundea de fiecare dată Ștefelea... el sau Alexander, căci până la urmă „colonelul Alexander” i-au spus cu toții, să nu-l mai știm al nostru, decât pus peste noi... Și vă întreb: Pentru ce toate acestea? Pentru că într-o noapte năucă Alexander a hotărât, sau i-a dictat și lui celălalt Alexander, taică-su, în fine, dracu să-l ia! au hotărât că e prea plictisitor în orașul nostru provincial, și cum nu-i stătea în putere să facă din Burna o minune, ne-a smuls din ea, ne-a pus pe o punte; poate nici nu și-a imaginat, dar ăsta i-a fost norocul, și ne-a zvârlit pe pământul fâgăduințelor... piatră, apă, vânt... ger, târnăcoape, lopeți. .. miros de urină, de prăjeală și alcool acru... Nu poți să crezi o mai mare nebunie... Saftiu, el, care fusese printre cei mai aprigi susținători ai lui Alexander — am aflat după aceea că fusese dat dezertor, sau numai speriat cu asta”— strigase într-o zi: „Suntem singurii supraviețuitori ai unui război nimicitor!... N-am plecat, de fapt, nicăieri, ci pustiul pământului și-al apei au călătorit peste noi și ne-au întors la vremile primare. Numai așa se poate ajunge în Terralba, ne-a spus cândva Alexander, țineți minte? Raiul nostru a explodat, s-a prăbușit înlăuntrul lui pe o fărâmbă stearpă... Asta s-a petrecut, și singurul nostru vis este să facem drumul acesta până la Marele Oraș!...” așa strigase Saftiu, nu l-a luat nimeni în seamă decât ca pe om beteag. Apoi au trecut anii și am dat de capătul drumului. Am nimerit în Marele Oraș, dar oamenii lui nici nu voiau să ne privească. „Stații, ne-au spus, venetici și spioni, știm noi ce fel de lucrători la drumuri sunteți!... Unde vi-s cărțile de identitate? He, he, poate că nu știți că acolo, la voi, imperiul e mort și s-a ridicat pe el o grădină cu flori? Poate o să ne faceți să credem că nici de revoluția rusească n-ați auzit!..., De unde veniți voi atât de puri și inocenți?” Așa ne vorbeau. Saftiu se gândise să le spună că am fi picat în afara istoriei și nu mai știm nimic despre ceea ce fac oamenii, dar, între timp, i-a venit Mathildei o idee bună, să ne facem orașul nostru la poalele Marelui Oraș... Apoi, toate s-au dus, și cea rămas din noi? Doctorul s-a ținut, crede în metempsihoză și-l așteaptă

în Piața florilor, hrănind niște porumbei, pe un oarecare Kheyr-ed-din, mare navigator și pirat, care nu ar fi altul decât tatăl său... Un altul, din grup, vrea să se urce în podul primăriei Marelui Oraș, convins că acolo e Tibetul, de teama microfoanelor și a aparatelor de tot felul care, zicea el, „permanent te ascultă, îți iau pulsul, știu ce gândești” (e bărbatu-meu, Beligar...), nu gândea el mare lucru niciodată, dar de frică i-a fost frică mereu... și ce pedeapsă mai mare îți trebuie la bătrânețe?... Mathilda a stat în apartamentul ei hotărând soarta lumii între două pastile de somn. Apoi a dispărut... Ceilalți doi, el și unul Murran, au plecat undeva prin iarna lui '40... Despre Matei?! Se întoarse spre mine învăluindu-mă cu o privire blândă: despre el am aflat că a fost încorporat, sau cam așa ceva...

—Că a dispărut, preciza procurorul. Nu aveți dumneavoastră cu și de ce să vă informați unde anume s-a dus!

—Ba să știți că hârtiuța aceea prin care Matei era convocat pe data de 17 decembrie au văzut-o mai mulți!

—Ați văzut-o personal?!

—Nu, dar au citit-o Murran, Copos, Beligar și chiar Karintis...

—Puteți să reproduceți, sub prestare de jurământ, textul hârtiei?

—Nu, șopti Clody.

—Continuați! se auzi vocea judecătorului, care asculta povestea femeii ca pe un basm. Apoi, către procuror: Vă rog, aflăm niște lucruri despre care am citit prin ziare cu totul altceva. N-o mai întrerupeți... Dumneata ai știut în ce condiții s-au făcut drumurile între cele două margini ale continentului? Nu! Continuați, doamnă!

—Păi, cam așa a fost, zise Clody, nesigur, adică, voiam să mai amintesc că după plecarea lui Matei, celălalt ins, Murran, de teamă să nu-i vină rândul, s-a lăsat de băut, că vreo doi ani bătuse toate cârciumile căutând-o pe „patroana inimii” lui, pe Mathilda, cam de când renunțase femeia la „salonul ei” de dame din oraș... Mai târziu am aflat că omul și-a găsit de lucru la atelierul unui croitor, apoi la o fabrică de textile. Cred că acolo e și acum. Cât despre mine? Am ajuns o dansatoare ambulantă, o târfă, ce mai? și am bătut toate cartierele Marelui Oraș al dumneavoastră, alături de Alexander, trebuia să rămân cu el dacă m-a nenorocit... Altfel cum să mă fi răzbunat?

—Cine e acest Alexander? zise procurorul.

—Un dansator pe sârmă, domnule, atâta tot. Un om alături de care n-am avut parte de bucurii, nici de fericire, n-am avut bani și nimic omenesc, doar o mulțumire perversă, continuă, ca o apă murdară care strânge mizeriile orașului și le varsă în mare prin conductele alea îngropate sub pământ departe de ochii lumii... El, la trei metri de pământ, pe o sârmă, îmbrăcat într-o haină argintie, cu o mască pe chip. Eu, dedesubt, punând

plăci de patefon, strângând banii de pe la oameni și așteptând ca, dintr-o clipă într-alta, să-l văd cum calcă alături și pică-n cap, natural, ca orice accident definitiv...

—Vă dați seama ce spuneți? interveni procurorul, punându-se în fața ei.

—Puțin îmi pasă, la vârsta mea, dacă peste zece minute o mierlesc. Vreau să spun, așa cum mi-ați cerut, adevărul și numai adevărul... Și-apoi, pentru mine, acum, cel mai frumos cadou pe care mi-l pot face este să mă curăț de mizeria din mine, să mă purific, domnilor, chiar dacă după o clipă, două voi trece eu în locul acestui om pe care nici acum nu știu exact de ce l-ați pus în boxă!

—Doamnă, zise procurorul, atunci când am hotărât să compăreți în instanță, aveți unele nedumeriri asupra dispariției lui Ștefelea și înclinați să credeți că un altul din grupul dumneavoastră, poate chiar Matei Pantzer, ar fi fost ucigașul său!

—Eram speriată! spuse Clody cu siguranță. Alexander murise de câteva zile și, cu toate că îi dorisem din suflet sfârșitul, mă simțeam singură și hăituită... Acum e altceva...

—Alexander... spuse unul dintre jurați, cine e Alexander?*

—Un tip, domnule, care a dispărut prin '40 din oraș și s-a întors, în celălalt an, pe la mijlocul lui ianuarie în cartierul nostru să-l caute pe Murran, să facă o echipă cu el, să o dărașe pe Mathilda... nu știu ce vor fi avut de împărțit... Cu el am colindat tot orașul. Plăci aveam, patefonul era, sârmă și Câteva fleacuri..... nu erau greu de găsit. A acceptat soluția asta în clipa în care și-a dat seama că poliția era pe urmele lui pentru nu știu ce alte potologării...

—Adică, făcu procurorul, a murit? Picând în cap?

—Cam așa ceva, zise Clody. Un accident, atâta tot... trebuie însă să, vă spun că era un ins foarte rezistent. În fiecare dimineață, când plecam, Alexander dădea pe gât vreo cinci deca de vodcă, altfel îi tremurau mâinile și-ar fi căzut de pe sârmă...

—Și, totuși, în ce condiții a murit?! interveni alt jurat.

—Ca o păpușă de paie... picând în cap. Asta e tot!

—Unde locuiați atunci? făcu procurorul.

—În Piața florilor, unde să fi locuit?

—Recunoașteți că l-ați omorât pe Alexander? Spuse procurorul.

—Nu! zise femeia.

—Credeți că l-a omorât altcineva?

—Nu! A picat singur în cap. Asta e!

—Domnule procuror, spuse judecătorul amuzat de sarabanda crimelor, victimelor, martorilor, împricinaților care apăreau și dispăreau,

dumneavoastră ce caz ați adus în fața instanței?... Ședința se amână, mai zise și bătu cu ciocănelul în masă.

Clody se opri, în drum spre ieșire, în fața boxei. N-am apucat să ne spunem nimic, pentru că gheara gardianului mi s-a înfipt în umăr și a trebuit să plec. Pe hol, am prins o frântură de dialog între unul dintre jurați și judecător.

—Ce vrea, domnule, procurorul? spusese cel dintâi.

—Știu eu, îi răspunse judecătorul, dacă trăiesc și victimele, după cum au apucat să se înmulțească ucigașii, până la urmă va trebui să-i condamnăm, deopotrivă și pe unii, și pe ceilalți...

18

Să mai fi trecut o săptămână, nu știu, dar în drum spre sala de ședințe, am apucat să-mi arunc privirea pe fereastră, să văd că afară era soare, poate primăvară. În sală, același pustiu de oameni.

Judecătorul ceru să fie introduși noii martori, dar procurorul ținu să lămurească domolit că nu mai era cazul, deoarece faptele ar fi vorbit de la sine și singurul lucru care mai era de precizat rămânea verdictul: Vinovat, deci, mort... sau: Nevinovat, deci, tot mort, pentru că în situații speciale — cum sunt perioadele marilor războaie, când tot ceea ce nu e interzis devine obligatoriu — șansa de supraviețuire a vinovaților și nevinovaților este, oarecum, aceeași. Președintele, față de care începusem să nutresc o simpatie aparte, îl opri din tirada punctată cu invective la adresa mea și a tuturor aventurierilor, spioni, trădători... și așa mai departe, care au împânzit lumea, spunându-i:

—Domnule procuror, dar unde e avocatul apărării?

—Nu e cazul!

—Atunci, să se apere singur! Se întoarse spre mine: Apără-te cu știi mai bine! Vreau să-ți spun că la vârsta mea a fost un adevărat deliciu să ascult toate poveștile spuse aci, plus cele pe care le-am citit, și sunt pe punctul de a nu mi se mai părea nimic extraordinar, adică morți, vii, inculpați, victime, martori, jurați, ce mai? cu toții avem o existență de hârtie, imponderabilă. Plutim între Pământul cel rău și Raiul cel bun și ne bucurăm de o existență oarecum independentă față de oamenii de rând...

—Iertați-mă că vă întrerup, interveni brutal procurorul, dar pericolul public pe care-l reprezintă acest individ e imens ... Ce s-ar întâmpla dacă toți frustrații ar fi lăsați să-și relateze propria lor istorie despre o societate?... Pentru omul de rând, care nu are timp să citească documente de istorie și care va lua de bune toate cele pe care le lasă scrise acești imbecili, ratați din pricina lipsei celui mai elementar simț practic.

—Și pentru asta să-l punem pe scaunul electric?! Nu știu vreo literă de lege care să trimită acolo pe un individ pentru o povestioară.

—Motivul real al trimiterii lui acolo îl cunoaștem, sau am vrut doar să...

—Să ce?... Apără-te, inculpat!

Cât să pot vorbi, mi-am fixat privirea pe scaunul martorilor:

—În cer, am început privind absent, e neașteptat de uscat, nici fântâni nu sunt, nici râuri, poți să strigi cât vrei: „Mi-e sete!” că nu-ți dă nimeni stropi de rouă, iar dacă strigi prea mult, ajungi să simți cum uscăciunea din jur intră în tine prin nas, prin gură, prin piele, și-ți împăienjenește ochii. Ajungi să-ți dorești să dormi, măcar să dormi, dacă apă n-au... dar continui să strigi: „Apă! Apă!” și după ce ți se întunecă, continui să strigi până ce, lângă tine, se înfățișează un bătrân, așa trebuie, ca măcar bătrânii să fie, mai miloși; și simți Că vine, sau poate că este de mult lângă tine un bătrân care-ți vorbește peste față cu miros de tutun: „Ți-e sete? Te întreabă, iar și iar. Vrei apă?!” repetă, dar nu pentru că ar fi negru la suflet și bucuros să te vadă chinuindu-te, ci e surd și chior și nu poate să priceapă spusele omului pe care vrea să-l ajute, și-atunci își pune palma deschisă îti fața gurii aceluia și după felul în care simte că se rostesc vorbele în palmă înțelege, cu greu, suferințele celuiilalt... Apoi aruncă peste însetat un furtun, întotdeauna are la el un furtun de apă și o grămadă de vreascuri. „Bea! striga. Bea, până ce te vei crede pește! dar să știi că niciodată nu ai să te sature cu apa din vis!” așa îți strigă, apoi pleacă. Tărăști după tine furtunul din care nu apucă să pice nici un strop, pentru că bătrânul vrea să fie cinstit cu toți și până ce nu duce fiecărui însetat câte un furtun, nu dă drumul apei, să nu se risipească în gol. Începe să ți se usuce și visul și să se mute greoi, ca o bucată coaptă de celuloid vârată dureros sub pleoape, unde te vezi strigând: „Apă!” până apare bătrânul și iar își pune palma în dreptul suflului tău să te recunoască, apoi îi spune: „Aici e pustiu, iar prima oază la zece ceasuri de mers, de-acum înainte. Tu mai ai apă în tine numai pentru șase ceasuri, n-ai decât să dormi mai departe!” Atât îți spune și câinos de repede îți ia furtunul și pleacă „... să dormi, îți mai strigă, zece ceasuri, iar când te trezești, n-ai decât să bei toată apa din oază!... Dacă vrei să-ți dau apă, trebuie să rămâi treaz și să aștepți sau să te lupți pentru ea!” „Mi-e sete!” am strigat din nou, eram deasupra norilor și norii îmi spuneau că sunt singur, că lumea nu mai poate să existe decât în amintirile mele, că trebuie să cobor iute, în mai puțin de zece ceasuri, către o apă... treceam printr-un pustiu pe deasupra lumii, prin umezeala norilor care nu te îndestulează cu apă niciodată, și de sus vedeam numai vacile sterpe cu care aveau să se umple mâine abatoarele lumii... Oameni vedeam, poate, dar la vacile sterpe mă gândeam și la sângele lor pe care-l beau tot

oamenii în locul laptelui, în locul portocalelor zemoase... Oamenii-vaci umblau peste peisajele roșii brăzdate de albul osânzei și-al pielițelor tăiate mecanic de un cârnățar aburit de sănătate, mereu vesel, cu buzunarele pline de chinuri, de râsete seci... cu buzunarele pline doar pentru că știa să organizeze bine foamea unor ființe bine acoperite cu blănuri și bine ghiftuite care așteaptă de la pământul lor numai carne și sânge și oameni-vaci, mișunând în ciurde peste osânza pământului... Un măcelar aflat mereu cu spatele la goliciunea peisajului roșu, brun, verde, albastru, brăzdat cu albul osânzei — pământul văzut din cer, cu râuri-vene, dealuri jupuite... Peste toate domina capul măcelarului (bătrânul surd și orb continua să mute de la un însetat la altul furtunile sale din care n-a apucat să curgă niciodată apă...), oricând pregătit să creșteze chinuri și durere, plimbându-și ața despicătorului printre fibrele cărnii până la trecerea în marea indiferență... și noi ducem o crescătorie de vite și un laborator în care un măcelar unsuros, sătul și vesel, își învârtea cuțitele și făcea felii, felii, oscior cu oscior, animal după animal, vacile sterpe, decapitate și golite de mațe... peste cerul lumii... pentru ca la întoarcere totul să fie proaspăt și oamenii în blănuri să se poată bucura de porții egale de beneficii, învelite în pungi cu firma F.A.A. ... sau parcă și cămătarul avea pe cap o cască, să nu se stropească de sânge... Dar pe noi ne ținea flămânzi și setoși.

—Cer întreruperea vorbitorului! strigă procurorul sărind din scaun. Inculpatul, în loc ca, acum măcar, să și dea seama de ceea ce a făcut, să-și recunoască vina și să încerce să ne elucideze motivele pentru care a ajuns până la actul suprem, își dezlănțuie atacurile împotriva propriei sale victime, măcelarul Kuhn Wilhelm, încercând să-l pună într-o lumină odioasă!

—N-ai priceput nimic, domnule procuror, spuse limpede judecătorul, este, poate, cea mai curată apărare din câte mi-a fost dat să ascult... Înțeleg vânătorul care ucide pentru a-și hrăni familia, înțeleg războinicul care ucide pentru a-și apăra casa... dar n-am să-i înțeleg niciodată pe măcelarii careucid pentru a câștiga ceva: bani, teritorii, supremație mondială!

—Dacă o interpretăm politic, atunci depoziție lui e un ultragiu adus forțelor noastre armate, acestor fii care se sacrifică pentru eliberarea altora!

—Domnule procuror, să fie clar că nu e un proces politic, și să mai fie la fel de clar că oamenii încă n-au învățat lecția și continuă să elibereze ceva numai ocupând!

—În fine, verdictul tot îl vom da, la urmă! mormăi înciudat procurorul. Nu ni se întâmplă nimic dacă mai ascultăm o snoavă... Zi!

—De acolo, de sus, mi-am reluat povestea, orașul arată ca o matriță a tablelor lui Hammurapi... imposibil de descifrat. Un oraș în plină vară: oameni, tramvaie, mașini, cabluri uitate peste asfaltul încins, cabluri ce

înregistrau frecvențe roților, neștiute roți, peste pământul tare. Dar pământul era jos, ascuns sub macadam, sub fundații, sub demisoluri cimentate... „Trebuie să apeși pe buton, pe acela roșu, ini s-a spus, dacă apeși pe celălalt, cobori tu.”

19

Cât timp am vorbit, mi-am ținut privirea ațintită pe fereastra, “ce se afla în fața mea. Erau, cu toatele, șapte — le număraseram de mai multe ori în zilele petrecute în sala procesului — înalte, terminate în partea de sus cu câte o boltă. Vitralii dintr-o catedrală gotică. Vitralii albe, pătate discret cu albastru și portocaliu, după un desen care se lăsa citit cu greu...

O catedrală gotică dintr-un orașel de provincie. Un ctitor fără urmași, dar cu o avere mare, cuvios spre ultima parte a vieții, voise să-și spele păcatele și să rămână în ochii tuturor concetățenilor de peste veac drept un mare om dăruind urbei sale edificiul. Vitraliile erau pe o singură parte. Niște vitralii false, prin care nu venea nici o lumină dinafară, ci, doar ca o iluzie, se reflectau luminile candelabrului din naos. Pronaosul e despărțit de naos printr-o ușă păzită de gardieni. Urmează marele amfiteatru, cu băncile pentru asistența la oficierea slujbelor, bănci așezate de-o parte și de alta a unei scări ce coboară spre altarul-scenă pus în chiar dreptul peretelui din față, acolo e masa Curții Supreme, pe scaunul din mijloc judecătorul, însoțit egal, în stânga și dreapta, de câte șase jurați. Între primele bănci ale asistenților-credincioși și altarul-curte supremă se află, în stânga, un amvon păzit de însuși Gavril, un amvon gol, care se ridică peste capetele oamenilor printr-un grifon acoperit cu ipsos, să pară cât mai nemuritor, cât mai înspăimântător. De cealaltă parte, sub prima fereastră, sunt băncile înalților prelați (în zilele acestea, pustii). În dreapta altarului-curte un al doilea amvon, nepăzit și fără ornamente, unde se urcau martorii. Jos, între toate aceste detalii scenografice, menite să rămână în folosul acelorași personaje: judecător, jurați, acuzat, martori... singurul element viu: procurorul-anchetator-preot oficianț, învinuind mereu oamenii pentru mereu aceleași păcate, bucuros că le poate încredința iar și iar, exaltat de profunzimea propriilor sale argumente, lipsit de speranța izbăvirii lor peste vreme, ba încă mult prea sigur că locul său mobil e un spațiu sacru, mai important decât al întregii curți fixe, mai important decât judecătorul suprem.

*

În catedrala aceasta de provincie a lumii, unde se oficiază căsătoriile dintre păcătoși și destinele meritate (amintire despre Terralba: „... apoi este

o clădire de forma unui castravete de mare în interiorul căreia fiecare bărbat va primi exact femeia care i se potrivește...”), am vorbit și eu dintr-un amvon păzit, pe deasupra unui cap de grifon, în apărarea zburătoarelor; dar nu și pentru a implora clemență și nu pentru a le umili în fața judecătorului, ori pentru a-i arăta aceluia printre apostolii săi pe Iuda... ci pentru a despărți pentru totdeauna o ființă de propriul său destin, ca și cum pentru aceasta aș fi putut să fi lăsat liber, în afara altor nenumărate variante de destine.

Cât am vorbit, judecătorul a stat cu ochii închiși, încercând* să viseze ceea ce auzea. Jurații au răsfoit filele cărțuliei adunate de procurorul-preot despre viața mea, în vreme ce acesta stătea picior peste picior în scaunul său de odihnă din fața altarului, cu spatele la băncile pustii ale credincioșilor, zâmbind unei steme cu vulturi și statuii unei femei drapate, legate la ochi, care ținea în dreapta un fel de cruce întoarsă pe dos, ca o cumpănă inutilă gospodariilor de aiurea... Câteva clipe, după ce am terminat de vorbit, nu s-au auzit decât tușea gardianului și scârțâitul discret al scaunelor juraților. A trebuit să spun: „Asta e tot!” pentru ca procurorul-preot să se ridice satisfăcut din scaunul său, să se apropie de judecător și să spună:

—Mai aveți nevoie de martori?!

Judecătorul privi la stânga, apoi la dreapta peste chipurile juraților, să poată citi o reacție, un capăt de verdict, nu descoperi nimic, așa că bătu cu ciocănelul în masă și strigă numele juraților pe rând. „Vinovat!” se mută din gură în gură, ca un ecou, mai viu, mai stins, de douăsprezece ori.

—Curtea se retrage pentru deliberare! spuse judecătorul.

Procurorul ieși pe ușa martorilor aruncându-mi o privire satisfăcută: „... adevărul trebuie să iasă la suprafață chiar dacă pentru asta va trebui să plătești cu viața!...” Am rămas singur în boxă, pentru că grefierul se sfătui ceva cu gardianul și părăsiseră și ei sala...

O catedrală a judecății ultime. Plafonul plat, cu două candelabre masive, absența altarelor cu nașterea și patimile, ferestrele false care răsfrângeau una și aceeași lumină din interior, împreună cu umbrele celor ce se aflau înăuntru, niște vitralii mișcătoare... Aș fi putut auzi lucrătura cariilor prin lemnul zecilor de bănci... Nicăieri orga și sarcofagele regilor și reginelor trecute, nicăieri înăuntrul navei acesteia înalte, apăsător de verticale prin cele două coloane de marmoră sură care susțineau și deopotrivă opreau tavanul deasupra celor dinăuntru. Singura statuie — Maria-oarba-fântânărița scoțând pământ cu talerele balanței din puțurile în care urmează să-și îngroape păcătoșii... Într-o zi, Doamne, am să cred și în tine, așa cum am crezut în atâția, alți oameni vii care m-au trădat. Într-o bună zi, Doamne... dacă voi mai avea vreme, deși, poate, azi ar trebui să cred în tine, pentru că astăzi și aici mi Sf petrece oficierea căsătoriei cu alt

destin decât acela pe care-l ghicisem al meu... Căsătoria vieții mele, a acestei femei alături de care am trăit alături până acum cu credință în puritatea și fidelitatea ei, această femeie care dintr-o dată, fără ca între noi să se fi petrecut ceva deosebit, a simțit, cum pot să simtă viitorul numai ele, a aflat, fără să mă întrebe ceva, fără să ne vorbim, că trebuie să-și caute un alt bărbat, mai puternic, alături de care să-și poată găsi siguranța în răstimpul pe care-l mai are de trăit... Femeia oarbă, ea însăși zeița statuie, patroană a catedralei acesteia, m-a adus aici să văd pentru ea, să pipăi pentru ea, să sufăr pentru ea clipa despărțirii unui om de sine, și a căsătoriei celui ce a rămas cu marele destin, străinul acela față de care n-am avut și n-o să am, cu atât mai mult de astăzi înainte, nici un sentiment. Să le aflu toate acestea și, înainte de a ne despărți, să i le spun pe îndelete și cu multă bunăvoință, ca prin aceasta ea, fosta mea femeie, viață, să știe că-mi dau consimțământul și binecuvântarea pentru ea.

Poate după aceea, Doamne, când voi rămâne mai singur ca niciodată un om, să ajung să cred în tine, fără să-ți cer nimic, fără să-mi fie teamă, pentru că voi fi despărțit de cerșetoarea din mine, de temătoarea și perpetuu născătoarea pe care am siluit-o, clipă de clipă, prin gândurile mele, și împotriva căreia m-am aflat din prima clipă a căsătoriei noastre, făcută fără voie și fără să știu.

Va trebui să cred în Tine ca într-un frate geamăn, cum Tu însuși va trebui să crezi în mine, așa cum n-am mai făcut-o niciodată cu nici un alt om!...

*

Apar, mai întâi, gardianul și grefierul, apoi curtea, în frunte cu judecătorul. Apare procurorul. Curtea se ridică. Judecătorul citește ceva, procurorul îmi zâmbește mulțumit. Ciocănelul bate, curtea iese. La capătul de sus al amfiteatrului apar câțiva oameni de serviciu să cotrobăie prin băncile goale. Gardianul îmi face semn (semnul gardianului: gheara) să părăsesc sala. E om și el, are o slujbă, după orele căreia se întoarce acasă. Cumpără, nu cumpără-ceva pe drum, în fine... îmi continui plimbarea cu privirile prin sală: amvonul martorilor, absida prelaților pământești, altarul cu masa judecății, fecioara oarbă, crucea-balanță. amvonul meu. Aș putea părăsi locul acesta pe oriunde, după cum aș putea rămâne pentru totdeauna aici, sub capacul de marmoră al unui sarcofag de rege, cu perna de marmură sub cap, încins, din creștet până-n tălpi, în zale, pe care nimeni, niciodată, n-are să i le poată dezbrăca, să afle înăuntrul lor cât de întreg i-a fost trupul... hm, să cauți sub marmura unui sarcofag, trupul nemuritorului rege!

— Aș vrea să mai rămân aici până mâine! spun și mă simt luat pe sus.

Din ușă mai apuc să văd o dată locul inculpatului-pârâtului-divorțatului-martorului la nunta femeii sale, de până-n ziua aceea, cu un străin... catedrala-tribunal... Și ce va fi, dacă, la urma urmelor, voi fi ucis?! Nimic... Altminteri, aș rămâne un osândit oarecare ce locuiește înăuntrul unei cămăruțe mizere alături de femeia lui — Viața și amantul ei — Destinul, în promiscuitatea căsuțelor de la marginea omenirii, unde dispar pentru totdeauna sentimentele, unde bucuria îmbracă forma unei beții umilitoare, iar tristețea este un obiect, apoi altul, zvârlite dintr-o parte în alta a încăperii, mereu mai unsuroase și negre, până ce ajung să se confunde cu tavanul și pereții, cu podelele și unicele haine de sărbătoare și de lucru, de somn și de îngropăciune, cu însăși lumina care bate de-afară mângâv, să dea volum întunericului... Așa, însă, voi ajunge să fiu mai singur decât orice ființă-neființă, mai liber decât orice obiect care poate să fie aici sau aiurea, fără importanța pentru sine, pentru alții, o amuletă care are forța de a lua asupra ei păcatele tuturor celorlalți osândiți pe drept sau pe nedrept, durerile muribunzilor și femeilor născătoare, pedepsiților pentru că au venit pe lume, ura și pizma, nebunia și ticăloșeniile...

Doamne, trebuie să crezi în mine așa cum ar trebuie să cred și eu în marele inventator, măcar și numai pentru aceea că dintre toate văzutele și nevăzutele pe care se spune că le-ai adus la lumină, ai uitat să-ți privești chipul în oglinda universului tău și aceuia să-i dai formă, iar formei aceleia să-i spui: TU! adică cel care trebuie să aduni în tine tot ceea ce lumea făcută de mine are rău, pentru Ga EU, în adevăr, să pot ierta pe cel silnic și pe cel mincinos, pe cel fără credință și pe cel ucigaș, și pe tot păcătosul de rând... Pe Mine ai uitat să mă faci, Doamne, pe această oglindire a ta, și, în mare orgoliul tău, n-ai crezut că se poate naște și singur...

Oare vezi tu în mine, Doamne, chipul tău oglindit în universul făcut de tine? Oare crezi m chipul tău de acolo existând aieveja și independent de voința ta?... ca și eu, Doamne, să mă pot asemeni oglindi în tine? Sau crezi și, tu, lumește, că nici o imagine nu poate să vadă pe cel pe care-l reprezintă?

Să credem, deci, Doamne, unul în altul, tu văzându-mă, eu bănuind că exiști, fără să facem din asta o religie nouă, fără să împărțim pe din două lumea, cum te-ai temut mereu de Satan. Să credem unul în altul, ca doi drumetri cate umbla pe două drumuri diferite, dar nu sunt singuri, știind că undeva, cine știe cât de departe, există un altul cu care s-ar putea întâlni cine știe când. Iar dacă eu îți propun asta, nu o fac pentru a-ți știrbi din nemăsuratul orgoliu, ci pentru, a te deștepta asupra copiilor tăi, din rândul cărora m-am născut, ca acum să ajung mai puternic decât tine măcar și

pentru aceea că știu adevărul copiilor tăi, un adevăr în care puterea nu se mai măsoară cu frica și nu se mai măsoară cu descătușarea sufletelor păcătoase în fața cuiva sfânt... Căci fiii tăi, Doamne, se mulțumesc fiecare cu puterea pe care o au, cum fiecare, în lupta pentru ea, nu mai deslușește păcatul de facerea de bine și nu-și mai simte sufletul însingurat. Iar dacă alții îl prind și-l căznesc pentru păcatele făptuite, fiul acela al tău mă va cauta pe mine, Doamne, iar nu pe tine, să iau eu asupra mea toată vina lui și să pier în locul său.

Poate că ar trebui să fii un obiect, Doamne, pentru a mai putea să creadă astăzi cineva în tine, un obiect oarecare, folositor și trecător, multiplicat în milioane și milioane de exemplare care, odată uzat, să poată fi înlocuit cu altul nou... În obiectele acelea crede oricine, așa cum, la nevoie, crede și în existența mea, a unei amulete care să-i preia păcatele, să le dea o altă identitate și prin asta să se elibereze concret, Doamne, la fel de material cum ai vrut tu să fie lumea făcută de tine, pedepsindu-l pe altul în locul său, pe omul-amuletă, un mic schelet din plastic alb pe care-l poartă fiecare dintre muritori la gât.

(culoarul, treptele de coborâre, alt culoar, porțile succesive. .. celula)

Sunt liber, Doamne, prea răspunzător de păcatele celorlalți pentru a nu fi liber în singurătatea mea. Poate că tu-ești cel încătușat, căci de la tine așteptăm tot ceea ce nu ne poți da, iar de sfaturile tale și de amenințările tale nu se mai teme nimeni... Fiii tăi au acum nevoie de un Dumnezeu, supus lor și tăcut, de care să poată râde când vor și la care fugi de îndată ce viața le e în pericol, să-și vândă viața numelui aceluia și pe acela să-l lase să pătimească în locul lor. Doamne, fiii tăi au astăzi nevoie de un Dumnezeu umil, căci orgoliul tău cel mare s-a mutat în ei, după voința ta, într-o asemănare cu tine. Un Dumnezeu divorțat de propria lui Viață căsătorită cu un Destin străin; un Dumnezeu căruia nu-i pasă de câte ori și pentru cine se află în fața judecății, ori în fața spânzurătorii, de câte ori e pârât și câte ori e martor la căsătoria vieții de împrumut cu unul și același destin de osândit.

(zdranggg!... ușa de fier a celulei. Întuneric, apoi pașii de fier ai gardianului îndepărtându-se)

... Aș putea, știu eu, printre puținii umili, să cred și eu în tine, doar cât să înțeleg de unde vine această lume și chipul lui îl risipește în tot atâtea chipuri câte fețe are nisipul deșertului... și poate că, până la urmă, dacă vei crede în ceea ce-ți spun, ai să începi și tu să te temi de fiii tăi, așa cum ar trebui să fie, și ai să încerci să înțelegi oglinda adevărului spus de tine, în care numai tu ai mai rămas să crezi... deși, în mare orgoliul tău, Doamne, ai să spui că anume i-ai făcut astfel pentru a-i putea osândi, pentru a-i putea pedepsi fără să te doară sufletul; și nu-ți vei da seama că arăți ca un copil

supărat pe urâtenia chipului său oglindindu-se în apa unui iaz, un copil care biciuie apa, sfarmă imaginea și crede că se răzbună pe minciuna aceea care încearcă să-l arate altfel decât este...

(pașii de fier ai gardianului, apropiindu-se, cheia de fier molfăind în broasca de fier... pâinea și apa... apoi, cheia de fier molfăind în broasca de fier, pașii de fier ai gardianului îndepărtându-se)

... Nu hulesc Doamne, cum ești împins să crezi de către același mare orgoliu orb, și nici nu încerc să te deștept asupra adevărului care tu însuși crezi a fi, dar câtă vreme nu poți să vorbești dintr-o dată întregului tău chip risipit în miliarde de fărâme, și câtă vreme nu poți fi înțeleș de întregul-tău suflet risipit în miliarde de fărâme, și câtă, vreme miliarde de fărâme se cred fiii altui și altui dumnezeu, încerc să vorbesc celui ce, pe axa lumii, ca pe o carte de joc, stă în cealaltă parte, undeva unde se află Susul, față de care eu sunt Josul.

Am putea, totuși, Doamne, să credem unul, în altul! Ce mai avem de pierdut?...

20

„Nimeni nu-poate avea numai ceea ce-și dorește ci, mai cu seamă, altceva decât ce și-a visat”... sau cam așa ceva spunea, se auzea o voce venită dinafară... Călătorisem în întuneric, împreună cu el, spre marginea pământului (am crezut), stătusem pe lot; nu știu, nu pot să știu nici măcar câtă vreme s-a mai scurs. Mi-ar trebui acum o oglindă să pot citi de pe chipul meu orele trecute peste mine; ar trebui să-l strig pe Ulrich, cel de la care mi s-a tras ultimul meu destin, să rog pe cineva să mi-l aducă aici unde sunt, în întuneric, să-i recunosc vocea, apoi să încep să-i vorbesc. Dar Ulrich nu mai există. Între el și mine s-a așezat un mileniu și pare că nici nu am apucat vreodată să ne știm.

„Domnule Matei, îmi spusese cândva, dumneata ești un mare naiv, care trăiește într-un alt veac decât acela care i se potrivea. Oamenii de soiul dumitale nu mai sunt iubiți de nimeni astăzi, poate pentru că încearcă să-i înlănțuie pe ceilalți cu bunătatea lor... pentru că arată mereu ca niște suferinzi. Înțelege și dumneata că oamenii au nevoie de ură chiar și atunci când se jelesc în gura mare pentru iubire...”

„Deschide ochii, ieși pe balcon și privește lumina albastră care se revarsă pe deasupra grădinii!”

Să auzi asta prin somn, prin întunericul călător... Apoi:

„... Întotdeauna ți-a fost lene, Matei, căci teama e un fel de lene a curajului... lene, repet, mai întâi să umbli, acum, iată, să deschizi ochii și să vezi tot ceea ce ți-am spus...”

„Ar trebui, zic, ar trebui să mi se dea o garanție, mai înainte, că, deschizând ochii, voi vedea, că, punând piciorul pe pământ, voi umbla, că, deschizând gura, voi fi înțeles, că, auzind ce aud, este un gând de om și voce de om și nu închipuirea mea ostentată de singurătate... că, în fine, ceea ce simt în nări nu e parfumul unei sticle, ci o grădină cu crini și trandafiri...”

„Deschide ochii, Matei, ieși pe balcon și privește!...”

„Ar fi trebuit, înainte de toate, îți răspund ție, Doamne, ar fi trebuit să cred în tine așa cum tu acum... Dar, oare, chiar crezi în existența mea, când nici eu însumi nu mai cunosc nimic în afară de gândul meu venit ca o voce prin întuneric?...”

„Desfă-ți ochii!”

Îi desfac, văd, povestesc ce văd:

... O fantă de lumină care se deschide. Petala-ochi prin care venim pe lume. Tavanul, mai aproape baldachinul patului, al unui pat în care n-am dormit niciodată. Mai departe, spre dreapta, o fereastră înaltă, drapată cu mătase verzuie. O perdea cețoasă, galbenă în lumina răsăritului de soare. Alături, de-o parte și de alta, încă două ferestre. Patul, înalt, stâlpii spiralați ai baldachinului, dintr-un lemn brun-roșcat de tisă... Perne moi, pufoase, o plapumă albă cu dantelă sub palmele care-mi dorm încă deasupra. Un vas chinezesc, de aproape doi metri, lângă ușa albă, înaltă, ce dă spre alte încăperi... De cealaltă parte, o altă ușă, peste care bate lumina de-afară. Deasupra capului, o eșarfă cu un ciucure mare, mov.

Trag, povestesc ce aud: Un clopot sună în camera de alături. Apare o namilă înfiredată, la vreo 50 de ani, cu o față masivă. Nefirească e distanța dintre nas și buza de sus. O cărare pe mijlocul capului îl face să arate ca o corcitură dintre bulldog și pudel...

(Am greșit, îmi spun, am greșit vremea deșteptării!... hm, ca și cum, dacă nu-ți convine lumea în care te-ai născut, poți să închizi ochii și să te deștepți altă dată, când are să-ți convină epoca mai mult...)

— Ce dorește domnul? aud vocea spartă a matahalei ajunsă lângă patul meu.

—Un ceai, un suc, un *whisky*, o cafea! răspund mecanic.

Când redeschid ochii, în cameră nu se mai află nimeni. Castelul de vânătoare al lui von Lowe, îmi spun, și continui să privesc:

... pereții tapetați în mătase galbenă, tavanul alb, spart la cele patru colțuri cu stucaturi. La mijloc, într-o ramă de forma unei scoici: un cer pictat, spre înaltul căruia, câteva trupuri de femei prinse într-un dans, își dezgolesc trupurile într-un *raccoursi* accentuat... Tălpile roze, pulpele, iar undeva, departe, părul fluturând. Mi se pare că mă aflu în fundul unei fântâni, în chip de apă. Ceea ce văd e gura fântânii și setea netulburată a oamenilor, bizar printre picioarele unor frumoase născătoare care se înalță

dinspre apă prin vaginul fântânii să le dăruie o iluzie... Și alb, tavanul-pământ care desparte lumea aceea însetată cu ceruri pictate de mine, subpământeanul... Privesc spre ferestrele înalte ale camerei.

„Ferestrele acestea, îmi spun, se deschid spre o lume subpământeană, unde un soare subpământean, nu-i așa, Doamne? îmi este dat numai mie. Singura cale de comunicare cu tine este fântâna aceasta, deasupra căreia lumea dansează însetată...”

Sosește matahala cu o tavă de argint plină cu sticlărie care clinchenă. Un ceai, un suc, un *whisky*, cafea, lingurițe, cești, zaharniță din porțelan de Meissen, pe albul cărora alți oameni, cât un deget, își petrec viața cea de toate zilele bând și benchetuind năprasnic. Ceainicul: pe el e o petrecere câmpenească, undeva prin colinele Bavariei. E spre amurg, oamenii dansează frenetic ținând într-o mână halbele înalte, cu capac, iar în cealaltă, mijlocul câte unei femei rumene de atâta joc. Fustele se rotunjesc pe deasupra altor fuste, capetele sunt lăsate peste umăr spre privitor. Beție, dans. Pe o masă: cârnați, șuncă fiartă, un purcel de lapte, halbe... bătrâni dormitând, bărbați strecurându-și mâinile pe sub fustele vecinelor de scaun... Oare ce victorie sărbătorească răzoinicii aceștia pe un biet ceainic?...

Matahala mai așteaptă câțva lângă marginea patului, se înclină, iese.

... pe cealaltă parte a ceainicului: zori de ziuă, căruțe către un cătun, aceleași dealuri bavareze. Exodul, de bună seamă, retragerea celor învinși...

Sticla de *whisky*, bondoacă, îmi povestește istoria în cifre și litere. Izolat, sus, un chix străin care-mi aduce aminte de cel al judecătorului meu... Zaharniță, clopotnița, cădelnița, poartă o singură imagine înăuntrul unui dreptunghi cu laturile înmuiate într-un fel de acolade albe, în relief. E zi, un câmp cu copaci răzlețiți între care o casă țărănească, un fel de fermă înconjurată de găini, găște, curci, un car cu boi, câțiva cai masivi, de tracțiune, o femeie la fântână și un bărbat pregătindu-se să plece... copiii sunt, probabil, după casă... Un veac, două... Un mileniu, două... câțiva nori, recolta în pârg, vară... Spre târg, spre străinătatea vieții de acasă... și înapoi, spre casă, spre viață, spre porci, grâu, bani, bere, vin, sărbători, dragoste, ură, înșelătorie, minciună... Un adevăr banal ca o frunză de arțar, ca o ploaie de noiembrie, cât o frunză de stejar... Ceai de Ceylon, în pachetele... Ceai fierbinte, cafea de Columbia, *whisky* scoțian, suc de portocale din Rhodos...

„Ieși pe balcon!”

Hm, ar fi trebuit să cer niște hamburger picant, în sos de ardei, să fi închis ochii și să-mi fi imaginat, gustând din lumea imediată, că pot să fiu, deopotrivă, aici, în pat și în viața aceea hidos de concretă care bântuie ca o nălucă prin centrul Europei... Scârba sașietății.

Discret, apoi din ce în ce mai plin, o sonată de Arcangelo Corelli... Nu mă gândeam la ceva anume, dar ciudat; prin noutatea stării în care mă aflu, trăiesc sentimentul confortului. Brahms, doncerte de coarde, albastru de Paris prin ramele albe ale ferestrelor, draperii verzi, coloane verticale mascând... rostul draperiilor a fost numai acela de a masca, de a ascunde un nimic, de a lăsa celor ajunși la scârba sațietății sentimentului terifiant al misterului, al unui pericol posibil care-și amână de pe o clipă pe alta iminența. Un pericol fals, asupra căruia ființa meditează temătoare pentru a nu simți sosirea pericolului real, inevitabil... Coloane verzi, Brahms și o inexplicabilă senzație, nu! sentimentul plenar al confortului, al ultimei mulțumiri de care am fost, iată, frustrat continuu până azi. Frustrat, abia acum văd, când trăiesc și această posibilitate de viață. Unii au avut-o și o au permanent, veacuri la rând, fără să-și imagineze că totul poate să arate și altfel... Pentru ei n-am nici un sentiment. Nici bun, nici rău...

Frustratul din mine ar trebui să acționeze, să-l cheme pe majordom, să-i pretindă felurite lucruri: femei, aur, bani (niște bani pe care, evident, n-ai avea unde și cum să-i cheltui, câtă vreme în singurătate, unicul lucru care se cheltuie este viața). Dar cât poți să bei și să mănânci fără ca lumea să-ți apară cu fundul în sus? Cât poți să aduni fără să arați ca un monstru?

... o senzație de confort care mă va ține, cu siguranță, puțin, dar într-o stare de perplexitate. Nu ar trebui nici să mișc, nici să beau, nici să gândesc... să contemplu doar, ca și cum, pentru o primă dată în viață, m-aș afla unui tablou din manierismul european, unde, fără a face nici un efort, reușești să cuprinzi o întreagă lume de obiecte care trădează un mod de a fi, de a trăi, și nu mai departe, un mod de a înțelege viața și rostul omului pe pământ. Și totuși de unde vine această bucurie a confortului? Această liniște în fața ineditului?... Ai să-mi spui, Doamne, sau tu, (oricum vorbesc în gol), o să-mi spunei că de la Europa. Se poate. N-am trăit niciodată în castelele din Bavaria, dar mă simt mult mai acasă acolo decât în Piața florilor. N-am cosit grâul pe malurile Loarei, dar mă simt ca la Seuca. N-am băut vodcă în cârciumile de pe Neva, dar mă simt ca la birtul lui Voica din târgul Burnei. De aceea poate cred cu încredințare că mă aflu în castelul de vânătoare al lui Lowe de sub pădurea Strajei.

Nu are nici un rost să mai povestesc ce văd. Am fost născut, nu știu, poate așa sunt toți burnenii, se îndeletnicesc din tată în fiu cu arta iluzionării, cu arta discernerii conturelor ascunse și a formelor sugerate, câtă vreme asta rămâne singura artă valabilă pentru frustrați. Are o satisfacție și aceasta, la fel de falsă ca și misterul ce se ascunde în spatele draperiilor verzi, o artă a comunicării cu golul sinelui, al lumii, al sinelui lumii, de pe urma căreia câțiva semeni, ascultând, vor spune: muzică...

—Bamff! strig șoptit, îmi aduc aminte de eșarfa cu ciucure, trag de

ea, uriașul apare pentru a-mi întrerupe tabloul. Aș dori: cremvurști, hamburger, hrean cu smântână, șuncă fiartă, ouă moi... Pot să-ți spun Bamffi?...

—Puteți să-mi spuneți oricum... zise nemulțumit.

—Știi, în copilăria mea, am avut norocul să cunosc un om cu meseria dumitale, în casa unei baroneze, acela se numea Bamffi.

Omul se apleacă mecanic, se întoarce și iese, indiferent la conversație. Nu peste multă vreme reappare împingând o măsuță plină cu de toate, plus câteva salate mustind în maioneză. Din ușă, încă, își aruncă privirea spre tava pe care o țineam în dreptul pântecului... Nu băusem nimic, ceaiul se răcise, cafeaua așijderea. În grabă, îmi torn un pahar de *whisky*, îl ridic spre el, beau. Întreg spectacolul meu rămâne inutil, caraghios. Îmi umplu un al doilea pahar, salut fereastra din fața mea, beau. A treia oară salut vasul chinezesc. Cel puțin, îmi spun, prefer să par straniu decât caraghios. Omul va crede că e un ritual. În adevăr, impresia lăsată supra lui Bamffi pare să fie mulțumitoare. Îmi ia cafeaua, ceaiul, laptele, zaharnița și le înlocuiește cu toate mâncărurile aduse. Îi privesc cu atenție fața. După unda de bunăvoință care i se petrecuse pe chip, omul redevine o mască de atlant.

—Unde mă aflu? îl întreb senin.

Nu tresare, nu mă privește cu reproș, își ia mânușa și, abia înainte de a părăsi camera, îmi spune:

—Are să fie bine, domnu' Mathias, mult mai bine decât vă puteți imagina!

Încep să mănânc cu indiferența cu care n-aș fi întrebat și n-aș fi primit nici un răspuns. Cremvurștii, salata de țelină cu ou în maioneză, feliile de cașcaval strecurate discret în amestec, boiaua amestecată cu brânză și hamburger-ul, apoi ouăle fierte, pateurile în sos de muștar... De bună seamă sunt în castelul Mathildei, cu vreo patruzeci de ani înainte, pe când femeia avea vreo 22 de ani și era încă mirată de ceea ce i se oferise în viață în schimbul șanseii de a se fi născut femeie și atât de frumoasă. Un castel particular ridicat de vreunul dintre ascendenții lui von Lowe, în amintirea anilor de glorie ai strămoșilor lor care nu mai puteau rămâne pe teritoriul aceluiași continent mohorât, vetust, decrepit și lăsat la îndemâna tuturor semințiilor dinăuntru... Un castel despre care Mathilda nu aflate încă după cum, cu o jumătate de veac mai înainte, nu-i fusese dat să-și cunoască rudele soțului.

Una dintre salatiere îmi aduce aminte de Munții Croiței, din apropierea Burnei, o Burnă, evident, europeană, cu casele răsfirate pe niște coline, cu mult aer curat, cu oamenii săi puțini, dar importanți prin izolarea lor de restul lumii, cu fanteziile lor prudente, pudice, dar universale, prin

ambitia insulară de a se ştii pe picior de egalitate cu oricare altă aşezare de suflete de pe mapamond... O Burnă prea miniaturizată, în imaginea de pe salatiere, pentru a i se vedea şi oamenii, dar identică, în anonimatul ei, cu oraşelele din Ardeni, Alpi, Boemia,... Un fel de Europă în mic, prin ceea ce se poate numi; lumea ei de toate zilele, semi-agricolă, semi-urbană, semidoctă, dar genială, puritană şi ghiftuită cu tot ce se poate numi plăcere de trup, xenofobă, dar măcinată de combinaţiile naţiilor, cu un trecut spre care alunecă de fiecare dată când trebuie să-şi demonstreze prezentul, cu un viitor văzut tot ca uri fel de trecut glorios. Deci, fără prezent... O Burnă cu gust de cremvurşti şi cârnăţarie, cu capre, oi[^]şi coase mecanice cu repetiţie, cu străzile drepte alunecând spre o piaţă unde este o biserică, două, trei, patru, cinci... după câte religii se poartă... cu uliţele golite de oameni pentru că fiecare trăieşte înăutrul familiei, clanului, neamului său... Italia, Grecia, Franţa, Spania, România, Elveţia, Olanda, Germania, Ungaria... după cum arată vremea pe aici, ar fi trebuit să se fi terminat războiul...

—Bamffi! strig, îmi aduc aminte de şnur, se aude clopoţelul din cealaltă cameră. Bamffi! strig din nou. Apare uriaşul împingând o măsuţă goală. Mulţumesc! continui să-i vorbesc şi-i arăt că poate să-mi ia tava cu dejunul şi sticla *de whisky*. Bamffi, s-a terminat războiul?

Omul continuă să aşeze lucrurile pe măsuţă.

—Domnu', v-am spus că totul are să fie mult mai bine decât vă imaginaţi! Mai doriţi ceva?

—Sunt chiar singur aici?

Majordomul dă din cap în felul său, apoi iese împingând măsuţa. Pot să pricep ce vreau: că sunt singur şi că lui puţin îi pasă de asta; că nu sunt sigur, dar, pe moment, e imposibil să stăm de vorbă... În fine, pentru a nu-mi lăsa prea multă vreme îndoiala în suflet, pe aceeaşi uşă intră o femeie blondă, la vreo 22 de ani, cu sprâncenele arcuite şi ochi migdalaţi, îmbrăcată într-un capot lung, din mătase naturală. Nu mai am sentimentul perplex în faţa plinătăţii vieţii. Am şi o femeie tânără, mult mai frumoasă decât Betti sau babele acelea de Mathilda şi Clody, la vârsta lor.

—Esther, şopteşte şi se aşează pe marginea patului.

Muzica aceea discretă, care îşi întrerupsese sunetele, inundă din nou camera: Mozart, Boccherini, Sarasate... Pentru Sasarate ar fi trebuit ca Esther să fi fost brunetă, cu pomeţii puternici şi ochii cumplit de negri. Mi se alătură jucându-se cu un zuluf care-i atârână pe gât... Să vorbim? Despre ce? Că e frumoasă? Ştie. Că îmi face o mare bucurie? Ar vrea să afle asta din gura mea, dar n-am poftă să-i fac curte... Să o întreb unde mă aflu? Aş strica totul. O mângâi, o sărut. Mă îmbată cu mişcările molatice strecurându-se sub plapumă. Fără să simt, reuşeşte să se elibereze de capot. Caldă, mult prea caldă şi blândă în foiala trupului.

—Ești nemțoaică?

—Evreică.

Ne sărutăm îndelung. Îi simt pulpele, pânțele, sânii. Un fel de Olympia a lui Manet, blondă, privind de pe o sofa peste secole cu impudoria măreață a unui trup tânăr, miniaturizat pe o salatiară umplută cu varză, țelină, morcovi, sos de muștar, maioneză...

—Ai făcut războiul? N-ai făcut nici un război de vreme ce te afli aici, întreagă. Poate că părinții l-au făcut... Esther?... N-aș vrea să fiu nici Haman, nici împăratul Ahașveros.

Ne desfacem trupurile privindu-ne cu multă bunăvoință, cu un soi de prietenie a învinșilor care ne leagă dintr-o dată, fără explicații.

—Nu știm unde mergem! șoptește femeia (dar bine că suntem împreună! sună tăcerea privirilor noastre).

O îmbrățișez din nou, cu bucuria cu care îți întâmpini o nouă viață, cum nu mi-a fost dat să am, și asta numai strângând un trup de femeie. S-a desfăcut supusă și m-a prins cu amândouă mâinile pe după gât. Nu fusese urină de competiție între noi, de luptă, nu fusese devorarea dureroasă dintre două ființe care, până în cele din urmă, trebuie să cedeze una celeilalte... Esther există discret, se oprește cu o clipă înainte de a-i lăsa celuilalt sentimentul învinsului, apoi, ca într-o iubire adolescentă, te conduce, fără să simți, pe aleile parcului iubit de ea. Uiți de ce, de când și încotro umblați... apoi despărțirea lentă a trupurilor, privindu-te în ochi blândă, supusă... „O să cuceriți lumea în felul acesta... Poate ați și cucerit-o deja... Nu, Esther, cu tine nu se poate vorbi... Ar fi o impietate.”

Pe noptiera de la capătul patului — un dulăpior pe care nu-l luasem în seamă — Bamffi îmi lăsase sticla de *whisky* și două pahare. Aș fi vrut să beau, dar asta însemna să rup firele ce legau imaginea. Femeia a simțit, s-a răsucit spre dulăpior, a umplut paharele, am băut... Ne-am îmbrățișat din nou, stârniți de vâna fierbinte a alcoolului... Un dans lung, cât o primăvară venită timpuriu și rămasă neschimbată până prin iunie, cu ninsori urmate de zile însorite, cu florile copacilor în pârg, furtuni rebele, cu cireșe coapte, dar încă amare în carnea lor... Apoi Esther s-a ridicat, și-a luat pudică halatul și a ieșit.

— Mă întorc imediat, a spus din ușă.

Îmi umplu încă un pahar, să mă curăț de amăgitoarea blândețe care m-a învăluit, să redevin vinovatul de alaltăieri, condamnatul de profesie... De ce toate acestea? De ce, Esther?... Un cinic, de bună seamă, care intuise despărțirea petrecută în mine, voia să pedepsească omul dornic și iubitor de viață și nu un resemnat. Vă înșelați, domnilor procuror și judecător! Aventura aceasta prin Rai nu face decât să mă convingă, în plus, că totul e bun de lăsat celor care au fost născuți pentru acest Rai, aici. Niște plăceri

aiurea, făcute pe pofta și stilul unui european. Vă înșelați când credeți că așa trăiam eu în Burna, o, Doamne... Esther se întoarce în cameră îmbrăcată într-un halat mov, mă privește cu oarecare surprindere. O clipă am iluzia că se uită la mine femeia măcelarului...

—Nu sunt bolnav, Esther! N-am nici pe dracu! Mă gândeam la noi, mint.

Îmi zâmbește.

—Vino lângă mine! îi spun.

Îmi face semn că nu se mai poate, apoi se retrage spre ușă:

—Altă dată. E mai bine așa! iese la fel de imperturbabilă în hotărârea ei ca și Bamffi.

Caut un capăt de vină pe care să mi-o asum. N-am vreme, pentru că intră Bamffi cu o sticlă de „Dubonnet” și două de „Cordon Rouge”... Spectacol, îmi spun. Uriașul iese. Îmi torn încă un *whisky*. Muzica se schimbă: cântece țigănești de pe pustă și de prin Galiția. Draperiile se pun într-o mișcare lentă închizându-mi fanta de cer care-mi lumina camera. O experiență, peste atâtea altele, încă una... rapide, ca și filmulețele acelea colorate pe care le văd, uneori, dimineata, la trezire, cu subiecte depărtate de lumea imediată și de soarta mea, venite anume să-mi mărească prăpastia existenței... Înapoi nu te mai poți întoarce, înainte este cu totul altceva.

În cameră intră o nurlie brunetă cu ochii ca două nopți la Gizeh și pomeții proeminenți. Dacă n-ar fi fost sânii aceia mari, poate că nici nările nu i s-ar fi dilatat și contractat cu atâta putere. Un zâmbet parșiv. Se apropie de pat, destupă vinul, pune în pahare, ciocnește.

—Cine te-a chemat? o întreb.

Continuă să-mi zâmbească tâmp, de parcă n-ar fi priceput ce vorbesc... Repet întrebarea. Bea, fără să-i pese de mine, apoi își leapădă capotul de pe ea și rămâne cu sânii slobozi, goală toată. Ascultă ritmul muzicii, devenită drăcească, și se avântă într-un dans țigănesc. Spectacol. Beau vinul, mă las pe o parte, discret, să o văd mai bine. Nu exist pentru ea, cum poate că n-aș exista nici în pat decât sub forma unui vin și-a unui dans țigănesc. E un fel de nebunie și asta pe care o propune patronul destinului meu, omului pe care l-am întruchipat pentru a-l duce la moarte. Dacă mi-ar fi dat să aleg între viața mea dinainte și viața acestui om, pe care-l întruchipez acum, nu cred că aș risca să o aleg pe asta. Este o vârstă de la care, dacă n-ai optat sau n-ai avut șansa să poți opta, mai departe nu ai ce alege până la capăt... Femeia continuă să danseze din ce în ce mai frenetic. Bea și dansează. Beau să o pot privi. Mi-e teamă de clipa în care va osteni și se așeza lângă mine...

Urmează un cântec de jale, crunt, cântat în cor de niște bași... Femeia găsește ritmul și începe să se zbuciume într-un dans sacadat, obsedant...

Închid ochii, să cred că sunt în fața unuia dintre filmulețele mele, înăuntrul cărora nu mă pot întoarce niciodată. Dar femeia continuă să existe, îi simt mirosul transpirației, îi aud tălpile pe covor și palmele lovindu-se. Mă întorc pe spate și rămân cu ochii închiși. Femeia simte, se oprește din dans și se aruncă lângă mine... Are buze mari, cărnoase... Uit. Uiți imediat totul...

— Du-te dracului! îi spun când apuc să-mi eliberez gura.

Femeia scoate un „oooh, boje moi!” și începe să mă frământa... Cohorte de ființe dornice să mistuie totul în cale, indiferent dacă se vor alege de pe urma călătoriei aceleia cu ceva, obsedat doar de teritoriul trupului supus... Unde e Burna aceea pe care o ghicisem pe toate porțelanurile din care-am mâncat? Unde-i Esther? Cer să fiu rejudecat!... Râd, am poftă de râs, cum nici în copilărie n-am avut... Mai bea, femeie, și vin!... Așa! Ocean de mazăgă... Tâmpilele îmi vâjâie cumplit. Femeia stă în șezut, cu picioarele sub ea, crăcănată... și bea... Nu-mi dau seama când a intrat Bamffi în cameră, nepăsător, cu alte trei sticle de „Cordon Rouge” desigur că femeia a tras de eșarfa cu ciucur... Trebuie să ți se întâmple toate pe care le scrii undeva, altminteri se vor răzbuna pe tine... Bamffi iese. Femeia îmi întinde un pahar plin, acoperindu-mă cu sânii.

—Ar mai fi, îi zic, să te omor, sau să mă omori tu pe mine, dacă viața s-ar rezuma numai la atât...

Nu pricepe nimic. îmi râde tâmp, aproape continuu, apoi prinde iar sunetele muzicii țigănești și se avântă, goală cum e, peste covor, cu sticla în mână...

—Cum te cheamă? întreb.

N-aude. Dansează cu ochii închiși, sorbind când și când din sticlă. Vinul, jalea, cântecele de pe urmă, dracu mai știe, are și Iadul bucuriile lui... Esther parcă nici nu existase, întreaga viață de care mă despărțisem nu demult, așijderea... O carne asudată și îmbibată de mirosuri, roindu-și viul prin preajmă, și totul pare schimbat... îmi vine să o mușc. Întind o mână spre ea. Simte și se năpustește peste pat, lasă sticla cine știe pe unde, îmi prinde capul cu palmele și mă înăbușă cu sărutările. (Ceasul pică din cui și se sfarmă.) Până la urmă am să-l chem pe Bamffi să o ia de aici, și Bamffi va face asta fără cârtire, apoi am să-i spun să mi-o mai aducă din când în când... A trecut prânzul, cina, a venit noaptea, o noapte nesfârșită, prima și ultima... Istoriile astea nu-i interesează decât pe cei care le trăiesc și numai atât cât le trăiesc... Istoriile astea nu se transformă în amintiri.

Mi-e somn. Femeia stă turcește cu o altă sticlă în mână, bea și-și leagă capul în ritmul muzicii. Sânii îi tresaltă, uzi ca toată pielea trupului... Pare să îngâne ea însăși un cântec... Închid ochii. Nu-i pot ține închiși, trebuie să văd, să o văd atâta timp cât mă mai pot ține treaz, atâta

timp cât se mai află în cameră... N-â fost nici concurs, nici dans. Un fel de beție tulbure, într-o saună sau aiurea, printre spinările unei turme de elefanți... Un animal roșu, scos din apă fierbinte, măsurând vremea nătâng ca un astronom... Oftează, zâmbește după urma unor gânduri ce-i trec prin cap. Părul răvășit și năclăit, buzele răsfrânte, nările freamătă încă după fânul uscat, singurul care o mai poate răcori acum, singurul care ne mai poate spăla... Apă mi-ar trebui. Un bazin întreg cu apă fierbinte, să mă bălăcesc îndelung, să mi se desfacă porii, să adorm. Nu mai doresc nimic decât să adorm, să treacă răstimpul pe care-l mai am până la ispășirea pedepsei... ori poate că acum o ispășesc?...

— Bamffi! strig. Femeia se oprește din jocul ei, își deschide ochii, mă privește.

— O baie! îi spun. Nu pricepe. Apă, *vodă*... fierbinte!... fac gesturile unui om care înoată.

Își ridică mirată sprâncenele, pare că a înțeles. Se îndreaptă spre camera de alături, o urmăresc cum trece printr-un hol, apoi o aud cum dă drumul apei într-o vană... Scoate câteva țipete ascuțite, apare în cadrul ușii și-mi face semn să o urmez.

... În adevăr, o baie largă, cât să încapă în ea vreo zece. Așa trebuie să fi arătat la vremea lor băile turcești din haremuri... Femeia intră în apa care abia dacă i s-a ridicat până la genunchi. Pune sticla de „Cordon Rouge”, cu care a venit, pe marginea bazinului și se lasă cu totul înăuntrul apei... Cobor și eu. În lumina trandafirie a faianței, printre aburii care ne-au cuprins, femeia și-a pierdut întreagă neliniștea de animal speriat de odinioară. Dormitează fredonând, în continuare, unul din cântecele țigănești. Apa i se preumblă printre sâni, îi ajunge la gât, pe bărbie. În cele din urmă deschide ochii, îmi zâmbește și se scufundă cu totul. Aș fi preferat să fiu singur, să tac și să-mi aduc aminte de ceva, aiurea, din copilăria cuiva de care abia mă despărțisem, să-mi ascult niște gânduri, nu să privesc mult la o ființă care se simțea tot atât de bine în apă, pe pământ, în aer, o ființă capabilă să învingă focul și apa, pământul și moartea, singurele locuri unde se termină orice vis, să treacă dincolo de ele, într-un alt tărâm, la fel de real ca și acesta, numai și numai prin marea ei iubire de sine.

Un zeu, am un zeu viu în față, colindând toate tărâmurile interzise... Dar și de un zeu trebuie să te desparți, măcar și prin somn. Închid ochii, în întunericul fierbinte, bucuria parșivă a gândului: Dacă femeia asta ar fi a cuiva, a lui Bamffi, a procurorului... a stăpânului acestei case, care încă mai are nevoie de mine, cum mă lasă să cred... Dacă nu mi-ar aparține doar mie și ar trebui să mă lupt să o am, n-aș lăsa-o să se depărteze de camera mea, aș ajunge o fiară...

În cameră m-am întors singur, scârbit. Nu știu pe unde a ieșit femeia din baie și când. M-am trântit în pat și-am adormit.

*

O vreme, către dimineață, mi-a revenit înaintea ochilor ultima imagine a ei așa cum o văzusem în apă: un trup ostenit, desfăcut de căldura fierbințelii, părul plutindu-i deasupra,, ochii și buzele întredeschise, mâinile, răstrânte dincolo de volutele sânilor lăsați, cerșind... Putea oare ea să cerșească cuiva? O ho, și cât de ușor se ajunge acolo!... M-am trezit dintr-o dată de teamă să nu i se fi întâmplat ceva... dar baia era goală, uscată. Curând după ce m-am reîntors în pat, camera a fost inundată de *Anotimpurile* lui Vivaldi. Oamenii casei aflaseră că m-am trezit. De altfel, afară părea să fie cam aceeași oră ca și în cealaltă dimineață.

Acum au să sosească laptele, cafeaua, sucul, ceaiul, *whisky-ul*... apoi Esther, după prânz „Dubonnet”-ul, „Cordon Rouge”-ul și femeia brunetă... Câte se poate trăi în felul ăsta? O săptămână, poate mai mult, oricum, infinit mai greu decât numai cu apă și pâine într-o celulă-nacelă. Acolo, ceea ce te ține este voința de a supraviețui, aici, / ceea ce te pierde e despărțirea de viață și anihilarea voinței prin dispariția obstacolelor. L-am sunat pe Bamffi. A sosit prompt, ca de fiecare dată, în afară de clipa în care am vrut să fac baie.

—Un *whisky* și apă! i-am spus. Și Esther...

A ieșit și s-a întors imediat cu sticla, și două pahare.

—Vă caută un domn! zise pe un ton imperturbabil.

—Să intre!

Am rămas surprins. Peste câteva minute îl aveam în față pe Ulrich, fără pălărie și palton, tras la față, dar ras proaspăt și pudrat. În primul moment nu mi-am amintit de chilia în care intrase de atâtea ori fără să bată la ușă, fără să spună bună-ziuă, profitând de naivitatea mea și făcând pe polițistul. A trebuit să-l văd încercând să se așeze umil pe marginea patului — în vreme ce Bamffi, prompt i-a adus un fotoliu — pentru a-i reconstitui imaginea dinainte, impertinentă și trufașă, dar pentru prima dată nu m-am simțit la cheremul lui. L-am îmbiat cu un *whisky*. A acceptat să bea și s-a așezat în fotoliu. Ne priveam, poate că numai eu aveam impresia asta, ca niște vechi camarazi de arme cu care și-ar fi petrecut învoirile prin cârciumile din porturi. Și, totuși, acest Ulrich nu aduce decât de departe cu cel pe care-l cunoșteam. Poate că între timp și el fusese căsătorit cu o altă soartă, iar acum, după numai câteva luni, arătam cu totul altfel amândoi.

—Domnule Matei — începu nesigur, privind sub pat, unde, de bună seamă, se afla una dintre sticlele aruncate de brunetă — am aflat cu stupoare ceea ce vi s-a întâmplat...

—Anume?...

—Arestarea, procesul...

—Povestea cu radiourile nu-ți aparține? Mă îndoiesc. Totul e fals, domnule Ulrich... Putea fi găsită și o altă modalitate pentru a mă face să dispar din Piața florilor, pentru a-mi revedea cunoștințele, parte din ele... În fine, pentru a fi pus la păstrare în acest Rai pe care nu-l doresc...

—N-am nici o legătură, vreau să mă credeți! Ba mai mult chiar, pentru că lumea a aflat din presă că un oarecare Mathias Pantzer a fost executat pentru crimă de înaltă trădare, au început să mă cerceteze o serie de inși, unii care aflaseră de dumneavoastră, bun înțeles, oameni din Piața florilor, care mă întrebau dacă e vorba despre cel ce stătea la mansarda clădirii cu numărul 9, alții care mă căutau, fie acasă, fie la serviciu, uneori chiar pe stradă, niște necunoscuți care știau adevărul asupra identității și mă tocău cu întrebările: De ce n-am compărut ca martor la proces, să vă iau apărarea?... Dacă au rămas ceva hârtii scrise de dumneavoastră, vreun jurnal, ceva note?... Dacă am fost sau nu cercetat de procurorul care a condus acuzarea? și așa mai departe... până într-o zi, când un domn, al cărui nume nu îl știu, a pus pe seama mea anumite relații cu una dintre părțile aflate în război... Or, numele meu, care nu e Ulrich, cum mi-ați zis, dar tot german — aici trebuie să vă spun că ați avut o intuiție perfectă — le-a trezit unele suspiciuni... Am încercat toate argumentele posibile, fără nici un rezultat... Se crede că atât unul, cât și celălalt am fi fugit, împreună cu alți șase de acolo, din centrul Europei...

—Ce mi-e că am plecat în primul război, ce mi-e c-am fi plecat în al doilea?... Oricum, n-aș mai fi în stare să o iau de la capăt.

—Nu-i același lucru. Habar n-aveți ce înseamnă să se spargă celulele familiilor și de dragul societății să devină fiecare individ un turnător: tată, mamă, fiu, fiică... nu mai spun de socri, veri, unchi sau nepoți!... Și ce vă mai pasă?... Sunteți mort, așa că nu vă mai caută nimeni!...

Am apucat și ziua în care să-l văd pe propriul meu hăitaș un vânat. Părea sincer, dar cum niciodată n-am. avut intenția răului, puteam să greșesc din nou.

—...Întâmplător, continuă Ulrich, la fel de speriat, am prins un fir... un om de încredere, prin el am aflat că sunteți aici...

—Dar unde sunt, domnule?

—Într-o vilă construită prin '35... Oricum, în siguranță... Nu știu cine v-a adus aici, dar persoana care mi-a spus nu dorea să se știe cine vă e binefăcătorul...

—Și, totuși, cum de ai aflat atât de repede? E absurd! De ce, adică, un străin ar fi interesat să-mi intenteze un proces, să mă declare mort, ca apoi, tot el să mă exporte pe o insulă cu cormorani? E o confuzie la

mijloc... Și-apoi întreg procesul n-a avut nici o logică, martorii au venit, a zis fiecare ce i-a trăznit prin cap... M-am apărat cum am știut, ca măcar judecătorul să înțeleagă că nu eram decât o victimă, la fel ca și el, ca și tine, ca și procurorul acela bătos care m-a condamnat, până la urmă, la moarte... la dispariție, poftim, pentru un motiv aiurea!... O femeie germană își ucide bărbatul înnebunit de putere să-și salveze copiii de la demență, iar eu, un străin, sunt luat de pe stradă, judecat în locul ei, condamnat la inexistență, unu: pentru ca legea omuciderii să funcționeze perfect, doi: pentru ca femeia germană să-și poată educa fiii în spiritul dreptății și purității morale!... O mascaradă... De fapt, ce dorești?

—Un jurnal, un text din care să reiasă ce ați făcut în ultimele cincisprezece luni și mai cu seamă care au fost relațiile cu mine...

—Am impresia că aceia care te cercetează acum fac parte tot din tagma dumată, altminteri ce motive ai fi avut să dai buzna în casa mea, în chilia aia, să mă toci despre „grupul lui Ștefelea”?... Nu cred doi bani din tot ce mi-ai spus până acum!

—Domnule Matei, mă nenorociți!

—N-ați fi singurul la ora asta... și-apoi nu uitați că eu am acum puteri nelimitate. Nu exist, deci, dacă vreau, nu vă las să ieșiți. Nu pot fi ucis de două ori!... Nici n-ați merita un alt tratament! Adică de ce tot eu, după câte am tras în cealaltă viață, să preiau asupra mea până și păcatele ucigașilor mei?! Sună a *Biblie* scrisă ca roman polițist, domnule Ulrich! Cele două persoane care stau de vorbă acum sunt cu totul altele decât celelalte două din amintirea pe care eu nu o pot avea... Iertați-mă, dar trebuie să vă adresați altcuiva!

—Domnule Matei, aș putea să scriu eu jurnalul...

—Mă mir că n-ați făcut-o până acum!

—Aveam nevoie de consimțământul dumneavoastră...

—Câtă conștiință!

—Domnule Matei, vă implor, e în joc viața mea!

Se frământa în fotoliu, asudase. L-am mai îmbiat cu un *whisky*? a băut, apoi și-a fixat privirile sub pat, așteptând un verdict... Mi-am adus aminte de sticla goală pe care de bună seamă că o zărise, apoi de experiența primei zile, petrecută în casa binefăcătorului meu, și am avut, pentru o clipă, imaginea dezmațului ce putea să ducă în pragul nebuniei chiar și pe un ins normal, care peste zi mai face o vânatoare cu șoimi, o partidă de tenis sau de golf, în fine, un om care poate primi pe alții în vizită, necum pe mine, un sechestrat, până una-altă a, fără nici o altă șansă de schimbare a peisajului...

—Bine, i-am zis, într-un târziu, prin cine să-ți trimit hârtiile?

—O să vin singur! izbucni Ulrich, cuprins de o exaltare de care nu l-aș fi crezut capabil. Vă mulțumesc!... Știți, în Piața florilor, mai nou...

—Dă-o dracului!

—Vă rog, făcu umil (măcar atâta satisfacție și pentru mine), scrieți cât se poate de repede, în câteva zile!

Am prins de ciucure și am tras:

—Bamffi, domnul vrea să plece. La revedere!

—Vă rog să credeți că totul va fi cât se poate de bine, n-o să duceți lipsă de nimic... Vă depun beneficiile în Elveția...

—Bamffi, „Cordon Rouge”, Sarasate și bruneta!

21

—Când pleci de-acasă, i-am spus lui Bamffi, nu mai ești niciunde.

M-a privit lung, prima dată când aveam impresia că mă privește așa, a dat din umeri și mi-a răspuns:

—Dumneavoastră sunteți undeva... nu chiar oriunde, și, la urma urmelor, câți nu și-ar dori să fie aici, fără să le pese de casa lor? (îmi întinse tava de argint pe care se afla un plic.) Cred că e de la domnul care v-a căutat în urmă cu o lună...

—După ce-ți dai seama? i-am zis, mirat de pofta neobișnuită de vorbă pe care o avea.

—Antetul... E identic cu cel de pe cartea lui de vizită... Am luat plicul, Bamffi a făcut stânga-împrejur.

—Un moment, i-am spus, dumneata ce crezi despre mine?

—Domnu' Mathias, eu îmi câștig pita ca dumneavoastră să fiți fericit!

—Să fiu fericit?... Măine am să te rog să stai în locul meu, iar eu am să mă strădui să fii fericit!

—Așa ceva nu se poate, domnu' Mathias, nu se poate!... zise uriașul și ieși, mai înainte să fi apucat să-i mai spun ceva.

În vreme ce desfăceam voluminosul plic, mi-am adus aminte că în cele douăzeci de zile cât scrisesem „disculparea” lui Ulrich nu ieșisem nicăieri, iar femeile mă vizitaseră, pe rând, la sfârșit de săptămână, când îmi mai permiteam câte o pauză. Alaltăieri, după ce zăcusem câțva într-un fel de orgie, cu cele două femei alături, fără să ne dăm seama când este zi și când e noapte, când singurele drumuri duceau spre bazinul cu apă caldă și înapoi, am ieșit în curtea castelului, pentru că este un castel, cu zeci de camere, stil „Secession”. Numai unei minți ca a lui Ștefelea mai putea să-i vină să construiască un castel ca al Mathildei, cu alei mărginite de trandafiri albi și galbeni, cu chiparoși înalți, platani, cedri și sicomori, cu

peluze înconjurată de tufe de bucsus și grediscie, tunse artistic, adică simplu: cubic, rombic, paralelipipedic peluze în mijlocul cărora tronează câte o copie în piatră după Venus, Apollo de Belvedere, Discobolul... câte o purtătoare de vas, ori cele trei grații... De unde atâta cultură în mintea acestui Ștefelea nabab? Ba, deasupra ferestrelor, erau gorgone și atlânți, iar sus, pe scocuri, câte un grifon, la fiecare dintre zecile, Dumnezeu le-a mai numărat, de colțuri ale clădirii. Se auzea tălăzuid pădurea, undeva dincolo de zidurile înalte care înconjurau locul...

Am întâlnit un grădinar. S-a făcut că nu mă ia în seamă, m-am apropiat, l-am întrebat, într-o doară, dacă ar putea să-l mi spună unde mă află. M-a privit cu o prefăcută umilință, a dat din umeri că nu pricepe ce spun. Părea un portorică. Am ieșit și în zilele următoare pe aleile castelului, dar în afara unui portar și a unui șofer n-am mai dat de nimeni. I-am întrebat, aiurea, dar ambii au ridicat din umeri fără să spună nimic. Singurul om cu care puteam să schimb o vorbă rămăsese Bamffi și poate de aceea am îndrăznit să-i vorbesc acum. Femeile... cu ele nu aveam ce vorbi. Sosesec, aduc odată cu ele piesa pe care vor să o jucăm, intru în rol, încerc să mă țin cât mai aproape de forma ideală a personajului pe care trebuie să-l interpretez, apoi pleacă cu piesa lor cu tot. Odalisce...

Deschid scrisoarea. E adevărat, de la Ulrich.

„Dragă domnule Matei,

Total e destul de bine, numai că „SĂPTĂMÂNĂ” duminică va trebui să arate astfel:

„...Imaginează-ți omule, că ai făcut o crimă, dar în loc să te condamne la moarte, după ce te-au judecat, te-au pus într-o cameră luminoasă, la păstrare, ți-au dat hrană, apă, te-au lăsat să trăiești și să cugeti asupra faptei tale. În prima zi ți-ai spune: Ce oameni superiori! Să pedepsești un om lăsându-l să mediteze asupra propriei lui fapte... asupra mizeriei lui... Numai că a doua zi l-ai întreba pe grădinarul care îngrijește florile din curtea casei unde te afli: «De ce sunt aici? De ce mi s-a răspuns la rău printr-un bine pe care nu-l merit?» Iar el, grădinarul, apoi șoferul, majordomul, portarul pe care-i vei întreba, pe rând, să-ți răspundă zâmbind (niciodată n-ai să fii capabil să le deslușești parșivenia), să-ți răspundă: «Bucurați-vă că ați fost cel ales!» atât să-ți spună, iar tu să crezi că l-ai prins pe Dumnezeu de pulpană... După o săptămână, când nu se întâmplă nimic nou în viața ta, decât ploaie, vânt, vreme bună, norișori roșii la apusul soarelui, tu, prizonierul, îl întrebi iarăși pe majordom, mai întâi: «O să mai dureze mult detenția asta a mea în Rai?...» Iar el îți răspunde: «Până la capătul zilelor...» Tu râzi nătâng. Râzi de oboseala singurătății tale și te

amăgești cu gândul că, fiind mai tânăr decât ceilalți, decât, poftim, paznicii tăi deghizați, o să le duci tuturor flori la morminte și n-o să mai vrei să părăsești niciodată locul, pentru că, iată, ți s-a dat posibilitatea ispășirii...

Cinstea — o să vină să-ți spui — este una dintre cele mai cumplite poveri din viața omului, sau: Bunătatea e cea mai cumplită povară a unui om, dar bunătatea nu e decât bastardul cinstei cu prostia, sau: Demnitatea e cea mai cumplită povară, dar și ea nu e decât o fiică vitregă a cinstei cu neputința... Și tot așa până ajungi să trăiești sentimentul martiriului. Ipohondrie care-ți orbește viața!...

De la un timp ți se pare că paznicii tăi deghizați îți șoptesc: învață să deosebești, binele de rău! Învață să desparți răul de rău și binele de bine!... și îi privești cu pioșenie, mulțumindu-le mereu, crezând că e o apă sfântă sau foc sfânt care-ți pot reda puritatea... O să ți se pară că singurătatea ta din Raiul păzit este unica șansă a omenirii...

O lume pensionară a unui mic Rai, sechestrată acolo de voința unui judecător blând, ce i-a comutat pedeapsa capitală, cea de care se bucură toți criminalii de rând, pe aceea de bunăstare pe viață! O să-ți spui... Mereu are să-ți sune în urechi: «Am trudit pentru clipele acestea de pace și desfătare o viață întreagă!...» și într-o bună zi ai să-i spui și șoferului asta, iar el va da din umeri, fără să-ți răspundă, apoi se va îndepărta... O să-i repeți același gând și grădinarului, apoi portarului...

Abia într-un târziu, în timpul unei cine, când majordomul îți va turna vinul roșu în pahar, iar tu vei spune: «Mi-au trebuit mulți ani să pot dobândi clipele astea de pace și desfătare!» are să-ți răspundă: «Dacă vă place să credeți așa, e bine, dar nu mai are mare importanță. Oricum, folosiți vinul, pentru că în noaptea aceasta vă vor vizita două femei tinere!» «Este mai mult decât îmi puteam imagina!» ai să spui tu, sechestratul. Dar majordomul va părăsi camera fără să mai scoată un cuvânt... Noaptea, în adevăr, te vor vizita două femei tinere, cu mișcări molatice și ademenitoare, cu vorba leneșă, să-ți soarbă aburul trupului, să-l piardă, să ți-l reîntoarcă la viață, ca, în urmă, să-l execute, mângâietor, din nou... În zori, femeile vor dormi pe o parte și de alta a ta. Te vei trezi, le vei trimite să se spele, nu tocmai delicat, vei deschide fereastra, să tragi aer curat în piept, dar, spre surprinderea ta, vei descoperi că în dimineața aceea, ca niciodată, porțile . vor fi date în lături... Te vei îmbrăca grăbit și vei coborî în curte, vei striga după șofer și el va sosi la volanul unei mașini «Chrysler» decapotate. Le vei chema și pe cele două femei și veți pleca, pe poarta larg deschisă, spre oraș. Numai încolo te va duce mintea... Vei ajunge în centrul orașului, dar, spre mirarea ta străzile, casele, stâlpii vor fi pavoazați ca pentru o mare sărbătoare. Lumea aflată pe trotuare, pentru că va fi destulă, purtând cocarde-și stegulețe, va începe — spre stupoarea ta — să te aclame... Îți va

veni, poate, să le strigi: «Oameni buni, dar eu sunt cel pe care, cu un an în urmă, ar fi trebuit să-l vedeți spânzurat în piață, de mirul lumii, pentru o crimă...»

Evident, nu le vei striga așa ceva, dar le vei face cu mâna într-un fel familiar, mulțumindu-le, sau nici măcar atât, lăsându-i să se bucure de prezența ta (așa e cel mai corect spus) în mijlocul lor... În cele din urmă, mașina se va opri în fața primăriei.

«... De ce aici? vei întreba. Aș fi vrut la un restaurant!...» Dar șoferul se va face surd, orb, mut. Până să nu apuci să intri la vreo bănuială, ușile primăriei se vor da la o parte și însuși primarul orașului, îmbrăcat de gală, cu o eșarfă peste piept, ca un ofițer al stării civile, însoțit de întreaga sa echipă de consilieri și viceconsilieri, nu mai puțin eleganți, se va apropia de mașină.

«... Domnule M., astăzi ești primarul nostru!» va spune primarul orașului. Tu vei coborî din mașină și vei rămâne uluit în fața leaderilor urbei. «Permiteți-mi să vă înmănez cheile orașului, cum și însemnele puterii mele!» va continua pe același ton primarul. Lumea adunată ca la paradă (și vei constata că e, de fapt, o paradă, pentru că va fi acolo și fanfara militară care-ți va da onorul) va aplauda frenetic (altă formă de aplauze vei crede că nici nu există). Primarul îți va pune eșarfă după gât, îți va prinde în piept propriile-i decorații, apoi îți va înmâna un fel de diplomă într-un cartuș din carton maro. Astfel ornat, îți va face semn să te întorci spre mulțime strigând: «Domnul M. este astăzi primarul dumneavoastră!» Alte aplauze și felurite urări, an vreme ce primarul de odinioară se va apleca spre urechea ta să-ți spună: «Astăzi și numai astăzi vă stă orașul la dispoziție. Puteți să consumați orice, puteți să luați orice de oriunde, puteți să făptuiți ce vă trece prin cap și nimeni nu se va supăra pe dumneavoastră. Dar numai astăzi»... apoi vor începe să aplaude și el, și ceilalți colaboratori ai săi din jur. Te vei trezi aplaudând și tu de dragul minunatului primar care, iată, pentru o zi, ostenit, te-a lăsat să-i ții locul în fruntea orașului, apoi, după ce vei face semne că vrei să vorbești, lumea va conțeni cu uralele și neașteptat, poate, pentru toți, le vei spune:

«Iubiți concetățeni. Am privilegiul să fiu în fruntea orașului dumneavoastră pentru o scurtă perioadă de timp, așa cum fiecăruia dintre oamenii care conduc o obște i se întâmplă... Deschideți ușile magazinelor, restaurantelor, alimentarelor, bijuteriilor, băcăniilor, să se înfrupte toți cât vor! Arestați poliția! Atât pot face pentru voi în această luminată zi!...»

...Urale, aplauze, bilete de bancă aruncate ca niște confeti peste lume... Vei coborî, strecurându-te cu greu prin învâlmășeală spre mașină, iar de acolo, și mai greu, spre restaurantul din capătul celălalt al centrului... Furia va devălmăși orașul:

... Oameni trecând direct prin sticla vitrinelor să fie primii care iau blănuri, haine de piele, blugi, covoare, lampadare, brichete, *whisky*, vodcă rusească, *tequilla*, pâine, lapte (astea, în cele din urmă), mobilier de mahon, garnituri întregi, apoi descompletate, iar spre după-amiază numai scaune sau o bibliotecă sau un argintar... ceasuri «Doxa», ceasuri «Schaffhausen», orologii, schiuri, mănuși de box, țuică, cornuri cu susan... servicii Meissen, unul dintre ele risipit în două sute treizeci de părți, la tot atâtea familii, cafea, năut, untură, brelocuri, cărți de joc, umerase, mașina le calcul de la casieria bomboneriei, fructe... (librăria va rămâne intactă până în clipa în care tu, negăsind loc la restaurantul în demolare, te vei retrage acolo, împreună cu ele două femei și șoferul, să vă beți în tihnă sticlele de Malaga pe care ați reușit să le prindeți în subsolul unei băcănii) clopotul cel mare al bisericii catolice, patrafire, mătasuri artificiale, pânză de in, de sac, de America, viori, pian, clarinete, costum de nuntă, coronite... («Aș vrea să plecăm în afara orașului», o să-i spui șoferului... dar șoferul te va opri. «Aș vrea să ne întoarcem la conacul unde am stat până azi-dimineață», o să încerci, din nou, dar șoferul îți va da de înțeles, prin semne, că nu se poate. «Aș vrea, o să spui după încă un ceas, să ne retragem în clădirea primăriei». «Asta se poate» o să-ți răspundă șoferul și, fără să mai aștepte, va ieși prin vitrină, printre cărți și te va — vă va — ajuta să urcați în mașină... În jur, spasm de furtună: mașini de gătit, căruțe transportând frigider pentru un întreg cartier, calorifere, baterii, aparate de radio, televizoare, tricotaje, ciorapi, șosete, brazi din plastic, jucării, hârtie de scris, de masă, igienică, creponată, copiativă, milimetrică, ciocan, de desen, colorată... sticle, ferestre, geamuri, oglinzi, teracotă, faianță, foarfece de tuns oile, caprele, vacile, tufișurile, câinii, florile, iarba,...

(din mersul molcom al mașinii o să vezi cum se poate face dragoste în mijlocul zilei, în parc, lângă ghereta paznicului de noapte).

... ușile teatrului deschise larg, lăsând să se vadă puhoiul de oameni dinăuntru care asistă la un spectacol folcloric unic: palme date, pe scenă, unui polițist care refuzase să se lase arestat, prinderea câinelui unei importante persoane și introducerea unei biciuști în anusul animalului, o călătorie cu calul printre strapontine... Achiziționarea tuturor femeilor mai tinere de 25 de ani care-și vindeau produsele la piață și desfacerea tarabelor, în cântece de muncă, pe scenă, apoi alungarea femeilor acelor și fetișcanelor, goale, peste fosa, special amenajată, spre publicul din sală... ouă, roșii, portocale, găini, brânză, unt, smântână, cartofi, ceapă, toate zburând.

(Veți urca anevoie treptele primăriei. Fostul primar vă va aștepta sus, în camera de oaspeți, cu o sticlă de vin și mâncare... ca invitați: consilierii, funcționarii superiori... cu nevestele.)

... puhoi de reclamații la porțile primăriei, țipete, pietre aruncate spre ferestrele clădirii, voci clamând: «Să vină primarul! Să vină primarul!...»

(în camera pentru oaspeți, pe fondul unui orchestre care execută discret muzică de cafe-concert, un mic dineu oferit de noul primar până la lăsatul serii... «Sunteți deosebit de îndrăzneț — îți va spune cu malițiozitate fostul primar — nu credeam că printr-un singur gest se poate dezlanțui o asemenea turbulență! Este un fel de curaj și acesta, iar pentru noi, o experiență bună...»)

... portarii vor veni din cinci în cinci minute să vă informeze asupra celor care se agită în fața primăriei. Către ora 9, când vei fi dat dispoziție să se deschidă porțile pușcăriilor, fostul primar vă va invita pe toți pe terasa ce dă spre poporul de afară, în mijlocul lui. Ajunși acolo, va domoli lumea printr-un singur gest, apoi va vorbi: «Oameni buni, a sosit momentul adevărului! Vă știu nemulțumirile, vă cunosc dorințele, vă cunosc pe fiecare cât puteți să fiți de destoinici atunci când puterea vă e canalizată spre un țel frumos și înalt! Ați văzut și singuri ce se poate întâmpla când puterea vă e lăsată la dispoziție. Spuneți acum, cu mâna pe inimă, cine se face vinovat de toată netrebnicia voastră?!...»

«Primarul!» va urla poporul.

«Ce ne rămâne de făcut?» va continua fostul primar.

«Să ne alegem un altul!» va striga mulțimea.

«Unul prin care lucrurile să reentre în normal, nu? va zice fostul primar. Unul alături de care să puneți ordine în oraș, să liniștiți spiritele, să reconstruiți ce ați dărâmat, să plătiți ce ați spart, să aduceți înapoi ce ați furat, să munciți pentru ce ați consumat fără bani... Unul care să vă ierte pentru toate câte le-ați făcut...»

«Daaa!» strigă mulțimea.

«Pe cine vreți să alegeți în fruntea voastră? !»

«Pe tine! Pe tine! » se vor auzi voci.

«Și cu cel vechi ce facem ?! » va mai spune fostul primar.

«Să-l jupuim de viu!... Să-l ardem de viu!... Să-i împrăștiem măruntaiele peste pământurile noastre, să fie mai mănoase!...»

... dar nu vei mai avea vreme să te dumirești că despre tine e vorba, pentru că te va trage lumea în mijlocul ei și, până se va aprinde focul, n-au să-ți mai lase întregi nici mădularele, nici ochii, nici pielea...

«Rupeți-l, desfaceți-l!... Dă-mi și mie o unghie, aduce noroc!... O bucată de intestin, limba, părul!... tâmplele!... Pe foc cu el!...»

Focul va arde și va mistui toate păcatele lumii, alături de cele ale fostului primar... țipetele sfâșietoare ale celui rupt de viu... râsetele demente ale populației... fum verde...”

Am lăsat colile citite lângă pat. Simt, dar asta simt cu mare siguranță, cum îmi cresc aripi și zbor. Zbor pe deasupra; castelului, a curții, pădurii, care de bună seamă înconjoară locul, deasupra orașului, până sus, pe niște dealuri, poate dealul Strajei deteste Burna...

—Bamffi!!!

Uriășul apare în ușă.

—Doriți ceva?

—Adă-mi hârtie, toc, cerneală!

Mi le aduce, îmi pune măsura de pat, încep să scriu în vreme ce el adună hârtiile de jos, le împăturește, le vâra în plicul pe care îl pune pe noptieră, apoi iese. Scriu:

„Domnule Ulrich,

Textul e bun, în afara finalului, care e prea palid în comparație cu funcția intenționată. Ți propun deci ca finalul să arate astfel:

„... Te vei trezi aplaudând și tu de dragul minunatului primar care, iată, pentru o zi, ostenit, te-a lăsat să-i ții locul în fruntea orașului, apoi, după ce vei face semne că vrei să le vorbești, lumea va conțeni cu uralele și, neașteptat, poate, le vei spune:

«Iubiți concetățeni. Am privilegiu să fiu în fruntea voastră pentru o scurtă perioadă de timp, așa cum fiecărui om ce conduce o obște i se întâmplă. Unii stau o zi, alții un an, zece, cincizeci chiar, apoi, inevitabil, fac loc altora. Este mandatul dat de soartă...

Ce poate face un rege, ca mine, nesigur pe locul său?... Fie să și-l asigure prin orice mijloc, cât ar fi el de abject, fie să mulțumească poporul cu orice risc; fie, în numele locului său din istorie, să dărâme tot ceea ce au făcut ceilalți de până la el...

Ați auzit cu toții că în această clipă am devenit cel mai puternic om de aici. V-aș putea închide pe toți! trimițându-i, înainte, la moarte pe cei din vechea conducere! V-aș putea teroriza cu propriile forțe publice, oameni de ordine pe care-i cunoașteți și pe care nu-i credeți în stare de ceea ar putea să facă la ordinul meu... Aș putea să dau foc orașului de peste voi... Alegeți, puterea este a mea!

Dar ce puteți voi vrea mai mult decât pâine și circ?!... Așa că, vă ofer, pentru o zi, întreagă fericirea, norocul și bunăstarea pe care le visați, pentru a vedea și singuri câtă demență zace în voi!

Sunt un condamnat la moarte, și ce poate oferi un condamnat, chiar și rege, supraviețuitorilor săi mai mult decât disprețul?... Deschideți

băncile, desfaceți ușile tuturor magazinelor, restaurantelor, bijuteriilor, băcăniilor și înfruptați-vă!... Spectacolul la care voi asista este dorința puterii mele de rege... Este ultima dorință a unui condamnat la moarte și trebuie respectată!...»

Și vei petrece o zi în balconul primăriei, privind cum se distruge un oraș, cum de devoră oamenii, cum se nimicește tot ce-au ridicat mai multe generații. Alături de tine, fostul primar va trăi coșmarul implorându-te, inutil, și imposibilul de realizat, să întrerupi dezastrul. Vei asista cum, odată cu ființa orașului, se va năru, clipă de clipă, cât în șaptezeci de ani, ființa celui ce te-a lăsat să-i ții locul. Îți va cădea în genunchi, urlând:

«Oprește nebunia!» Îi vei răspunde:

«Astăzi, Eu sunt Legea... și nu exist!» ... și-l vei vedea pe fostul primar sărind în mijlocul mulțimii și dănțuind alături de ea, râzând și plângând, tăvălindu-se prin mîzga miilor de sticle de șampanie vărsate într-un havuz cu mătasea broaștei pentru baia femeilor orașului, ritual inventat atunci, apoi intrând în biserică, agățându-te de limba clopotului celui mai mare să asculte acolo, sub vibrațiile cupolei de bronz, ecoul așezării ce piere...”

*

Trag eșarfa de deasupra capului. Apare Bamffi.

—Ia scrisoarea asta, așa cum e, și dă-o personal domnului Ulrich... sau nu! Roagă-l să coboare până aici!

—Dar domnul Ulrich nu locuiește cu noi!

—Atunci, pe Ștefelea cheamă-l!

—Nu știu despre cine vorbiți!

—Pe Mathilda!

—Doamna Mathilda von Lowe?... Dacă are să binevoiască...

Sumar

I. Inițiere în arta călătoriei / 4

II. Relatări despre o călătorie între două acoperișuri / 58

III. Efectul călătoriei asupra inițiaților / 170